

**ZAKON O POTVRĐIVANJU PROTOKOLA I SPORAZUMA O SLOBODNOJ TRGOVINI IZMEĐU CRNE GORE I REPUBLIKE TURSKJE I PROTOKOLA III O TRGOVINI USLUGAMA
SPORAZUMA O SLOBODNOJ TRGOVINI IZMEĐU CRNE GORE I REPUBLIKE TURSKJE**

Član 1

Potvrđuju se Protokol I Sporazuma o slobodnoj trgovini između Crne Gore i Republike Turske i Protokol III o trgovini uslugama Sporazuma o slobodnoj trgovini između Crne Gore i Republike Turske, potpisan u Ankari, 17. jula 2019. godine, u originalu na crnogorskom, turskom i engleskom jeziku.

Član 2

Tekst Protokola I i Protokola III iz člana 1 ovog zakona u originalu na crnogorskom i engleskom jeziku glasi:

PROTOKOL I

(naveden u članu 10 Sporazuma)

Član 1

Protokol I Sporazuma o slobodnoj trgovini između Crne Gore i Republike Turske, potpisan 26. novembra 2008. godine, koji je stupio na snagu 1. marta 2010. godine (u daljem tekstu: Sporazum), zamijeniće se ovim protokolom.

Član 2

Ovaj protokol će se primjenjivati na proizvode navedene u članu 9 ovog sporazuma.

Član 3

1. Poljoprivredni proizvodi porijeklom iz Republike Turske dati u Aneksu I ovog protokola će se uvoziti u Crnu Goru u skladu sa uslovima utvrđenim u tom aneksu.
2. Poljoprivredni proizvodi porijeklom iz Crne Gore dati u Aneksu II ovog protokola će se uvoziti u Republiku Tursku u skladu sa uslovima utvrđenim u tom aneksu.

Član 4

Strane će dodijeliti jedna drugoj preferencijalni tretman za proizvode navedene u aneksima ovog protokola u skladu sa odredbama Protokola II, koji se odnosi na utvrđivanje pravila o porijeklu.

Član 5

Ovaj protokol stupa na snagu prvog dana drugog mjeseca nakon prijema posljednjeg pisanog obavještenja, diplomatskim putem, kojim Strane obavještavaju jedna drugu da su ispunjeni svi neophodni uslovi predviđeni njihovim nacionalnim zakonskim propisima za stupanje na snagu ovog protokola.

KAO POTVRDU TOGA, dolje potpisani, propisno ovlašćeni punomoćnici, potpisali su ovaj protokol.

Sačinjeno u Ankari, dana 17. jula 2019. godine, u dva originalna primjerka, svaki na crnogorskom, turskom i engleskom jeziku, pri čemu su svi tekstovi jednako vjerodostojni. U slučaju razlika u tumačenju ovog protokola mjerodavan je tekst na engleskom jeziku.

Za Crnu Goru

Za Republiku Tursku

Dragica SEKULIĆ, s.r.
Ministarka ekonomije

Ruhsar PEKCAN, s.r.
Ministarka trgovine

Aneks I Protokola I

Uvoz dolje navedenih proizvoda porijeklom iz Republike Turske u Crnu Goru su predmet koncesija:

Tarifna oznaka	Naimenovanje	Tarifna kvota (u tonama)	Preferencijalni tretman
0406 90 29	Kačkavalj	65	100 % smanjenje MFN-a
0406 90 32	Feta		
0406 90 99	Ostali sirevi: ostali, ostali, ostali, ostali		
0406 90 29	Kačkavalj	Neograničeno	50 % smanjenje MFN-a
0406 90 32	Feta		
0406 90 99	Ostali sirevi: ostali, ostali, ostali, ostali		
0709 93 (1. januar-31. decembar)	Bundeve (Cuucurbita spp), svježe ili rashalađene	500	100 % smanjenje MFN-a
0709 93 10 (1. novembar-31. mart)	Tikvice, svježe ili rashalađene		
0713 40	Sočivo, oljušteno ili neoljušteno ili lomljeno	Neograničeno	100 % smanjenje MFN-a
0804 20	Smokve, svježe ili rashalađene	200	100 % smanjenje MFN-a
0805 10	Pomorandže, svježe ili sušene	750	100 % smanjenje MFN-a
0805 40	Grejfrut, uključujući pomelo, svježe ili rashalađeno	400	100 % smanjenje MFN-a
0805 50	Limun (Citrus limon, Citrus limonum) i limeta (Citrus aurantifolia, Citrus Latifolia), svježi ili sušeni	3.000	100 % smanjenje MFN-a
0806 20	Suvo grožđe	100	100 % smanjenje MFN-a
0808 10 80	Jabuke: ostale, svježe	200	100 % smanjenje MFN-a
0813 10	Suve kajsije	100	100 % smanjenje MFN-a
1704	Proizvodi od šećera (uključujući bijelu čokoladu) bez kaka:	800	100 % smanjenje MFN-a
1806	Čokolada i ostali prehrambeni proizvodi koji sadrže kakao:	1.500	100 % smanjenje MFN-a
1902	Tjestenine, kuvane ili nekuvane ili punjene (mesom ili drugim materijama) ili drukčije pripremljene kao što su špageti, makaroni, rezanci, lazanje, njoki, ravijoli, kaneloni; kus-kus, pripremljen ili nepripremljen:	1.300	100 % smanjenje MFN-a
1905 31	Slatki biskviti	2.000	100 % smanjenje MFN-a
1905 32	Vafli i oblande		
1905 90	Hljeb, peciva, kolači, biskviti i ostali pekarski proizvodi sa dodatkom kaka ili bez dodatka kaka; nafora, kapsule za farmaceutske proizvode, oblande, pirinčana hartija i slični proizvodi: ostali		
1905 10	Hrskavi hljeb (krisp)	1.000	100 % smanjenje MFN-a
1905 20	Medenjaci i slični proizvodi začinjeni đumbirom		
1905 40	Dvopek, tost hljeb i slični tost proizvod:		

Tarifna oznaka	Naimenovanje	Tarifna kvota (u tonama)	Preferencijalni tretman
2008 19	Voće, jezgrasto voće i ostali djelovi bilja za jelo, drukčije pripremljeni ili konzervisani, sa dodatkom ili bez dodatka šećera ili drugih sredstava za zaslađivanje ili alkohola, na drugom mjestu nepomenuti niti obuhvaćeni: ostalo, uključujući mješavine	200	100 % smanjenje MFN-a
2102 10	Aktivni kvasac	500	100 % smanjenje MFN-a
2202 10	Voda, uključujući mineralnu vodu i gaziranu vodu sa dodatkom šećera ili drugih sredstava za zaslađivanje ili aromatizaciju	1.000	100 % smanjenje MFN-a

Aneks II Protokola I

Uvoz dolje navedenih proizvoda porijeklom iz Crne Gore u Republiku Tursku su predmet koncesija:

Tarifna oznaka	Naimenovanje	Tarifna kvota (u tonama)	Preferencijalni tretman
0201 ¹	Meso goveđe, svježe, rashlađeno i smrznuto	1.700	100 % smanjenje MFN-a
0202 ¹	Meso, goveđe, smrznuto		
0204 ¹	Meso ovčje ili kozje, svježe, rashlađeno ili smrznuto	1.000	100 % smanjenje MFN-a
0210	Meso i jestivi mesni i drugi klanični proizvodi, soljeni, u salamuri, sušeni ili dimljeni; jestivo brašno i prah od mesa ili od drugih klaničnih proizvoda	150	100 % smanjenje MFN-a
0709 51	Pečurke roda Agaricusm, svježe ili rashlađene	150	100 % smanjenje MFN-a
0709 59	Jestive pečurke i trifle: ostale, svježe ili rashlađene		
0711 59 00	Jestive pečurke i trifle: ostale, privremeno konzervisane (npr: sumpor-dioksidom, u slanoj vodi, sumporisanom u vodi ili drugim rastvorima za konzerviranje), ali u takvom stanju nepodesno za neposrednu ishranu		
0712 39 00	Jestive pečurke, judino uvo, (Auricularia spp.), drhtalica (Tremella spp.) i trifle: ostale, sušene, sječene u komadu ili mljevene, ali dalje nepripremljene		
0809 30	Breskve, uključujući nektarine, svježe	300	100 % smanjenje MFN-a
0810 40	Brusnice, borovnice i ostalo voće roda Vaccinium, svježe	350	100 % smanjenje MFN-a
0810 20 10	Maline, svježe	200	100 % smanjenje

¹ Izuzetno od Protokola II Sporazuma, proizvodi obuhvaćeni preferencijalnom carinskom kvotom za tarifne brojeve 0201, 0202, 0204 stižu status proizvoda sa porijeklom, samo ako su ti proizvodi dobijeni od životinja u potpunosti dobijenih u Crnoj Gori ili primjenom bilateralne kumulacije.

Tarifna oznaka	Naimenovanje	Tarifna kvota (u tonama)	Preferencijalni tretman
0811 20 31	Maline, nekuvane ili kuvane u vodi ili pari, smrznute, sa dodatkom šećera ili bez dodatka šećera ili drugih materija za zaslađivanje		MFN-a
1101 00	Brašno od pšenice ili napolice	5.000	100 % smanjenje MFN-a
1211	Bilje i djelovi bilja (uključujući sjemenje i plodove) svježe, rashlađeno, smrznuto ili sušeno, sječeno ili cijelo, drobljeno ili mljevano, vrsta koje se prvenstveno upotrebljavaju u proizvodnji mirisa, farmaciji ili za insekticide, fungicide ili slične svrhe	150	100 % smanjenje MFN-a
1902	Tjestenine, kuvane ili nekuvane ili punjene (mesom ili drugim materijama) ili drukčije pripremljene kao što su špageti, makaroni, rezanci, lazanje, njoki, ravijoli, kaneloni; kus-kus, pripremljen ili nepripremljen	500	0% za industrijsku komponentu + T2 (poljoprivredna komponenta)
2007	Džemovi, voćni želei, marmelade, pire od voća ili jezgrastog voća i paste od voća ili jezgrastog voća dobijeni kuvanjem, sa dodatkom ili bez dodatka šećera ili drugih sredstava za zaslađivanje	300	30 %
2204	Vino od svježeg grožđa, uključujući ojačana vina; šira od grožđa osim one iz tar. broja 2009	2.500 hl	100 % smanjenje MFN-a
3301	Eterična ulja (bez terpena ili sa terpenima), uključujući tzv. 'concretes' i čista ulja; rezinoidi; ekstrahovane uljane smole; koncentracije eteričnih ulja u mastima, neetarskim uljima, voskovima ili slično, dobijeni postupkom ekstrakcije eteričnih ulja pomoću masti ili maceracijom; sporedni terpeniski proizvodi dobijeni deterpenacijom eteričnih ulja; vodeni destilati i vodeni rastvori eteričnih ulja	Neograničeno	100 % smanjenje MFN-a

**PROTOKOL III
O TRGOVINI USLUGAMA**

**ODJELJAK I
OSNOVNE ODREDBE**

Član 1

Cilj i obuhvat

1. Crna Gora i Republika Turska (u daljem tekstu: Strane), potvrđujući preuzete obaveze iz STO Sporazuma i posvećenost u stvaranju boljih uslova za razvoj trgovine i investicija između Strana, ovim utvrđuju neophodne aranžmane za progresivnu i recipročnu liberalizaciju trgovine uslugama.

2. Ovaj Protokol se primjenjuje na mjere Strana koje se odnose na trgovinu uslugama.

3. Protokol se neće primjenjivati na:

a) domaći i međunarodni prevoz u vazdušnom saobraćaju, bez obzira na to da li je dio Liste specifičnih obaveza ili ne, i na usluge koje su direktno povezane sa ostvarivanjem saobraćajnih prava, osim:

- (i) usluga popravke i održavanja aviona,
- (ii) prodaju i marketing usluga vazdušnog saobraćaja, i
- (iii) usluga kompjuterskih sistema rezervacija (CRS),

b) kabotažu u pomorskom prevozu tereta; i

c) na subvencije ili grantove koje pruža Strana ili njeno državno preduzeće, uključujući vladine zajmove, garancije i osiguranje.

4. Ništa u ovom Protokolu neće se tumačiti tako da se zahtijeva od bilo koje Strane da privatizuje javna preduzeća ili da nametne bilo kakvu obavezu u vezi sa javnim nabavkama.

5. Odredbe ovog Protokola neće se primjenjivati na usluge koje se pružaju u izvršavanju upravnih funkcija unutar teritorija Strana.

6. Svaka Strana zadržava pravo da vrši svoja ovlašćenja i reguliše i donosi nove propise u skladu s odredbama ovog Protokola kako bi ostvarila legitimne ciljeve javne politike.

Član 2

Inkorporiranje odredbi iz GATS-a

U slučaju kada odredbe ovog Protokola predviđaju da su odredbe GATS-a inkorporirane i čine sastavni dio ovog Protokola, značenje pojmova korišćenih u GATS-u će se razumjeti kako slijedi:

(a) "Članica" znači Strana;

(b) "Lista" označava Listu iz člana 16 (Lista specifičnih obaveza) i sastavni je dio Aneksa I;

(c) "Specifična obaveza" označava specifičnu obavezu koja je sastavni dio Liste iz člana 16.

Član 3

Definicije

Za potrebe ovog Protokola i u vezi sa članom 2:

(a) sljedeće definicije i pojašnjenja člana I GATS-a su, *mutatis mutandis*, inkorporirane i čine sastavni dio ovog Protokola:

- (i) "trgovina uslugama";
  - (ii) "usluge"; i
  - (iii) "pružanje usluga u izvršavanju upravnih funkcija";
- (b) "mjere Strana" znače mjere koje donose:
- (i) centralna, regionalna ili lokalna uprava i organi; i
  - (ii) nevladina tijela na koja su centralna, regionalna ili lokalna uprava ili organi prenijeli izvršnu funkciju.
- (c) „mjere Strana koje utiču na trgovinu uslugama” obuhvataju mjere koje se odnose na:
- (i) kupovinu, plaćanje ili korišćenje usluge;
  - (ii) pristupom i korišćenjem, u vezi sa pružanjem usluge, onih usluga koje su, na zahtjev Strana, ponuđene javnosti uopšte;
  - (iii) prisutnost, uključujući i komercijalnu prisutnost, lica Strane radi pružanja usluga na području druge Strane;
- (d) "pružalac usluge" znači bilo koje lice koje pruža ili želi da pruža uslugu²;
- (e) "usluga druge Strane " obuhvata uslugu koja se pruža,
- (i) sa teritorije ili na teritoriji te druge Strane, ili u slučaju pomorskog saobraćaja, brodom registrovanim po zakonima te druge Strane, ili koju pruža lice te druge Strane pomoću broda i/ili njegovim korišćenjem u cjelini ili djelimično; ili
  - (ii) u slučaju pružanja usluge putem komercijalnog prisustva ili prisustva fizičkih lica te druge Strane;
- (f) "fizičko lice Strane" znači fizičko lice koje je državljanin Strane u skladu sa njenim zakonodavstvom;
- (g) "pravno lice" znači bilo koji pravni subjekat osnovan u skladu sa važećim zakonodavstvom Strane, bilo da je u privatnom ili u državnom vlasništvu ili pod kontrolom, uključujući korporaciju, trust, partnerstvo, zajedničko ulaganje, preduzeća sa jednim vlasnikom ili asocijacije;
- (h) "pravno lice druge Strane" znači pravno lice koje je:
- (a) konstituisano ili na drugi način organizovano u skladu sa zakonom te druge Strane i koja samostalno posluje na teritoriji te Strane, ili
  - (b) u slučaju pružanja usluge putem komercijalnog prisustva, u vlasništvu ili pod kontrolom:
    - (i) fizičkih lica te Strane; ili
    - (ii) pravnih lica te Strane, kako je definisano u podstavu (a);
- (i) dolje navedene definicije Člana XXVIII GATS-a su inkorporirane i sastavni dio ovog Protokola:
- (i) "mjera";
  - (ii) "pružanje usluge";
  - (iii) "komercijalno prisustvo";
  - (iv) "sektor" usluge;

---

² U slučaju kada se usluga ne pruža direktno od strane pravnog lica, već kroz druge oblike komercijalnog prisustva, kao što su filijale ili predstavništva, pružalac usluga (tj. pravno lice) će, međutim, kroz takvo prisustvo ostvariti tretman koji se predviđa za pružaoce usluga u skladu sa ovim Protokolom. Takav tretman će se proširiti na oblik prisustva putem kojeg se usluga pruža i ne mora se pružati ostalim djelovima pružaoca usluge lociranim izvan teritorije pružanja usluge.

- (v) "monopolski pružalac usluge";
- (vi) "korisnik usluge";
- (vii) "lice";
- (viii) "u vlasništvu", "kontrolisano" i "povezano"; i
- (ix) "direktni porezi".

(j) "GATS" znači Opšti sporazum o trgovini uslugama iz 1994;

(k) "FTA" znači Sporazum o slobodnoj trgovini između Crne Gore i Republike Turske; i

(l) Definicije iz stava 6 GATS Aneksa o uslugama u vazdušnom saobraćaju su inkorporirane i sastavni su dio ovog Protokola *mutatis mutandis*.

Član 4

Tretman najpovlašćenije nacije

1. Ne dovodeći u pitanje mjere koje su preuzete u skladu sa članom VII GATS, i osim ako je predviđeno Listom izuzeća od MFN tretmana koja je sastavni dio Aneksa I, Strana će odmah i bezuslovno, odobriti uslugama i pružaocima usluga druge Strane tretman koji nije manje povoljan od tretmana koji odobrava sličnim uslugama i pružaocima usluga bilo koje treće strane.

2. Tretman koji proizilazi iz sporazuma o ekonomskoj integraciji koje zaključuje jedna od Strana i notifikovanih u skladu sa članom V ili članom Vbis GATS, nije predmet stava 1.

3. Ako Strana zaključi sporazum iz stava 2, ista će na zahtjev druge Strane pružiti adekvatnu mogućnost da pregovara tretman ne manje povoljan od onog koji je predviđen tim sporazumom.

4. Prava i obaveze Strana u vezi sa prednostima priznatim susjednim zemljama biće regulisane stavom 3 Člana II GATS.

Član 5

Pristup tržištu

Obaveze koje proističu iz pristupa tržištu će biti regulisane u skladu sa članom XVI GATS, koji je inkorporiran i sastavni dio ovog Protokola.

Član 6

Nacionalni tretman

Obaveze koje proističu iz nacionalnog tretmana će biti regulisane u skladu sa članom XVII GATS, koji je inkorporiran i sastavni dio ovog Protokola.

Član 7

Dodatne obaveze

Dodatne obaveze će biti regulisane u skladu sa članom XVIII GATS, koji je inkorporiran i sastavni dio ovog Protokola.

Član 8

Domaća regulativa

1. U sektorima u kojima su preuzete specifične obaveze, svaka Strana osigurava da se sve mjere opšte primjene koje utiču na trgovinu uslugama sprovede na razuman, objektivan i nepristrasan način.

2. Kako bi se osiguralo da mjere koje se odnose na stručnost zahtjeva i postupaka, tehničke standarde i zahtjeve u pogledu licenci, ne predstavljaju nepotrebne prepreke trgovini uslugama, svaka

Strana će osigurati, da shodno potrebi za pojedine sektore u kojima su preuzete specifične obaveze, takve mjere:

- a) budu zasnovane na objektivnim i transparentnim kriterijima, kao što su stručnost i sposobnost za pružanje usluga;
- b) ne budu složenije nego što je potrebno za osiguranje kvaliteta usluge; i
- c) u slučaju postupaka izdavanja licenci same po sebi ne predstavljaju ograničenje u pružanju usluge.

3. Regulatorni organi svake Strane učiniće javno dostupnim zahtjeve, uključujući i potrebnu dokumentaciju koja je potrebna za popunjavanje zahtjeva koji se odnose na pružanje usluga.

4. Ako Strana traži odobrenje za pružanje usluge za koju je preuzeta specifična obaveza, osiguraće da njeni nadležni organi:

- (a) u razumnom vremenskom roku nakon podnošenja zahtjeva za koji se smatra da je potpun u skladu sa domaćim zakonima i propisima, obavijestiti o odluci vezano za podnijeti zahtjev;
- (b) u mjeri u kojoj je to moguće, uspostaviti indikativni vremenski okvir za obradu zahtjeva;
- (c) ukoliko je zahtev odbijen, u mjeri u kojoj je to moguće obavijesti podnosioca zahtjeva o razlozima odbijanja, bilo direktno ili na zahtjev po potrebi;
- (d) na zahtjev podnosioca zahtjeva, bez nepotrebnog odlaganja, dostaviti informacije o statusu istog;
- (e) ukoliko je to praktično, podnosiocima zahtjeva pružiti mogućnost da ispravljaju manje greške i propuste u svojim prijavama i nastojati da pruži smjernice o potrebnim dodatnim informacijama; i
- (f) gdje to smatraju odgovarajućim, prihvataju kopije dokumenata koji su ovjereni u skladu sa domaćim zakonodavstvom umjesto originalnih dokumenata.

5. Svaka Strana će osigurati da je svaka taksa/naknada naplaćena od strane nadležnog organa opravdana i da sama po sebi ne ograničava pružanje odgovarajuće usluge.

6. U sektorima u kojima su preuzete specifične obaveze u profesionalnim uslugama, svaka Strana će obezbijediti adekvatne procedure za verifikaciju kompetentnosti profesionalaca druge Strane.

Član 9

Međusobno priznavanje

1. U svrhu izvršavanja relevantnih standarda ili kriterijuma za odobravanje, izdavanje dozvole ili sertifikata za pružaoca usluge, svaka Strana može na zahtjev druge Strane da prizna obrazovanje ili stečeno iskustvo, uslove koji su zadovoljeni ili dozvole ili sertifikate izdate u drugoj Strani. Takva priznavanja mogu se bazirati na sporazumu ili aranžmanu sa Stranom o kojoj je riječ, ili se može samostalno priznavati.

2. Kada Strana priznaje, sporazumom ili aranžmanom, obrazovanje ili stečeno iskustvo, uslove koji su zadovoljeni ili dozvole ili izdate sertifikate na teritoriji treće strane, Strana će obezbijediti drugoj Strani adekvatnu priliku za pregovaranje njenog pristupanja ovoj vrsti sporazuma ili aranžmana, postojećeg ili budućeg, ili za pregovaranje sličnog sporazuma ili aranžmana. Ako Strana vrši samostalno priznavanje, pružiće odgovarajuću priliku drugoj Strani da pokaže da obrazovanje, stečeno iskustvo, uslovi koji su zadovoljeni, odnosno dozvole ili izdati sertifikati na teritoriji druge Strane, treba da budu priznati.

3. Strane će ohrabriti svoje nadležne organe da započnu pregovore o priznavanju profesionalnih kvalifikacija i/ili postupaka registracije sa ciljem postizanja ranijih rezultata.

4. Bilo koji sporazum ili aranžman ili samostalno priznavanje biće u skladu sa relevantnim

odredbama STO sporazuma, posebno sa stavom 3 Člana VII GATS.

Član 10

Transparentnost i objavljivanje poverljivih informacija

Prava i obaveze Strana u odnosu na transparentnost će biti regulisana stavovima 1 i 2 Član III i Člana III *bis* GATS-a, koji su inkorporirani i sastavni dio ovog Protokola.

Član 11

Monopoli i ekskluzivni pružaoci usluga

Prava i obaveze Strana u odnosu na monopole i ekskluzivne pružaoce usluga će biti regulisana stavovima 1, 2 i 5 Člana VIII GATS-a, koji je inkorporiran i sastavni dio ovog Protokola.

Član 12

Poslovna praksa

Prava i obaveze Strana u odnosu na poslovnu praksu će biti regulisana Članom IX GATS-a, koji je inkorporiran i sastavni dio ovog Protokola.

Član 13

Plaćanja i transferi

1. Osim u slučajevima predviđenim u Članu 14, Strana neće primijenjivati ograničenja na međunarodne transfere i plaćanja za tekuće transakcije sa drugom Stranom vezano za specifične obaveze.

2. Ništa u ovom Protokolu neće uticati na prava i obaveze članica Međunarodnog monetarnog fonda u skladu sa članovima Sporazuma MMF-a, uključujući upotrebu deviznog režima u skladu sa članovima Sporazuma MMF, pod uslovom da Članica ne nametne ograničenja ni na koju kapitalnu transakciju suprotno njenim specifičnim obavezama koje se odnose na ovakve transakcije, osim u skladu sa članom 14 ili na zahtjev MMF-a.

Član 14

Ograničenja radi zaštite platnog bilansa

1. U slučaju ozbiljnih platnobilansnih i spoljnih finansijskih poteškoća ili prijetnje da do njih dođe, Strana može usvojiti ili zadržati ograničenja na trgovinu uslugama za koje je preuzela specifične obaveze, uključujući i restrikcije na plaćanja i transfere za transakcije koje se odnose na takve obaveze. Priznaje se da postoji naročiti pritisak na platni bilans Strane koja je u procesu ekonomskog razvoja ili ekonomske tranzicije kada može biti nužna primijena ograničenja da bi se osiguralo, *inter alia*, održavanje nivoa finansijskih rezervi neophodan za sprovođenje programa ekonomskog razvoja ili ekonomske tranzicije.

2. Ograničenja iz stava 1:

- (a) neće biti diskriminatorna;
- (b) biće u saglasnosti sa članovima Sporazuma Međunarodnog monetarnog fonda;
- (c) izbjegavaće nepotrebne štete u komercijalnim, ekonomskim i finansijskim interesima druge Strane;
- (d) neće biti uvođene u obimu većem od onog koji je potreban za prevazilaženje situacije iz stava 1;
- (e) biće privremena i postupno će se ukidati u skladu sa poboljšanjem stanja navedenog u stavu 1.

3. Prilikom određivanja uvođenja ovakvih ograničenja, Strane mogu da daju prioritet pružanju usluga koje su važnije za njihove ekonomske i razvojne programe. Međutim, ovakva ograničenja se neće usvojiti ili primjenjivati sa ciljem zaštite pojedinih sektora usluga.

4. Strana koja primjenjuje ili usvaja ovakve restriktivne mjere, ili svaka njihova izmjena, odmah će biti notifikovana Zajedničkom komitetu i u najkraćem roku će prezentirati vremenski raspored za njihovo uklanjanje.

Član 15

Izuzeća

Prava i obaveze Strana u odnosu na opšta izuzeća i izuzeća iz bezbjedonosnih razloga će biti regulisana Članom XIV i stavom 1 Člana XIV *bis* GATS-a, koji je inkorporiran i sastavni dio ovog Protokola.

Član 16

Liste specifičnih obaveza

1. Svaka Strana u Listi navodi specifične obaveze koje preduzima u skladu sa članovima 5, 6 i 7. Što se tiče sektora u kojima se preduzimaju specifične obaveze, svaka Lista će definisati elemente navedene u podstavovima (a) do (e) stava 1 člana XX GATS-a.

2. Mjere koje su nisu konsistentne sa Članovima 5 i 6 tretiraće se kako je predviđeno stavom 2 Člana XX GATS-a.

3. Liste specifičnih obaveza Strana su navedene su u Aneksu I.

4. Nijedna Strana neće uvoditi nova ograničenja vezano za usluge ili pružaoce usluga druge Strane u odnosu na tretman koji je dodijeljen u skladu sa specifičnim obavezama iz stava 1.

Član 17

Izmjena Lista

1. Strane će, na pismeni zahtjev druge Strane, održati konsultacije u vezi sa bilo kojom izmjenom ili povlačenjem specifične obaveze iz Liste specifičnih obaveza Strane koja šalje zahtjev.

2. Konsultacije će biti održane u roku od tri mjeseca od kada je Strana zahtijevala iste. U konsultacijama, Strane će imati za cilj da osiguraju opšti nivo obostranih korisnih obaveza, koji nije manje povoljan za trgovinu od predviđenog Listom specifičnih obaveza prije održavanja konsultacija.

3. Izmjene lista su predmet procedura koje su predviđenih Članom 29 (Rad Zajedničkog komiteta) i Članom 34 (Izmjene i dopune) Sporazuma o slobodnoj trgovini.

Član 18

Odnos sa Sporazumom

1. Ovaj Protokol će biti sastavni dio Sporazuma o slobodnoj trgovini između Crne Gore i Republike Turske, potpisanog 26. novembra 2008. godine koji je stupio na snagu 1. marta 2010. godine, kako je propisano članom 35 (Protokoli i Aneksi) Sporazuma o slobodnoj trgovini.

2. Odredbe Sporazuma o slobodnoj trgovini se neće primjenjivati na ovaj Protokol, osim člana 28 (Osnivanje Zajedničkog komiteta), Član 29 (Rad Zajedničkog komiteta), Član 32 (Ispunjenje obaveza), Član 34 (Izmjene i dopune), Član 35 (Protokoli i aneksi), Član 36 (Rok važnosti i odustajanje), Član 37 (Stupanje na snagu) Sporazuma o slobodnoj trgovini.

3. U svrhu primjene člana 32 (Ispunjavanje obaveza) Sporazuma o slobodnoj trgovini, primjenjuju se, *mutatis mutandis*, postupci utvrđeni u članu 21 (Postupak obavještanja i konsultacija radi primjene mjera) Sporazuma o slobodnoj trgovini.

4. Osim ako nije drugačije naznačeno, sve konsultacije koje će se održati na osnovu ovog Protokola podležu *mutatis mutandis* odredbama iz člana 21 (Postupak obavještanja i konsultacija radi primjene mjera) Sporazuma o slobodnoj trgovini.

5. U slučaju neusaglašenosti između ovog Protokola i odredaba Sporazuma o slobodnoj trgovini, odredbe ovog Protokola će prevladati.

Član 19

Aneksi, Dodaci i fusnote

Aneksi, Dodaci i fusnote čine sastavni dio ovog Protokola.

ODJELJAK II

Privremeni boravak fizičkih lica u poslovne svrhe

Član 20

Područje primjene

1. Ovaj Odsjek se primjenjuje na mjere koje utiču na ulazak i privremeni boravak fizičkih lica koja su pružaoci usluga Strane i fizičkih lica Strane koja su zaposlena kod pružaoca usluga Strane, u vezi sa pružanjem usluge.

2. Ovaj Odsjek ne primjenjuje se na mjere koje utiču na fizička lica koja traže pristup tržištu rada Strane, niti se primjenjuje na mjere u vezi sa državljanstvom, prebivalištem ili zaposlenjem na stalnoj osnovi.

3. Ništa u ovom Odsjeku ne sprečava Stranu da primjenjuje mjere za regulisanje ulaska fizičkih lica na njenu teritoriju ili njihov privremeni boravak na istoj, uključujući i mjere neophodne za zaštitu integriteta i osiguranje propisnog kretanja fizičkih lica preko njenih granica, pod uslovom da se te mjere ne primjenjuju na način kojem je cilj poništenje ili umanj enje koristi koje uživa druga Strana prema ovom protokolu.³

Član 21

Opšte načelo

Svaka Strana primjenjuje svoje mjere u vezi s odredbama ovog Odsjeka što je brže moguće, kako bi se izbjeglo neprimjereno ometanje ili odlaganje trgovine robom ili uslugama prema ovom Sporazumu o slobodnoj trgovini.

Član 22

Specifične obaveze

1. Prilikom izrade Liste specifičnih obaveza u skladu sa članovima 5 (Pristup tržištu) i 6 (Nacionalni tretman) Protokola, svaka Strana u svojoj Listi navodi obaveze koje preuzima u pogledu ulaska i privremenog boravka fizičkih lica druge Strane na svojoj teritoriji. Ove Liste sadrže ograničenja i uslove u vezi sa tim obavezama za svaku kategoriju pružaoca usluge, uključujući period boravka i svaku mogućnost produženja boravka, sve numeričke kvote i svaki zahtjev za ekonomski test potreba.

2. Svaka Strana odobrava ulazak i privremeni boravak fizičkim licima druge Strane u skladu s ovim Odsjekom, uključujući uslove za svaku kategoriju iz Aneksa I (Lista specifičnih obaveza), pod uslovom da fizička lica poštuju relevantne zakone i propise o imigraciji koji se primenjuju na ulazak i privremeni boravak, kao što su zakoni i propisi koji se odnose na javno zdravlje i sigurnost i nacionalnu bezbjednost.

3. Sama činjenica da Strana odobrava ulazak i privremeni boravak fizičkom licu druge Strane ne tumači se kao da oslobađa to lice od ispunjavanja bilo kog važećeg uslova u pogledu dobijanja licence ili drugih zahtjeva, uključujući sve obavezne kodekse ponašanja, za praktikovanje određenog zanimanja ili učešće u poslovnim aktivnostima.

Član 23

---

³ Sama činjenica da je potrebna viza za fizička lica ne smatra se poništavanjem ili umanj enjem koristi prema uslovima određene obaveze iz Aneksa I (Lista specifičnih obaveza).

Pružanje informacija

1. U smislu ovog Odsjeka, svaka Strana osigurava da njeni nadležni organi učine javno dostupnim informacije neophodne za efikasno izdavanje odobrenja za ulazak i privremeni boravak na njenoj teritoriji.

2. Informacije iz podstava (1) naročito sadrže opise:

(i) svih kategorija odobrenja i dozvola relevantnih za ulazak i privremeni boravak za svaku kategoriju iz Aneksa I [Lista specifičnih obaveza];

(ii) zahtjeva i postupaka za podnošenje zahtjeva i izdavanje odobrenja i dozvola za prvi ulazak i privremeni boravak, uključujući uslove koje treba ispuniti i način podnošenja zahtjeva; i

(iii) zahtjeva i postupaka za podnošenje zahtjeva za izdavanje i produženje odobrenja i dozvola za ulazak i privremeni boravak.

3. Svaka Strana pruža drugoj Strani podatke o relevantnim publikacijama ili internet stranicama na kojima su dostupne informacije iz podstava (2).

Član 24

Uslovi i postupci povezani sa ulaskom i privremenim boravkom

1. Strane, u skladu sa domaćim zakonima i propisima, osiguravaju transparentnost, efikasnost, propisni i pravični postupak prilikom pružanja usluga u vezi sa izdavanjem viza, radnih dozvola ili bilo koje slične vrste odobrenja u vezi sa ulaskom i privremenim boravkom fizičkih lica.

2. Zahtjevani dokumenti za izdavanje vize, radne dozvole i sve slične vrste dokumenata moraju biti relevantni i ne pretjerani u odnosu na svrhu za koju se prikupljaju.

3. Naknade za obradu zahtjeva za ulazak i privremeni boravak i rad pružaoca usluga moraju biti razumne i utvrđene u odnosu na podrazumijevane administrativne troškove.

4. Potpuni zahtjevi obrađuju se brzo i ekspeditivno. Nadležni organi svake Strane obavještavaju podnosioca zahtjeva za ulazak, privremeni boravak ili radnu dozvolu o ishodu njegovog zahtjeva, odmah nakon donošenja odluke. Obavještenje obuhvata period boravka i sve druge uslove, po potrebi.

5. Period za obradu potpunih zahtjeva za radnu dozvolu ne može biti duži od 30 dana, osim u slučajevima kada postoje opravdani razlozi.

6. Na zahtjev podnosioca zahtjeva, nadležni organi dotične Strane bez nepotrebnog odlaganja i, u mjeri u kojoj je to moguće, pružaju informacije o statusu zahtjeva podnosioca.

7. U slučaju nepotpunog zahtjeva, podnosilac zahtjeva se odmah obavještava o informacijama potrebnim za popunjavanje zahtjeva i daje mu se prilika da ispravi sve nedostatke u razumnom vremenskom periodu.

8. Kada se zahtjev odbije, podnosilac zahtjeva se obavještava o odbijanju i pružaju mu se informacije o dostupnim postupcima revizije.

ODJELJAK III

TELEKOMUNIKACIJE

Član 25 Definicije

U smislu ovog poglavlja:

ovlašćenje podrazumijeva licencu, koncesiju, dozvolu, registraciju ili drugo odobrenje koje Strana može zahtijevati za pružanje javnih telekomunikacionih usluga;

kolokacija podrazumijeva pristup i korišćenje fizičkog prostora u cilju instalacije, održavanja ili popravke opreme u/na objektima koja su u vlasništvu, ili se nadziru i koriste, od strane drugog pružaoca javnih telekomunikacionih usluga;

troškovna orijentisanost podrazumijeva zasnovanost na troškovima uz mogućnost uključivanja razumne dobiti i koja može biti bazirana na različitim troškovnim modelima za različite objekte ili usluge;

krajnji korisnik podrazumijeva krajnjeg potrošača, ili pretplatnika, javnih telekomunikacionih usluga, koji nije ovlašćen da preprodaje i/ili pruža javne telekomunikacione usluge;

preduzeće podrazumijeva bilo koji subjekat koji je osnovan ili organizovan u skladu sa važećim zakonodavstvom, bez obzira da li posluje na profitabilnoj ili neprofitabilnoj osnovi, da li je u privatnoj ili u državnoj svojini ili država nad tim subjektom vrši nadzor, uključujući bilo koju kompaniju, korporaciju, trust, partnerstvo, preduzetnika, zajedničko ulaganje ili drugo poslovno udruženje i filijalu preduzeća;

preduzeće Strane podrazumijeva preduzeće koje je osnovano ili organizovano u skladu sa važećim zakonodavstvom te Strane i posluje na teritoriji te Strane;

ključni elementi su oni elementi mreže ili javnih telekomunikacionih usluga koji su:

- (a) ključni za pružanje javnih telekomunikacionih usluga;
- (b) isključivo ili pretežno obezbijeđeni od strane jednog ili ograničenog broja pružaoca usluga. i
- (c) nezamjenjivi u pružanju neke usluge na ekonomski isplativ ili tehnički izvodljiv način;

interkonekcija podrazumijeva povezivanje dvije ili više javnih telekomunikacionih mreža na teritoriji jedne Strane u cilju omogućavanja korisnicima jednog pružaoca usluga da komuniciraju sa korisnicima drugog pružaoca usluga, kao i da imaju mogućnost da pristupe uslugama koje pruža drugi pružalac usluga;

iznajmljene linije podrazumijevaju telekomunikacionu vezu između dvije ili više krajnje tačke, koja je dodijeljena određenom korisniku ili drugim korisnicima koje je taj korisnik odabrao;

operator sa značajnom tržišnom snagom podrazumijeva pružaoca javnih telekomunikacionih usluga koji ima mogućnost da značajno utiče na uslove učešća i snabdijevanja na relevantnom tržištu mreža ili javnih telekomunikacionih usluga, sa aspekta cijene, kao rezultat:

- (a) kontrole ključnih elemenata; ili
- (b) korišćenja svoje pozicije na tržištu.

elementi mreže podrazumijevaju svaki objekat ili opremu koja se koristi za pružanje javnih telekomunikacionih usluga čija tehnička definicija sadrži sve bitne karakteristike, funkcije i mogućnosti koje ista obezbjeđuje;

nediskriminatornost podrazumijeva tretman koji nije nepovoljniji od onog koji se nudi drugim pružaocima usluga ili korisnicima sličnih telekomunikacionih usluga, u uporedivim okolnostima;

prenosivost brojeva podrazumijeva pravo krajnjih korisnika javnih telekomunikacionih usluga da, za fiksne brojeve telefona na svojoj lokaciji, a za brojeve mobilnih telefona na bilo kojoj lokaciji, zadrže iste telefonske brojeve ukoliko se odluče da koriste drugog pružaoca sličnih javnih telekomunikacionih usluga na teritoriji te Strane;

javne telekomunikacione mreže podrazumijevaju infrastrukturu koja se koristi za pružanje javnih

telekomunikacionih usluga;

javne telekomunikacione usluge podrazumijevaju bilo koje telekomunikacione usluge koje su javno ponuđene. Takve usluge mogu sadržati, između ostalog, telefoniju i prenos podataka, bez bilo kakve promjene u formi ili sadržaju prenošene informacije od početne do krajnje tačke, sa izuzetkom usluga informacionog društva;

referentna interkonekciona ponuda podrazumijeva ponudu za interkonekciju operatora sa značajnom tržišnom snagom, registrovanu ili odobrenu od strane regulatornog tijela za telekomunikacije, koja je dovoljno detaljna da omogući pružaocima javnih telekomunikacionih usluga koji su spremni da prihvate cijene, rokove i uslove iz ponude, da ostvare interkonekciju bez obaveze vođenja pregovora;

telekomunikacije podrazumijevaju emitovanje, transmisiju i prijem signala preko bilo kojeg fizičkog, elektromagnetnog ili optičkog medijuma;

regulatorno tijelo za telekomunikacije podrazumijeva organ ili organe u sektoru telekomunikacionih usluga, koje je nadležno za sva regulatorna pitanja u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom Strane;

terminalna tačka mreže podrazumijeva fizičku mrežnu priključnu tačku u kojoj se javna telekomunikaciona mreža povezuje sa objektima i opremom krajnjih korisnika ili, ukoliko je to primjenjivo, tačka u kojoj se povezuje sa drugom telekomunikacionom mrežom; i

korisnik podrazumijeva fizičko ili pravno lice koje koristi telekomunikacione usluge, bez obzira na to da li je pretplatnik ili ne, a koji može biti i pružalac javnih telekomunikacionih usluga.

Član 26

Cilj

1. Ovo poglavlje se primjenjuje na:

(a) mjere donešene ili preduzete od Strane, u vezi sa pristupom i korišćenjem javnih telekomunikacionih mreža i usluga;

(b) mjere donešene ili preduzete od Strane, u vezi sa obavezama pružaoca javnih telekomunikacionih mreža ili usluga, i

(c) druge mjere donešene ili preduzete od Strane, koje se odnose na javne telekomunikacione mreže i usluge.

2. Ovo poglavlje se neće primjenjivati na mjere koje je donijela ili preduzela Strana a odnose se na emitovanje⁴ i kablovsku distribuciju radio ili televizijskog programa namijenjenog javnosti, osim u dijelu koji garantuje kompanijama koje pružaju te usluge pravo pristupa i kontinuirane upotrebe javnih telekomunikacionih mreža i usluga kao što je propisano u članu 27 (Pristup i korišćenje javnih telekomunikacionih mreža i usluga).

3. Ništa se u ovom poglavlju neće tumačiti kao obaveza Strane, ili obaveza Strane da primora bilo koje preduzeće, da uspostavi, izgradi, nabavi, iznajmi, upravlja ili pruža javne telekomunikacione mreže ili usluge, ukoliko takve mreže ili usluge nijesu javno ponuđene.

4. Dodatno, ovo poglavlje se neće tumačiti kao instrument za sprječavanje Strane da licima koja upravljaju privatnim mrežama zabrani korišćenje njihovih mreža u svrhu pružanja javnih telekomunikacionih mreža ili usluga trećim licima.

Član 27

Pristup i korišćenje javnih telekomunikacionih mreža i usluga

---

⁴ Emitovanje se definiše na način kako je to propisano odgovarajućim zakonima svake od Strana.

1. S obzirom na pravo Strane da ograniči pružanje usluge u skladu sa ograničenjima navedenim u njihovim Listama, Strana treba da obezbijedi da preduzeća druge Strane imaju pristup telekomunikacionim mrežama ili uslugama ponuđenim na njenoj teritoriji, ili izvan njenih granica, i da iste može koristiti pod razumnim i nediskriminatornim uslovima, uključujući, između ostalog, odredbe propisane stavovima 2 do 7.

2. Strane će obezbijediti preduzećima druge Strane mogućnost da:

(a) kupe ili zakupe, i povežu terminalnu ili drugu opremu koja se povezuje sa javnim telekomunikacionim mrežama;

(b) pružaju usluge krajnjim korisnicima podsredstvom svojih ili iznajmljenih linija;

(c) izvrše povezivanje privatnih, iznajmljenih ili sopstvenih linija sa mrežama i javnim telekomunikacionim uslugama te Strane, ili sa linijama koje je iznajmilo ili posjeduje drugo preduzeće, i

(d) obavljaju funkcije komutacije, signalizacije, obrade i konverzije, te da koriste operativne protokole po svom izboru.

3. Svaka Strana će obezbijediti da preduzeća druge Strane mogu koristiti javne telekomunikacione mreže i usluge u svrhu prenosa informacija na svojoj teritoriji ili van svojih granica, kao i za pristup informacijama koje se nalaze u bazama podataka, ili su na drugi način sačuvane u mašinski čitljivoj formi na teritoriji bilo koje Strane. Svaka nova ili izmijenjena mjera koja značajno utiče na ovu upotrebu će biti notifikovana. Na zahtjev druge Strane, svaka Strana će pružiti adekvatnu mogućnost za dijalog u okviru Zajedničkog komiteta u vezi sa tom notifikacijom.

4. Bez obzira na stav 3, Strana može preduzeti potrebne mjere da:

(a) osigura bezbjednost i povjerljivost poruka, i / ili

(b) zaštititi privatnost ličnih podataka krajnjih korisnika telekomunikacija;

pod uslovom da su takve mjere u skladu sa njenim relevantnim zakonodavstvom i da se ne primjenjuju na način koji bi predstavljao diskriminatorno, proizvoljno ili neopravdano sredstvo, ili prikriveno ograničenje u trgovini uslugama.

5. Svaka Strana će obezbijediti da se ne nameću dodatni uslovi za pristup i korišćenje javnih telekomunikacionih mreža ili usluga, osim onih koji se smatraju neophodnim za:

(a) obezbjeđenje odgovornosti pružaoca javnih telekomunikacionih mreža ili usluga za pružanje javnih usluga, a naročito njihove sposobnosti da svoje mreže ili usluge učine dostupnim široj javnosti;

(b) zaštitu privatnosti ličnih podataka, povjerljivosti komunikacija, tehničkog integriteta i sigurnosti javnih telekomunikacionih mreža ili usluga; ili

(c) obezbjeđenje da pružalac usluga druge Strane ne pruža usluge, u skladu sa ograničenjima koja su navedena od Strana u njihovim Listama obaveza.

6. Podrazumijevajući ispunjenost kriterijuma navedenih u stavu 5, uslovi pristupa i korišćenja javnih telekomunikacionih mreža ili usluga mogu uključivati i:

(a) zahtjeve za korišćenje specifičnih tehničkih interfejsa, uključujući protokole, za međupovezivanje sa takvim mrežama i uslugama;

(b) zahtjeve, kada je to neophodno, za interoperabilnost takvih usluga;

(c) tipsko odobrenje terminalne ili druge opreme koja se povezuje sa mrežom, kao i tehničke zahtjeve koji se odnose na priključenje takve opreme na mreže; i

(d) ograničenja interkonekcije privatnih, iznajmljenih ili sopstvenih, linija sa takvim mrežama ili uslugama, ili sa linijama koje su iznajmljene ili su u vlasništvu drugih preduzeća.

7. Ništa u ovom članu ne sprječava Stranu da utvrdi obaveznost zahtijevanja notifikacije, licence, koncesije, dozvole, registracije ili druge vrste ovlašćenja od strane preduzeća koje želi da pruža neku vrstu javne telekomunikacione usluge na njenoj teritoriji.

Član 28

Javna dostupnost kriterijuma za izdavanje ovlašćenja

1. Kada je ovlašćenje zahtijevano, učiniće se javno dostupni:

(a) svi kriterijumi za izdavanje ovlašćenja i period koji je uobičajeno potreban za donošenje odluke u vezi sa zahtjevom za izdavanje istog, i

(b) rokovi i uslovi za pojedinačna ovlašćenja.

2. Podnosilac zahtjeva će se upoznati sa razlozima za odbijanje ovlašćenja na njegov zahtjev.

Član 29

Karakteristike operatora sa značajnom tržišnom snagom

Tretman operatora sa značajnom tržišnom snagom

1. Svaka Strana će obezbijediti da operator sa značajnom tržišnom snagom na svojoj teritoriji pružaocu javnih telekomunikacionih usluga druge Strane, pruži tretman koji nije nepovoljniji od onog kojeg taj pružalac usluga u sličnim okolnostima pruža svojim filijalama, povezanim kompanijama ili samostalnim kompanijama koje pružaju javne telekomunikacione usluge u pogledu:

(a) dostupnosti, ponude, cijena ili kvaliteta mreža ili sličnih javnih telekomunikacionih usluga, i

(b) dostupnosti tehničkih interfejsa neophodnih za interkonekciju.

Zaštita konkurencije

1. Svaka Strana će sprovoditi odgovarajuće mjere u svrhu sprječavanja pružaoca usluga koji su, pojedinačno ili zajedno, operatori sa značajnom tržišnom snagom na njenoj teritoriji, da primijene ili nastave da primjenjuju anti-konkurentne aktivnosti.

2. Anti-konkurentne aktivnosti iz stava 1 uključuju:

(a) sprovođenje anti-konkurentnog unakrsnog subvencionisanja;

(b) korišćenje informacija dobijenih od konkurenata u cilju postizanja anti-konkurentskih rezultata; i

(c) nepravovremeno obezbjeđivanje drugim pružaocima javnih telekomunikacionih usluga tehničkih informacija o ključnim elementima mreže i komercijalnim uslovima koje su tim pružaocima neophodne za pružanje javnih telekomunikacionih usluga.

Interkonekcione obaveze koje se tiču operatora sa značajnom tržišnom snagom

1. Svaka Strana će obezbijediti da operator sa značajnom tržišnom snagom na njenoj teritoriji obezbijedi interkonekciju instalacija i opreme pružaocu javnih telekomunikacionih usluga druge Strane:

(a) u bilo kojoj tehnički izvodljivoj tački mreže operatora sa značajnom tržišnom snagom koja je na raspolaganju ostalim pružaocima javnih telekomunikacionih usluga na njenoj teritoriji;

(b) pod nediskriminatornim uslovima (uključujući tehničke standarde i specifikacije) i cijenama;

(c) sa ne manjim kvalitetom od onog kojeg operator sa značajnom tržišnom snagom pruža za slične usluge sebi, drugim nepovezanim pružaocima telekomunikacionih usluga, svojim filijalama ili drugim povezanim kompanijama;

(d) blagovremeno, po troškovno orjentisanim cijenama (izuzev kada u skladu sa analizom tržišta, regulatorno tijelo utvrdi drugačiji model određivanja cijena) i u skladu sa rokovima i uslovima (uključujući tehničke standarde i specifikacije) koji su transparentni, razumni, ekonomski prihvatljivi i dovoljno raščlanjeni tako da pružaoci ne moraju plaćati one komponente mreže ili objekte koji im nijesu potrebni za pružanje konkretne usluge, i

(e) po zahtjevu, i na drugim tačkama u odnosu na terminalne tačke mreže ponuđene ostalim korisnicima, uz pravo nadoknade troškova vezanih za dodatne radove.

2. Svaka Strana će obezbijediti da operator sa značajnom tržišnom snagom na svojoj teritoriji obezbijedi pružaocima javnih telekomunikacionih usluga druge Strane, mogućnost interkonekcije njihovih instalacija i opreme sa instalacijama i opremom operatora sa značajnom tržišnom snagom pod uslovima navedenim u referentnoj interkonekcionoj ponudi ili nekoj drugoj standardnoj interkonekcionoj ponudi koja sadrži cijene, rokove i uslove koje operator sa značajnom tržišnom snagom nudi pružaocima javnih telekomunikacionih usluga. Pored toga, svaka Strana će obezbijediti da, pregovorima o ugovoru o interkonekciji, pružaoci javnih telekomunikacionih usluga druge Strane dobiju mogućnost interkonekcije svojih instalacija i opreme sa instalacijama i opremom operatora sa značajnom tržišnom snagom.

3. Svaka Strana će obezbijediti neophodne uslove da pružaoci usluga druge Strane budu upoznati sa cijenama, rokovima i uslovima neophodnim za interkonekciju koje je ponudio operator sa značajnom tržišnom snagom. Takvi uslovi minimalno podrazumijevaju:

(a) Javnu dostupnost cijena, rokova i uslova interkonekcije sa operatorom sa značajnom tržišnom snagom u skladu sa uslovima određenim od strane regulatornog tijela za telekomunikacije; ili

(b) Javnu dostupnost referentne interkonekcionije ponude.

4. Svaka Strana će učiniti javno dostupnim važeće procedure za interkonekciju sa operatorom sa značajnom tržišnom snagom na svojoj teritoriji.

Član 30

Snabdijevanje i cijene iznajmljenih linija

1. Svaka Strana će obezbijediti da operatori sa značajnom tržišnom snagom preduzećima i pružaocima javnih telekomunikacionih usluga druge Strane, pružaju uslugu iznajmljenih linija na svojoj teritoriji, kao javnu telekomunikacionu uslugu, pod razumnim i nediskriminatornim rokovima, uslovima i cijenama.

2. U cilju primjene stava 1, svaka Strana će ovlastiti svoje regulatorno tijelo za telekomunikacije da zahtjeva od operatora sa značajnom tržišnom snagom na njenoj teritoriji, da preduzećima i pružaocima javnih telekomunikacionih usluga druge Strane ponudi iznajmljene linije, po cijenama određenim na fiksnoj stopi ili na bazi troškovno orjentisanih cijena srazmjerno korišćenim kapacitetima.

Član 31

Kolokacija

1. Svaka Strana će obezbijediti da operatori sa značajnom tržišnom snagom na svojoj teritoriji pružaocima javnih telekomunikacionih usluga druge Strane, pružaju uslugu fizičke kolokacije za neophodnu opremu za interkonekciju, ili da imaju pristup raščlanjenim mrežnim elementima pod razumnim, transparentnim i nediskriminatornim rokovima, uslovima i cijenama, koje su troškovno orijentisane gdje je to primjenjivo.

2. Svaka Strana može definisati elemente iz stava 1 ovog člana u skladu sa nacionalnim zakonima i regulativom.

Član 32

Pristup stubovima, oknima, cijevima i pravo prolaza

Svaka Strana će pružaocima javnih telekomunikacionih usluga druge Strane obezbijediti pravo prolaza, kao i da operatori sa značajnom tržišnom snagom na svojoj teritoriji pružaju uslugu pristupa stubovima, oknima i cijevima, u skladu sa razumnim i nediskriminatornim rokovima, uslovima i cijenama.

Član 33

Preprodaja

1. Svaka Strana će obezbijediti da operatori sa značajnom tržišnom snagom na svojoj teritoriji:
  - (a) nude pružaocima javnih telekomunikacionih usluga druge Strane mogućnost preprodaje javnih telekomunikacionih usluga koje operatori sa značajnom tržišnom snagom pružaju krajnjim korisnicima u maloprodaji, po razumnim⁵ cijenama, i
  - (b) ne uvode diskriminatorne ili neopravdane uslove ili ograničenja u preprodaji takvih usluga⁶.

Član 34

Raščlanjivanje mrežnih elemenata

1. Svaka Strana će ovlastiti svoje regulatorno tijelo za telekomunikacije da zahtijeva od operatora sa značajnom tržišnom snagom na svojoj teritoriji da pružaocima javnih telekomunikacionih usluga druge Strane pružaju uslugu pristupa raščlanjenim elementima mreže u skladu sa razumnim i nediskriminatornim rokovima, uslovima i troškovno orjentisanim cijenama.

2. Svaka Strana može definisati koji elementi mreže treba da budu dostupni na njenoj teritoriji i koji pružaoci mogu dobiti takve elemente, u skladu sa domaćim zakonima i regulativom.

Član 35

Interkonekcija

1. Svaka Strana će obezbijediti da pružaoci javnih telekomunikacionih usluga na svojoj teritoriji omoguće, direktno ili indirektno, pregovaranje o interkonekciji sa pružaocima javnih telekomunikacionih usluga druge Strane, u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom.

2. U cilju primjene stava 1, svaka Strana će obezbijediti da pružaoci javnih telekomunikacionih usluga na njenoj teritoriji preduzmu razumne aktivnosti u pravcu zaštite povjerljivosti komercijalno osjetljivih informacija, ili informacija u vezi sa pružaocima i krajnjim korisnicima javnih telekomunikacionih usluga, kao i da koriste takve informacije samo u svrhu pružanja predmetnih usluga.

Član 36

Prenosivost brojeva

Svaka Strana će obezbijediti da pružaoci javnih telekomunikacionih usluga na svojoj teritoriji pružaju uslugu prenosivosti brojeva, na odgovarajući način, u skladu sa razumnim i nediskriminatornim rokovima i uslovima.

Član 37

Fleksibilnost u izboru tehnologija

---

⁵ Strana može odrediti razumne cijene kroz bilo koju metodologiju koju smatra odgovarajućom.

⁶ Kada to nacionalno zakonodavstvo ili regulativa propisuje, Strana može zabraniti preprodavcu usluga da javnu telekomunikacionu uslugu koju je nabavio po veleprodajnim cijenama, a koja je na maloprodajnom nivou dostupna samo jednoj određenoj kategoriji korisnika, preprodaje drugoj kategoriji korisnika.

1. Nijedna Strana ne može sprječavati pravo pružiocima javnih telekomunikacionih usluga da imaju fleksibilnost u izboru tehnologija koje koriste za pružanje svojih usluga, uključujući i mobilne bežične usluge, ukoliko iste zadovoljavaju važeće tehničke propise svake od Strana.

2. Ukoliko pružalac usluga namjerava da pruža drugačiji pristup uslugama u odnosu na onaj za koji je dobio ovlaštenje, regulatorno tijelo može zahtijevati dodatnu licencu ili drugo odgovarajuće ovlaštenje za pružanje takve javne telekomunikacione usluge i to se neće tumačiti kao sprečavanje fleksibilnosti u smislu ovog člana. Ovo mi je ok

Član 38 Univerzalne usluge

1. Svaka Strana ima pravo da definiše kakvu obavezu po pitanju univerzalne usluge želi da donese ili primjeni.

2. Svaka Strana će administrirati obaveze po pitanju pružanja univerzalne usluge koju je donijela ili primjenila na transparentan, nediskriminatoran i konkurentski neutralan način i osiguraće da bilo koja obaveza iz domena univerzalne usluge ne bude neproporcionalna, odnosno opterećujuća više nego što je to neophodno u skladu sa uslovima definisanim od Strane.

Član 39 Raspodjela, dodjeljivanje i korišćenje ograničenih resursa

1. Svaka Strana će upravljati procedurama za raspodjelu, dodjeljivanje i korišćenje ograničenih telekomunikacionih resursa na objektivan, odgovarajući, transparentan i nediskriminatoran način, osim kada su u pitanju resursi koji su rezervisani za potrebe Vlade.

2. Mjere Strane koje se odnose na raspodjelu i dodjeljivanje radio-frekvencijskog spektra na upravljanje ne predstavljaju nekompatibilne mjere, „*per se*“ sa članom 5 (Pristup tržištu).

3. Kao posljedica toga, svaka Strana zadržava pravo utvrđivanja, implementacije i primjene politike upravljanja radio-frekvencijskim spektrom koja može uticati na ograničavanje broja pružalaca javnih telekomunikacionih usluga, sve dok se to sprovodi na kompatibilan način sa ostalim odredbama ovog Protokola. Pored toga, svaka Strana zadržava pravo da dodjeljuje frekvencijske opsege, uzimajući u obzir sadašnje i buduće potrebe, kao i raspoloživost spektra.

4. Svaka Strana će učiniti dostupnim javnosti trenutno stanje dodijeljenih frekvencijskih opsega, ali od nje se ne zahtijeva da obezbijedi detaljnu identifikaciju dodijeljenih frekvencija koje se koriste za specifične potrebe Vlade.

5. Kada se radi o spektru koji nije opredijeljen za potrebe Vlade, procedure svake Strane će biti zasnovane na principima otvorenosti i transparentnosti, uzimajući u obzir javni interes. Ove procedure će se zasnivati na nacionalnom zakonodavstvu i, generalno, biće tržišno orjentisane i/ili sprovedene u skladu sa procedurama javnog tendera.

Član 40 Regulatorno tijelo

1. Svaka Strana će obezbijediti da je njeno regulatorno tijelo za telekomunikacije nezavisno i odvojeno od bilo kojeg pružaoca javnih telekomunikacionih usluga.

2. U tu svrhu, svaka Strana će osigurati da njeno regulatorno tijelo za telekomunikacije nema finansijskog interesa ili operativnih nadležnosti kod bilo kojeg pružaoca javnih telekomunikacionih usluga.

3. Svaka Strana će obezbijediti da odluke i procedure njenog regulatornog tijela budu nepristrasne u odnosu na sve učesnike na tržištu. U tu svrhu, svaka Strana će osigurati da bilo koji finansijski interes koji Strana ima kod nekog od pružaoca javnih telekomunikacionih usluga ne utiče na odluke i procedure regulatornog tijela za telekomunikacije.

4. Nijedna od Strana neće omogućiti pružiocima javnih telekomunikacionih usluga tretman koji je povoljniji od onog koji je predviđen sličnom pružiocu druge Strane, opravdavajući da je pružalac koji dobija povoljniji tretman u potpunosti ili djelimično u državnom vlasništvu bilo koje od Strana.

Član 41

Rješavanje domaćih sporova u telekomunikacijama

Svaka Strana će obezbijediti postojanje unutrašnjih mehanizama za rješavanje sporova, u skladu sa važećim nacionalnim zakonodavstvom.

Član 42

Transparentnost

Pored propisa iz člana 10 (Transparentnost), svaka Strana će u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom obezbijediti, u mjeri u kojoj je to moguće:

(a) pravovremeno objavljivanje ili javnu dostupnost propisa regulatornog tijela za telekomunikacije, uključujući i osnove za donošenje takvih propisa.

(b) odgovarajuće javno obavještenje zainteresovanim strankama o mogućnosti da daju komentare na propise koje predlaže regulatorno tijelo za telekomunikacije, i

(c) javnu dostupnost mjera koje se tiču javnih telekomunikacionih mreža ili usluga, uključujući mjere koje se odnose na:

- (i) cijene usluga, rokove i ostale uslove korišćenja usluga;
- (ii) specifikacije tehničkih interfejsa;
- (iii) uslove za priključenje terminalne i druge opreme na javnu telekomunikacionu mrežu;
- (iv) zahtjeve za notifikaciju, licencu, dozvolu, registraciju ili drugo ovlašćenje, ukoliko postoje;
- (v) informacije o tijelima nadležnim za izradu, izmjenu i usvajanje mjera u vezi standarda koji utiču na pristup i korišćenje, i
- (vi) postupke u vezi rješavanja sporova u telekomunikacijama, propisanih članom 41 (Rješavanje domaćih sporova u telekomunikacijama)

Član 43

Odnos sa Protokolom

U slučaju bilo kakve neusklađenosti između ovog Poglavlja i drugih djelova ovog Protokola, ovo Poglavlje će prevladati u granicama neusaglašenosti.

Član 44

Standardi i međunarodne organizacije

Strane prepoznaju važnost međunarodnih standarda za globalnu kompatibilnost i interoperabilnost mreža ili telekomunikacionih usluga i obavezuju se da promovišu takve standarde kroz učešće u nadležnim međunarodnim tijelima, uključujući i Međunarodnu uniju za telekomunikacije i Međunarodnu organizaciju za standardizaciju.

ODJELJAK IV FINANSIJSKE USLUGE

Član 45 Obuhvat i definicije

1. Ovaj odjeljak predstavlja principe regulatornog okvira za sve financijske usluge za koje su preuzete određene obaveze u Aneksu I (Lista specifičnih obaveza).

2. Za potrebe ovog odjeljka:

„**financijske usluge**” predstavljaju svaku uslugu financijskog karaktera koju ponudi pružalac financijskih usluga jedne strane. Financijske usluge uključuju sve usluge osiguranja i usluge povezane sa osiguranjem, kao i sve bankarske i ostale financijske usluge (izuzev osiguranja). Financijske usluge obuhvataju sljedeće aktivnosti:

(a) *Usluge osiguranja i usluge povezane sa osiguranjem*

- (i) direktno osiguranje (uključujući saosiguranje): životno osiguranje; neživotno osiguranje;
- (ii) reosiguranje i retrocesija;
- (iii) posredovanje u osiguranju, kao što su aktivnosti brokera i zastupnika; i
- (iv) pomoćne usluge u osiguranju, kao što su konsultantske usluge, aktuarske usluge, usluge procjene rizika i usluge rješavanja šteta; i

(b) *Bankarske i ostale financijske usluge (osim osiguranja)*

- (v) primanje depozita i ostalih povratnih sredstava od stanovništva;
- (vi) davanje kredita svih vrsta, uključujući potrošačke kredite, hipotekarne kredite, faktoring i finansiranje komercijalnih transakcija;
- (vii) financijski lizing;
- (viii) sve usluge plaćanja i prenosa novca, uključujući kreditne, kartice za naplatu i debitne kartice, putničke čekove i bankarske mjenice;
- (ix) garancije i obaveze;
- (x) trgovanje za sopstveni račun ili za račun klijenta, ili na berzi ili na vanberzanskom tržištu ili na nekom drugom tržištu sljedećim stavkama:
  - (A) instrumentima tržišta novca (uključujući čekove, kratkoročne obveznice, depozitne potvrde);
  - (B) stranom valutom;
  - (C) derivativnim instrumentima uključujući, ali ne ograničavajući se na fjučerse i opcije;
  - (D) instrumentima deviznog kursa i kamatnih stopa, uključujući poslove kao što su svop, terminski ugovori;
  - (E) prenosivim hartijama od vrijednosti;
  - (F) ostalim prenosivim instrumentima i financijskim sredstvima, uključujući poluge plemenitih metala.
- (xi) Učestvovanje u emisijama svih vrsta hartija od vrijednosti, uključujući njihovo pokroviteljstvo i plasiranje u svojstvu zastupnika (javno ili privatno), i pružanje usluga koje se odnose na takve emisije;
- (xii) posredovanje na tržištu novca;

(xiii) upravljanje aktivom, kao što je upravljanje gotovim novcem ili portfolijom, svi oblici upravljanja zajedničkim investicijama, upravljanje penzionim fondovima, usluge čuvanja, usluge deponovanja i usluge plasiranja;

(xiv) usluge kliringa i saldiranja finansijskih sredstava, uključujući hartije od vrijednosti, derivativne i ostale prenosive instrumente;

(xv) pružanje i prenos finansijskih informacija i obrada finansijskih podataka sa odgovarajućim softverom;

(xvi) savjetodavne, posredničke i ostale pomoćne finansijske usluge u vezi sa svim poslovima navedenim u podstavovima (v) do (xv), uključujući reference o kreditnoj sposobnosti i analize, istraživanja i savjete u pogledu investicija i portfolija, savjetovanje o preuzimanju i restrukturiranju i strategiji preduzeća.

"Pružalac finansijske usluge" znači svako fizičko ili pravno lice strane koja želi da pruža ili već pruža finansijske usluge, ali ne obuhvata javni subjekat.

"Nova finansijska usluga" podrazumijeva uslugu finansijskog karaktera, uključujući usluge vezane za postojeće i nove proizvode ili način na koji se proizvod isporučuje, a koji ne pruža nijedan pružalac usluge na teritoriji strane, ali koji se pruža na teritoriji druge strane;

"Javni subjekat" znači:

(i) vlada, centralna banka ili monetarna vlast strane, ili subjekat u vlasništvu ili pod kontrolom strane, koji je uglavnom angažovan u izvršavanju državnih funkcija ili aktivnosti za državne potrebe, ne uključujući subjekat koji je uglavnom angažovan na pružanju finansijskih usluga pod komercijalnim uslovima; ili

(ii) privatni subjekat koji obavlja funkcije koje normalno obavlja centralna banka ili monetarna vlast prilikom izvršavanja tih funkcija.

Član 46

Izuzetak u vezi sa preduzimanjem prudencijalnih mjera⁷

1. Svaka strana može usvajati ili održavati mjere u prudencijalne svrhe⁸, uključujući:

- (a) zaštitu investitora, deponenata, vlasnika polisa ili lica kojima pružalac finansijske usluge u obavezi da pruži fiducijarnu obavezu; i
- (b) osiguranje integriteta i stabilnosti finansijskog sistema strane.

2. Ove mjere neće biti opterećujuće više nego što je to potrebno za postizanje njihovog cilja, a tamo gdje nisu u skladu sa drugim odredbama ovog Sporazuma, one se neće koristiti kao sredstvo za izbjegavanje obaveza strana ili obaveza koje proizilaze iz tih odredbi.

3. Ništa u ovom sporazumu neće se tumačiti na način kojim se od strane zahtijeva otkrivanje informacija koje se odnose na aktivnosti i račune pojedinačnih korisnika ili bilo koje povjerljive ili vlasničke informacije kojima raspolaže javni subjekat.

4. Ne dovodeći u pitanje druga sredstva prudencijalnog regulisanja prekogranične trgovine finansijskim uslugama, strana može zahtijevati izdavanje dozvole odnosno registraciju pružaoca prekogranične finansijske usluge i finansijskih instrumenata druge strane.

⁷ Svaka mjera koja se primjenjuje na pružaoca finansijskih usluga osnovanih na teritoriji strane, a koja nije regulisana i nadgledana od strane organa finansijskog nadzora te strane, smatraće se mjerom u prudencijalne svrhe u smislu ovog Sporazuma. Radi veće sigurnosti, svaka takva mjera će biti preduzeta u skladu sa ovim članom.

⁸ Podrazumijeva se da izraz "prudencijalni razlozi" može uključiti održavanje sigurnosti, ispravnosti, integriteta ili finansijske odgovornosti pojedinačnih pružaoca finansijskih usluga, kao i očuvanje sigurnosti i finansijskog i operativnog integriteta sistema plaćanja i kliringa.

Član 47

Transparentnost

1. Strane prepoznaju da su transparentni propisi i politike koje regulišu aktivnosti pružalaca finansijskih usluga značajni u olakšavanju pristupa inostranih pružaoaca finansijskih usluga i njihovog poslovanja na tržištima druge strane. Svaka Strana će promovisati regulatornu transparentnost vezano za finansijske usluge.

2. Nadležni organi svake strane će učiniti javno dostupnim zainteresovanim licima domaće zahtjeve i procedure koje se primjenjuju prilikom podnošenja zahtjeva za pružanje finansijskih usluga.

3. Kada je potrebna dozvola ili ovlaštenje za pružanje finansijske usluge, nadležni organi strane će uslove za dobijanje iste učiniti javno dostupnim.

4. Svaka strana će osigurati da se sve mjere opšte primjene na koje se primjenjuje ovaj odjeljak sprovede na razuman, objektivan i nepristrasan načinu.

5. U mjeri u kojoj je to moguće, svaka strana treba da omogući razuman vremenski period između objavljivanja propisa opšte primjene i datuma njihovog stupanja na snagu.

6. Svaka strana će obezbijediti da se pravila opšte primjene koja su usvojena ili se održavaju od strane samoregulatornih organizacija strane odmah objavljuju ili na drugi način učine dostupnim zainteresovanim licima.

7. Svaka strana će zadržati ili uspostaviti odgovarajuće mehanizme za odgovor na upite zainteresovanih lica vezano za mjere opšte primjene obuhvaćene ovim Odjeljkom.

Član 48

Samoregulatorne organizacije

Kada strana zahtijeva članstvo ili učešće ili pristup bilo kojim samoregulatornim organizacijama, tržištu hartijama od vrijednosti ili berzi ili tržištu fjučersa, klirinškoj agenciji ili bilo kojoj drugoj organizaciji ili udruženju, kako bi pružaoci finansijske usluge druge strane mogli pružati finansijske usluge na ravnopravnoj osnovi sa pružaocem finansijskih usluga strane, ili kada strana pruža direktno ili indirektno takvim subjektima privilegije ili prednost u pružanju finansijskih usluga, strana će osigurati da takvi subjekti odobravaju nacionalni tretman i MFN tretman za pružaoce finansijskih usluga druge strane koji borave na teritoriji strane.

Član 49

Sistemi plaćanja i kliringa

U skladu sa rokovima i uslovima kojima se odobrava nacionalni tretman, svaka strana će pružiti pružiocima finansijskih usluga druge strane koja je osnovana na njenoj teritoriji pristup sistemima plaćanja i kliringa kojima upravljaju javni subjekti i službenim sredstvima za finansiranje i refinansiranje dostupnih u normalnom toku poslovanja. Ovaj član ne omogućava pristup sredstvima finansijske pomoći zajmodavca u krajnjoj instanci.

Član 50

Nova finansijska usluga

1. Svaka strana će omogućiti pružaocu finansijske usluge druge strane koja je osnovana na njenoj teritoriji da pruži bilo kakvu novu finansijsku uslugu koju bi Strana dozvolila svom pružaocu finansijske usluge, u sličnim okolnostima, u skladu sa domaćim zakonodavstvom, pod uslovom da uvođenje nove finansijske usluge ne zahtijeva donošenje novog zakona ili izmjenu postojećeg zakona.

2. Strana može odrediti institucionalni i pravni oblik preko kojeg se usluga može pružiti i može zahtijevati odobrenje za pružanje usluge. Kada je takvo odobrenje potrebno, odluka se donosi u razumnom vremenskom roku i odobrenje se može odbiti samo iz prudencijalnih razloga.

Član 51

Prenošenje i obrada informacija

U skladu sa domaćim zakonodavstvom, Strane neće preduzimati mjere koje bi spriječile prenos informacija u ili iz teritorije Strane ili obradu finansijskih informacija, uključujući prenos podataka elektronskim putem, ili koje bi, kao predmet značajnih pravila koja su konzistentna sa međunarodnim sporazumima, spriječile prenos opreme, gdje je takav prenos informacija, obrada finansijskih informacija ili prenos opreme neophodan za obavljanje redovnog poslovanja pružaoca finansijskih usluga druge Strane. Ništa iz ovog člana ne ograničava pravo strane da zaštiti lične podatke, ličnu privatnost i povjerljivost pojedinačnih evidencija i računa dokle god se takvo pravo ne koristi radi zaobilaženja odredbi ovog odjeljka.

Član 52

Posebna izuzeća

1. Ništa u ovom Protokolu neće se tumačiti tako da spriječi stranu, uključujući i njene javne subjekte, da isključivo oni sprovode ili pružaju na svojoj teritoriji aktivnosti ili usluge koje predstavljaju dio javnog penzionog programa ili zakonski sistem socijalne zaštite, osim kada te aktivnosti mogu biti sprovedene, u skladu sa domaćim zakonodavstvom, i od strane pružalaca finansijskih usluga ili drugih institucija.

2. Ništa u ovom Protokolu se ne primenjuje na aktivnosti koje sprovodi centralna banka ili monetarna vlast ili bilo koji drugi javni subjekat u vezi sa monetarnom ili politikom deviznog kursa.

3. Ništa u ovom Protokolu neće se tumačiti tako da spriječi stranu, uključujući i njena javne subjekte, da oni isključivo sprovode ili pružaju na svojoj teritoriji aktivnosti ili usluge za račun ili sa garancijom ili korišćenjem finansijskih sredstava strane, uključujući i njene javne subjekte, osim kada te aktivnosti mogu biti sprovedene, u skladu sa domaćim zakonodavstvom, i od strane pružalaca finansijskih usluga ili drugih institucija.

Član 53

Rješavanje sporova

Za svako arbitražno vijeće koje je osnovano za sporove o prudencijalnim pitanjima i drugim finansijskim pitanjima u skladu sa ovim Sporazumom, arbitri moraju imati neophodno stručno znanje u oblasti konkretne finansijske usluge koja je predmet spora.

ODELJAK V ELEKTRONSKA TRGOVINA

Član 54

Definicije

Za potrebe ovog odjeljka:

"**Digitalni proizvodi**" su računarski programi, tekst, video zapisi, snimci zvuka i drugi proizvodi koji su digitalno kodirani i proizvedeni za komercijalnu prodaju ili distribuciju i koji se elektronski prenose. Radi veće sigurnosti, digitalni proizvodi ne uključuju digitalizovane reprezente finansijskih instrumenata, uključujući novac;

"**Elektronska autentifikacija**" je elektronski postupak koji omogućava potvrđivanje elektronske identifikacije fizičkog ili pravnog lica ili porijekla i integriteta podataka u elektronskoj formi;

"**Elektronski potpis**" podrazumijeva podatke u elektronskom obliku koji su pridruženi ili su logički povezani sa elektronskim dokumentom i koji se mogu koristiti za identifikaciju potpisnika u vezi sa elektronskim dokumentom i ukazuju na saglasnost potpisnika sa informacijama sadržanim u elektronskom dokumentu;

"**Elektronske tehnologije**" su kombinacija softvera i hardvera koja obezbeđuje interakciju između lica Strana koristeći elektronski dokument;

"Elektronski prenos ili preneseno elektronski" je prenos napravljen korišćenjem bilo kojeg elektromagnetnog sredstva, uključujući i fotonska sredstva;

"Lični podaci"; su sve informacije koje se odnose na fizičko lice čiji je identitet utvrđen ili se može utvrditi;

"Dokumenti o trgovinskoj administraciji" su obrasci koje izdaje ili kontroliše Strana i koje mora da popunjava lice koje je uvoznik ili izvoznik u vezi sa uvozom ili izvozom robe; i

"Neželjena komercijalna elektronska poruka" je elektronska poruka koja se u komercijalne i marketinške svrhe šalje, korišćenjem elektronske pošte, bez saglasnosti primaoca ili protiv eksplicitnog odbijanja primaoca koristeći uslugu davaoca pristupa internetu ili, u mjeri koja je predviđena domaćim zakonima i propisima svake Strane, drugu telekomunikacionu uslugu.

Član 55

Obuhvat

1. Ovaj odjeljak primjenjuje se na mjere koje usvaja ili primjenjuje Strana, a koje utiču na trgovinu elektronskim putem.

2. Ništa u ovom odeljku neće se tumačiti kao ograničenje prava Strana na regulisanje ili uvođenje novih propisa radi ispunjavanja legitimnih ciljeva politike.

Član 56

Opšte odredbe

1. Strane prepoznaju ekonomski rast i mogućnosti koje pruža sve veća upotreba elektronske trgovine, naročito za preduzeća i potrošače, kao i značaj potrebe za stvaranjem ambijenta povjerenja u njenu upotrebu.

2. Strane prepoznaju da elektronska trgovina može povećati trgovinske mogućnosti i doprinijeti ekonomskom rastu i naglašavaju važnost promovisanja korišćenja elektronskih tehnologija u trgovini kako bi se smanjili troškovi i olakšala trgovina.

Član 57

Carinske stope

1. Nijedna Strana ne može uvesti carinske stope na elektronske prenose, u skladu sa STO Ministarskom odlukom od 13. decembra 2017 u vezi sa Programom rada o elektronskoj trgovini.

2. Svaka Strana zadržava pravo da uskladi svoju praksu iz stava 1 sa budućim STO ministarskim odlukama u vezi sa Programom rada o elektronskoj trgovini.

3. U svrhu sigurnosti, odredba stava 1 ne sprječava Stranu da uvede unutrašnji porez ili drugu unutrašnju naknadu za isporuku koja se prenosi elektronskim putem, pod uslovom da se porez ili naknada nametnu na način koji je u skladu sa ovim Sporazumom o slobodnoj trgovini.

Član 58

Nediskriminatorski tretman digitalnih proizvoda

1. Nijedna Strana ne može dodijeliti manje povoljan tretman digitalnim proizvodima koji su stvoreni, proizvedeni, objavljeni, ugovoreni, naručeni ili prvobitno dostupni pod komercijalnim uslovima na teritoriji druge Strane, ili digitalnim proizvodima čiji je autor, izvođač, proizvođač, programer ili vlasnik lice druge Strane nego što dodjeljuje drugim sličnim digitalnim proizvodima⁹.

---

⁹ U svrhu veće sigurnosti, u mjeri u kojoj je digitalni proizvod treće zemlje "sličan digitalni proizvod", biće kvalifikovan kao "drugi sličan digitalni proizvod" u smislu ovog stava.¹⁰ Za Tursku, ako je minimalno finansijsko učešće manje od dvadeset (20) procenata, status koprodukcije može biti predmet ovlašćenja nadležnog organa Turske.

2. Strane razumiju da se ovaj član ne odnosi na subvencije ili grantove koje pruža Strana, uključujući od strane Vlade podržane zajmove, garancije i osiguranja

3. Ovaj član se ne primjenjuje na bilo koju mjeru koja utiče na emitovanje.

Član 59

Elektronske usluge autentifikacije i certifikacije

1. Osim u okolnostima koje su drugačije predviđene njenim zakonodavstvom, Strana neće poricati pravnu validnost potpisa isključivo na osnovu toga što je potpis u elektronskoj formi.

2. Nijedna od Strana neće usvajati ili neće primjenjivati mjere za elektronsku potvrdu identiteta kojim bi:

a) zabranila Stranama u elektronskoj transakciji da međusobno odrede odgovarajuće metode elektronske autentifikacije za tu transakciju;

b) sprječavala Strane da imaju mogućnost da ustanove pred sudskim ili upravnim organima da njihova elektronska transakcija ispunjava bilo kakve zakonske uslove u pogledu elektronske autentifikacije.

3. Bez obzira na stav 2, Strana može zahtijevati da, za određenu kategoriju elektronskih transakcija ili elektronskih komunikacija koje imaju značajnu važnost za te transakcije, način autentifikacije ispunjava određene standarde ili se zasniva na određenom elektronskom certifikatu izdatom od davaoca usluga certifikovanja akreditovanih ili priznatih u skladu sa zakonima i propisima Strane pod uslovom da taj zahtjev služi legitimnom cilju politike.

4. Svaka Strana će, u skladu sa svojim zakonodavstvom o elektronskoj autentifikaciji i uslugama certifikovanja, nastojati da olakša postupak akreditacije ili priznavanja usluga certifikovanja, koji su već dobili akreditaciju ili priznavanje u skladu sa zakonodavstvom druge Strane.

Član 60

Zaštita ličnih podataka

1. Strane priznaju ekonomske i društvene koristi od zaštite ličnih podataka korisnika elektronske trgovine koja doprinosi povećanju povjerenja potrošača u elektronsku trgovinu.

2. Svaka Strana će, na način koji smatra odgovarajućim, zaštititi lične podatke korisnika elektronske trgovine. Lični podaci korisnika elektronske trgovine mogu se dijeliti sa drugom Stranom samo uz saglasnost korisnika ili u skladu sa uslovima predviđenim odgovarajućim zakonodavstvom Strane.

3. Svaka strana će:

(a) usvojiti ili primijeniti domaći pravni okvir kojim se predviđa zaštita ličnih podataka korisnika elektronske trgovine; i

(b) obezbijediti da pružaoci usluga i pružaoci posrednih usluga preduzmu sve neophodne tehničke i administrativne mjere za zaštitu ličnih podataka.

4. Svaka Strana će objaviti informacije o zaštiti ličnih podataka koje pruža korisnicima elektronske trgovine, uključujući informacije kako da:

(a) pojedinci mogu preduzimati pravne lijekove;

(b) poslovanje bude usklađeno sa bilo kojim zakonskim obavezama.

5. Prepoznajući da Strane mogu primjenjivati različite pravne pristupe u zaštiti ličnih podataka, svaka Strana treba da podstakne razvoj mehanizama za promovisanje kompatibilnosti između ovih različitih režima. Ovi mehanizmi mogu uključivati priznavanje regulatornih rezultata, bez obzira da li se autonomno dodjeljuju ili uzajamnim aranžmanom, ili širim međunarodnim okvirima. U tom cilju, Strane će nastojati razmijeniti informacije o svim takvim mehanizmima koji se primjenjuju u njihovim nadležnostima i istraživati načine za proširenje ovih ili drugih odgovarajućih aranžmana radi promovisanja kompatibilnosti između njih.

Član 61

Trgovina bez papira

Strane će nastojati da:

- (a) dokumenta o trgovinskoj administraciji budu dostupna javnosti u elektronskoj formi;
- (b) prihvate dokumente trgovinske administracije koji se podnose elektronskim putem kao pravni ekvivalent papirnoj verziji tih dokumenata, u skladu sa domaćim zakonima i propisima.

Član 62

Saradnja u elektronskoj trgovini

1. Prepoznajući globalnu i međusobno povezanu prirodu elektronske trgovine, Strane će nastojati da:

(a) zajednički rade u cilju pomoći malim i srednjim preduzećima za prevazilaženje svih prepreka pri korišćenju elektronske trgovine;

(b) priznaju certifikate elektronske autentifikacije izdate javnosti i olakšaju prekogranične usluge certifikovanja, u skladu sa svojim domaćim zakonima i propisima;

(c) razmjenjuju informacije i iskustva o propisima, politikama, izvršenju i usklađenosti u vezi sa elektronskom trgovinom, uključujući:

(i) zaštitu ličnih podataka;

(ii) zaštitu potrošača, pravo potrošača na povlačenje i unaprjeđenje povjerenja potrošača u elektronsku trgovinu;

(iii) odgovornost posrednika u pružanju usluga u pogledu prenosa ili čuvanja informacija;

(iv) tretman neželjenih komercijalnih elektronskih poruka;

(v) carinski model i prakse u elektronskoj trgovini; i

(v) bilo koja druga pitanja relevantna za razvoj elektronske trgovine.

(d) ohrabruju saradnju u oblasti saobraćajnih i logističkih usluga za ekspresnu isporuku roba dobivenih elektronskom trgovinom, uključujući i kroz;

i. promovisanje i olakšavanje partnerstva između prodavaca e-trgovine i logistike;

ii. razmjenu informacija, gdje je to moguće, i praktično uključujući tarife, o uslugama ekspresne isporuke koji se pružaju na njenoj i sa njene teritorije.

Član 63

Online zaštita potrošača

1. Strane prepoznaju važnost usvajanja i primjene transparentnih i efikasnih mjera za zaštitu potrošača od lažnih i varljivih komercijalnih praksi, kao i mjere koje se sprovode za razvoj povjerenja potrošača kada se bave elektronskom trgovinom.

2. U tom cilju, svaka Strana će usvojiti ili primijeniti odredbe u vezi sa zaštitom potrošača u domaćem zakonodavstvu kako bi zabranile lažne i varljive poslovne prakse koje štete potrošačima koji se bave elektronskom trgovinom.

3. Strane će obezbijediti da potrošači dobiju informacije o svojim pravima iz zakonodavstva o zaštiti potrošača, uključujući informacije o pravilima privatnosti i alternativnim mehanizmima za rešavanje sporova.

4. Strane će nastojati da promovišu saradnju između svojih nacionalnih tijela za zaštitu potrošača ili drugih relevantnih tijela o aktivnostima vezanim za prekograničnu elektronsku trgovinu, kako bi se poboljšala dobrobit i povjerenje potrošača.

5. Nacionalni organi za zaštitu potrošača svake Strane će nastojati da sarađuju sa onim organima druge Strane, u odgovarajućim slučajevima uzajamne zabrinutosti, prilikom primjene svog zakonodavstva koje se odnosi na zaštitu potrošača kako bi se spriječile ili zabranile lažne i varljive poslovne prakse u elektronskoj trgovini.

Član 64

Neželjene komercijalne elektronske poruke

1. Svaka Strana će usvajati ili primjenjivati mjere u vezi sa neželjenim komercijalnim elektronskim porukama:

(a) zahtijevajući od pružaoca neželjenih komercijalnih elektronskih poruka da olakša mogućnost primaoca da zaustavi takve poruke;

(b) zahtijevajući saglasnost, kako je navedeno u zakonima i propisima svake Strane, primaoca da primaju komercijalne elektronske poruke; ili

(c) na drugi način obezbijedi minimiziranje neželjenih komercijalnih elektronskih poruka.

2. Svaka Strana će obezbijediti naknadu od strane pružaoca neželjenih komercijalnih elektronskih poruka koji ne ispunjava obaveze u skladu sa mjerama iz stava 1 ovog člana.

Član 65

Elektronsko pružanje usluga

Strane potvrđuju da mjere koje utiču na isporuku ili izvršenje usluge u elektronskom obliku podliježu obavezama sadržanim u relevantnim odredbama Protokola III (Trgovina uslugama) koje podliježu izuzecima ili ograničenjima i ograničenjima koja su navedena u Aneksu I (Liste specifičnih obaveza) koje se primjenjuju na takve obaveze.

Član 66

Cilj

Potvrđujući da koprodukcija može služiti razvoju produkcije filma ili TV serijskih programa i podstaći dalji razvoj kulturnih i tehnoloških veza između Strana, ovaj Odjeljak ima za cilj olakšavanje koprodukcije na filmu ili TV serijskim programima između Stranaka utvrđivanjem pravila,

Član 67

Obim i definicije

1. Ovaj Odjeljak se odnosi na mjere Strana koje utiču na koprodukcije filmova ili TV serijskih programa.

2. U svrhu ovog Odjeljka:

„**nadležni organi**“ označavaju i nadležne organe odgovorne za sprovođenje ovog Odjeljka ili na bilo koji nadležni organ iz države Strane, u zavisnosti od slučaja. Nadležni organi su:

Za Crnu Goru: Filmski centar Crne Gore,

Za Tursku: Ministarstvo kulture i turizma, Generalni direktorat za kinematografiju, ili njihovi nasljednici,

„**koproducent**“ označava fizičko ili pravno lice sa sjedištem na teritoriji Strana koji stvaraju uslove i neophodni su za izradu i finansiranje kinematografskog djela i obezbjeđuju drugi uslovi, i koji su vezani ugovorom o koprodukciji;

„**koprodukcija**“ podrazumijeva kinematografsko djelo, sa ili bez pratećih zvuka bez obzira na dužinu ili žanr, uključujući igrane, animirane i dokumentarne filmove, koji će se prvo prikazati u bioskopima ili na televizijskim kanalima.

Član 68

Odobrenje i procedure

1. Koprodukciju filmova ili TV serijskih programa shodno ovom članu odobravaju nadležni organi u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom Strana u oblasti kinematografije.

2. Zahtjev za odobrenje koprodukcije prema ovom Odjeljku mora da bude u skladu sa procedurama navedenim u Dodatku koji predstavlja sastavni dio ovog Odjeljka. Međutim, nadležni organi mogu u datom slučaju zajednički dati ovlašćenje koproducentima da postupaju u skladu sa ad-hoc pravilima, koja zajednički odobre.

3. Odobrenje se ne daje za projekat u kojem su koproducenti povezani zajedničkim upravljanjem ili kontrolom, osim u onoj mjeri u kojoj je takvo udruženje osnovano posebno za svrhu samog koprodukcijuskog projekta.

4. Odobrenje predloga za koprodukciju filma ili TV serijskog programa od strane nadležnih organa ne podrazumijeva nikakvu dozvolu niti ovlašćenje za prikazivanje ili distribuciju proizvedenog filma ili TV serijskog programa.

5. Koprodukcija filmova ili TV serijskih programa mora biti pripremljena, obrađena, presnimljena ili titlovana, do prve objave prikazivanja u zemljama koproducentata koji učestvuju. Međutim, ako scenario ili predmet filma ili TV serijskih programa to zahtijevaju, za prikazivanje na lokaciji, vanjsko ili u zatvorenom, u zemlji koja ne učestvuje u koprodukciji može biti dato ovlašćenje od strane nadležnih organa. Slično tome, ukoliko u zemlji koja učestvuje u koprodukciji nijesu na raspolaganju usluge obrade, presnimavanja ili titlovanja zadovoljavajućeg kvaliteta, nadležni organi mogu dati ovlašćenje za nabavku takvih usluga od dobavljača iz treće zemlje.

Član 69

Zahtjevi za koproducente

1. Propust koproducenta jedne Strane da ispuni uslove prema kojima je ta Strana odobrila koprodukciju, ili materijalno kršenje Odjeljka koji se odnosi na koprodukciju od strane koproducenta jedne Strane, mogu dovesti do slučaja da druga Strana ukine koprodukcijski status za produkciju i prateća prava i beneficije.

2. Da bi se kvalifikovali za beneficije koprodukcije, koproducenti će svojim odgovarajućim nadležnim organima dostaviti dokaze o posjedovanju odgovarajuće tehničke organizacije, adekvatne finansijske podrške i potrebne, priznate profesionalne sposobnosti za uspješno obavljanje produkcije.

3. Da bi ostvarili pravo na beneficije iz ovog Odjeljka, koproducenti će postupati u skladu sa zakonima i propisima svake od uključenih Strana.

Član 70

Zahtjevi za fizička lica

1. Producenti, koproducenti, autori, scenaristi, izvođači, režiseri, stručno osoblje i tehničari koji učestvuju u koprodukcijama moraju biti državljani Strana u skladu sa primjenljivim nacionalnim zakonodavstvom tih Strana.

2. Producenti, koproducenti, autori, scenaristi, glumci, režiseri, stručno osoblje i tehničari koji učestvuju u koprodukcijama mogu živjeti u trećim zemljama.

3. Ukoliko koprodukcija tako zahtijeva, učešće stručnog osoblja koje ne ispunjava uslove iz stava 1 može se dozvoliti samo u izuzetnim okolnostima i uz saglasnost nadležnih organa.

4. Svaka Strana mora ispuniti obaveze koje se odnose na obaveze plaćanja socijalnog osiguranja članova tima na produkciji koji su državljani Strana u skladu sa svojim zakonodavstvom koje uređuje socijalno osiguranje.

5. Korišćenje bilo kojih drugih jezika u koprodukciji, osim jezika dozvoljenih u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom Strana, može se dodati koprodukciji ukoliko to zahtijeva scenario.

Član 71

Nacionalni tretman

1. Svaku koprodukciju proizvedenu u skladu sa ovim Odjeljkom nadležni organi smatraju nacionalnim filmskim ili nacionalnim TV serijskim programom, u skladu sa primjenljivim nacionalnim zakonodavstvom Strana. Takve koprodukcije imaju pravo na beneficije na osnovu nacionalnog zakonodavstva svake Strane ili onog koje može odrediti bilo koja od Strana. Takve beneficije pripadaju isključivo koproducentu Strane koja ih odobrava.

2. U svim pitanjima u vezi sa marketingom ili izvozom koprodukcijskog filma ili TV serijskog programa, svaka Strana će koprodukcijskim filmskim ili TV serijskim programima dati isti status i tretman koji se daju domaćoj produkciji, u skladu sa primjenljivim nacionalnim zakonodavstvom te Strane.

Član 72

Plasiranje u treće zemlje sa kvotom

1. Ako se koprodukcijski filmski ili TV serijski program plasira u zemlju koja ima regulativu koja uređuje kvote u odnosu na obje Strane, isti se uključuje u kvotu zemlje koja je većinski koproducent. U slučaju da je učešće koproducenta jednako, koprodukcija će biti uključena u kvotu Strane čiji je državljanin režiser koprodukcije.

2. Ako se koprodukcijski filmski ili TV serijski program plasira na tržište u zemlji koja ima regulativu koja uređuje kvote u odnosu na jednu od Strana, koprodukcijski filmski ili TV serijski program će plasirati Strana koja nije predmet kvote.

Član 73

Kredit i festivali koprodukcije

1. Svi koprodukcijski filmski ili TV serijski programi biće identifikovani kao „Crnogorsko-turska koprodukcija“ ili „Tursko-crnogorska Koprodukcija“.

2. Takva identifikacija će se pojavljivati u zasebnom kreditnom naslovu, u svim komercijalnim reklamnim i promotivnim materijalima, prilikom bilo kakvog javnog prikazivanja koprodukcijskih filmova ili TV serijskih programa.

3. Osim ako se nadležni organi drugačije ne dogovore, koproducentske filmove ili TV serijske programe na međunarodne festivale uvodi Strana većinskog koproducenta.

4. Koproducentske filmove ili TV serijske programe proizvedene na osnovu jednakog učešća na međunarodne festivale uvodi Strana čiji je državljanin režiser.

Član 74

Učešće u koprodukciji

1. Relevantno finansijsko učešće producenata Strana može varirati od deset (10) do devedeset (90) procenata za svaku koprodukciju filma ili TV serijskog programa¹⁰. Pored toga, od koproducenta će se tražiti efikasno tehničko i kreativno učešće, proporcionalno njihovom finansijskom ulaganju u koprodukciju filma ili TV serijskog programa. Tehničko i kreativno učešće treba da obuhvata učešće autora, izvođača, tehničko-produkcijskog osoblja, laboratorija i objekata.

2. U slučaju da je crnogorski koproducent ili turski koproducent sastavljen od nekoliko produkcijskih kuća, finansijsko učešće svake od tih kuća ne smije biti manje od pet (5) procenata ukupnog budžeta za koprodukciju filma ili TV serijskog programa.

3. U slučaju da je producent iz treće države ovlašćen da učestvuje u koprodukciji, njegovo finansijsko učešće ne smije biti manje od deset (10) procenata. U slučaju da je koproducent iz treće države sastavljen od nekoliko produkcijskih kuća, finansijsko učešće svake od tih kuća ne smije biti manje od pet (5) procenata ukupnog budžeta za koprodukciju filma ili TV serijski program.

Član 75

Pojavljivanje i privremeni boravak fizičkih lica i opreme za filmske ili TV serijske programe

1. U zavisnosti od njihovog zakonodavstva, svaka Strana će omogućiti pojavljivanje i privremeni boravak umjetničkog i tehničkog osoblja i izvođača koji su angažovani od strane koproducenta Strana uključenih u svrhu koprodukcije.

2. Strane će olakšati ulazak i ponovni izvoz bilo koje opreme za filmski ili TV serijski program neophodne za produkciju koprodukcijskih filmova ili TV serijskih programa u skladu sa ovim Odjeljkom, prema njihovom zakonodavstvu.

Član 76

Raspodjela dobiti

Raspodjela dobiti između koproducenta treba da bude srazmjerna učešću svakog koproducenta.

Član 77

Prava intelektualne svojine

1. Za svrhe ovog Odjeljka i odredbi navedenih u stavu 3(a) Dodatka ovom Odjeljku, koproducenti će obezbijediti da, u mjeri u kojoj se sva prava intelektualne svojine uključuju u bilo koji element kinematografskog rada, takva prava budu u okviru autorstva i/ili vlasništva prava u skladu sa državnim zakonima Strana čija su lica učestvovala u stvaranju takvog rada.

2. Dodjeljivanje prava intelektualne svojine u koprodukcijском filmu ili TV serijskom programu, uključujući autorstvo/vlasništvo prava i licenciranje istih vrši se ugovorom o koprodukciji.

---

¹⁰ Za Tursku, ako je minimalno finansijsko učešće manje od dvadeset (20) procenata, status koprodukcije može biti predmet ovlašćenja nadležnog organa Turske.

3. Svaki koproducent mora imati slobodan pristup svim izvornim koprodukcijskim materijalima i pravo na umnožavanje ili štampanje istih, ali ne i pravo na bilo kakvu upotrebu ili dodjeljivanje prava intelektualne svojine u odnosu na navedene materijale, osim ako to nije utvrđeno od strane koproducenta u ugovoru o koprodukciji.

4. Svaki koproducent će biti vlasnik zajedničke osnove fizičke kopije originalnog negativa ili drugog medija za snimanje na kojem je postavljena originalna koprodukcija, ne uključujući bilo koje pravo intelektualne svojine koje može biti uvršteno u pomenutu fizičku kopiju, izuzimajući odredbe koje su koproducenti usaglasili u ugovoru o koprodukciji.

5. Kada se koprodukcija izradi na filmskom negativu, negativ će se razviti u laboratoriji koju koproducenti zajednički odaberu, a biće u njoj deponovana, pod dogovorenim imenom.

6. Svaki koproducent ima pravo da zadrži kopiju originalnog prvog zapisa kinematografskog djela, pod uslovom da se u pogledu prava u njegovom stvaranju i upotrebi primjenjuju stavovi 1 i 2 ovog Člana.

7. Ugovor o koprodukciji mora garantovati svakom koproducentu zajedničko vlasništvo nad originalnim negativom slike i zvuka. Ugovor će sadržati odredbu koja uređuje da se navedeni negativ čuva na lokaciji koju su međusobno dogovorili koproducenti i garantuje slobodan pristup istom.

8. Koproducenti moraju dostaviti titlovanu kopiju filma ili TV serijskog programa svakoj od Strana nakon produkcije filma ili TV serijskog programa.

Član 78

Pododbor za koprodukciju filmskih ili TV serijskih programa

1. U cilju efikasne primjene i sprovođenja ovog Odjeljka, Pododbor za koprodukciju filmskih ili TV serijskih programa sastavljen od predstavnika nadležnih organa svake Strane kojim zajednički predsjedavaju svaka od Strana (u daljem tekstu ovog Člana „Pododbor“). Funkcija Pododbora je sljedeća:

(a) pregled i praćenje primjene i sprovođenja ovog Odjeljka u vezi sa koprodukcijom filmskih ili TV serijskih programa;

(b) razmatranje pitanja vezanih za koprodukcije filmskih ili TV serijskih programa u cilju unaprjeđenja trgovinskih odnosa između Strana i promovisanja efikasnog i transparentnog upravljanja njihovim procedurama za podnošenje prijave za koprodukciju iz ovog Odjeljka i odobrenje iste;

(c) predlaganje inicijativa za dalje promovisanje saradnje u oblasti produkcije filmskih ili TV serijskih programa;

(d) izvještavanje o svojim nalazima i ishodu svojih razgovora Mješovitoj komisiji; i

(e) izvršavanje drugih zadataka koje može odrediti Mješovita komisija.

2. Aktivnosti Pododbora ne dovode u pitanje postojeće ili buduće odnose između nadležnih organa Strana u okviru njihove nadležnosti.

Dodatak Odjeljku za koprodukciju filmova ili TV serijskih programa

Naveden u Članu 68.2

Poslovnik o radu

1. Prijave za kvalifikaciju filma ili TV serijskog programa za koprodukcijske beneficije moraju se predati nadležnim organima najmanje šezdeset (60) dana prije početka snimanja ili ključne animacije filma

ili TV serijskog programa. Prijave će pregledati nadležni organ u roku od trideset (30) dana nakon što Strana sa najvećim udjelom finansijskog učešća iznese svoje mišljenje. Odluka će biti iskomunicirana podnosiocima prijava u roku od deset (10) dana. Ako Strana sa najvećim udjelom finansijskog učešća, kao i nadležni organi, izraze pozitivno mišljenje, koprodukcija se smatra odobrenom.

2. Nadležni organi obavještavaju jedni druge o svojoj odluci o bilo kojoj takvoj prijavi za koprodukciju u roku od trideset (30) dana od dana podnošenja kompletne dokumentacije navedene u ovom Dodatku.

3. Uz prijave se mora priložiti sljedeća dokumentacija na engleskom jeziku:

(a) Dokaz o licencnim aranžmanima u pogledu prava intelektualne svojine, bilo koje vrste, uključujući naročito autorsko i srodna prava („srodna prava“ podrazumijevaju, između ostalog, prava producenata filmskog ili TV serijskog programa, prava izvođača, prava producenata fonograma i prava emitera, komunikaciju sa javnim pravima), koja su sadržana ili proizašla iz koprodukcije, u mjeri koja je dovoljna da bi se ispunili ciljevi ugovora o koprodukciji, uključujući aktivnosti za odobrenje za javno izvođenje, distribuciju, emitovanje, stavljanje na raspolaganje putem interneta ili na drugi način, i prodaju ili iznajmljivanje fizičkih ili elektronskih kopija koprodukcije na teritoriji izvornih zemalja Strana, kao i na teritoriji trećih zemalja, a uključujući i autorsko pravo i srodna prava u odnosu na bilo koji književni, dramski, muzički ili umjetnički rad koji je podnosilac zahtjeva prilagodio u svrhu koprodukcije;

(b) Potpisani ugovor o koprodukciji, koji podliježe odobrenju nadležnih organa.

4. Ugovor o koprodukciji mora predvidjeti sljedeća pitanja:

- (a) naslov koprodukcijskog filma ili TV serijskog programa, čak i ako je privremeni;
- (b) ime pisca ili lica odgovornog za adaptaciju sadržaja ako je isti preuzet iz književnog izvora;
- (c) ime režisera (ako je potrebno, dozvoljena je sigurnosna klauzula za njegovu/njenu zamjenu);
- (d) budžet za koprodukcijski film ili TV serijski program;
- (e) iznos finansijskog učešća koproducenta;
- (f) finansijski ulog svakog producenta u pogledu procentualne raspodjele troškova u vezi sa troškovima razvoja, elaboriranja, produkcije i post-produkcije do dobijanja kopije za prikazivanje;
- (g) raspodjela prihoda i dobiti, uključujući podjelu i okupljanje tržišta;
- (h) odgovarajuće učešće producenata u bilo kakvim troškovima koji premašuju budžet ili u beneficijama iz bilo kog uštedenog iznosa u odnosu na troškove produkcije;
- (i) Dodjela prava intelektualne svojine u koprodukcijskom filmu ili TV serijskom programu, uključujući autorstvo ili vlasništvo prava i licenciranje;
- (j) Klauzula u ugovoru mora potvrditi da odobrenje za filmski ili TV serijski program, koje mu daje pravo na beneficije po osnovu ugovora, ne obavezuje nadležne organe bilo koje od Strana da dozvole javno prikazivanje filmskog ili TV serijskog programa. Takođe, u ugovoru se moraju navesti uslovi finansijskog poravnanja između koproducenta u slučaju da nadležni organi bilo koje od Strana odbiju izdavanje dozvole za javno prikazivanje filmskog ili TV serijskog programa na teritoriji države te Strane ili trećih zemalja;
- (k) Kršenje ugovora o koprodukciji;
- (l) Odredba koja od glavnog koproducenta zahtijeva podnošenje polise osiguranja koja pokriva sve rizike produkcije;
- (m) Približni datum početka snimanja;
- (n) Spisak potrebne opreme (tehničke, umjetničke ili druge) i osoblja, uključujući državljanstvo osoblja i uloge koje će glumci tumačiti;
- (o) Plan snimanja;
- (p) Sporazum o distribuciji, ako je zaključen;
- (q) Način na koji će se koprodukcija prijaviti na međunarodne festivale;
- (r) Druge odredbe koje zahtijevaju nadležni organi.

Pored sporazuma, nadležnom organu se moraju predati dokumenti u nastavku:

- (a) Sinopsis koprodukcijskog filma ili TV serijskog programa;
- (b) Tritment;
- (c) Kompletan tekst scenarija;
- (d) Spisak tehničkog i umjetničkog osoblja koji rade na proizvodnji koprodukcije;
- (e) Biografiju režisera;
- (f) Detaljan budžet i plan finansiranja;
- (g) Dokument o prenosu intelektualne svojine za komercijalnu upotrebu produkcije;
- (h) Plan snimanja za koprodukcijski film ili TV serijski program;
- (i) Državljanstvo osoblja i uloge koje će tumačiti glumci.

5. Koproducenti će obezbijediti svaku dodatnu dokumentaciju i informacije koje nadležni organi smatraju potrebnim za obradu prijave za koprodukciju ili za svrhu praćenja koprodukcije ili sprovođenje sporazuma o koprodukciji.

6. Svaka materijalna odredba u originalnom ugovoru o koprodukciji može se izmijeniti uz prethodno odobrenje nadležnih organa.

7. Zamjena koproducenta podleže prethodnoj saglasnosti nadležnih organa.

8. Nadležni organi moraju biti informisani o učešću producenata iz treće zemlje u koprodukciji.

ODJELJAK VII ZAVRŠNE ODREDBE

Član 79

Stupanje na snagu

Ovaj protokol stupa na snagu prvog dana drugog mjeseca nakon prijema posljednjeg pisanog obavještenja, diplomatskim putem, kojim Strane obavještavaju jedna drugu da su ispunjeni svi neophodni uslovi predviđeni njihovim nacionalnim zakonskim propisima za stupanje na snagu ovog protokola.

KAO POTVRDU TOGA, dolje potpisani, propisno ovlašćeni punomoćnici, potpisali su ovaj protokol.

Sačinjeno u Ankari, dana 17. jula 2019. godine, u dva originalna primjerka na crnogorskom, turskom i engleskom jeziku, pri čemu su svi tekstovi jednako vjerodostojni. U slučaju razlika u tumačenju ovog protokola, mjerodavan je tekst na engleskom jeziku.

Za Crnu Goru

Za Republiku Tursku

Dragica SEKULIĆ, s.r.
Ministarka ekonomije

Ruhsar PEKCAN, s.r.
Ministarka trgovine

ANEKS 1

LISTA SPECIFIČNIH OBAVEZA

NAPOMENE S OBJAŠNENJEM

1. U niže navedenoj listi obaveza (u daljem tekstu „ova Lista“) naznačeni su uslužni sektori koji su liberalizovani u skladu sa članom 16 (Lista specifičnih obaveza) Protokola III (Trgovina uslugama), i, putem ograničenja koja se odnose na pristup tržištu i nacionalnom tretmanu koja se primjenjuju na usluge i pružaoce usluga iz Crne Gore u ovim sektorima. Ovaj Lista se sastoji od sljedećih elemenata:

- (a) u prvoj koloni naznačen je sektor ili podsektor u kojem Turska preuzima obavezu, kao i obim liberalizacije na koju se ograničenja primjenjuju;
- (b) u drugoj koloni opisana su ograničenja koje se primjenjuju u odnosu na član 5 (Pristup tržištu) Protokola III (Trgovina uslugama) u sektoru ili podsektoru naznačenom u prvoj koloni;
- (c) u trećoj koloni opisana su ograničenja koje se primjenjuju u odnosu na član 6 (Nacionalni tretman) Protokola III (Trgovina uslugama) u sektoru ili podsektoru naznačenom u prvoj koloni; i
- (d) u četvrtoj koloni opisane su dodatne obaveze u pogledu mjera koje utiču na pružanje usluga koje nisu predmet Liste u skladu sa članom 5 (Pristup tržištu) i 6 (Nacionalni tretman) Protokola III (Trgovina uslugama).

Ne preuzimaju se obaveze u pogledu pružanja usluga u sektorima i podsektorima koje su obuhvaćene ovim Sporazumom i koje nisu sastavni dio Liste.

2. U ovoj Listi naznačena su četiri načina pružanja usluga. Oni se tumače na sljedeći način:

- (a) Način pružanja u vidu „1) prekograničnog pružanja usluga“ se tumači kao pružanje usluge sa teritorije Crne Gore na teritoriju Turske, u skladu sa članom 3.(a).(i) (Definicije) Protokola III (Trgovina uslugama).
- (b) Način pružanja u vidu „2) korišćenja usluga u inostranstvu“ se tumači kao pružanje usluge na teritoriji Crne Gore korisniku usluge iz Turske, u skladu sa članom 3.(a).(i) (Definicije) Protokola III (Trgovina uslugama).
- (c) Način pružanja u vidu „3) komercijalnog prisustva“ se tumači kao pružanje usluge putem poslovnog nastana, u skladu sa članom 3.(a).(i) (Definicije) Protokola III (Trgovina uslugama).
- (d) Način pružanja u vidu „4) prisustva fizičkih osoba“ se tumači kao pružanje usluge kroz privremeno prisustvo fizičkih osoba u svrhu poslovanja, u skladu sa članom 3.(a).(i) (Definicije) Protokola III (Trgovina uslugama).

3. Bez obzira na član 5 (Pristup tržištu) Protokola III (Trgovina uslugama), nediskriminatorni zahtjevi u pogledu pravnog oblika privrednog društva ne moraju biti definisani u ovoj Listi kako bi ih primjenjivala ili usvojila Turska.

4. Turska ne preuzima nikakvu obavezu u pogledu ulaska i privremenog boravka kategorija fizičkih lica koja nisu navedena u ovoj Listi, kao i kod transfera između korporacija, pripravnika, poslovnih posjetioca i prodavaca usluga u privrednim djelatnostima koje nisu liberalizovane u skladu sa članom 16 (Lista specifičnih obaveza).

Obaveze Turske u pogledu Privremenog kretanja fizičkih lica sa ciljem pružanja usluga ne primjenjuju se u slučajevima kada je svrha ili posljedica njihovog privremenog prisustva intervenisanje ili na drugi način uticanje na ishod bilo kojeg radnog spora, spora u vezi s upravljanjem ili pregovora.

Transferi između korporacija, pripravnici, poslovni posjetioci i prodavci usluga kojima je odobren ulazak i privremeni boravak dužni su poštovati zakone o imigraciji i radu Turske.

Turska može preduzeti bilo koje mjere koje utiču na fizička lica koje traže pristup tržištu rada Turske i mjere u pogledu državljanstva, prebivališta ili zapošljavanja na stalnoj osnovi.

5. U označavanju pojedinih sektora i podsektora, CPC označava Centralnu klasifikaciju proizvoda koju je objavila Statistička kancelarija Ujedinjenih nacija, *Statistical Papers, Series M, No. 77, CPC Prov, 1991*. Poštanske/kurirske usluge su definisane u koloni odgovarajućeg sektora ili podsektora. Finansijske usluge su definisane u skladu s Dijelom o Finansijskim uslugama. CPC šifra uz koju je naznačena dvostruka zvjezdica „**“ označava da je obuhvaćen „dio sektora“. „Bez obaveze**“ označava „tehničku neizvodljivost“.

Redoslijed uslužnih sektora, podsektora i aktivnosti u ovoj Listi odražava Listu sektorske klasifikacije usluga iz dokumenta WTO-a MTN.GNS/W/120, od 10. jula 1991. godine.

6. Ova Lista ne obuhvata mjere koje se odnose na zahtjeve u pogledu kvalifikacija i procedure, tehničke standarde i zahtjeve u pogledu izdavanja dozvola ako one ne predstavljaju ograničenje u pristupu

tržištu ili nacionalnom tretmanu u smislu člana 5 (Pristup tržištu) i člana 6 (Nacionalni tretman) Protokola III (Trgovina uslugama). Te mjere (npr. potreba za pribavljanjem dozvole, obaveze u pogledu univerzalne usluge, potreba za priznavanjem kvalifikacija za regulisane profesije i potreba polaganja posebnih ispita, uključujući ispit iz poznavanja jezika te potreba za zakonitim prebivalištem na teritoriji na kojoj se obavlja privredna djelatnost), čak i ako nisu navedene u listi, primjenjuju se u svakom slučaju na usluge i pružaoce usluga iz Crne Gore.

Uslovi i kriterijumi koji se zahtijevaju za dobijanje svih dozvola i ovlaštenja, a koji su navedeni u ovoj Listi, te oni koji se primjenjuju za članstvo u svim odgovarajućim komorama, ne ograničavaju pristup tržištu niti ograničavaju nacionalni tretman u smislu člana 5 (Pristup tržištu) i člana 6 (Nacionalni tretman) Protokola III (Trgovina uslugama).

7. Ništa u ovoj Listi neće se tumačiti na način da dovodi u pitanje sprovođenje bilo koje mjere u okviru spoljnotrgovinskog režima i odgovarajućih carinskih postupaka Turske koje se odnose na robe, u skladu sa međunarodnim sporazumima čija je potpisnica Turska. U tom smislu, kada se radi o uslužnim sektorima, podsektorima ili djelatnostima u kojima uvoz i/ili izvoz robe može predstavljati sastavni dio pružanja usluga, kao što su usluge distribucije, usluge održavanja i popravka i usluge tehničkog ispitivanja i analize, sve relevantne spoljnotrgovinske i/ili carinske mjere će se i dalje primjenjivati, čak i kad nisu navedene u listi, na usluge i pružatelje usluga iz Crne Gore.

8. U skladu sa članom 1 (Područje primjene) Protokola III (Trgovina uslugama), ova Lista ne obuhvata mjere koje se tiču subvencija ili grantova koje daje Turska, uključujući i zajmove, garancije i osiguranje uz podršku vlade niti na bilo koji uvjet postavljen u pogledu primanja takvih subvencija ili grantova, bez obzira na to da li se subvencije ili grantovi nude isključivo za domaće usluge, domaće potrošače ili pružaoce usluga.

9. Prava i obaveze na osnovu ove Liste neće imati automatski efekat, te stoga fizičkim ili pravnim licima direktno ne dodjeljuju nikakva prava.

LISTA SPECIFIČNIH OBAVEZA

REPUBLIKA TURSKA

Načini pružanja: 1) Prekogranično pružanje usluga 2) Korišćenje usluga u inostranstvu 3) Komercijalno prisustvo 4) Prisustvo fizičkih lica			
Sektor ili podsektor	Ograničenja koja se odnose na pristup tržištu	Ograničenja koja se odnose na nacionalni tretman	Dodatne obaveze
I. HORIZONTALNE OBAVEZE KOJE SE ODNOSE NA SVE SEKTORE NAVEDENE U DIJELU OBAVEZA PO POJEDINAČNIM SEKTORIMA			
SVI SEKTORI OBUHVAĆENI LISTOM	3) "Nema ograničenja za akcionarska društva,	3) <u>Podružnice:</u>	

Načini pružanja: 1) Prekogranično pružanje usluga 2) Korišćenje usluga u inostranstvu 3) Komercijalno prisustvo 4) Prisustvo fizičkih lica			
Sektor ili podsektor	Ograničenja koja se odnose na pristup tržištu	Ograničenja koja se odnose na nacionalni tretman	Dodatne obaveze
	<p>društva s ograničenom odgovornošću, komanditna društva, „kolektivna društva“ kako su definisana u turskom Komercijalnom kodeksu i Zakonu o direktnim stranim ulaganjima.”. Ne obavezujemo se za osnivanje ili kupovinu bilo koje druge vrste pravnog lica.</p> <p>Otvaranje predstavništva od strane društva osnovanog prema zakonima neke strane vlade podliježe odobrenju Ministarstva ekonomije, pod uslovom da ne obavljaju komercijalnu djelatnost u Turskoj.</p> <p><u>Kupovina nekretnina:</u></p> <p>3) Prema Zakonu o zemljišnim knjigama, društvima sa stranim kapitalom dozvoljena je kupovina nekretnina u Turskoj za obavljanje poslovnih djelatnosti navedenih u Statutu njihovog preduzeća. Međutim, za kupovinu u vojnim zonama (zabranjenim vojnim zonama, vojnim sigurnosnim zonama i strateškim zonama) i posebnim sigurnosnim zonama neophodno je odobrenje turskih vojnih vlasti, odnosno pokrajinskih vlasti.</p> <p>1.3.4) Ne obavezujemo se za kupovinu nekretnina od strane stranog fizičkog ili pravnog lica organizovanog u skladu sa zakonom o stranoj vladi.</p>	<p>Uspostavljanje podružnice društva od strane društva osnovanog prema zakonima neke strane vlade podliježe obavezi imenovanja fizičkog lica kao predstavnika sa prebivalištem u Turskoj, koju društvo propisno ovlasti da ga u potpunosti zastupa.</p>	
	<p><u>Komunalne djelatnosti</u></p> <p>Privredne djelatnosti koje se smatraju komunalnim djelatnostima na nacionalnom ili lokalnom nivou mogu biti predmet javnih monopola ili ekskluzivnih prava koja se</p>		

Načini pružanja: 1) Prekogranično pružanje usluga 2) Korišćenje usluga u inostranstvu 3) Komercijalno prisustvo			
4) Prisustvo fizičkih lica			
Sektor ili podsektor	Ograničenja koja se odnose na pristup tržištu	Ograničenja koja se odnose na nacionalni tretman	Dodatne obaveze
	dodjeljuju privatnom operateru.		
	<p>4) Ne obavezujemo se osim za mjere koje se odnose na ulazak i privremeni boravak sljedećih kategorija fizičkih lica:</p> <p>I. Transferi između korporacija su fizička lica koja su zaposlena od strane pravnog lica iz Crne Gore najmanje jednu godinu i koja su privremeno premještena u jednoj od njenih supsidijarnih društava, povezanih društava ili podružnica na teritoriji Turske. Takva fizička lica pripadaju jednoj od sljedećih kategorija.</p> <p>Menadžeri-Direktori:</p> <p>Lica koje rade na visokim pozicijama zaposlena od strane pravnog lica, koja prvenstveno upravljaju društvom, koja su pod opštim nadzorom ili se usmjeravaju od strane upravnog odbora ili akcionara društva ili njima odgovarajućih lica, uključujući:</p> <p>(A) upravljanje društvom, dijelom društva ili odjelom društva;</p> <p>(B) nadgledanje i nadzor nad radom ostalih nadzornih, stručnih i rukovodećih zaposlenih; i</p> <p>(C) imaju ovlašćenje da zapošljavaju i otpuštaju zaposlene ili predlažu zapošljavanje, otpuštanje zaposlenih ili obavljaju ostale kadrovske aktivnosti.</p> <p>Specijalisti:</p> <p>Fizička lica koje su zaposlena od strane pravnog lica i koje posjeduju neka neuobičajena znanja od značaja za pružanje usluga kompanije, istraživačku</p>		

Načini pružanja: 1) Prekogranično pružanje usluga 2) Korišćenje usluga u inostranstvu 3) Komercijalno prisustvo 4) Prisustvo fizičkih lica			
Sektor ili podsektor	Ograničenja koja se odnose na pristup tržištu	Ograničenja koja se odnose na nacionalni tretman	Dodatne obaveze
	opremu, tehnike rada ili upravljanje. U procjeni takvog znanja, u obzir će se uzeti ne samo posebno znanje od značaja za kompaniju, već i to da li lice posjeduje visok nivo stručnosti za vrstu posla ili trgovine koja zahtijeva posebno stručno znanje, uključujući i članstvo u akreditovanim udruženjima te struke.		
	II. Pripravnici: označavaju fizička lica koje su zaposlena od strane pravnog lica iz Crne Gore najmanje jednu godinu, koje posjeduju univerzitetsku diplomu i koja su privremeno premještena u jedno od njenih supsidijarnih društava, povezanih društava ili podružnica na teritoriji Turske u svrhu razvoja karijere ili radi usavršavanja tehnika ili metoda poslovanja. ¹¹		
	III. Poslovni posjetioci su fizička lica koje rade na nekoj višoj poziciji zaposleni od strane pravnog lica u Crnoj Gori i koji su zadužene za uspostavljanje supsidijarnog društva, povezanog društva ili podružnice na teritoriji Turske. Oni nisu uključeni u direktnu prodaju ili pružanje usluga; kada pružalac usluga nije komercijalno prisutan u Turskoj.		
	IV. Prodavci usluga: označavaju fizička lica koje su predstavnici pružaoca usluga iz Crne Gore i traže privremeni ulazak na teritoriju Turske s ciljem da pregovoraju i zakluče ugovor o prodaji usluga. Nisu uključena u direktnu prodaju korisnicima ili pružanje samih usluga, niti primaju naknadu od izvora koji se nalazi u Turskoj.		

¹¹ Od kompanije koja ih prima može se zahtijevati da prethodno dostavi na odobrenje program obuke koji pokriva cijelo vrijeme trajanja boravka, koji pokazuje da je svrha boravka usavršavanje koje odgovara nivou univerzitetske diplome.

Načini pružanja: 1) Prekogranično pružanje usluga 2) Korišćenje usluga u inostranstvu 3) Komercijalno prisustvo
4) Prisustvo fizičkih lica

Sektor ili podsektor	Ograničenja koja se odnose na pristup tržištu	Ograničenja koja se odnose na nacionalni tretman	Dodatne obaveze
	<p>Transferi između korporacija i pripravnici trebaju pribaviti radnu dozvolu od Ministarstva porodice, rada i socijalnih usluga. Radne dozvole se, u skladu s odgovarajućim zakonima, propisima i zahtjevima Turske, mogu izdavati na period do jedne godine. Turska može odobriti produženje odobrenog perioda u skladu sa zakonima i propisima koji su na snazi na njenoj teritoriji.</p> <p>Poslovni posjetioci i prodavci usluga nisu obavezni pribaviti radnu dozvolu. Ulazak i privremeni boravak može biti odobren, u skladu s odgovarajućim zakonima, propisima i zahtjevima Turske, na period do 90 dana u okviru 180 dana.</p> <p>3,4) Strani inženjeri i arhitekta se mogu baviti pružanjem inženjerskih i arhitektonskih usluga u Turskoj tek nakon što postanu privremeni član odgovarajuće strukovne komore u okviru Unije komora turskih inženjera i arhitekata.</p>		

Način pružanja 1) Prekogranično pružanje usluga 2) Korišćenje usluga u inostranstvu 3) Komercijalno prisustvo 4) Prisustvo fizičkih lica			
Sektor ili podsektor	Ograničenja koja se odnose na pristup tržištu	Ograničenja koja se odnose na nacionalni tretman	Dodatne obaveze
II. OBAVEZE PO POJEDINAČNIM SEKTORIMA			
1. POSLOVNE USLUGE			
1. A. Profesionalne usluge			
(a) Pravne usluge (samo usluge savjetovanja o stranom i međunarodnom pravu) (CPC 861**)	1) Nema ograničenja. 2) Nema ograničenja. 3) Obavezan je oblik „stranog partnerskog advokatskog društva (<i>yabancı avukatlık ortaklığı</i>)”. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	1) Nema ograničenja. 2) Nema ograničenja. 3, 4) Zastupanjem fizičkih ili pravnih lica pred turskim sudovima, arbitrima, medijatorima ili drugim organima, kao i pripremom bilo kog relevantnog pravnog dokumenta, mogu se baviti samo turski advokati. Pravni stručnjaci angažovani od stranih advokatskih partnera, čak i ako su državljani Turske, ne mogu pružati pomenute pravne usluge. Korišćenje profesionalnog naziva "avukat (advokat)" rezervisano je za turske državljane upisane u Advokatske komore Turske.	
(b) Računovodstvene, revizorske i knjigovodstvene usluge (CPC 862)	1) Ne obavezujemo se. 2) Nema ograničenja. 3) Ovlašteni finansijski savjetnici ¹² mogu svoj rad udruživati u obliku „partnerskog društva (<i>adi ortaklık</i>)” ili „društvo kapitala ¹³ (<i>sermaye şirketi</i>)” u skladu s turskim Komercijalnim kodeksom, nakon što postanu članom odgovarajuće komore. Strane revizorske kuće mogu obavljati neovisne revizije u Turskoj pod uslovom da su za to ovlašćene od strane Uprave za javni nadzor,	1) Ne obavezujemo se. 2) Nema ograničenja. 3) Strani nazivi i imena se ne mogu koristiti u nazivima partnerstava ili društava među turskim i stranim finansijskim savjetnicima.	

¹² Izraz „finansijski savjetnik“ korišten u ovoj stavki odnosi se na „ovlaštenog javnog računovođu“ (*Serbest Muhasebeci Mali Müşavir*)” prema “Zakonu br. 3568 o ovlaštenim javnim računovođama i javnim računovođama pod zakletvom“. Strani finansijski savjetnici mogu biti ovlašteni, pod uvjetom reciprociteta, odobrenjem Predsjednika.

¹³ Vrste društava kapitala su „akcionarsko društvo (*anonim şirket*)“, „društvo s ograničenom odgovornošću (*limited şirket*)“ i „ograničeno partnerstvo (*sermayesi paylara bölünmüş komandit şirket*)“.

Način pružanja 1) Prekogranično pružanje usluga 2) Korišćenje usluga u inostranstvu 3) Komercijalno prisustvo 4) Prisustvo fizičkih lica			
Sektor ili podsektor	Ograničenja koja se odnose na pristup tržištu	Ograničenja koja se odnose na nacionalni tretman	Dodatne obaveze
	<p>revizijske i računovodstvene standarde, u skladu s principom reciprociteta.</p> <p>Za revizorske kuće obavezan je oblik „društva kapitala“ u skladu s turskim Komercijalnim kodeksom. Za revizorske kuće koje će obavljati reviziju institucija tržišta kapitala obavezan je oblik „akcionarskog društva“.</p> <p>Kako bi neka revizorska kuća bila ovlaštena:</p> <p>Revizori moraju biti vlasnici većinskog kapitala i glasačkih prava, a svi partneri firme će biti pripadnici profesije.¹⁴</p> <p>Svi članovi njenog upravljačkog tijela moraju biti pripadnici profesije, s tim da većina njih moraju biti revizori koji su u njoj stalno zaposleni, pod uslovom da taj omjer ne prelazi sedamdeset pet posto.</p> <p>4) Ne obavezujemo se.</p>	<p>4) Tursko državljanstvo je obavezno za računovođe i ovlašćene javne računovođe.</p>	
(c) Usluge oporezivanja Poslovne usluge poreskog planiranja i savjetovanja (CPC 86301)	<p>1) Nema ograničenja.</p> <p>2) Nema ograničenja.</p> <p>3) Nema ograničenja.</p> <p>4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.</p>	<p>1) Nema ograničenja.</p> <p>2) Nema ograničenja.</p> <p>3) Nema ograničenja.</p> <p>4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.</p>	
(d) Arhitektonske usluge (CPC 8671)	<p>1) Nema ograničenja.</p> <p>2) Nema ograničenja.</p> <p>3) Nema ograničenja.</p> <p>4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.</p>	<p>1) Nema ograničenja.</p> <p>2) Nema ograničenja.</p> <p>3) Nema ograničenja.</p> <p>4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.</p>	
(e) Inženjerske usluge (CPC 8672)	<p>1) Nema ograničenja.</p> <p>2) Nema ograničenja.</p> <p>3) Nema ograničenja.</p> <p>4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u</p>	<p>1) Nema ograničenja.</p> <p>2) Nema ograničenja.</p> <p>3) Nema ograničenja.</p> <p>4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u</p>	

¹⁴ „Pripadnici profesije“ su „ovlašćene javne računovođe (*serbest muhasebeci mali müşavir*)“ ili „javne računovođe pod zakletvom (*yeminli mali müşavir*)“ prema Zakonu br. 3568; i za njih postoji obaveza posjedovanja turskog državljanstva.

Način pružanja 1) Prekogrančno pružanje usluga 2) Korišćenje usluga u inostranstvu 3) Komercijalno prisustvo 4) Prisustvo fizičkih lica			
Sektor ili podsektor	Ograničenja koja se odnose na pristup tržištu	Ograničenja koja se odnose na nacionalni tretman	Dodatne obaveze
	horizontalnom dijelu.	horizontalnom dijelu.	
(f) Integrisane inženjering usluge (CPC 8673)	1) Nema ograničenja. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	1) Nema ograničenja. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
(g) Urbanističko planiranje i usluge uređenja prostora (dio CPC 8674)	1) Nema ograničenja. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	1) Nema ograničenja. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
(h) Veterinarske usluge (CPC 932) - samo za bolnice i laboratorije za životinje	1) Nema ograničenja. 2) Nema ograničenja. 3) Bolnice i laboratorije za životinje u potpunom stranom vlasništvu mogu se osnivati u Turskoj pod uslovom da su im svi zaposleni veterinari turski državljani. Odgovorni direktor bolnice ili laboratorije za životinje mora biti veterinar. Za veterinare postoji uslov državljanstva. Obavezna je dozvola za rad koju izdaje Ministarstvo poljoprivrede i šumarstva. 4) Ne obavezujemo se.	1) Nema ograničenja. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se.	
B. Kompjuterske i srodne usluge			
(a) Konsultantske usluge vezane za instaliranje kompjuterskog hardvera (CPC 841)	1) Nema ograničenja. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	1) Nema ograničenja. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
(b) Usluge implementacije softvera (CPC 842)	1) Nema ograničenja. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	1) Nema ograničenja. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
(c) Usluge obrade podataka (CPC 843)	1) Nema ograničenja. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	1) Nema ograničenja. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
(d) Usluge baza podataka	1) Ne obavezujemo se.	1) Ne obavezujemo se.	

Način pružanja 1) Prekogranično pružanje usluga 2) Korišćenje usluga u inostranstvu 3) Komercijalno prisustvo 4) Prisustvo fizičkih lica			
Sektor ili podsektor	Ograničenja koja se odnose na pristup tržištu	Ograničenja koja se odnose na nacionalni tretman	Dodatne obaveze
uključujući skladištenje podataka, <i>data hosting</i> i <i>web hosting</i> usluge (CPC 844)	2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
(e) Ostale kompjuterske i srodne usluge - Usluge održavanja i popravka kancelarijskih aparata i opreme, uključujući kompjutere (CPC 845) - Usluge obuke osoblja klijenata (CPC 84990**)	1) Nema ograničenja. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	1) Nema ograničenja. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
C. Usluge istraživanja i razvoja (isključujući istraživanja i razvoj koji se u potpunosti ili djelimično finansiraju iz javnih sredstava)			
(a) Usluge istraživanja i razvoja u prirodnim naukama (CPC 851 osim dijela CPC 85102 ¹⁵) (b) Usluge istraživanja i razvoja u društvenim i humanističkim naukama (CPC 852) (c) Interdisciplinarne usluge istraživanja i razvoja (CPC 853)	1) Nema ograničenja. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	1) Nema ograničenja. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja, osim za pravna lica koje su propisno osnovana u Turskoj, ali koja nastupaju u ime stranih fizičkih ili pravnih lica koja nemaju komercijalno prisustvo u Turskoj, i obavezna su prethodno pribaviti dozvolu za sprovođenje naučnoistraživačkih aktivnosti na teritoriji Turske. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu. . Pored toga, strana fizička lica su obavezna prethodno pribaviti dozvolu za sprovođenje naučnoistraživačkih aktivnosti na teritoriji Turske.	
E. Usluge iznajmljivanja/lizinga bez operatera			
(a) Koje se odnose na brodove ¹⁶ (CPC 83103)	1) Ne obavezujemo se. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja.	1) Ne obavezujemo se. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja.	

¹⁵ Samo su usluge istraživanja i razvoja u području hemije obuhvaćena u okviru CPC 85102.

¹⁶ Ova obaveza ne obuhvata niti daje bilo kakvo pravo u pogledu isticanja turske zastave.

Način pružanja 1) Prekogranično pružanje usluga 2) Korišćenje usluga u inostranstvu 3) Komercijalno prisustvo 4) Prisustvo fizičkih lica			
Sektor ili podsektor	Ograničenja koja se odnose na pristup tržištu	Ograničenja koja se odnose na nacionalni tretman	Dodatne obaveze
(b) Koje se odnose na avione ⁶ (CPC 83104) (c) Koje se odnose na transportnu opremu (CPC 83101+ 83105) (d) Koje se odnose na mašine i opremu (CPC 83106-83109) - Uključujući iznajmljivanje i davanje u zakup opreme za snimanje u studiju (dio CPC 83109) (e) Usluge davanja u zakup ili iznajmljivanja proizvoda za ličnu upotrebu i domaćinstvo (CPC 832)	osim što Turska može primijeniti test ekonomskih potreba u pogledu usluga iznajmljivanja i davanja u zakup (bez operatera) vezanih za ostalu transportnu opremu. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
F. Ostale poslovne usluge			
(a) Usluge reklamiranja (CPC 871)	1) Nema ograničenja. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	1) Nema ograničenja. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
(b) Usluge istraživanja tržišta i ispitivanja javnog mnjenja (CPC 864)	1) Nema ograničenja. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	1) Nema ograničenja. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
(c) Usluge menadžment konsaltinga (CPC 865)	1) Nema ograničenja. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	1) Nema ograničenja. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
(e) Usluge tehničkog ispitivanja i analize, isključujući usluge tehničkog ispitivanja, analiza i kontrole (inspekcije) vezane za izgradnju i građevinske materijale ¹⁷ , plovila i avione i aktivnosti istraživanja mora. - Usluge ispitivanja i analize sastava i čistoće (CPC 86761**) ¹⁸	1) Ne obavezujemo se. 2) Ne obavezujemo se. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	1) Ne obavezujemo se. 2) Ne obavezujemo se. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	

¹⁷ Turska ne preuzima nikakve obaveze u pogledu usluga tehničkog ispitivanja i analize vezane za sektor građevinarstva, uključujući aktivnosti na kontroli izgradnje i građevina koje se obavljaju kako bi se osiguralo da cjelokupan proces izgradnje, kao i građevinski materijali koji se koriste pri izgradnji budu u skladu s tehničkim specifikacijama i standardima utvrđenim odgovarajućim zakonima i propisima.

¹⁸ Samo usluge kontrole, ispitivanja i analize zraka, vode, nivoa buke i nivoa vibracija prema CPC 86761.

Način pružanja 1) Prekogranično pružanje usluga 2) Korišćenje usluga u inostranstvu 3) Komercijalno prisustvo 4) Prisustvo fizičkih lica			
Sektor ili podsektor	Ograničenja koja se odnose na pristup tržištu	Ograničenja koja se odnose na nacionalni tretman	Dodatne obaveze
- Usluge ispitivanja i analize fizičkih svojstava (CPC 86762)	1) Ne obavezujemo se. 2) Ne obavezujemo se. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	1) Ne obavezujemo se. 2) Ne obavezujemo se. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
- Usluge ispitivanja i analize ugrađenih mašinskih i električnih komponenti (CPC 86763)	1) Ne obavezujemo se. 2) Ne obavezujemo se. 3) Nema ograničenja, osim što uspostava komercijalnog prisustvo za usluge ispitivanja i analize vezano za automobile i ostala motorna vozila podliježe testu ekonomskih potreba. Osnovni kriterijumi: broj i uticaj na domaće dobavljače, zaštita javnog zdravlja, sigurnosti i životne sredine. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	1) Ne obavezujemo se. 2) Ne obavezujemo se. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
- Usluge tehničke kontrole (inspekcije) (CPC 86764)	1) Ne obavezujemo se. 2) Ne obavezujemo se. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	1) Ne obavezujemo se. 2) Ne obavezujemo se. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
(f) Usluge koje se odnose na lov (CPC 881)	1) Obavezno komercijalno prisustvo. 2) Nema ograničenja. 3) Samo putničke agencije s dozvolom Tipa A mogu poslovati u ovom području uz uslov pribavljanja dozvole za lov. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	1) Obavezno komercijalno prisustvo. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
(h) Usluge koje se odnose na rudarstvo (CPC 883+5115)	1) Obavezno komercijalno prisustvo. 2) Nema ograničenja. 3) ¹⁹ Nema ograničenja. 4) „Stalni nadzornici (<i>daimi nezaretçi</i>)” na rudarskim lokacijama	1) Obavezno komercijalno prisustvo. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) „Tehnički nadzornici (<i>teknik nezaretçi</i>)” i	

¹⁹ Zakonima o nafti i rudarstvu predviđeno je da je za pružanje usluga vezanih za rudarstvo obavezno posjedovanje dozvole za rad.

Način pružanja 1) Prekogrančno pružanje usluga 2) Korišćenje usluga u inostranstvu 3) Komercijalno prisustvo 4) Prisustvo fizičkih lica			
Sektor ili podsektor	Ograničenja koja se odnose na pristup tržištu	Ograničenja koja se odnose na nacionalni tretman	Dodatne obaveze
	moraju biti turski državljani. U pogledu ostalog: Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	„stalni nadzornici (<i>daimi nezaretçi</i>)” na rudarskim lokacijama moraju biti turski državljani.	
(n) Održavanje i popravka opreme (isključujući morska plovila, avione i drugu transportnu opremu) (CPC 633+ 8861-8866)	1) Nema ograničenja. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	1) Nema ograničenja. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
(o) Usluge čišćenja zgrada (CPC 874)	1) Ne obavezujemo se*. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	1) Ne obavezujemo se*. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
(p) Fotografiske usluge (CPC 875) osim specijalističkih fotografskih usluga (CPC 87504)	1) Nema ograničenja. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	1) Nema ograničenja. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
(q) Usluge pakovanja (CPC 876)	1) Nema ograničenja. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	1) Nema ograničenja. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
(r) - Štampanje (CPC 88442**)	1) Nema ograničenja. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	1) Nema ograničenja. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
- Izdavaštvo (CPC 88442**) [isključujući usluge izdavanja novina, časopisa i publikacija novinskih agencija]	1) Nema ograničenja. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	1) Nema ograničenja. 2) Nema ograničenja. 3) Ne obavezujemo se 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
(s) Kongresne usluge (CPC 87909**)	1) Nema ograničenja. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	1) Nema ograničenja. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
(t) Ostalo - Usluge prevođenja i tumačenja (CPC 87905)	1,3) Nema ograničenja, osim usluga prevođenja i tumačenja koje pružaju tumači pod	1) Ne obavezujemo se. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja, osim kao što je navedeno u koloni o	

Način pružanja 1) Prekogranično pružanje usluga 2) Korišćenje usluga u inostranstvu 3) Komercijalno prisustvo 4) Prisustvo fizičkih lica			
Sektor ili podsektor	Ograničenja koja se odnose na pristup tržištu	Ograničenja koja se odnose na nacionalni tretman	Dodatne obaveze
	zakletvom/ovlašćeni tumači u vezi sa notarskim uslugama. - Usluge prevoda pod zakletvom/ovlašćenih prevodioca: Ne obavezujemo se. 2) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se za usluge prevoda pod zakletvom/ovlašćenih prevodioca. Inače, ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	pristupu tržištu. 4) Ne obavezujemo se za usluge prevoda pod zakletvom/ovlašćenih prevodioca. Inače, ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
2. KOMUNIKACIONE USLUGE			
A./B. Poštanske usluge (Poštanske usluge i kurirske usluge)			
Poštanske usluge obuhvataju prijem, prikupljanje, obradu, otpremu, distribuciju i isporuku „poštanskih pošiljki“, kako su definisane u Zakonu o poštanskim uslugama br. 6475 ²⁰	1,3) Obavezan je oblik „društva s vlastitim kapitalom (<i>sermaye şirketi</i>)“ ²¹ . “ <i>Posta ve Telgraf Teşkilatı Anonim Şirketi (PTT A.Ş.)</i> ”, preduzeće koje je u potpunosti u državnom vlasništvu, ovlašćeno je na osnovu Zakona o poštanskim uslugama za pružanje poštanskih usluga u skladu s obavezom pružanja univerzalne usluge i ima pravo na monopol u pružanju sljedećih usluga: - prijem, prikupljanje, sortiranje, transport, distribuciju i isporuku domaćih i	1,3) Nema ograničenja.	

²⁰ U skladu sa Zakonom o poštanskim uslugama br. 6475, "poštanska pošiljka" označava pošiljku koju je pošiljalac poslao sam ili sa njegovim nalogom, prema vrsti pošiljke i specijalnoj službi, mjestu i adresi naznačenom u njemu; i knjige, katalozi, novine i časopisi, vizuelno oštećeni predmeti; poštanski materijal koji sadrži robu sa ili bez komercijalne vrijednosti i ima do pet kilograma težine ili pedeset decimetara zapremine i poštanski paketi ili teret. U skladu sa zakonom, "predmet korespondencije" podrazumijeva sve vrste pošiljki, uključujući telegraf, kataloge, novine i periodične publikacije, u pismenoj formi na bilo kojem fizičkom mediju ili pripremljene u obliku elektronske poruke, koje se moraju prenijeti i dostaviti na adresu koju je pošiljalac naznačio. U skladu sa zakonom, "poštanska parcela ili teret" označava sve vrste supstanci koje se šalju preko pružaoca usluge bez sadržaja komunikacije i do trideset kilograma težine ili trista decimetara zapremine.

²¹ U skladu sa članom 124 turskog Komercijalnog kodeksa (Zakon br. 6102), sljedeća društva se smatraju društvima s vlastitim kapitalom: „akcionarsko društvo (*anonim şirket*)“; „društvo s ograničenom odgovornošću (*limited şirket*)“; „ograničeno partnerstvo u kojem je kapital podijeljen na akcije (*sermayesi paylara bölünmüş komandit şirket*)“.

Način pružanja 1) Prekogranično pružanje usluga 2) Korišćenje usluga u inostranstvu 3) Komercijalno prisustvo 4) Prisustvo fizičkih lica			
Sektor ili podsektor	Ograničenja koja se odnose na pristup tržištu	Ograničenja koja se odnose na nacionalni tretman	Dodatne obaveze
	<p>međunarodnih pismonosnih pošiljki čiju težinu ili ograničenje u pogledu naknade utvrđuje Predsjednik²²;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ne dovodeći u pitanje odredbe o elektronskom obavještanju iz Zakona o postupku oporezivanja br. 213 od 4/1/1961. godine, prijem, prikupljanje, sortiranje, transport, distribuciju i isporuku bilo koje vrste službenih obavještenja, uključujući i ona putem elektronskih medija, u okviru Zakona br. 7201 i drugih zakona; - Poštanske usluge Oružanih snaga Turske u mirnodopskim uvjetima; - Štampanja i prodaje poštanskih markica na kojima je naznačena naknada koja se plaća za poštanske usluge, personaliziranih maraka, komemorativnih maraka, razglednica i FCD (koverte koje pošte izdaju na dan izdavanja poštanske 	<ul style="list-style-type: none"> 2) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu. 	

²²

Sve dok težinu i/ili ograničenje u pogledu prava monopola utvrđuje Predsjednik, *PTT A.Ş.* će i dalje imati pravo monopola na sva otvorena i zatvorena pisma i razglednice koje predstavljaju bilo kakvu vrstu korespondencije bez ikakvog ograničenja u pogledu težine.

Način pružanja 1) Prekogranično pružanje usluga 2) Korišćenje usluga u inostranstvu 3) Komercijalno prisustvo 4) Prisustvo fizičkih lica			
Sektor ili podsektor	Ograničenja koja se odnose na pristup tržištu	Ograničenja koja se odnose na nacionalni tretman	Dodatne obaveze
	marke. 2) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.		
C. Telekomunikacije (elektronske komunikacije) usluge²³			
(a) Telefonske govorne usluge (b) Usluge prijenosa podataka komutacijom paketa (c) Usluge prijenosa podataka komutacijom linija (d) Usluge teleksa (f) Usluge telefaksa 1. (g) Usluge privatnih zakupljenih linija 2. (h) Elektronska pošta (i) Govorna pošta (j) Ponovno preuzimanje informacija s interneta i iz baza podataka (k) Elektronska razmjena podataka (l) Proširene telefaks usluge s dodatnom vrijednošću, uključujući pohranjivanje i prosljeđivanje, pohranjivanje i preuzimanje (m) Kod i protokol (n) <i>On-line</i> obrada informacija i/ili podataka o) Ostale - Analogne/digitalne usluge mobilne telefonije - Usluge pejdžinga - Usluge kablovskog emitovanja ²⁴ - Usluge satelitske komunikacije (VSAT, SCPC VSAT) - Usluge satelitske platforme - GMPCS usluge - Usluge infrastrukture - Mobilne radio usluge s privatnim/javnim pristupom - Usluge davanja informacija iz imenika	1,3) Osim državnih javnih organizacija i preduzeća u državnom vlasništvu predviđenih zakonom, kako bi bilo ovlašteno, obavezan je oblik akcionarskog društva ili društva s ograničenom odgovornošću koje se nalazi u Turskoj. Usluge elektronskih komunikacija (telekomunikacija) i infrastrukture za koje je potrebno ovlaštenje u vidu ograničenog broja prava korištenja mogu pružati samo akcionarska društva. 2) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	1) Nema ograničenja. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
(e) Telegrafске usluge	1) PTT A.Ş., preduzeće	1) Nema ograničenja.	

²³ Obim osnovnih telekomunikacija u ovoj Listi ne obuhvata nijednu vrstu usluga (analognog/digitalnog) emitovanja radijskog i TV programa i medijskih usluga na zahtjev javnosti.

²⁴ Usluge kablovskog emitovanja obuhvataju samo prenos TV signala, ali ne obuhvataju uređivačke aktivnosti vezane za sadržaj..

Način pružanja 1) Prekogranično pružanje usluga 2) Korišćenje usluga u inostranstvu 3) Komercijalno prisustvo 4) Prisustvo fizičkih lica			
Sektor ili podsektor	Ograničenja koja se odnose na pristup tržištu	Ograničenja koja se odnose na nacionalni tretman	Dodatne obaveze
	koje je u potpunosti u državnom vlasništvu, je isključivi pružalac ovih usluga. 2) Nema ograničenja. 3) <i>PTT A.Š.</i> , preduzeće koje je u potpunosti u državnom vlasništvu, je isključivi pružalac ovih usluga. 4) Ne obavezujemo se	2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se	
D. Audiovizuelne usluge (isključujući emitovanje²⁵)			
(a) Usluge produkcije i distribucije kinematografskih djela i video zapisa (CPC 9611)	1) Nema ograničenja., osim obaveze uspostavljanja komercijalnog prisustva za distribuciju kinematografskih djela putem fizičkih medija (CD, videotrake, itd.). 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	1) Nema ograničenja. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	

Način pružanja 1) Prekogrančno pružanje usluga 2) Korišćenje usluga u inostranstvu 3) Komercijalno prisustvo 4) Prisustvo fizičkih lica			
Sektor ili podsektor	Ograničenja koja se odnose na pristup tržištu	Ograničenja koja se odnose na nacionalni tretman	Dodatne obaveze
(b) Usluge prikazivanja kinematografskih djela (CPC 9612) (samo od strane vlasnika bioskopa)	1) Ne obavezujemo se* 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	1) Ne obavezujemo se 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
(c) Radio i televizijske usluge (CPC 96131, 96132)	1) Nema ograničenja. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	1) Nema ograničenja. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
(d) Usluge distribucije radio i televizijskog programa ²⁶ , isključujući prijenos	1) Nema ograničenja., osim što je obavezno uspostavljanje komercijalnog prisustva za distribuciju radio i TV programa putem fizičkih medija (CD, videotrake, itd.).	1) Nema ograničenja. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
(e) Usluge snimanja zvučnih zapisa (Za potrebe ove Liste, djelatnost usluga snimanja zvučnih zapisa se definiše kao snimanje niza muzičkih, govornih ili drugih zvukova u studiju, ali ne uključujući zvukove koji prate kinematografsko djelo, radio ili televizijski program ili drugo audiovizuelno djelo.)	2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu. 1) Nema ograničenja. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	1) Nema ograničenja. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
3. GRAĐEVINSKE I SRODNE INŽENJERSKE USLUGE (CPC 51)			
Sve usluge koje potpadaju pod CPC 51	1) Nema ograničenja. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	1) Nema ograničenja. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
4. USLUGE DISTRIBUCIJE (Usluge distribucije ne obuhvataju usluge vezane za robu koja podliježe ograničenjima ili zabrani uvoza i izvoza; alkohol, duvan, elektronske cigarete i druge proizvode koji izazivaju zavisnost; farmaceutske proizvode; optičke proizvode; sjemena; đubriva i druge poboljšivače tla, pesticide i preparate one vrste koja se koristi u ishrani životinja; drvo i ugalj; instrumente i aparate za mjerenje električne energije, plina i tečnosti; taksimetre; vatreno oružje i vojnu opremu; plemenite metale; otpad i ostatke i materijale za recikliranje; toksične supstance; nuklearnu energiju i vodu.)			
A. Usluge agenata u posredovanju CPC 621	1) Ne obavezujemo se. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja.,	1) Ne obavezujemo se. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja.	

Način pružanja 1) Prekogrančno pružanje usluga 2) Korišćenje usluga u inostranstvu 3) Komercijalno prisustvo 4) Prisustvo fizičkih lica			
Sektor ili podsektor	Ograničenja koja se odnose na pristup tržištu	Ograničenja koja se odnose na nacionalni tretman	Dodatne obaveze
B. Usluge trgovine na veliko CPC 622, CPC 61111 C. Usluge trgovine na malo CPC 631, CPC 632, CPC 61112, CPC 6113, CPC 6121 D. Franšizing ²⁷ Franšizing vezano za nefinansijsku nematerijalnu imovinu (CPC 8929*) E. Ostalo Usluge trgovine na malo motornim gorivom (CPC 613)	osim što Turska može na komercijalno prisustvo primijeniti test ekonomskih potreba. Za distribuciju energetskih proizvoda, primjenjuje se i ograničenje na ukupnu vrijednost prometa usluga putem gornje granice udjela na tržištu. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu..	4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu..	
5. USLUGE OBRAZOVANJA **28			
A,B,E. Usluge osnovnog i srednjoškolskog obrazovanja i ostale obrazovne usluge (CPC 921, 922, 929)	1,3) Strana fizička i pravna lica, direktno ili uspostavljanje partnerstva sa turskim državljanima, mogu samo osnivati međunarodne obrazovne ustanove (uključujući strukovne i tehničke škole) i to samo za strane učenike. 2) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.. Pored toga, strani nastavnici i stručnjaci mogu raditi u osnovnoškolskim i srednjoškolskim obrazovnim ustanovama, te u neformalnim obrazovnim ustanovama (tj. u centrima za učenje stranih jezika i centrima za strukovno osposobljavanje) nakon što od Ministarstva nacionalnog obrazovanja dobiju odobrenje za dobivanje radne dozvole koju izdaje Ministarstvo porodice,	1,3) Nema ograničenja. 2) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	

Način pružanja 1) Prekogranično pružanje usluga 2) Korišćenje usluga u inostranstvu 3) Komercijalno prisustvo 4) Prisustvo fizičkih lica			
Sektor ili podsektor	Ograničenja koja se odnose na pristup tržištu	Ograničenja koja se odnose na nacionalni tretman	Dodatne obaveze
	rada i socijalnih usluga. U međunarodnim obrazovnim ustanovama (uključujući i strukovne i tehničke škole) mora se postaviti nastavnik, turski državljanin, za pomoćnika direktora škole „Viši zamjenik direktora“.		
C. Usluge visokog obrazovanja (CPC 923)	<ol style="list-style-type: none"> 1) Nema ograničenja. 2) Nema ograničenja. 3) Privatne univerzitete [„neprofitne fondacije ustanove visokog obrazovanja (<i>vakıf yükseköğretim kurumları</i>)“] mogu osnivati samo fondacije osnovane u skladu s turskim Građanskim zakonikom i to donošenjem posebnog zakona. Svi članovi upravnog odbora ustanove visokog obrazovanja [tj. Upravni odbor (<i>Mütevelli Heyeti</i>)], kao i predsjednik (rektor) moraju biti turski državljani. 4) Svi članovi upravnog odbora ustanove visokog obrazovanja [tj. Upravni odbor (<i>Mütevelli Heyeti</i>)], kao i predsjednik (rektor) moraju biti turski državljani. Inače, Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu. 	<ol style="list-style-type: none"> 1) Nema ograničenja. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu. 	
D. Obrazovanje odraslih (CPC 924)	<ol style="list-style-type: none"> 1) Ne obavezujemo se. 2) Nema ograničenja. 3) Strane lica, direktno ili uspostavljanjem partnerstva sa turskim državljanima, mogu samo osnivati međunarodne obrazovne ustanove i to samo za strane učenike. 4) Ne obavezujemo se, 	<ol style="list-style-type: none"> 1) Ne obavezujemo se. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu. 	

Način pružanja 1) Prekogrančno pružanje usluga 2) Korišćenje usluga u inostranstvu 3) Komercijalno prisustvo 4) Prisustvo fizičkih lica			
Sektor ili podsektor	Ograničenja koja se odnose na pristup tržištu	Ograničenja koja se odnose na nacionalni tretman	Dodatne obaveze
	izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.. Pored toga, strani nastavnici i stručnjaci mogu raditi u obrazovnim ustanovama nakon što od Ministarstva nacionalnog obrazovanja dobiju prethodno odobrenje za sticanje radne dozvole koju izdaje Ministarstvo porodice, rada i socijalnih usluga.		
6. USLUGE ZAŠTITE ŽIVOTNE SREDINE*²⁹			
A. Usluge kanalizacije (CPC 9401)	1) Ne obavezujemo se. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	1) Ne obavezujemo se. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
B. Usluge odlaganja otpada (CPC 9402)	1) Ne obavezujemo se. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	1) Ne obavezujemo se. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
C. Sanitarne i slične usluge (CPC 9403)	1) Ne obavezujemo se. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	1) Ne obavezujemo se. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
D. Ostale: - Usluge pročišćavanja ispusnih plinova (CPC 9404)	1) Ne obavezujemo se. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	1) Ne obavezujemo se. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
- Usluge smanjenja buke (CPC 9405)	1) Ne obavezujemo se. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	1) Ne obavezujemo se. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
7. FINANSIJSKE USLUGE HORIZONTALNE OBAVEZE			
Mjere koje se primjenjuju na pružanje usluga putem komercijalnog prisustva za sve sektore finansijskih usluga:			
Bankarske usluge	3) Dozvola za osnivanje	3) Nema ograničenja.	

²⁹ Ponuda Turske u pogledu usluga zaštite okoliša isključuje pružanje usluga vode za ljudsku upotrebu, uključujući skupljanje, prečišćavanje i distribuciju vode kroz mrežu.

Način pružanja 1) Prekogranično pružanje usluga 2) Korišćenje usluga u inostranstvu 3) Komercijalno prisustvo 4) Prisustvo fizičkih lica			
Sektor ili podsektor	Ograničenja koja se odnose na pristup tržištu	Ograničenja koja se odnose na nacionalni tretman	Dodatne obaveze
	banke, koja mora biti osnovana u obliku akcionarskog društva, ili za otvaranje prve podružnice ili predstavništva strane banke u Turskoj izdaje se odlukom Odbora za regulisanje rada i nadzor banaka. Dozvola se takođe mora dobiti nakon okončanja postupka osnivanja ili otvaranja podružnice kako bi se moglo početi sa primanjem depozita i/ili obavljati bankarske transakcije. Ograničenja u kreditiranju za podružnice stranih banaka zasnovana su na kapitalu podružnice, a ne na globalnom kapitalu.		
Osiguranje	3) Osiguravajuća i reosiguravajuća društva moraju biti osnovana u obliku akcionarskog društva ili društva za uzajamno osiguranje. Kako bi mogle početi sa radom, osiguravajuća i reosiguravajuća društva moraju pribaviti dozvolu od Ministarstva za trezor i finansije za svaku vrstu osiguranja sa kojom žele raditi.	3) Nema ograničenja.	
Tržište hartija od vrijednosti	3) Za uspostavljanje i rad institucija tržišta kapitala ³⁰ obavezno je pribaviti dozvolu Odbora za tržište	3) Nema ograničenja.	

³⁰ Prema Zakonu o tržištu kapitala, utvrđene su sljedeće institucije tržišta kapitala:

- (a) Investiciona društva,
- (b) Šeme zajedničkog ulaganja,
- (c) Nezavisni revizori, društva za procjenu i agencije za rangiranje koje obavljaju aktivnosti na tržištu kapitala,
- (d) Društva za upravljanje portfoliom,
- (e) Društva za hipotekarno finansiranje,
- (f) Fondovi za stambeno finansiranje i finansiranje imovine,
- (g) Društva za zakup imovine,
- (h) Centralne klirinške institucije,
- (i) Centralne institucije za poravnanje,
- (j) Trgovinski repozitoriji,
- (k) Ostale institucije tržišta kapitala, čije osnivanje i rad reguliše Odbor za tržište kapitala.

Način pružanja 1) Prekogranično pružanje usluga 2) Korišćenje usluga u inostranstvu 3) Komercijalno prisustvo 4) Prisustvo fizičkih lica			
Sektor ili podsektor	Ograničenja koja se odnose na pristup tržištu	Ograničenja koja se odnose na nacionalni tretman	Dodatne obaveze
	<p>kapitala. Takođe, banke koje se bave aktivnostima tržišta kapitala (investicione usluge) obavezne su od Odbora za tržište kapitala pribaviti odgovarajuće certifikate o ovlašćenju za ove aktivnosti.</p> <p>Za osnivanje podružnica i agencija od strane institucija za posredovanje u trgovini hartijama od vrijednosti osnovanih u Turskoj takođe je obavezno pribaviti dozvolu Odbora za tržište kapitala.</p> <p>Institucije za posredovanje u trgovini hartijama od vrijednosti, investicijska društva i druge institucije tržišta kapitala, izuzimajući investicione fondove³¹ mogu se osnivati jedino u obliku akcionarskog društva.</p> <p>Osnivanje podružnica i predstavništava stranih institucija za posredovanje u trgovini hartijama od vrijednosti nije dozvoljeno.</p> <p>Odbor za tržište kapitala može preduzeti bilo koju mjeru kako bi osigurao da osnivanje institucija tržišta kapitala ili njihovih podružnica bude korisno za ekonomski razvoj Turske, kao i za stabilnost, pouzdanost i razvoj tržišta kapitala.</p>		
OSTALE FINANSIJSKE USLUGE			
A. Usluge finansijskog lizinga	3) Društva za finansijski lizing (davaoci lizinga) se mogu osnivati	3) Nema ograničenja.	

³¹ Prema Zakonu o tržištu kapitala, mogu se osnivati investicioni fondovi ugovornog tipa u okviru pravila fonda i u skladu s principima fiducijarnog vlasništva.

Način pružanja 1) Prekogranično pružanje usluga 2) Korišćenje usluga u inostranstvu 3) Komercijalno prisustvo 4) Prisustvo fizičkih lica			
Sektor ili podsektor	Ograničenja koja se odnose na pristup tržištu	Ograničenja koja se odnose na nacionalni tretman	Dodatne obaveze
	jedino u obliku akcionarskog društva. Za osnivanje društva za finansijski lizing potrebno je odobrenje Odbora za regulisanje rada i nadzor banaka. Takođe, potrebno je pribaviti dozvolu za rad nakon okončanja postupka osnivanja.		
B. Usluge faktoringa i potrošačkog finansiranja	3) Društva za faktoring i društva za finansiranje moraju biti osnovana u obliku akcionarskog društva. Za osnivanje društva za faktoring i društva za finansiranje potrebno je odobrenje Odbora za regulisanje rada i nadzor banaka. Takođe, potrebno je pribaviti dozvolu za rad nakon okončanja postupka osnivanja.	3) Nema ograničenja.	
C. Ovlašćene institucije (za trgovinu devizama)	3) Za obavljanje aktivnosti ovlašćene institucije obavezno je pribaviti dozvolu od Ministarstva za trezor i finansije. Ministarstvo može preduzeti bilo koju mjeru kako bi osigurao da osnivanje ovlašćenih institucija ili njihovih kasnijih podružnica i agencija bude korisno za ekonomski razvoj Turske, kao i za stabilnost, pouzdanost i razvoj finansijskih tržišta. Ovlašćene institucije moraju biti osnovane u obliku akcionarskog društva.	3) Nema ograničenja.	
D. Berza plemenitih metala	3) Za rad institucija za posredovanje u trgovini plemenitim metalima potrebno je pribaviti dozvolu od Ministarstva za trezor i finansije. Banke, ovlašćene institucije, akcionarska društva koja se bave trgovinom i proizvodnjom	3) Nema ograničenja.	

Način pružanja 1) Prekogranično pružanje usluga 2) Korišćenje usluga u inostranstvu 3) Komercijalno prisustvo 4) Prisustvo fizičkih lica			
Sektor ili podsektor	Ograničenja koja se odnose na pristup tržištu	Ograničenja koja se odnose na nacionalni tretman	Dodatne obaveze
	<p>(d) osiguranje od povreda, bolesti, zdravstveno i osiguranje motornih vozila, ograničeno na period boravka ili privremenog boravka osoba u inostranstvu,</p> <p>(e) osiguranje brodova i jahti registrovanih u turskom Međunarodnom pomorskom registru.</p> <p>3) Nema ograničenja.</p> <p>4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.</p>		
(ii) Reosiguranje i retrocesija	<p>1) Nema ograničenja.</p> <p>2) Nema ograničenja.</p> <p>3) Nema ograničenja.</p> <p>4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.</p>	<p>1) Nema ograničenja.</p> <p>2) Nema ograničenja.</p> <p>3) Nema ograničenja.</p> <p>4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.</p>	
(iii) Posredovanje u osiguranju, kao što je brokersko i agencijsko posredovanje	<p>1,2) Ne obavezujemo se za posrednike (agente i posrednike) osim one koji se bave životnim osiguranjem i neživotnim kategorijama osiguranja navedenim u dijelu „(i)(B) Neživotno” i posrednika u reosiguranju.</p> <p>3) Agencije za osiguranje i reosiguranje kao pravne lica i posrednici moraju biti osnovani u Turskoj u obliku akcionarskog društva ili društva s ograničenom odgovornošću. Generalni direktor i zamjenici direktora odgovorni za tehničke odjele moraju imati prebivalište u Turskoj. Agencije za osiguranje i posrednici osnovani u stranim zemljama mogu se baviti</p>	<p>1,2) Nema ograničenja.</p> <p>3) Nema ograničenja.</p> <p>4) Nema ograničenja., osim što agenti kao fizička lica i posrednici u osiguranju i reosiguranju kao fizička lica moraju imati prebivalište u Turskoj.</p>	

Način pružanja 1) Prekogranično pružanje usluga 2) Korišćenje usluga u inostranstvu 3) Komercijalno prisustvo 4) Prisustvo fizičkih lica			
Sektor ili podsektor	Ograničenja koja se odnose na pristup tržištu	Ograničenja koja se odnose na nacionalni tretman	Dodatne obaveze
	djelatnošću posredovanja u osiguranju jedino putem otvaranja podružnica u Turskoj. Gore navedeni institucionalni oblik i uslov prebivališta odnose se i na podružnice. 4) Posrednici i agenti osiguranja i reosiguranja kao fizička lica moraju imati prebivalište u Turskoj. Inače, ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.		
(iv) Pomoćne usluge u vezi s osiguranjem, kao što su konsultantske usluge, aktuarske usluge, usluge procjene rizika i usluge naplate odštetnih zahtjeva	1,2) Nema ograničenja., osim procjenitelja i aktuara. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se za procjenitelje i aktuare. Inače, ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	1,2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
Bankarske i ostale finansijske usluge (isključujući osiguranje)			
(v) Primanje depozita i drugih povratnih sredstava od pravnih subjekata	1) Ne obavezujemo se. 2) Nema ograničenja. 3) Nijedno fizičko ili pravno lice osim kreditnih institucija ili onih koje su za to ovlašćene posebnim propisima ne može od pravnih subjekata primati depozite niti druga novčana sredstva koja im se vraćaju. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	1) Ne obavezujemo se. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
(vi) Davanje zajmova svih vrsta, uključujući potrošačke kredite, hipotekarne kredite, faktoring i finansiranje komercijalnog poslovanja (A) Potrošački krediti	1) Ne obavezujemo se. 2) Nema ograničenja. 3) Banke i finansijska društva mogu odobravati potrošačke kredite 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	1) Ne obavezujemo se. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
(B) Faktoring	1) Ne obavezujemo se.	1) Ne obavezujemo se.	

Način pružanja 1) Prekogranično pružanje usluga 2) Korišćenje usluga u inostranstvu 3) Komercijalno prisustvo 4) Prisustvo fizičkih lica			
Sektor ili podsektor	Ograničenja koja se odnose na pristup tržištu	Ograničenja koja se odnose na nacionalni tretman	Dodatne obaveze
	<ul style="list-style-type: none"> 2) Nema ograničenja. 3) Banke i društva za faktoring se mogu baviti aktivnostima faktoringa. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu. 	<ul style="list-style-type: none"> 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu. 	
(C) Hipotekarni krediti	<ul style="list-style-type: none"> 1) Ne obavezujemo se. 2) Nema ograničenja. 3) Društva za finansijski leasing i finansijska društva za koja Agencija za regulisanje rada i nadzor banaka utvrdi da ispunjavaju uvjete za rad na stambenom finansiranju mogu se baviti trgovanjem hipotekarnim kreditima. Također, banke se mogu baviti trgovanjem u pogledu ovih aktivnosti. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu. 	<ul style="list-style-type: none"> 1) Ne obavezujemo se. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu. 	
(D) Finansiranje komercijalnog poslovanja	<ul style="list-style-type: none"> 1) Ne obavezujemo se. 2) Nema ograničenja. 3) Banke, društva za finansijski leasing, društva za faktoring i finansijska društva se mogu baviti ovim aktivnostima. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu. 	<ul style="list-style-type: none"> 1) Ne obavezujemo se. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu. 	
(vii) Finansijski lizing	<ul style="list-style-type: none"> 1) Ne obavezujemo se. 2) Nema ograničenja. 3) Banke koje nisu ovlaštene za primanje depozita i društva za finansijski lizing mogu se baviti transakcijama finansijskog lizinga. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu. 	<ul style="list-style-type: none"> 1) Ne obavezujemo se. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu. 	
(viii) Sve usluge plaćanja i prenosa novca, uključujući kreditne i debitne kartice i	<ul style="list-style-type: none"> 1) Ne obavezujemo se. 2) Nema ograničenja. 3) Usluge plaćanja i 	<ul style="list-style-type: none"> 1) Ne obavezujemo se. 2) Nema ograničenja.. 3) Nema ograničenja. 	

Način pružanja 1) Prekogranično pružanje usluga 2) Korišćenje usluga u inostranstvu 3) Komercijalno prisustvo 4) Prisustvo fizičkih lica			
Sektor ili podsektor	Ograničenja koja se odnose na pristup tržištu	Ograničenja koja se odnose na nacionalni tretman	Dodatne obaveze
putničke čekove	prijenosa novca mogu obavljati jedino banke i institucije ovlaštene u skladu sa „Zakonom o plaćanju i hartijama od vrijednosti, sistemima poravnanja, uslugama plaćanja i institucijama za elektronski novac“. Institucije koje se bave pružanjem usluga plaćanja i prenosa novca moraju biti osnovane u Turskoj, u obliku akcionarskog društva. Usluge kreditnih i debitnih kartica mogu pružati jedino banke. Prijenos deviza u inozemstvo mora se obavljati preko bankarskog sistema. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
(ix) Garancije i obaveze	1) Ne obavezujemo se. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	1) Ne obavezujemo se. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
(x) Trgovanje za svoj vlastiti ili za račun klijenata, bilo na berzi, ili na vanberzanskom tržištu ili na neki drugi način, sljedećim: (A) instrumentima tržišta novca (uključujući čekove i mjenice)	1) Ne obavezujemo se. 2) Nema ograničenja. 3) Trgovanje instrumentima tržišta novca mogu obavljati i banke i institucije za posredovanje u trgovini hartijama od vrijednosti; međutim, institucije za posredovanje u trgovini hartijama od vrijednosti se ne mogu baviti trgovanjem čekovima i mjenicama. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	1) Ne obavezujemo se, 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
(B) devizama	1) Ne obavezujemo se. 2) Nema ograničenja. 3) Banke, posrednici u trgovini devizama	1) Ne obavezujemo se. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja.	

Način pružanja 1) Prekogranično pružanje usluga 2) Korišćenje usluga u inostranstvu 3) Komercijalno prisustvo 4) Prisustvo fizičkih lica			
Sektor ili podsektor	Ograničenja koja se odnose na pristup tržištu	Ograničenja koja se odnose na nacionalni tretman	Dodatne obaveze
	<p>institucije za posredovanje u trgovini hartijama od vrijednosti (ograničene na usluge i aktivnosti investiranja), kao i nacionalna poštanska uprava (<i>PTT A.Ş.</i>) mogu se baviti trgovinom devizama.</p> <p>4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.</p>	<p>4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.</p>	
(C) derivativnim proizvodima	<p>1) Ne obavezujemo se. 2) Nema ograničenja. 3) Ovlaštene banke i institucije za posredovanje u trgovini hartijama od vrijednosti mogu se baviti trgovinom ovim proizvodima. Ovlaštene banke mogu izvršavati naloge za trgovinu derivativnim proizvodima osim onih zasnovanih na dioničkim indeksima i dionicama, te mogu u vlastito ime trgovati derivativnim instrumentima osim onih koji su zasnovani na dionicama.</p> <p>4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.</p>	<p>1) Ne obavezujemo se. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja.</p> <p>4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.</p>	
(D) instrumentima deviznog tečaja i kamatnih stopa	<p>1) Ne obavezujemo se. 2) Nema ograničenja. 3) Ovlaštene banke i institucije za posredovanje u trgovini hartijama od vrijednosti mogu se baviti trgovinom instrumentima deviznog kursa i kamatnih stopa. Jedino institucije za posredovanje u trgovini hartijama od vrijednosti mogu se baviti „transakcijama s finansijskom polugom“, kako je definisana Zakonom o tržištu kapitala br.</p>	<p>1) Ne obavezujemo se. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja.</p> <p>4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.</p>	

Način pružanja 1) Prekogrančno pružanje usluga 2) Korišćenje usluga u inostranstvu 3) Komercijalno prisustvo 4) Prisustvo fizičkih lica			
Sektor ili podsektor	Ograničenja koja se odnose na pristup tržištu	Ograničenja koja se odnose na nacionalni tretman	Dodatne obaveze
	6362 (tj. berzovno posredovanje u maloprodajnoj trgovini devizama). 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.		
(E) prenosivim hartijama od vrijednosti	1) Ne obavezujemo se. 2) Nema ograničenja. 3) Banke i institucije za posredovanje u trgovini hartijama od vrijednosti mogu se baviti trgovinom ovim proizvodima. Međutim, jedino institucije za posredovanje u trgovini vrijednosnim papirima mogu pružati investicijske usluge kao što je izvršavanje naloga i trgovanje akcijama za vlastiti račun. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	1) Ne obavezujemo se. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
(F) ostalim prenosivim instrumentima i finansijskim sredstvima, uključujući zlatne poluge	1) Ne obavezujemo se. 2) Nema ograničenja. 3) Banke i povezane institucije za posredovanje se mogu baviti trgovinom ovim proizvodima. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	1) Ne obavezujemo se. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
(xi) garancija otkupa i plasman	1) Ne obavezujemo se. 2) Nema ograničenja. 3) Razvojne i investicione banke i institucije za posredovanje u trgovini hartijama od vrijednosti mogu pružati usluge garantiranja otkupa i plasmana hartija od vrijednosti koje izdaju nakon što ih registruje Odbor za tržište kapitala. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	1) Ne obavezujemo se. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
(xii) novčano posredovanje	1) Ne obavezujemo se.	1) Ne obavezujemo se.	

Način pružanja 1) Prekogranično pružanje usluga 2) Korišćenje usluga u inostranstvu 3) Komercijalno prisustvo 4) Prisustvo fizičkih lica			
Sektor ili podsektor	Ograničenja koja se odnose na pristup tržištu	Ograničenja koja se odnose na nacionalni tretman	Dodatne obaveze
	2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
(xiii) Upravljanje sredstvima, poput upravljanja [gotovinom] ili portfeljem, upravljanje svim oblicima zajedničkog ulaganja, upravljanje penzijskim fondovima, usluge skrbništva, usluge deponiranja i čuvanja (A) Upravljanje portfeljem	1) Ne obavezujemo se. 2) Nema ograničenja. 3) Razvojne i investicijske banke i institucije za posredovanje u trgovini hartijama od vrijednosti (isključujući upravljanje zajedničkim ulaganjima) i društva za upravljanje portfeljem mogu pružati ove usluge. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	1) Ne obavezujemo se. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
(B) Upravljanje zajedničkim ulaganjima	1) Ne obavezujemo se. 2) Nema ograničenja. 3) Društva za upravljanje portfeljem mogu upravljati portfeljima zajedničkih ulaganja. Investiciona društva takođe mogu upravljati svojim vlastitim portfoliima. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	1) Ne obavezujemo se. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
(C) Upravljanje penzijskim fondovima	1) Ne obavezujemo se. 2) Nema ograničenja. 3) Društva za upravljanje portfoliom mogu pružati ove usluge. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	1) Ne obavezujemo se. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
(D) Usluge starateljstva, deponovanja i čuvanja	1) Ne obavezujemo se. 2) Nema ograničenja. 3) Ovlašćene banke i institucije za posredovanje u trgovini hartijama od vrijednosti koje djeluju na tržištu kapitala mogu svojim klijentima pružati usluge starateljstva.	1) Ne obavezujemo se. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja.	

Način pružanja 1) Prekogranično pružanje usluga 2) Korišćenje usluga u inostranstvu 3) Komercijalno prisustvo 4) Prisustvo fizičkih lica			
Sektor ili podsektor	Ograničenja koja se odnose na pristup tržištu	Ograničenja koja se odnose na nacionalni tretman	Dodatne obaveze
	<p>Depozitni računi vezani za instrumente tržišta kapitala, s izuzećem vladinih dužničkih instrumenata koji se drže u portfoliima banaka, mogu se čuvati samo u Agenciji za centralni registar.</p> <p>4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.</p>	<p>4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.</p>	
(xiv) Usluge poravnanja i kliringa za finansijska sredstva, uključujući hartije od vrijednosti, derivativne proizvode i čekove	<p>1) Ne obavezujemo se.</p> <p>2) Nema ograničenja.</p> <p>3) Istanbulska banka za kliring, poravnanje i skrbništvo (<i>Takasbank</i>) Inc., Centralna banka Republike Turske, Agencija za centralni registar Inc. (<i>MKK</i>) i drugi subjekti koje ovlaste Odbor za tržišta kapitala i Centralna banka Republike Turske (<i>CBRT</i>) mogu pružati usluge kliringa i poravnanja hartija od vrijednosti. Usluge kliringa čekova može pružati samo institucija osnovana i/ili ovlašćena od strane Centralne banke Republike Turske. Vođenje platnog sistema može obavljati jedino Centralna banka Republike Turske i drugi subjekti koje ovlasti Centralna banka Republike Turske. Subjekt koji posluje kao sistem za plaćanje i poravnanje hartija od vrijednosti mora biti osnovan u Turskoj u obliku akcionarskog društva.</p> <p>4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.</p>	<p>1) Ne obavezujemo se.</p> <p>2) Nema ograničenja.</p> <p>3) Nema ograničenja.</p> <p>4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.</p>	
(xv) Pružanje i prenos	1) Nema ograničenja.	1) Nema ograničenja.	

Način pružanja 1) Prekogranično pružanje usluga 2) Korišćenje usluga u inostranstvu 3) Komercijalno prisustvo 4) Prisustvo fizičkih lica			
Sektor ili podsektor	Ograničenja koja se odnose na pristup tržištu	Ograničenja koja se odnose na nacionalni tretman	Dodatne obaveze
finansijskih pružatelja drugih finansijskih usluga	2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
- Obrada finansijskih podataka i pružanje i prijenos odgovarajućeg softvera od pružaoca drugih finansijskih usluga	1,2) Ne obavezujemo se. 3) Finansijske institucije su obavezne uspostaviti i održavati svoje centre za obradu podataka (i primarne i sekundarne informacione sisteme ³²) u Turskoj za skladištenje i obradu finansijskih podataka. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	1,2) Ne obavezujemo se. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
(xvi) Savjetodavne, posredničke i druge pomoćne finansijske usluge za sve djelatnosti navedene u tačkama od (v) do (xv), uključujući kreditne preporuke i analizu, istraživanje i savjetovanje u području ulaganja i portfolia te savjetovanje u pogledu kupovine i restrukturiranja i strategije preduzeća	1) Nema ograničenja. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	1) Nema ograničenja. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
8. USLUGE ZDRAVSTVENE I SOCIJALNE ZAŠTITE			
A. Bolničke usluge (CPC 9311)	1) Ne obavezujemo se* 2) Nema ograničenja. 3) Strani državljani mogu osnivati privatne bolnice uz odobrenje Ministarstva zdravlja. Broj i vrsta bolnica, grana medicine kojom se svaka bolnica bavi, obavezan broj zdravstvenog osoblja, kapacitet bolnice (broj kreveta), kao i nabavka medicinskih proizvoda može biti ograničena u skladu s investicionim planovima	1) Nema ograničenja. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se.	

Način pružanja 1) Prekogranično pružanje usluga 2) Korišćenje usluga u inostranstvu 3) Komercijalno prisustvo 4) Prisustvo fizičkih lica			
Sektor ili podsektor	Ograničenja koja se odnose na pristup tržištu	Ograničenja koja se odnose na nacionalni tretman	Dodatne obaveze
	zasnovanim na potrebama za uslugama zdravstvene zaštite. 4) Ne obavezujemo se.		
9. USLUGE KOJE SE ODOSE NA TURIZAM I PUTOVANJA			
A. Hoteli i restorani (CPC 641-643)	1) Ne obavezujemo se* 2) Nema ograničenja. ³³ 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu. Pored toga, nakon dobivanja odobrenja od Ministarstva porodice, rada i socijalnih usluga, na osnovu pozitivnog mišljenja Ministarstva unutrašnjih poslova i Ministarstva kulture i turizma, hoteli i restorani koji imaju certifikat o posticaju turizma, mogu zaposliti strano osoblje. Međutim, broj stranog osoblja koje će se zaposliti u jednom preduzeću ne smije prelaziti 10 posto od ukupnog osoblja. Ovaj broj se može povećati do 20 posto odlukom Ministarstva kulture i turizma u zavisnosti od slučaja do slučaja.	1) Nema ograničenja. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
B. Usluge turističkih agencija i turoperatora (CPC 7471)	1) Obavezno komercijalno prisustvo. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	1) Turističke agencije osnovane prema zakonima stranih vlada ne mogu organizirati putovanja iz Turske u inozemstvo. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
10. REKREACIONE, KULTURNE I SPORTSKE USLUGE			
A. Usluge zabave (uključujući pozorište i muziku uživo)	1) Nema ograničenja. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja.	1) Nema ograničenja. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja.	

³³ Turski državljani mogu putovati u inostranstvo bez ikakvih ograničenja. Jedino su obavezni, uz određena izuzeća, platiti naknadu u TL u iznosu koji je ekvivalentan iznosu od 100 USD za svaki izlazak iz zemlje.

Način pružanja 1) Prekogranično pružanje usluga 2) Korišćenje usluga u inostranstvu 3) Komercijalno prisustvo 4) Prisustvo fizičkih lica			
Sektor ili podsektor	Ograničenja koja se odnose na pristup tržištu	Ograničenja koja se odnose na nacionalni tretman	Dodatne obaveze
- Usluge zabave teatarskog producenta, pjevačke grupe, benda i orkestra (CPC 96191)	4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	

Način pružanja 1) Prekogranično pružanje usluga 2) Korišćenje usluga u inostranstvu 3) Komercijalno prisustvo 4) Prisustvo fizičkih lica			
Sektor ili podsektor	Ograničenja koja se odnose na pristup tržištu	Ograničenja koja se odnose na nacionalni tretman	Dodatne obaveze
C. Biblioteke, arhivi, muzeji i ostale kulturne usluge Bibliotekarske usluge (CPC 96311)	<ol style="list-style-type: none"> 1) Nema ograničenja. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, kao što je navedeno u Horizontalnim obavezama. Pored toga, nakon dobivanja odobrenja od Ministarstva porodice, rada i socijalnih usluga, na osnovu pozitivnog mišljenja Ministarstva unutrašnjih poslova i Ministarstva kulture i turizma, pružaoci usluga ovlašćeni od strane Ministarstva kulture i turizma mogu zaposliti strano osoblje. Međutim, broj stranog osoblja koje će se zaposliti u jednom preduzeću ne smije prelaziti 10 posto od ukupnog osoblja. Ovaj broj se može povećati do 20 posto odlukom Ministarstva kulture i turizma u zavisnosti od slučaja do slučaja. 	<ol style="list-style-type: none"> 1) Nema ograničenja. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. osim što naziv biblioteke mora biti na turskom jeziku. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu. 	
Usluge arhiva (CPC 96312)	<ol style="list-style-type: none"> 1) Ne obavezujemo se 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu. Pored toga, nakon dobivanja odobrenja od Ministarstva porodice, rada i socijalnih usluga, na osnovu pozitivnog mišljenja Ministarstva unutrašnjih poslova i Ministarstva kulture i turizma, pružaoci usluga ovlašćeni od strane Ministarstva kulture i turizma mogu zaposliti strano osoblje. Međutim, broj stranog osoblja koje će se zaposliti u jednom preduzeću ne smije prelaziti 10 posto od ukupnog osoblja. Ovaj broj se 	<ol style="list-style-type: none"> 1) Ne obavezujemo se 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu. 	

Način pružanja 1) Prekogranično pružanje usluga 2) Korišćenje usluga u inostranstvu 3) Komercijalno prisustvo 4) Prisustvo fizičkih lica			
Sektor ili podsektor	Ograničenja koja se odnose na pristup tržištu	Ograničenja koja se odnose na nacionalni tretman	Dotadne obaveze
	može povećati do 20 posto odlukom Ministarstva kulture i turizma u zavisnosti od slučaja do slučaja.		
<ul style="list-style-type: none"> - Usluge muzeja osim istorijskih mjesta i građevina (Osim usluga muzeja vezanih za vojsku) (CPC 69321**) - Usluge očuvanja historijskih mjesta i građevina (CPC 69322) - Usluge botaničkih i zooloških vrtova (CPC 96331) - Usluge prirodnih rezervata, uključujući usluge zaštite divljih životinja (CPC 96332) 	<ul style="list-style-type: none"> 1) Nema ograničenja. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.. Pored toga, nakon dobivanja odobrenja od Ministarstva porodice, rada i socijalnih usluga, na osnovu pozitivnog mišljenja Ministarstva unutrašnjih poslova i Ministarstva kulture i turizma, pružaoci usluga ovlašćeni od strane Ministarstva kulture i turizma mogu zaposliti strano osoblje. Međutim, broj stranog osoblja koje će se zaposliti u jednom preduzeću ne smije prelaziti 10 posto od ukupnog osoblja. Ovaj broj se može povećati do 20 posto odlukom Ministarstva kulture i turizma u zavisnosti od slučaja do slučaja. 	<ul style="list-style-type: none"> 1) Nema ograničenja., osim u slučaju kada država inostranim pružaocima povjeri pružanje usluga u područjima koje država kontroliše, zainteresovani pružalac usluga treba da ima prebivalište u Turskoj kako bi mogao učestvovati na tenderu. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu. 	
11. USLUGE TRANSPORTA			
A. Usluge pomorskog transporta osim kabotaže³⁴			
(a) Transport putnika (CPC 7211)	<ul style="list-style-type: none"> 1) Nema ograničenja. 2) Nema ograničenja. 3) Kako bi plovila pod turskom zastavom, 	<ul style="list-style-type: none"> 1) Nema ograničenja. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 	

³⁴ Ne dovodeći u pitanje obim aktivnosti koje se mogu smatrati „kabotažom“ prema relevantnom nacionalnom zakonodavstvu, ovaj Lista ne obuhvata „usluge pomorske kabotaže“ za koje se smatra da obuhvataju prevoz putnika ili robe između dvije luke u Turskoj i promet s polazištem i odredištem u istoj luci u Turskoj pod uslovom da se taj promet uvijek odvija u teritorijalnim vodama Turske. Pored toga, prema „Zakonu o pomorskom prijevozu turskim obalnim vodama (kabotaži) i trgovini i poslovanju u turskim lukama i teritorijalnim vodama“ (Zakon br. 815), pravo na prevoz robe i putnika s jedne do druge tačke duž turskih obala te obavljanje tegljenja i peljarenja, kao i svih drugih lučkih usluga bilo koje vrste unutar ili između turskih luka i obala pripada isključivo brodovima i plovilima pod turskom zastavom u skladu sa članom 940 turskog Komercijalnog kodeksa (Zakon br. 6102). Plovila pod turskom zastavom u skladu sa zakonom o turskom međunarodnom registru brodova (Zakon br. 4490) koja ne ispunjavaju uslove iz člana 940 turskog Komercijalnog kodeksa ne mogu obavljati gore navedene funkcije koje spadaju u djelokrug prava kabotaže. Radi daljeg pojašnjenja, ovaj Lista ne uspostavlja nikakvo pravo na sprovođenje aktivnosti koje spadaju u djelokrug prava kabotaže kako je propisano u „Zakonu o pomorskom prijevozu turskim obalnim vodama (kabotaži) i trgovini i poslovanju u turskim lukama i teritorijalnim vodama“ (Zakon br. 815).

Način pružanja 1) Prekogranično pružanje usluga 2) Korišćenje usluga u inostranstvu 3) Komercijalno prisustvo 4) Prisustvo fizičkih lica			
Sektor ili podsektor	Ograničenja koja se odnose na pristup tržištu	Ograničenja koja se odnose na nacionalni tretman	Dodatne obaveze
	brodarska preduzeća moraju imati većinu od 51% dioničara koji su turski državljani. ³⁵ 4) Kapetan i posada plovila pod turskom zastavom trebaju biti su turski državljani.	4) Obavezno je tursko državljanstvo za kapetana i posadu.	
b) Transport tereta (CPC 7212)	1) Nema ograničenja. 2) Nema ograničenja. 3) Kako bi plovila pod turskom zastavom, brodarska preduzeća moraju imati većinu od 51% dioničara koji su turski državljani. 4) Kapetan i posada plovila pod turskom zastavom trebaju biti su turski državljani.	1) Nema ograničenja. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Obavezno je tursko državljanstvo za kapetana i posadu.	
(c) Iznajmljivanje plovila s posadom ³⁶ (CPC 7213)	1) Nema ograničenja. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	1) Plovila koja unajme strani državljani ne mogu ploviti unutar turskih obalnih voda. Ova vrsta plovila se smatra stranim plovilima i ne može ploviti pod turskom zastavom. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
d) Održavanje i popravak plovila (CPC 8868)	1) Nema ograničenja. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	1) Nema ograničenja. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
C. Usluge avio transporta			
(a) Prodaja i marketing usluga avio transporta	1) Nema ograničenja. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu..	1) Nema ograničenja. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu..	
(b) Usluge kompjuterskog sistema rezervacija (CRS)	1) Nema ograničenja. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja.	1) Nema ograničenja. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja.	

³⁵ Svi turski brodovi plove pod turskom zastavom. Brod se smatra turskim jedino ako je njegov vlasnik (ili vlasnici) turski državljanin. Međutim, turskim se smatraju i sljedeći brodovi: i) Brodovi koji pripadaju pravnim licima, kao što su tijela, institucije, udruženja i fondacije formirane u skladu s turskim pravom, čija su većina članova Upravnog odbora turski državljani; ii) Brodovi koji pripadaju privrednim društvima čija su većina rukovodećeg osoblja i predstavnika turski državljani i koja su upisana u privredni registar Turske.

³⁶ Ova obaveza ne obuhvata niti dodjeljuje nikakvo pravo u pogledu usluga pomorskog prevoza.

Način pružanja 1) Prekogranično pružanje usluga 2) Korišćenje usluga u inostranstvu 3) Komercijalno prisustvo 4) Prisustvo fizičkih lica			
Sektor ili podsektor	Ograničenja koja se odnose na pristup tržištu	Ograničenja koja se odnose na nacionalni tretman	Dodatne obaveze
	4) Ne obavezujemo se izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu..	4) Ne obavezujemo se izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu..	
(d) Usluge popravke i održavanja aviona	1) Nema ograničenja. 2) Nema ograničenja. 3) Za obavljanje funkcija održavanja i popravke aviona neophodno je odobrenje Ministarstva transporta i infrastrukture 4) Ne obavezujemo se izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu..	1) Nema ograničenja. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu..	
E. Usluge željezničkog transporta			
(a) Transport putnika (CPC 7111) (b) Transport tereta (CPC 7112)	1) Ne obavezujemo se. 2) Nema ograničenja. 3) Za dobijanje odobrenja, neophodan uslov je da preduzeće bude osnovano u skladu s turskim Komercijalnim kodeksom. <i>TCDD A.Ş.</i> , preduzeće u potpunosti u državnom vlasništvu, ima pravo monopola na upravljanje prometom na domaćoj željezničkoj mreži, kao i korišćenje željezničke infrastrukture koja je u državnom vlasništvu. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	1) Ne obavezujemo se. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
F. Usluge drumskog transporta			
(a) Transport putnika (CPC 7121 + 7122) (b) Transport tereta (CPC 7123)	1) Ne obavezujemo se. 2) Nema ograničenja. 3) Uslov za dobivanje dozvole je tursko državljanstvo ili da je pravno lice osnovano u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	1) Ne obavezujemo se. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
(c) Pomoćne usluge u drumskom transportu	1) Ne obavezujemo se. 2) Nema ograničenja.	1) Ne obavezujemo se. 2) Nema ograničenja.	

Način pružanja 1) Prekogranično pružanje usluga 2) Korišćenje usluga u inostranstvu 3) Komercijalno prisustvo 4) Prisustvo fizičkih lica			
Sektor ili podsektor	Ograničenja koja se odnose na pristup tržištu	Ograničenja koja se odnose na nacionalni tretman	Dodatne obaveze
(CPC 744 osim 7442)	3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu..	3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu..	
H. Pomoćne usluge za sve vrste transporta			
(a) Usluge rukovanja teretom (CPC 741, osim usluga rukovanja pomorskim teretom)	1) Ne obavezujemo se, 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	1) Ne obavezujemo se. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
(b) Usluge skladištenja i spremanja osim „licenciranih skladišta“ (CPC 742).	1) Ne obavezujemo se. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. osim „carinskih skladišta“ i „objekata za privremeni smještaj robe na carini“. Za osnivanje i rad carinskih skladišta i objekata za privremeni smještaj robe na carini primjenjuje se test ekonomskih potreba. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu..	1) Ne obavezujemo se. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. osim što carinska skladišta i privremene objekte za smještaj robe na carini mogu otvarati samo preduzeća koja rade najmanje dvije godine. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu..	
- Licencirana skladišta (dio CPC 742) Licencirana skladišta predstavljaju sistem u kojem su poljoprivredni proizvodi koje je prikladno skladištiti (kao što su žitarice, mahunarke, sjemenke uljarica, pamuk, orasi, masline i maslinovo ulje) klasifikovani u skladu sa postojećim standardima za proizvode skladište nakon što ovlašćeni klasifikatori odrede njihovu klasu, kvalitet i standarde.	1) Ne obavezujemo se. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	1) Ne obavezujemo se. 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu..	
(c) Usluge agencije za prevoz tereta (CPC 748)	1) Ne obavezujemo se 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu..	1) Ne obavezujemo se 2) Nema ograničenja. 3) Nema ograničenja. 4) Ne obavezujemo se izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu..	

LISTA MFN IZUZEĆA OD ČLANA 4 REPUBLIKE TURSKE

Sektor ili pod-sektor	Opis mjera koje nisu u skladu sa članom 4	Zemlje na koje se mjera odnosi	Očekivano trajanje	Uslovi koji stvaraju potrebu za izuzećem
SVI SEKTORI	(a) Odobranje u potpunosti nacionalnog tretmana za investicije državljana ili preduzeća iz zemalja s kojima je zaključen Bilateralni sporazum o investicijama. (b)(i) Izvršenje transfera, u određenim periodima, državljana i preduzeća iz određenih zemalja koji su investirali u Turskoj.	Sve zemlje sa kojima su sporazumi na snazi ili će to biti. Belgija- Luksemburg, Kuvajt	Neodređeno	Želja za stvaranjem povoljnih uslova za veću ekonomsku saradnju između Turske i spomenutih zemalja te podsticanje investicija državljana i preduzeća iz jedne zemlje na teritoriji drugih zemalja.
	(ii) Odobranje garancije deviznog rizika za određene zemlje za transfere koji nisu realizirani zbog teškoća u bilansu plaćanja.			
	(c) Pokrivanje „rizika trgovanja“ kao subrogacija za neku zemlju.	Japan		
	(d) Sporazumi s tri zemlje, čiji članovi koji se odnose na status najpovlaštenije nacije (MFN) ne obuhvataju derogaciju stavova koji se tiču povlastica koje se odobravaju investitorima iz trećih zemalja kao rezultat njihovog članstva ili pridruživanja zoni slobodne trgovine, ekonomskoj saradnji, carinskoj uniji ili zajedničkom tržištu.	Japan, Bangladeš, Njemačka		
SVI SEKTORI	Ograničenje u transferu premija kod programa dugoročnog osiguranja i zapošljavanja radnika iz stranih zemalja u stranim preduzećima se izuzima za jednu zemlju.	Libija	Neodređeno	Osigurati socijalnu sigurnost i kontinuirano zapošljavanje turskih radnika u navedenoj zemlji.
SVI SEKTORI	Ako je iznos konzularnih naknada koje bilo koja zemlja prikupi od turskih državljana veći od iznosa navedenog u tarifnoj listi, iznos konzularnih naknada prikupljenih od državljana te zemlje bit će uvećan na recipročnoj osnovi.	Sve zemlje	Neodređeno	Želja za osiguranjem jednakog tretmana državljana Turske.
SVI SEKTORI	Pod uslovom da su zakonske odredbe rezervirane i uz uvjet reciprociteta, strana fizička lica bi mogla posjedovati nekretnine u Turskoj na osnovu kupovine ili nasleđstva.	Sve zemlje	Neodređeno	Osigurati pravo turskih državljana na kupovinu nekretnina u nekoj stranoj zemlji.

Sektor ili pod-sektor	Opis mjera koje nisu u skladu sa članom 4	Zemlje na koje se mjera odnosi	Očekivano trajanje	Uslovi koji stvaraju potrebu za izuzećem
Profesionalne usluge	Ako bilo koja strana zemlja utvrdi zakonske i administrativne uslove protiv turskih državljana u pogledu umjetničkih izvedbi i pružanja tih usluga, slične aktivnosti državljana te zemlje bi mogle biti zabranjene u Turskoj.	Sve zemlje	Neodređeno	Želja za stvaranjem povoljnih uslova za turske državljanu da obavljaju svoje aktivnosti pod jednakim uslovima u drugim zemljama.
Usluge transporta	Stope poreza na dohodak i dobit pravnih lica za strana društva koja se bave drumskim, pomorskim i vazdušnim transportom se na recipročnoj osnovi mogu smanjiti na nulu ili povećati na novu stopu koja neće prelaziti dio postojeće stope koji može biti utvrđen u slučaju svake pojedinačne zemlje i posebno za svaku vrstu transporta ili za sve vrste.	Sve zemlje	Neodređeno	Želja za olakšanjem i smanjenjem troškova usluga transportnih između Turske i drugih zemalja.
Usluge transporta	Usluge tranzita ili bilateralne usluge transporta mogu se izuzeti od plaćanja PDV-a. Ovo izuzeće se odobrava, uz uslov reciprociteta, poreskim obveznicima iz odgovarajućih zemalja koji nemaju prebivalište, zakonsko ili poslovno sjedište u Turskoj.	Sve zemlje	Neodređeno	Želja za smanjenjem troškova i stvaranjem povoljnih uslova za pružanje usluga u ovom sektoru.
Usluge transporta	Primjena, na osnovu reciprociteta, ograničenja, zabrana, različitog tretmana i različitih tarifa za robu i transportna sredstva iz zemalja koje primjenjuju ograničenja, zabrane i drugačiji tretman prema turskim drumskim, zračnim i pomorskih transportnim sredstvima.	Sve zemlje	Neodređeno	Želja za osiguranjem nesmetanog funkcioniranja uzajamnih usluga transporta.
Usluge drumskog transporta	Odobranje, na osnovu reciprociteta, povlastica u pogledu kvota i naknada, oslobađanja od procedura odobranja.	Sve zemlje s kojima su sporazumi na snazi ili će to biti.	Neodređeno	Želja za olakšanjem usluga drumskog transporta između Turske i drugih zemalja.
Usluge željezničkog transporta	Bilateralno smanjenje cijena zakupa željezničkih vagona iz zemalja navedenih u koloni pored (tačka a) i primjena nacionalnog tretmana za tarife recipročnog transporta robe sa zemljama navedenim u koloni pored (tačka b).	a) Sirija, Irak, Iran, Liban b) Zajednica nezavisnih država i baltičke republike.	Neodređeno	Želja za olakšanjem usluga željezničkog transporta između Turske i drugih zemalja.

Sektor ili pod-sektor	Opis mjera koje nisu u skladu sa članom 4	Zemlje na koje se mjera odnosi	Očekivano trajanje	Uslovi koji stvaraju potrebu za izuzećem
Računovodstvene, revizorske i knjigovodstvene usluge	Za obavljanje usluga „finansijskog savjetnika“, državljanima zemalja koje su zvanično ozakonile principe u pogledu profesije finansijskog savjetovanja može biti odobreno, pod uslovom reciprociteta i pod uslovom da te lica posjeduju karakteristike potrebne za profesiju finansijskog savjetovanja u Turskoj te da trebaju imati pravo na obavljanje sličnih usluga u svojoj zemlji.	Sve zemlje	Neograničeno	Želja za stvaranjem povoljnih uslova za turske finansijske savjetnike da obavljaju svoj posao pod jednakim uslovima u cijelom svijetu.

**LISTA SPECIFIČNIH OBAVEZA
CRNE GORE**

Načini pružanja usluga: (1) Prekogrančno pružanje usluga (2) Korišćenje usluga u inostranstvu (3) Komercijalno prisustvo (4) Prisustvo fizičkih lica			
Sektor ili pod-sektor	Ograničenja koja se odnose na pristup tržištu	Ograničenja koja se odnose na nacionalni tretman	Dodatne obaveze
I. HORIZONTALNE OBAVEZE			
Komunalne usluge	(3) Usluge koje se smatraju komunalnim uslugama na nacionalnom ili lokalnom nivou mogu biti predmet javnih monopola ili ekskluzivnih prava koja se dodjeljuju privatnom operateru. ³⁷		
Pravna lica Ograničenja koja se odnose na filijale, agencije i predstavništva		(3) Tretman dodijeljen podružnicama koje su registrovane, imaju centralnu upravu ili čije je glavno mjesto poslovanja na teritoriji Crne Gore se ne može proširiti na filijale ili agencije osnovane u Crnoj Gori. Manje pogodan tretman se može dodijeliti podružnicama koje su registrovane u Crnoj Gori, osim ukoliko se može dokazati da posjeduju efektivnu i stalnu vezu sa crnogorskom privredom.	
Nekretnine		(3) (4) Strano lice može sticati pravo svojine na nepokretnostima osim na obradivom zemljištu i na nepokretnostima koje se nalaze na određenim područjima, pod uslovom reciprociteta.	

³⁷ Pojašnjenje: Komunalne usluge postoje u sektorima kao što su oni koji se odnose na naučne i tehničke konsultantske usluge, usluge istraživanja i razvoja vezano za društvene i humanističke nauke, tehničko testiranje i analize, usluge zaštite životne sredine, usluge u zdravstvu, transportne i pomoćne usluge u svim vidovima transporta. Ekskluzivna prava u ovim uslugama se često dodjeljuju privatnim operaterima, kao na primjer operaterima sa koncesijama datim od strane javnih vlasti, uz preuzimanje određenih obaveza prilikom pružanja odnosnih usluga. Iz razloga što su komunalne usluge često regulisane i na opštinskom nivou, nije praktično dati detaljnu i konačnu listu svih sektora. Ovo ograničenje se ne odnosi na telekomunikacione i kompjuterske i srodne usluge.

Načini pružanja usluga: (1) Prekogranično pružanje usluga (2) Korišćenje usluga u inostranstvu			
(3) Komercijalno prisustvo (4) Prisustvo fizičkih lica			
Sektor ili pod-sektor	Ograničenja koja se odnose na pristup tržištu	Ograničenja koja se odnose na nacionalni tretman	Dodatne obaveze
Privremeni ulazak i boravak fizičkih lica	<p>(4) Ne obavezujemo se osim za mjere koje se odnose na ulazak i privremeni boravak u Crnoj Gori sljedećih kategorija fizičkih lica:</p> <p>(i) <u>Transferi između korporacija (ICT)</u></p> <p>Ulazak i boravak od najviše tri godine će biti dodijeljen osobama koje prelaze između korporacije i njenih podružnica i filijala a koje:</p> <ul style="list-style-type: none"> - su bile zaposlene kod pravnog lica osnovanog u Republici Turskoj najmanje jednu godinu neposredno prije zaposlenja u Crnoj Gori; - su privremeno premješteni radi pružanja usluga u Crnoj Gori, u podružnici ili filijali koja pruža usluge; i - su menadžeri, direktori ili specijalisti. 	4) Ne obavezujemo se osim za mjere koje se odnose na kategorije fizičkih lica iz kolone pristupa tržištu.	

Načini pružanja usluga: (1) Prekogranično pružanje usluga (2) Korišćenje usluga u inostranstvu			
(3) Komercijalno prisustvo (4) Prisustvo fizičkih lica			
Sektor ili pod-sektor	Ograničenja koja se odnose na pristup tržištu	Ograničenja koja se odnose na nacionalni tretman	Dodatne obaveze
	<p><u>Menadžeri</u> su lica koja rade na višem položaju, a koja prvenstveno upravljaju kompanijom, uključujući (a) upravljanje osnivanjem kompanije, ili odjeljenja ili pod-odjeljka kompanije; (b) nadgledanje i kontrola rada drugih nadzornika, profesionalaca ili menadžera; i (c) posjedovanje ovlašćenja da zaposle i otpuste ili preporuča zaposlenje, otpuštanje zaposlenih ili druge povezane aktivnosti (kao što su unapređenja ili odobrenje odsustva), i imaju diskreciono pravo vođenja dnevnih aktivnosti. Menadžeri ne podrazumijevaju najviši nivo kontrole, osim ako zaposleni koji se kontrolišu nisu profesionalci, koji obavljaju zadatke u vezi sa direktnim pružanjem usluge. Test o ekonomskim potrebama neće se zahtijevati.</p> <p><u>Direktori</u> su lica u okviru organizacije, koja prvenstveno upravljaju organizacijom, definišu ciljeve i poslovnu politiku organizacije, uživaju široku slobodu u donošenju odluka, i odgovorni su višem nivou direktora, upravnom odboru ili akcionarima. Direktori ne obavljaju zadatke koji se odnose na konkretno pružanje usluga. Test o ekonomskim potrebama neće se zahtijevati.</p>		
	<p><u>Specijalisti</u> su lica koja posjeduju posebna znanja koja su od značaja za pružanje usluga kompanije, istraživačku opremu, tehnike rada ili upravljanje. U procjeni takvog znanja, u obzir će se uzeti ne samo posebno znanje od značaja za kompaniju, već i to da li</p>		

Načini pružanja usluga: (1) Prekogranično pružanje usluga (2) Korišćenje usluga u inostranstvu			
(3) Komercijalno prisustvo (4) Prisustvo fizičkih lica			
Sektor ili pod-sektor	Ograničenja koja se odnose na pristup tržištu	Ograničenja koja se odnose na nacionalni tretman	Dodatne obaveze
	lice posjeduje visok nivo stručnosti za vrstu posla ili trgovine koja zahtijeva posebno stručno znanje, uključujući i članstvo u akreditovanim udruženjima te struke. Test o ekonomskim potrebama neće se zahtijevati.		
	<p><u>(ii) Poslovni posjetioci (BV)</u></p> <p>Ulazak i privremeni boravak sljedećih kategorija se dozvoljava bez primjene testa o ekonomskim potrebama za period od najviše 90 dana u bilo kojem mjesecu u godini:</p> <p>(a) Prodavci usluga - lica koja nemaju boravište u Crnoj Gori a predstavnici su pružalaca usluga i traže privremeni ulazak s ciljem da pregovoraju i zaključe ugovor o prodaji usluga, ali nijesu uključena u direktnu prodaju korisnicima ili pružanje samih usluga; i</p> <p>(b) Lica odgovorna za osnivanje komercijalnog prisustva – menadžeri koji su odgovorni za osnivanje komercijalnog prisustva pružalaca usluga iz Turske u Crnoj Gori, a koja nijesu uključena u direktnu prodaju ili pružanje usluga; kada pružalac usluga nije komercijalno prisutan u Crnoj Gori.</p>		

Načini pružanja usluga: (1) Prekogranično pružanje usluga (2) Korišćenje usluga u inostranstvu (3) Komercijalno prisustvo (4) Prisustvo fizičkih lica			
Sektor ili pod-sektor	Ograničenja koja se odnose na pristup tržištu	Ograničenja koja se odnose na nacionalni tretman	Dodatne obaveze
	<p><u>(iii) Pružaoci ugovornih usluga (CSS)</u></p> <p>Pristup će se dodijeliti fizičkim licima koja pružaju usluge na privremenoj osnovi kao zaposlenima kod pravnih lica koja nisu komercijalno prisutna u Crnoj Gori, shodno sljedećim uslovima:</p>		
	<ul style="list-style-type: none"> - Pravno lice je sklopilo ugovor vezano za pružanje usluga za period ne duži od 12 mjeseci sa krajnjim korisnikom u Crnoj Gori, kroz proceduru koja garantuje <i>bona fide</i> karakter ugovora; - Ugovor o uslugama je u skladu sa zakonima u Crnoj Gori; - Fizičko lice koje traži pristup tržištu treba da bude zaposleno kod pravnog lica koje se bavi pružanjem te vrste usluga najmanje godinu dana prije sklapanja tog ugovora; - Privremeni ulazak i boravak će biti omogućen na period ne duži od tri mjeseca kumulativno u okviru 12 mjeseci ili za period trajanja ugovora, zavisno od toga koji je kraći; - Fizičko lice mora posjedovati (a) univerzitetsku diplomu ili stručnu kvalifikaciju koja dokazuje jednak nivo znanja³⁸, (b) stručne kvalifikacije gdje se to zahtijeva kako bi se obavile djelatnosti u odnosnom sektoru u skladu sa zakonima, regulativom i zahtjevima koji važe u 		

³⁸ Ukoliko diploma ili stručno zvanje nijesu stečeni u Crnoj Gori, može se procijeniti da li su iste ekvivalentne diplomi stečenoj u Crnoj Gori.

Načini pružanja usluga: (1) Prekogranično pružanje usluga (2) Korišćenje usluga u inostranstvu			
(3) Komercijalno prisustvo	(4) Prisustvo fizičkih lica		
Sektor ili pod-sektor	Ograničenja koja se odnose na pristup tržištu	Ograničenja koja se odnose na nacionalni tretman	Dodatne obaveze
	Crnoj Gori i (c) najmanje tri godine stručnog iskustva u odnosnoj oblasti;		
	<ul style="list-style-type: none"> - Obaveza se odnosi samo na uslužnu djelatnost koja je predmet ugovora; njom se ne daje pravo za obavljanje svih djelatnosti u Crnoj Gori koje pripadaju tom stručnom zvanju; - Broj lica obuhvaćenih ugovorom o pružanju usluga neće biti veći od broja neophodnog za ispunjenje obaveza iz ugovora; - Test o ekonomskim potrebama neće se zahtijevati; i - Ugovor o pružanju usluga mora biti vezan za neku od dolje navedenih oblasti: <ul style="list-style-type: none"> - Pravne usluge; - Računovodstvo i knjigovodstvo; - Arhitektonske usluge, urbanističko planiranje i usluge uređenja prostora; - Inženjering usluge, integrisane inženjering usluge; - Kompjuterske i srodne usluge; - Usluge reklamiranja; - Usluge menadžment konsaltinga; - Usluge srodne menadžment konsaltingu; - Usluge tehničkog ispitivanja i analiziranja; - Usluge koje se odnose na naučni i stručni konsalting; 		

Načini pružanja usluga: (1) Prekogrančno pružanje usluga (2) Korišćenje usluga u inostranstvu		(3) Komercijalno prisustvo (4) Prisustvo fizičkih lica	
Sektor ili pod-sektor	Ograničenja koja se odnose na pristup tržištu	Ograničenja koja se odnose na nacionalni tretman	Dodatne obaveze
	- Usluge prevođenja; - Usluge zaštite životne sredine ; i - Instalacije i održavanje aparata i opreme.		
II. OBAVEZE PO POJEDINAČNIM SEKTORIMA			
1. POSLOVNE USLUGE			
A. Profesionalne usluge			
(a) Pravne usluge - Konsultantske usluge vezano za pravo treće zemlje, međunarodno i domaće pravo (dio CPC 861)	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
(b) Računovodstvo, revizija i knjigovodstvo (CPC 862)	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
(c) Poreske usluge ³⁹ (CPC 863)	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
(d) Arhitektonske usluge (CPC 8671)	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
(e) Inženjerske usluge (CPC 8672)	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
(f) Integrisane inženjering usluge (CPC 8673)	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	

³⁹ Pravni savjeti i pravno zastupanje u pitanjima oporezivanja nijesu uključeni, s obzirom na to da su obuhvaćeni pravnim uslugama (dio CPC 861).

Načini pružanja usluga: (1) Prekogranično pružanje usluga (2) Korišćenje usluga u inostranstvu (3) Komercijalno prisustvo (4) Prisustvo fizičkih lica			
Sektor ili pod-sektor	Ograničenja koja se odnose na pristup tržištu	Ograničenja koja se odnose na nacionalni tretman	Dodatne obaveze
(g) Urbanističko planiranje i usluge uređenja prostora (CPC 8674)	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
(h) Medicinske i stomatološke usluge (CPC 9312)	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
(i) Veterinarske usluge (CPC 932)	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
(j) Usluge koje pružaju negovateljice, medicinske sestre, fizioterapeuti i ostalo ne-medicinsko osoblje (CPC 93191)	(1) Ne obavezujemo se. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	(1) Ne obavezujemo se. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
B. Kompjuterske i srodne usluge			
- Kompjuterske i srodne usluge (CPC 84) Crna Gora se obavezuje na "Dogovor o obuhvatu kompjuterskih i srodnih usluga – (CPC 84)" priloženim u Dodatku I.	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
C. Usluge istraživanja i razvoja			
(a) Usluge istraživanja i razvoja u prirodnim naukama (CPC 851)	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
(b) Usluge istraživanja i razvoja u društvenim i humanističkim naukama (CPC 852)	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
(c) Usluge interdisciplinarnog istraživanja i razvoja (CPC 853)	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	

Načini pružanja usluga: (1) Prekogrančno pružanje usluga (2) Korišćenje usluga u inostranstvu (3) Komercijalno prisustvo (4) Prisustvo fizičkih lica			
Sektor ili pod-sektor	Ograničenja koja se odnose na pristup tržištu	Ograničenja koja se odnose na nacionalni tretman	Dodatne obaveze
D. Usluge vezane za nekretnine			
(a) Usluge koje se odnose na sopstvenu ili iznajmljenu imovinu (CPC 821)	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
(b) Za naknadu ili po ugovoru (CPC 822)	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
E. Usluge iznajmljivanja/lizinga bez operatera			
(a) Koje se odnose na brodove (CPC 83103)	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
(b) Koje se odnose na avione (CPC 83104)	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
(c) Koje se odnose na ostalu transportnu opremu (CPC 83101, 83102, 83105)	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
(d) Koje se odnose na ostale mašine i opremu (CPC 83106 - 83109)	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
(e) Ostale: - Usluge iznajmljivanja presnimljenih video kaseti i optičkih diskova za kućnu razonodu (CPC 83202)	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
F. Ostale poslovne usluge			
(a) Usluge reklamiranja (CPC 871)	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	

Načini pružanja usluga: (1) Prekogranično pružanje usluga (2) Korišćenje usluga u inostranstvu		(3) Komercijalno prisustvo (4) Prisustvo fizičkih lica	
Sektor ili pod-sektor	Ograničenja koja se odnose na pristup tržištu	Ograničenja koja se odnose na nacionalni tretman	Dodatne obaveze
(b) Usluge istraživanja tržišta i ispitivanja javnog mnjenja (CPC 864)	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
(c) Usluge menadžment konsaltinga (CPC 865)	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
(d) Usluge srodne menadžment konsaltingu (CPC 866)	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
(e) Usluge tehničkog ispitivanja i analiziranja (CPC 8676)	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
(f) Savjetodavne i konsalting usluge koje se odnose na poljoprivredu, lov i šumarstvo (dio CPC 881)	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
(g) Savjetodavne i konsalting usluge koje se odnose na ribolov (dio CPC 882)	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
(h) Usluge koje se odnose na rudarstvo (CPC 883, 5115)	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
(j) Savjetodavne i konsalting usluge koje se odnose na distribuciju energije (dio CPC 887)	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	

Načini pružanja usluga: (1) Prekogranično pružanje usluga (2) Korišćenje usluga u inostranstvu		(3) Komercijalno prisustvo (4) Prisustvo fizičkih lica	
Sektor ili pod-sektor	Ograničenja koja se odnose na pristup tržištu	Ograničenja koja se odnose na nacionalni tretman	Dodatne obaveze
(k) Usluge zapošljavanja i posredovanja u zapošljavanju (CPC 872)	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
(l) Detektivske usluge i usluge zaštite (CPC 873)	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
(m) Usluge koje se odnose na naučni i stručni konsalting (CPC 8675)	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
(n) Održavanje i opravka opreme (bez pomorskih plovila, aviona i druge transportne opreme) (CPC 633, 8861-8866)	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
(o) Usluge čišćenja zgrada (CPC 874)	(1) Ne obavezujemo se. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	(1) Ne obavezujemo se. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
(p) Fotografiske usluge (CPC 875)	(1) Ne obavezujemo se. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	(1) Ne obavezujemo se. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
(q) Usluge pakovanja (CPC 876)	(1) Ne obavezujemo se. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	(1) Ne obavezujemo se. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
(r) Štampanje i izdavanje (CPC 88442)	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	

Načini pružanja usluga: (1) Prekogrančno pružanje usluga (2) Korišćenje usluga u inostranstvu		(3) Komercijalno prisustvo (4) Prisustvo fizičkih lica	
Sektor ili pod-sektor	Ograničenja koja se odnose na pristup tržištu	Ograničenja koja se odnose na nacionalni tretman	Dodatne obaveze
(s) Usluge vezano za organizaciju kongresa (dio CPC 87909)	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
(t) Ostalo: - Usluge prevođenja i tumačenja (CPC 87905)	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
2. KOMUNIKACIONE USLUGE			
A. Poštanske usluge ⁴⁰ (CPC 7511) B. Kurirske usluge (CPC 7512) Usluge koje se odnose na rukovanje ⁴¹ poštanskim pošiljkama ⁴² u skladu sa sljedećom listom pod-sektora, bilo za domaće ili strane destinacije.			
(a) Rukovanje adresiranom pisanom prepiskom u bilo kojem fizičkom obliku ⁴³ , uključujući: - Usluge hibridne pošte; i - Direktna pošta. (b) Rukovanje adresiranim pošiljkama i paketima ⁴⁴ (c) Rukovanje adresiranom štamptom ⁴⁵ (d) Rukovanje pošiljkama o kojima je riječ od (a) do (c) kao registrovanom ili osiguranom poštom	(1) (2) (3) Sistem dozvola može biti uspostavljen za podsektore od (a) do (d) za koje postoji obaveza opšte univerzalne usluge. Ove dozvole mogu biti predmet posebne obaveze univerzalne usluge i/ili finansijskog doprinosa kompenzacionom fondu. Nema ograničenja za podsektore od (e) do (g). (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	(1) (2) (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	Crna Gora preuzima obaveze sadržane u Referentnom dokumentu o poštanskim i kurirskim uslugama u Dodatku 2. Privatni operateri imaju isti tretman kao Pošta Crne Gore u obezbjeđivanju usluga ekspresne pošiljke.

⁴⁰ Dok pregovori o klasifikaciji u ovom sektoru i dalje traju, obaveze su date u skladu sa predloženom klasifikacijom o kojoj je STO obaviještena od strane EU i njenih država članica 23. marta 2001. godine (STO dokument S/CSS/W/61) kao i u skladu sa uputstvima vezano za poštanske/kurirske usluge čiji je predlagač, između ostalog, i EU od 17. februara 2005 (STO dokument TN/S/W/30), bez uticaja na ishod pregovora o klasifikaciji poštanskih i kurirskih usluga.

⁴¹ Izraz „rukovanje“ bi trebalo da obuhvata carinjenje, raspoređivanje, transport i isporuku.

⁴² „Poštanska pošiljka“ se odnosi na pošiljke kojima rukuje komercijalni operater, bilo javni ili privatni.

⁴³ Npr. pisma, razglednice.

⁴⁴ Ovdje se podrazumijevaju knjige, katalogi.

⁴⁵ Časopisi, novine, periodična izdanja časopisa.

Načini pružanja usluga: (1) Prekogranično pružanje usluga (2) Korišćenje usluga u inostranstvu		(3) Komercijalno prisustvo (4) Prisustvo fizičkih lica	
Sektor ili pod-sektor	Ograničenja koja se odnose na pristup tržištu	Ograničenja koja se odnose na nacionalni tretman	Dodatne obaveze
<p>(e) Usluge brze isporuke⁴⁶ za pošiljke o kojima je riječ u stavkama (a) do (c)</p> <p>(f) Rukovanje ne-adresiranim pošiljkama</p> <p>(g) Razmjena dokumenata⁴⁷</p> <p>Pod-sektori (a), (d) i (e) se isključuju kada se radi o rezervisanim uslugama, a to podrazumijeva: sredstva korespondencije čija je cijena manja od petostruke vrijednosti osnovne javne tarife, pod uslovom da su teške manje od 350 grama⁴⁸, kao i za usluge registrovane pošte u toku sudskih ili upravnih postupaka.</p>			
C. Telekomunikacione usluge			
<p>Sve usluge koje se sastoje od prenosa i prijema signala putem elektromagnetnih uređaja bilo koje vrste⁴⁹, izuzev emitovanja.⁵⁰</p> <p>Telekomunikacione usluge ne uključuju ekonomske aktivnosti koje čini pružanje sadržaja same usluge za čiji prenos se koriste telekomunikacione usluge.</p> <p>Ove usluge se mogu pružati posredstvom</p>	<p>(1) Nema ograničenja.</p> <p>(2) Nema ograničenja.</p> <p>(3) Nema ograničenja.</p> <p>(4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.</p>	<p>(1) Nema ograničenja.</p> <p>(2) Nema ograničenja.</p> <p>(3) Nema ograničenja.</p> <p>(4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.</p>	<p>Crna Gora preuzima obaveze sadržane u Referentnom dokumentu ovdje priloženom za sljedeće osnovne telekomunikacione usluge:</p> <p>a) Javna govorna usluga;</p> <p>b) Prenos podataka komutacijom paketa;</p> <p>c) Prenos podataka komutacijom kanala;</p> <p>d) Teleks;</p> <p>e) Telegraf;</p> <p>f) Faksimil;</p> <p>g) Usluge putem iznajmljenih privatnih</p>

⁴⁶ Usluge brze isporuke obuhvataju prikupljanje, prevoz i dostavljanje dokumenata, štampanog materijala, paketa, robe ili drugih stavki po hitnom osnovu, dok se praćenje i održavanje kontrole ovih stavki odvija u toku pružanja usluga. Ova obaveza ne obuhvata usluge pomorskog transporta ili usluge na koje se odnosi Aneks o uslugama vazdušnog saobraćaja.

⁴⁷ Pružanje sredstava, uključujući i obezbjeđivanje ad hoc prostorija, kao i transport od strane treće strane, koje omogućava samo-ispоруka kroz uzajamnu razmjenu poštanskih pošiljki između korisnika koji su se pretplatili na takvu uslugu. Poštanska pošiljka se odnosi na pošiljke kojima rukuje komercijalni operater, bilo javni ili privatni.

⁴⁸ „Sredstva korespondencije“: prepiska u pismenoj formi u bilo kojem fizičkom obliku koju treba otpremiti i dostaviti na adresu koju je naveo pošiljalac na samoj pošiljci ili njenom omotu. Knjige, katalogi, novine i periodični časopisi se ne smatraju sredstvima korespondencije.

⁴⁹ Od podsektora 2.C.h) do 2.C.m) u Listi sektorske klasifikacije usluga sadržanoj u MTN.GNS/W/120(usluge sa dodatnom vrijednošću) i od podsektora 2.C.a) do 2.C.g) Liste su uključene ovdje. Podsektor 2.C.o) je takodje uključen ovdje i potpada pod ovu definiciju. Za potrebe ovog rasporeda, podsektor 2.C.n) Liste (Online informacije i-ili obrade podataka (uključujući i obradu transakcija) je kompjuterska i srodna usluga i kao takav reflektovan je u Listi obaveza u okviru podsektora 1.B.

⁵⁰ Emitovanje se definiše kao neprekidan lanac prenosa neophodan za distribuciju TV i radio signala javnosti, ali ne uključuje vezu između operatera.

Načini pružanja usluga: (1) Prekogranično pružanje usluga (2) Korišćenje usluga u inostranstvu (3) Komercijalno prisustvo (4) Prisustvo fizičkih lica			
Sektor ili pod-sektor	Ograničenja koja se odnose na pristup tržištu	Ograničenja koja se odnose na nacionalni tretman	Dodatne obaveze
sopstvene ili iznajmljene infrastrukture, u lokalnim, međugradskim ili međunarodnim okvirima, za javnu ili privatnu potrošnju i putem raznih tehnoloških sredstava.			vodova; i o) Ostalo.
3. GRAĐEVINARSTVO I SRODNE INŽENJERSKE USLUGE			
A. Opšti građevinski radovi u stambenoj izgradnji (CPC 512) B. Opšti građevinski radovi u javnoj izgradnji (CPC 513) C. Instalacioni i montažni radovi (CPC 514, 516) D. Završni radovi (CPC 517) E. Ostale (CPC 511, 515, 518)	(1) Ne obavezujemo se iz razloga tehničke nemogućnosti. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	(1) Ne obavezujemo se. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
4. USLUGE DISTRIBUCIJE Podsektori ispod isključuje promet oružja, municije, ratnog materijala i ostale vojne opreme.			
A. Usluge agenata u posredovanju (CPC 621, 61111, 6113, 6121) B. Usluge trgovine na veliko (CPC 622, CPC 61111, 6113, 6121) C. Usluge trgovine na malo (CPC 631, 632, 61112, 6113, 6121, 6122, 613) D. Franšizing (CPC 8929)	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
5. USLUGE OBRAZOVANJA (privatno finansirane usluge)			
A. Usluge osnovnog obrazovanja (CPC 921)	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Privatna osnovna škola može biti osnovana jedino od strane domaćeg fizičkog ili pravnog lica. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	

Načini pružanja usluga: (1) Prekogranično pružanje usluga (2) Korišćenje usluga u inostranstvu		(3) Komercijalno prisustvo (4) Prisustvo fizičkih lica	
Sektor ili pod-sektor	Ograničenja koja se odnose na pristup tržištu	Ograničenja koja se odnose na nacionalni tretman	Dodatne obaveze
B. Usluge srednjoškolskog obrazovanja (CPC 922)	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
C. Usluge visokoškolskog obrazovanja (CPC 923)	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
D. Usluge obrazovanja odraslih (CPC 924)	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
E. Ostale obrazovne usluge (CPC 929) Usluge obučavanja (npr. jezika, vožnje, menadžmenta, informacionih tehnologija) i usluge testiranja u obrazovanju	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
6. USLUGE ZAŠTITE ŽIVOTNE SREDINE			
A. Upravljanje otpadnim vodama (Usluge tretiranja otpadnih voda odnose se na odlaganje kanalizacionog otpada) (CPC 9401) B. Upravljanje čvrstim/opasnim otpadom -Usluge odlaganja smeća (CPC 9402) -Sanitarne i slične usluge (CPC 9403) C. Zaštita atmosfere gradova i klime - Prečišćavanja izduvnih gasova (CPC 9404) D. Sanacija i prečišćavanje zemljišta i vode - Tretiranje, sanacija	(1) Ne obavezujemo se, osim za savjetodavne usluge gdje nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	(1) Ne obavezujemo se, osim za savjetodavne usluge gdje nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	

Načini pružanja usluga: (1) Prekogranično pružanje usluga (2) Korišćenje usluga u inostranstvu		(3) Komercijalno prisustvo (4) Prisustvo fizičkih lica	
Sektor ili pod-sektor	Ograničenja koja se odnose na pristup tržištu	Ograničenja koja se odnose na nacionalni tretman	Dodatne obaveze
<p>zaraženog/zagađenog zemljišta i vode (dio CPC 9406). Odgovara djelovima usluga zaštite prirode i okoline</p> <p>E. Smanjenje buke i vibracije (CPC 9405)</p> <p>F. Zaštita biološke raznolikosti i prirode - Zaštita prirode i okoline (dio CPC 9406 nije uključen pod D)</p>			
G. Ostale usluge zaštite životne sredine (CPC 9409)	<p>(1) Ne obavezujemo se, osim za savjetodavne usluge gdje nema ograničenja.</p> <p>(2) Nema ograničenja.</p> <p>(3) Nema ograničenja.</p> <p>(4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.</p>	<p>(1) Ne obavezujemo se, osim za savjetodavne usluge gdje nema ograničenja.</p> <p>(2) Nema ograničenja.</p> <p>(3) Nema ograničenja.</p> <p>(4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.</p>	
<p>7. FINANSIJSKE USLUGE</p> <p>- Kao opšte pravilo koje se primjenjuje na nediskriminatoran način, finansijske institucije u Crnoj Gori moraju imati poseban pravni oblik ⁵¹.</p> <p>- Za ulazak novih finansijskih sredstava na tržište može se zahtijevati postojanje usklađenosti sa regulatornim okvirom kako bi se postigli ciljevi navedeni u članu 46, stav 1 i 2 Protokola III o trgovini uslugama.</p>			
<p>A. Osiguranje i usluge u vezi sa osiguranjem</p> <p>- Osiguravajuće kompanije ne mogu pružati usluge životnog i neživotnog osiguranja istovremeno. Izuzetno, osiguravajuće kompanije koje pružaju životno osiguranje mogu pružati i neživotno kao što je osiguranje od nezgoda kao i dobrovoljno zdravstveno osiguranje svojim osiguranicima do visine troškova liječenja.</p> <p>- Obavezno osiguranje mogu pružati samo kompanije (uključujući strane pružaoce usluga osiguranja) kojima je data dozvola za rad u Crnoj Gori i državni fondovi. Obavezno osiguranje obuhvata obavezno osiguranje putnika od nezgoda u javnom saobraćaju i osiguranje vlasnika motornih vozila, aviona i pomorskih plovila za odgovornost trećeg lica i kolektivno osiguranje zaposlenih od industrijskih nesreća. Državni fond pruža obavezno penzijsko i zdravstveno osiguranje. Deset godina nakon pristupanja Svjetskoj trgovinskoj organizaciji, obavezno osiguranje vlasnika pomorskih plovila za odgovornost trećeg lica, takodje se može pružati od strane osiguravajućih kompanija koje nemaju dozvolu u Crnoj Gori, pod istim uslovima koji se odnose na osiguravajuće kompanije koje imaju dozvolu za rad u Crnoj Gori.</p>			
i. Direktno osiguranje (uključujući saosiguranje)			

- ⁵¹ Strane osiguravajuće kompanije moraju osnovati podružnice koje moraju biti u formi akcionarskog društva. Osnivanje filijala će biti dozvoljeno od januara 2012.
- Kompanije za posredovanje u osiguranju i agencije za pružanje drugih usluga mogu biti osnovane kao akcionarsko društvo ili društvo sa ograničenom odgovornošću.
  - Strane banke mogu osnovati podružnice, filijale ili predstavništva na teritoriji Crne Gore. Predstavništva strane banke mogu pružati jedino pripremne aktivnosti kao što su istraživanje tržišta i ne mogu pružati bankarske usluge.
  - Brokerske i dilerske kuće, kreditno garantni fondovi, investicioni fondovi i berze moraju biti akcionarska društva.
  - Mikrofinansijske institucije i pravna lica koja pružaju savjete u oblasti investiranja moraju biti u formi društva sa ograničenom odgovornošću ili u formi akcionarskog društva.
  - Kompanije za upravljanje investicionim fondovima moraju biti u formi akcionarskog društva ili društva sa ograničenom odgovornošću, dok kompanije za upravljanje finansijskim sredstvima, koje obavljaju aktivnosti upravljanja i organizovanja penzionih fondova, moraju biti osnovane kao ne-javna akcionarska društva.

Načini pružanja usluga: (1) Prekogranično pružanje usluga (2) Korišćenje usluga u inostranstvu			
(3) Komercijalno prisustvo (4) Prisustvo fizičkih lica			
Sektor ili pod-sektor	Ograničenja koja se odnose na pristup tržištu	Ograničenja koja se odnose na nacionalni tretman	Dodatne obaveze
(A) Životno osiguranje	(1) Ne obavezujemo se, osim za pružanje usluga životnog osiguranja za strance, gdje nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
(B) Neživotno osiguranje	Ne obavezujemo se, (1) osim za osiguranje imovine stranaca kao i osiguranje od rizika pomorskih brodova i komercijalnog vazduhoplovstva i lansiranje u svemir i teret (uključujući satelite), sa takvim osiguranjem koje pokriva bilo koju ili obuhvata sve od sljedećeg: robu koja se prevozi, vozila koja prevoze robu i obaveze koje proizilaze iz gore navedenog kao i robu u međunarodnom tranzitu. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
(ii) Reosiguranje i retrocesija	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	

Načini pružanja usluga: (1) Prekogranično pružanje usluga (2) Korišćenje usluga u inostranstvu			
(3) Komercijalno prisustvo (4) Prisustvo fizičkih lica			
Sektor ili pod-sektor	Ograničenja koja se odnose na pristup tržištu	Ograničenja koja se odnose na nacionalni tretman	Dodatne obaveze
(iii) Usluge posredovanja u osiguranju, kao što su brokerske i agencijske usluge	<p>Ne obavezujemo se, (1) osim za odredbe životnog osiguranja za strance, osiguranje imovine stranaca kao i osiguranje od rizika pomorskih brodova i komercijalnog vazduhoplovstva i lansiranje u svemir i teret (uključujući satelite), sa takvim osiguranjem koje pokriva bilo koju ili obuhvata sve od sljedeceg: robu koja se prevozi, vozila koja prevoze robu i obaveze koje proizilaze iz gore navedenog, kao i robu u medjunarodnom tranzitu.</p> <p>(2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.</p>	<p>(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.</p>	
(iv) Pomoćne usluge u osiguranju, poput konsultantskih, aktuarskih, usluga procjene rizika i usluge naplate odštetnih zahtjeva	<p>(1) Ne obavezujemo se, osim za odredbe životnog osiguranja za strance, osiguranje imovine stranaca kao i osiguranje od rizika pomorskih brodova i komercijalnog vazduhoplovstva i lansiranje u svemir i teret (uključujući satelite), sa takvim osiguranjem koje pokriva bilo koju ili obuhvata sve od sljedeceg: robu koja se prevozi, vozila koja prevoze robu i obaveze koje proizilaze iz gore navedenog, kao i robu u medjunarodnom tranzitu.</p> <p>(2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.</p>	<p>(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.</p>	

Načini pružanja usluga: (1) Prekogrančno pružanje usluga (2) Korišćenje usluga u inostranstvu (3) Komercijalno prisustvo (4) Prisustvo fizičkih lica			
Sektor ili pod-sektor	Ograničenja koja se odnose na pristup tržištu	Ograničenja koja se odnose na nacionalni tretman	Dodatne obaveze
B. Bankarstvo i ostale finansijske usluge			
Jedan od pet članova upravnog odbora banke i najmanje dva izvršna direktora moraju poznavati jezik koji je u službenoj upotrebi u Crnoj Gori i imati prebivalište u Crnoj Gori za vrijeme obavljanja svoje dužnosti.			
(v) Primanje depozita i ostalih povratnih sredstava od građana	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
(vi) Davanje zajmova svih vrsta uključujući potrošačke kredite, hipotekarne kredite, preuzimanje naplate dugova i finansiranje trgovinskog poslovanja (vii) Finansijski lizing (viii) Sve usluge plaćanja i prenosa novca, uključujući kreditne i debitne kartice, putne čekove i bankarske zapise (ix) Garancije i jemstva	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
(x) Trgovina za sopstveni ili za račun trećeg lica na berzi, vanberzansko poslovanje, što se odnosi na: (A) hartije od vrijednosti (uključujući čekove, mjenice i potvrde o depozitu); (B) devize; (C) derivative (uključujući, ali ne ograničavajući se na rokovne ugovore i opcije) (D) instrumente deviznih kurseva i kamatnih stopa uključujući na primjer swap (razmjenu), terminski ugovor; (E) prenosive HOV; i (F) ostali prenosivi instrumenti i finansijska sredstva, uključujući i zlato.	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	

Načini pružanja usluga: (1) Prekogranično pružanje usluga (2) Korišćenje usluga u inostranstvu		(3) Komercijalno prisustvo (4) Prisustvo fizičkih lica	
Sektor ili pod-sektor	Ograničenja koja se odnose na pristup tržištu	Ograničenja koja se odnose na nacionalni tretman	Dodatne obaveze
(xi) Učešće u izdavanju svih vrsta HOV, pokroviteljstvo izdavanja i plasiranje kao agent (javnih ili privatnih) i usluge u vezi sa tim izdavanjem (xii) Brokerski poslovi novcem	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
(xiii) Upravljanje finansijskim sredstvima, kao što je upravljanje gotovinom ili portfeljima, svi oblici upravljanja zajedničkim ulaganjima, upravljanje penzionim fondovima, usluge deponiranja i povjeravanja	(1) Osnivanje specijalizovanih menadžment kompanija je neophodno za obavljanje aktivnosti upravljanja investicionim fondovima i kompanijama. Samo kompanije koje imaju registrovane kancelarije u Crnoj Gori mogu biti deponenti sredstava investicionih fondova. (2) Nema ograničenja. (3) Osnivanje specijalizovanih menadžment kompanija je neophodno za obavljanje aktivnosti upravljanja investicionim fondovima i kompanijama. Samo kompanije koje imaju registrovane kancelarije u Crnoj Gori mogu biti deponenti sredstava investicionih fondova. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
(xiv) Usluge kliringa i saldiranja finansijskih sredstava, uključujući HOV, derivative i ostale prenosive instrumente	(1) Ne obavezujemo se. (2) Nema ograničenja. (3) Ovu vrstu usluga pruža samo Centralna Depozitarna Agencija. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	

Načini pružanja usluga: (1) Prekogrančno pružanje usluga (2) Korišćenje usluga u inostranstvu		(3) Komercijalno prisustvo (4) Prisustvo fizičkih lica	
Sektor ili pod-sektor	Ograničenja koja se odnose na pristup tržištu	Ograničenja koja se odnose na nacionalni tretman	Dodatne obaveze
(xv) Pružanje i prenos finansijskih informacija i obrada finansijskih podataka i s tim vezanog softvera dobavljača ostalih finansijskih usluga	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
(xvi) Savjetodavne, posredničke i ostale pomoćne finansijske usluge za sve aktivnosti naznačene u podsektorima od (v) do (xv), uključujući kreditne preporuke i analize, istraživanje i savjetovanje o ulaganjima i portfelju, savjetovanje o kupovini i restrukturiranju preduzeća i strategiji	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
8. ZDRAVSTVENE I DRUGE SOCIJALNE USLUGE (privatno finansirane usluge)			
A. Bolničke usluge (CPC 9311)	(1) Ne obavezujemo se. (2) Nema ograničenja.	(1) Ne obavezujemo se. (2) Nema ograničenja.	
B. Ostale zdravstvene usluge (CPC 9319)	(3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	(3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
9. TURIZAM			
A. Hoteli i restorani (uključujući catering) (CPC 641- 643) (isključujući catering iz sektora usluga transporta)	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
B. Putničke agencije i usluge tur-operatera (CPC 7471)	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
C. Usluge turističkih vodiča (CPC 7472)	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	

Načini pružanja usluga: (1) Prekogrančno pružanje usluga (2) Korišćenje usluga u inostranstvu		(3) Komercijalno prisustvo (4) Prisustvo fizičkih lica	
Sektor ili pod-sektor	Ograničenja koja se odnose na pristup tržištu	Ograničenja koja se odnose na nacionalni tretman	Dodatne obaveze
10. REKREATIVNE, KULTURNE I SPORTSKE USLUGE (izuzev audiovizuelnih usluga)			
A. Usluge koje odnose na rad bioskopa i pozorišta (CPC 96199 **)	(1) Ne obavezujemo se. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	(1) Ne obavezujemo se. (2) Ne obavezujemo se. (3) Nema ograničenja, osim za pristup subvencijama: Ne obavezujemo se. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
B. Usluge novinskih agencija (CPC 962)	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
D. Sportske i druge rekreativne usluge, isključujući kockanje, klađenje (dio CPC 964)	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
11. USLUGE TRANSPORTA			
A. Usluge pomorskog transporta			
(a) Prevoz lica (CPC 7211) (b) Prevoz tereta (CPC 7212) osim kabotaže ⁵²	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) (a) Osnivanje registrovane kompanije koja će ploviti pod crnogorskom zastavom: Ne obavezujemo se. (b) Drugi oblici komercijalnog prisustva za pružanje usluga međunarodnog pomorskog transporta: nema ograničenja	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) (a) Ne obavezujemo se. (b) Nema ograničenja.	Sljedeće lučke usluge su stavljene na raspolaganje za pružaoce usluga međunarodnog pomorskog transporta pod razumljivim i nediskriminatornim uslovima. 1. Pilotiranje; 2. Pomoć pri tegljenju brodova; 3. Snabdijevanje, nabavka goriva i vode; 4. Sakupljanje otpadaka i odlaganje

⁵² Bez štete po obim aktivnosti koje mogu biti posmatrane kao "kabotaža" prema relevantnom domaćem zakonodavstvu, ovaj raspored ne podrazumijeva "usluge pomorske kabotaže", pod kojima se podrazumijeva transport putnika ili roba između jedne luke u Crnoj Gori i druge luke u Crnoj Gori, saobraćaj koji počinje i završava se u istoj luci u Crnoj Gori, s tim da ovaj saobraćaj ostane u okviru teritorijalnih voda Crne Gore, a transport putnika i roba između luke u Crnoj Gori i instalacija i struktura u kontinentalnom dijelu Crne Gore.

Načini pružanja usluga: (1) Prekogranično pružanje usluga (2) Korišćenje usluga u inostranstvu		(3) Komercijalno prisustvo (4) Prisustvo fizičkih lica	
Sektor ili pod-sektor	Ograničenja koja se odnose na pristup tržištu	Ograničenja koja se odnose na nacionalni tretman	Dodatne obaveze
	⁵³ (4) (a) Posada broda: Ne obavezujemo se. (b) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	(4) (a) Ne obavezujemo se. (b) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	disposal; 5. Usluge lučkog kapetana; 6. Pomoć pri navigaciji; 7. Operacione obalske usluge bitne za poslove na brodu, uključujući komunikacije i snabdijevanje vodom i strujom; 8. Objekti za hitne popravke; i 9. Sidrište, vez i usluge vezivanja.
(c) Iznajmljivanje plovila sa posadom (CPC 7213)	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
(d) Održavanje i popravka plovila (CPC 8868**)	(1) Ne obavezujemo se. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	(1) Ne obavezujemo se. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
(e) Usluge tegljenja i guranja (CPC 7214), osim kabotaže	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	

⁵³ „Drugi oblici komercijalnog prisustva za pružanje usluga međunarodnog pomorskog transporta“ znači mogućnost pružaoca usluga međunarodnog pomorskog transporta drugih članica da preuzmu lokalno sve aktivnosti neophodne za pružanje djelimično ili potpuno integrisanih usluga transporta svojim potrošačima, u okviru kojih pomorski transport predstavlja bitan element (Ova obaveza se neće na nijedan način posmatrati kao ograničenje obavezama preuzetim shodno prekograničnom načinu isporuke)

Ove usluge podrazumijevaju, ali nisu ograničene na:

(a) marketing i prodaju usluga pomorskog transporta i sličnih usluga putem direktnog kontakta sa potrošačima, od kotacija do faktura, s tim da se ove usluge vrše i nude od strane samog pružaoca usluga ili od strane pružaoca usluga sa kojim je prodavac usluga uspostavio stalne poslovne aranžmane;

(b) naručivanje, na njihov vlastiti račun ili u ime njihovih potrošača, (ponovna prodaja njihovim potrošačima) svih transportnih ili sličnih usluga, uključujući transportne usluge u unutrašnjosti na bilo koji način, naročito preko unutrašnjih vodenih puteva, puteva ili željeznice, što je neophodno za pružanje integrisanih usluga

(c) priprema dokumentacije koja se odnosi na transportna, carinska dokumenta, ili na druga dokumenta vezana za porijeklo i vrstu robe koja se transportuje;

(d) pružanje poslovnih informacija svim sredstvima, uključujući kompjuterizovane informacione sisteme i elektronsku razmjenu podataka (shodno odredbama Odjeljka III o telekomunikacijama);

(e) uspostavljanje bilo kakvih poslovnih aranžmana (uključujući učešće u akcijama kompanije) i imenovanje kadra koje se zapošljava lokalno (ili, u slučaju kadra iz inostranstva, shodno horizontalnoj obavezi o kretanju kadra) u lokalnim pomorskim agencijama;

(f) zastupanje kompanija, organizujući dolazak broda ili preuzimanje brodskog tereta kada se to zahtijeva.

Načini pružanja usluga: (1) Prekogrančno pružanje usluga (2) Korišćenje usluga u inostranstvu		(3) Komercijalno prisustvo (4) Prisustvo fizičkih lica	
Sektor ili pod-sektor	Ograničenja koja se odnose na pristup tržištu	Ograničenja koja se odnose na nacionalni tretman	Dodatne obaveze
- Usluge rukovanja brodskim teretom ⁵⁴	(1) Ne obavezujemo se osim da nema ograničenja na pretovar (sa broda na brod ili preko pristaništa) ili na upotrebu opreme za upravljanje teretom na brodu. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja ⁵⁵ . (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	(1) Ne obavezujemo se osim da nema ograničenja na pretovar (sa broda na brod ili preko pristaništa) ili na upotrebu opreme za upravljanje teretom na brodu. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
- Usluge čuvanja i skladištenja (CPC 742) - Usluge carinjenja ⁵⁶ - Kontejnerska stanica i usluge skladištenja ⁵⁷	(1) Ne obavezujemo se (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja ⁵⁸ . (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	(1) Ne obavezujemo se (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
- Usluge pomorske agencije ⁵⁹ - Usluge pomorske špedicije ⁶⁰	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
C. Usluge avio prevoza			
(d) Održavanje i popravka aviona (CPC 8868**)	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	

⁵⁴ Pod „Usluge rukovanja brodskim teretom“ se podrazumijevaju aktivnosti lučkih kompanija, uključujući operatere na terminalima, ali ne uključujući direktne aktivnosti lučkih radnika kada se ova radna snaga organizuje nezavisno od lučkih kompanija ili navedenih operatera. Obuhvaćene aktivnosti podrazumijevaju organizovanje i praćenje (a) ukrcavanja/iskrcavanja broskog tereta; (b) privezivanja/odvezivanja broskog tereta; i (c) prijema/isporuke i čuvanja broskog tereta prije otpreme ili nakon iskrcavanja.

⁵⁵ Procedure dodjele koncesija ili izdavanja dozvola za komunalne usluge mogu biti primijenjene u slučaju zanimanja iz javnog domena.

⁵⁶ Pod „Usluge carinjenja“ se podrazumijevaju aktivnosti koje obuhvataju obavljanje, u ime druge strane, carinskih formalnosti vezanih za uvoz, izvoz ili kroz transport broskog tereta bez obzira da li ova usluga predstavlja glavnu aktivnost pružaoca usluga ili predstavlja uobičajenu dopunu njegove/njene glavne aktivnosti.

⁵⁷ Pod „Kontejnerska stanica i usluge skladištenja“ se podrazumijevaju aktivnosti koje obuhvataju skladištenje kontejnera, u lukama ili u unutrašnjosti, sa ciljem njihovog punjenja/pražnjenja, opravke i pripremanja za otpremanje.

⁵⁸ Procedure za izdavanje koncesija i licenci za komunalne usluge se mogu primijeniti u slučaju zauzimanja javnog posjeda.

⁵⁹ Pod „Usluge pomorske agencije“ se podrazumijevaju aktivnosti koje obuhvataju zastupanje u svojstvu agenta, u okviru date geografske oblasti, poslovnih interesa jedne ili više pomorskih linija ili pomorskih kompanija, u sljedeće svrhe: (a) marketing i prodaja pomorskog transporta i sličnih usluga putem direktnog kontakta sa potrošačima, od kotacija do faktura, i izdavanje broskih tovarnih listova u ime kompanija, naručivanje i preprodaja neophodnih sličnih usluga, priprema dokumentacije, i pružanje poslovnih informacija; i (b) zastupanje kompanija, organizujući dolazak broda ili pružanje broskog tereta kada se to zahtijeva.

⁶⁰ Pod „Usluge pomorske špedicije“ se podrazumijeva aktivnost koja obuhvata organizovanje i praćenja poslova otpremanja u ime otpremnika robe, kroz naručivanje transportnih i sličnih usluga, pripremu dokumentacije i pružanje poslovnih informacija.

Načini pružanja usluga: (1) Prekogranično pružanje usluga (2) Korišćenje usluga u inostranstvu		(3) Komercijalno prisustvo (4) Prisustvo fizičkih lica	
Sektor ili pod-sektor	Ograničenja koja se odnose na pristup tržištu	Ograničenja koja se odnose na nacionalni tretman	Dodatne obaveze
(e) Pomoćne usluge u avio prevozu - Prodaja i marketing za usluge vazdušnog saobraćaja - Kompjuterski sistem rezervacija (CRS)	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	(1) Nema ograničenja osim za distribuciju kroz CRS usluge vazdušnog saobraćaja pruženih od strane CRS matičnog špeditera: Ne obavezujemo se. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja osim za distribuciju kroz CRS usluge vazdušnog saobraćaja pruženih od strane CRS matičnog špeditera: Ne obavezujemo se. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
E. Usluge željezničkog transporta			
(b) Prevoz tereta (CPC 7112)	(1) Ne obavezujemo se. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	(1) Ne obavezujemo se. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
(d) Održavanje i popravka željezničke opreme (CPC 8868**)	(1) Ne obavezujemo se. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	(1) Ne obavezujemo se. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
(e) Pomoćne usluge u željezničkom transportu (CPC 7430)	(1) Ne obavezujemo se. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	(1) Ne obavezujemo se. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	

Načini pružanja usluga: (1) Prekogranično pružanje usluga (2) Korišćenje usluga u inostranstvu (3) Komercijalno prisustvo (4) Prisustvo fizičkih lica			
Sektor ili pod-sektor	Ograničenja koja se odnose na pristup tržištu	Ograničenja koja se odnose na nacionalni tretman	Dodatne obaveze
F. Usluge drumskog transporta			
(a) Prevoz lica (CPC 7121, 7122)	(1) Ne obavezujemo se. (2) Nema ograničenja. (3) Uslov za dobijanje dozvole za prevoz lica je crnogorsko državljanstvo ili da je pravno lice osnovano u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	(1) Ne obavezujemo se. (2) Nema ograničenja. (3) Uslov za dobijanje dozvole za prevoz lica je crnogorsko državljanstvo ili da je pravno lice osnovano u skladu sa nacionalnim zakonodavstvom. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
(b) Prevoz tereta (CPC 7123)	(1) Ne obavezujemo se. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	(1) Ne obavezujemo se. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
(c) Iznajmljivanje komercijalnih vozila sa vozačem (CPC 7124)	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
(d) Usluge održavanja i popravke opreme za drumski transport (CPC 6112, 8867)	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
(e) Pomoćne usluge u drumskom transportu (CPC 744)	(1) Ne obavezujemo se. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	(1) Ne obavezujemo se. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
G. Usluge cjevovodnog transporta			

Načini pružanja usluga: (1) Prekogranično pružanje usluga (2) Korišćenje usluga u inostranstvu		(3) Komercijalno prisustvo (4) Prisustvo fizičkih lica	
Sektor ili pod-sektor	Ograničenja koja se odnose na pristup tržištu	Ograničenja koja se odnose na nacionalni tretman	Dodatne obaveze
(a) Transport goriva (CPC 7131)	(1) Ne obavezujemo se. (2) Ne obavezujemo se. (3) Ne obavezujemo se. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	(1) Ne obavezujemo se. (2) Ne obavezujemo se. (3) Ne obavezujemo se. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	Crna Gora se obavezuje da obezbijedi punu transparentnost u formulisanju, usvajanju i primjeni mjera koje se odnose na pristup i trgovinu uslugama transporta putem cjelovoda. Crna Gora se obavezuje da će obezbijediti poštovanje principa nediskriminatornosti u pristupu i korišćenju mreža cjelovoda koji su u njenoj nadležnosti, u okviru tehničkih kapaciteta ovih mreža, uzimajući u obzir porijeklo, odredište i vlasništvo proizvoda koji se transportuju, bez nametanja bilo kakvih neopravdanih odlaganja, ograničenja ili taksi, kao i diskriminacije cijena na osnovu razlika u porijeklu, odredištu i vlasništvu.
(b) Transport ostalih roba (CPC 7139)	(1) Ne obavezujemo se. (2) Ne obavezujemo se. (3) Ne obavezujemo se. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	(1) Ne obavezujemo se. (2) Ne obavezujemo se. (3) Ne obavezujemo se. (4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
H. Pomoćne usluge za sve vrste transporta			
(a) Usluge rukovanja teretom (CPC 741)	(1) Ne obavezujemo se. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja.	(1) Ne obavezujemo se. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja.	
(b) Usluge čuvanja i skladištenja (CPC 742)	(4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	(4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	
(c) Usluge agencije za prevoz tereta (CPC 748)	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja.	(1) Nema ograničenja. (2) Nema ograničenja. (3) Nema ograničenja.	
(d) Ostale pomoćne usluge u transportu (CPC 749)	(4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	(4) Ne obavezujemo se, izuzev onoga što je navedeno u horizontalnom dijelu.	

DODATAK I

Dogovor o obuhvatu CPC 84 – Kompjuterske i srodne usluge

1. CPC 84 obuhvata sve kompjuterske i srodne usluge.

2. Tehnološki razvoj je doveo do veće ponude ovih usluga kao grupe ili paketa povezanih usluga koji uključuju neke ili sve ove osnovne funkcije navedene u stavu 3. Na primjer, usluge kao što je web ili domen hosting, usluge „data mining“ i umrežavanje računara, sastoje se od kombinacija osnovnih kompjuterskih funkcija.

3. Kompjuterske i srodne usluge, bez obzira na to da li se pružaju putem mreže, uključujući Internet, podrazumijevaju sve usluge koje obuhvataju sljedeće ili njihovu kombinaciju:

- Savjetovanje, strategiju, analizu, planiranje, specifikaciju, dizajn, razvoj, instalaciju, primjenu, integraciju, testiranje, ispravku greške, ažuriranje, podršku, tehničku pomoć, ili upravljanje kompjuterima ili za kompjutere i kompjuterske sisteme;

- Savjetovanje, strategiju, analizu, planiranje, specifikaciju, dizajn, razvoj, instalaciju, primjenu, integraciju, testiranje, ispravku greške, ažuriranje, podršku, tehničku pomoć, upravljanje ili upotrebu ili za softver⁶¹;

- Obradu podataka, čuvanje podataka, postavljanje podataka ili usluge baze podataka;

- Usluge održavanja i popravke kancelarijske opreme i mašina, uključujući kompjutere; ili

- Obuku za osoblje koje je u kontaktu sa klijentima, vezano za kompjuterske programe, kompjutere ili kompjuterske sisteme, a koji nisu negdje drugo navedeni.

4. U mnogim slučajevima, kompjuterske i srodne usluge omogućavaju pružanje drugih vrsta usluga⁶² putem elektronskih ili drugih sredstava. Međutim u takvim situacijama, postoji važna razlika između kompjuterske i srodne usluge (kao npr. postavljanje na web, postavljanje aplikacije) i druge usluge omogućene kompjuterske i srodne usluge. Ta druga usluga, bez obzira što je omogućena putem kompjuterske i srodne usluge nije pokrivena CPC 84.

---

⁶¹ Termin "softver" može se definisati kao setovi instrukcija potrebnih za rad i komunikaciju. Različiti programi mogu biti razvijeni za specifične aplikacije (aplikacije za programe), I potrošač ima mogućnost izbora pripremljenih programa sa police (upakovanih programa), razvijanje posebnih programa za posebne zahtjeve (prilagođenih programa) ili korišćenje kombinacije njih dvoje.

⁶² E.g./120.1.A.b (računovodstvo, revizija i knjigovodstvo), W/120.1.A.d. (arhitektonske usluge), W/120.1.A.h. (medicinske i stoamtološke usluge), W/120.2.D (audiovizuelne usluge), W/120.5. (usluge obrazovanja).

PRILOG DOGOVORA O OBUHVATU CPC 84

KOMPJUTERSKE I SRODNE USLUGE

CPC 84- Kompjuterske i srodne usluge

- 841 Konsultantske usluge vezano za instalacije kompjuterskih hardvera
- 8410 84100 Konsultantske usluge vezano za instalacije kompjuterskih hardvera
Pružanje podrške klijentima u instalaciji kompjuterskog hardvera (tj. fizičke opreme) i kompjuterskih mreža.
- 842 Usluge implementacije softvera
Sve usluge koje se tiču konsaltinga u vezi izrade i funkcionisanja softvera. Termin "softver" se može definisati kao set uputstava za rad kompjutera i ostvarivanje komunikacije. Može se razviti veliki broj različitih programa za određene aplikacije (aplikacijski softver), i kupac ima na raspolaganju već gotove programe (packaged software), mogućnost izrade posebnih programa za određenu namjenu (prilagođeni softwer) ili upotrebu kombinacije ova dva.
- 8421 84210 Konsalting usluge u vezi sistema i softvera
Opšte usluge koje se pružaju prije izrade sistema za obradu podataka i aplikacija. Mogu biti menadžment usluge, usluge planiranja projekta, itd.
- 8422 84220 Usluge analize sistema
Usluge analize obuhvataju analizu potreba klijenta, definisanje funkcionalne specifikacije, kao i stvaranje tima. Takođe su uključeni projektni menadžment, tehnička koordinacija I integracija, kao I definisanje strukture sistema.
- 8423 84230 Plan izrade sistema
Plan izrade obuhvata tehnička rješenja u pogledu metodologije, obezbjeđivanja kvaliteta, odabira opreme softverskih paketa ili novih tehnologija itd.
- 8424 84240 Usluge programiranja
Usluge programiranja obuhvataju fazu implementacije tj. upisivanje i ispravljanje programa, testiranje i obradu dokumentacije.
- 8425 84250 Usluge održavanja sistema
Usluge održavanja obuhvataju usluge konsaltinga i tehničke podrške softverskim proizvodima koji su u upotrebi, ponovno upisivanje ili izmjena postojećih programa ili sistema, i ažuriranje softverske dokumentacije i priručnika. Takođe uključen specijalistički rad, tj. konverzije.
- 843 Usluge obrade podataka
- 8431 84310 Usluge pripreme inputa
Usluge bilježenja podataka poput key punching-a, optičkog skeniranja ili drugih metoda za unos podataka.

8432 84320 Usluge obrade podataka i tabeliranja

Usluge poput obrade podataka i tabeliranja, usluge kompjuterskog računanja i usluge iznajmljivanja kompjuterskog vremena.

8433 84330 Usluge time-sharinga

Isti tip usluga kao 84320. Samo se kompjutersko vrijeme kupuje; ukoliko je kupljeno iz prostorija pretplatnika; telekomunikacione usluge se takođe kupuju. Usluge obrade podataka ili tabeliranja se takođe može kupiti od odjela za pružanje tih usluga. U oba slučaja usluge se mogu paralelno obaviti. Stoga, nema jasnog razgraničenja između 84320 i 84330.

8439 84390 Ostale usluge obrade podataka

Ugovorene usluge koje upravljaju svim operacijama u korisnikovim objektima: usluge kvaliteta kontrole zaštite životne sredine kompjuterske sale; menadžment usluge sastavljanja kompjuterske opreme; i usluge upravljanja tokovima i distribucijom kompjuterskih operacija.

844 Usluge baze podataka

8440 84400 Usluge baze podataka

Sve usluge obezbijedene od naročito srstrukturirane baze podataka kroz komunikacionu mrežu.

Izuzeci: Usluge prenosa podataka i poruka (npr. usluge održavanja rada mreže, usluge mreže sa dodatnom vrijednošću) su klasifikovane pod 7523 (Usluge prenosa podataka i poruka).

Usluge dokumentovanja koje obuhvataju pronalaženje informacija iz baza podataka su klasifikovane u podgrupi 96311 (Bibliotekarske usluge).

845 Usluge održavanja i popravke kancelarijskih aparata i opreme uključujući kompjutere

8450 84500 Usluge održavanja i popravke kancelarijskih aparata i opreme uključujući kompjutere

Usluge održavanja i popravke kancelarijskih aparata, kompjutera i povezane opreme.

849 Ostale kompjuterske usluge

8491 84910 Usluge pripreme podataka

Usluge pripreme podataka za klijente koje ne obuhvataju usluge obrade podataka

8499 84990 Ostale kompjuterske usluge, koje nisu drugdje klasifikovane

Ostale usluge povezane sa kompjuterskim uslugama, koje nisu drugdje klasifikovane, npr. usluge obuke klijentovog osoblja i druge profesionalne kompjuterske usluge.

DODATAK II

Referentni dokument o Poštanskim i kurirskim uslugama

Obuhvat

U nastavku slijede definicije i principi vezano za regulatorni okvir u poštanskim i kurirskim uslugama.

Definicije

„Pojedinačna dozvola“ je ovlaštenje, dato nekom pružaocu usluge od strane regulatornih vlasti, što se zahtijeva prije pružanja same usluge.

„Univerzalna usluga“ je trajno pružanje poštanskih usluga po propisanom kvalitetu i u svim mjestima na teritoriji Crne Gore po cijeni koju mogu priuštiti svi korisnici.

1. Sprječavanje netržišnog ponašanja u poštanskim i kurirskim uslugama

Određene mjere će biti zadržane ili uvedene u cilju sprečavanja pružalaca usluga, koji, pojedinačno ili zajedno, imaju mogućnost da utiču na uslove učestvovanja (kada su u pitanju cijene i pružanje usluga) na odnosnom tržištu poštanskih i kurirskih usluga, kao rezultat korišćenja njihove pozicije na tržištu, da započnu ili nastave sa netržišnim ponašanjem.

2. Univerzalne usluge

Crna Gora ima pravo da definiše vrstu obaveza za univerzalne usluge koje želi da zadrži kao takve. Ove obaveze neće biti smatrane netržišnim same po sebi ukoliko su sprovedene na transparentan, nediskriminatoran i konkurentan način i nisu više opterećujuće nego što je neophodno za tu vrstu univerzalnih usluga definisanih od strane Crne Gore.

3. Pojedinačne dozvole

Pojedinačna dozvola se zahtijeva samo za usluge koje potpadaju pod univerzalne.

U slučajevima kada se zahtijeva pojedinačna dozvola, javno mora biti dostupno:

- (a) svi kriterijumi za izdavanje dozvole i vremenski period koji je pod normalnim okolnostima potreban da bi se donijela odluka vezano za podnijetu prijavu za dozvolu; i
- (b) rokovi i uslovi za pojedinačne dozvole.

Podnosiocu zahtjeva će biti dat na uvid razlog za odbijanje dozvole, kao i mogućnost žalbene procedure kroz neko nezavisno tijelo, što će biti organizovano na nivou zemlje. Ova procedura će biti transparentna, nediskriminatorna i bazirana na objektivnim kriterijumima.

4. Nezavisnost regulatornog tijela

Regulatorno tijelo je pravno nezavisno i ne odgovara za svoje aktivnosti nijednom pružaocu poštanskih i kurirskih usluga. Odluke i procedure regulatornog tijela su nepristrasne u odnosu na sve učesnike na tržištu.

REFERENTNI DOKUMENT

Djelokrug

U nastavku navodimo definicije i načela zakonskog okvira za osnovne telekomunikacijske usluge.

Definicije

Korisnici znače korisnike usluge i pružaoce usluge.

Osnovna sredstva znače sredstva javne telekomunikacione mreže ili usluge koje:

- a) pruža isključivo ili većim dijelom jedan ili ograničeni broj operatera;
- i
- a) nije moguće ekonomski ili tehnički nadomjestiti da bi se pružala usluga.

Operator sa značajnom tržišnom snagom je operater koji ima mogućnost da materijalno utiče na uslove učestvovanja (koji se odnose na cijenu i pružanje usluge) na relevantnom tržištu osnovnih telekomunikacionih usluga, putem:

- a) kontrole ključnih elemenata; ili
- b) korištenjem svoje pozicije na tržištu.

1. Mjere zaštite slobodnog tržišnog ponašanja

1.1. Sprečavanje netržišnog ponašanja u telekomunikacijama

Odgovarajuće mjere će se sprovoditi u svrhu sprječavanja operatera koji su, pojedinačno ili zajedno, operatori sa značajnom tržišnom snagom, uključeni ili nastavljaju sa netržišnim ponašanjem.

1.2. Mjere zaštite

Gore navedeno netržišno ponašanje uključuje pogotovo:

- a) netržišno uzajamno subvencioniranje;
- b) korištenje informacije dobijene od konkurencije s netržišnim učinkom; i
- c) ne pružanje, ostalim operaterima pravovremeno, tehničkih informacija o osnovnim sredstvima i komercijalno značajnih informacija koje su im neophodne kako bi pružali usluge.

2. Međusobno povezivanje

2.1. Ovaj se dio primjenjuje na povezivanje s operaterima javnih telekomunikacionih mreža ili pružaocima usluga kako bi se korisnicima jednog operatera omogućilo komuniciranje s korisnicima drugog operatera i pristup uslugama koje pruža drugi operater pri čemu su preuzete posebne obaveze.

2.2. Međusobno povezivanje koje se mora osigurati

Međusobno povezivanje između vodećih operatera će se osigurati na bilo kojoj tački mreže gdje je to tehnički izvodljivo. Takvo međusobno povezivanje će biti omogućeno:

- a) na nediskriminatornoj osnovi, uslovima (uključujući tehničke standarde i specifikacije) i po cijenama i kvalitetima koji nisu manje povoljni od onih za svoje vlastite slične usluge ili za slične usluge nepovezanih pružalaca usluga ili za svoje podružnice ili ostale afilijacije;
- b) pravovremeno, u rokovima, uslovima (uključujući tehničke standarde i specifikacije) i po cijenama zasnovanim na troškovima koji su transparentni, razumni, vodeći računa o ekonomskoj izvodljivosti, kao i dovoljno međusobno nevezani kako pružalac ne bi morao plaćati sastavne dijelove mreže ili sredstva koja mu nisu potrebna da bi mogao pružiti uslugu; i
- c) na zahtjev, na tačkama dodatnim u odnosu na završne tačke mreže koje nudi većini korisnika, te koje podliježu troškovima koji odražavaju troškove izgradnje neophodnih dodatnih sredstava.

2.3. Javna dostupnost postupaka za pregovore o međusobnom povezivanju

Postupci koji se primjenjuju za međusobno povezivanja s vodećim operaterima će biti javno dostupni.

2.4. Transparentnost ugovora o međusobnom povezivanju

Operatori sa značajnom tržišnom snagom moraju osigurati da ugovori o međusobnom povezivanju i referentne ponude za međusobno povezivanje budu javno dostupni.

2.5. Međusobno povezivanje: rješavanje sporova

Operater koji zahtijeva međusobno povezivanje s operatorom sa značajnom tržišnom snagom, moći će se obratiti:

- a) u bilo koje vrijeme; ili
- b) u razumnom vremenskom razdoblju koje će biti javno poznato nezavisnom domaćem tijelu, a to može biti regulatorno tijelo prema stavu 5, radi rješavanja sporova u vezi s odgovarajućim rokovima, uslovima i cijenama za međusobno povezivanje unutar razumnog razdoblja, u obimu u kojem one nisu bile ranije uspostavljene.

3. Univerzalne usluge

Crna Gora ima pravo definisati vrstu obaveze univerzalne usluge koju želi pružati. Takve obveze se neće smatrati netržišnim ponašanjem *per se*, pod uslovom da se sprovede na transparentni, nediskriminatorni i konkurentno neutralan način te da nisu više opterećujuće nego što je to potrebno za takvu vrstu univerzalne usluge kako je definiše Crna Gora.

4. Javna dostupnost kriterijuma za dozvole

U slučaju kada je potrebna dozvola, sljedeće će biti javno dostupno:

- a) svi kriterijumi za dobijanje dozvole, te vremenski rok koji je normalno potreban kako bi se donijela odluka koji se odnosi na zahtjev za dobijanje dozvole.
- b) rokovi i uslovi za individualne dozvole

Razlog odbijanja dozvole bit će saopšten podnosiocu zahtjeva na njegov zahtjev.

5. Nezavisno regulatorno tijelo

Regulatorno tijelo odvojeno je i nije odgovorno nijednom pružaocu osnovnih telekomunikacionih usluga. Odluke i postupci regulatornog tijela će biti nepristrasni u odnosu na sve tržišne učesnike.

6. Dodjela i korištenje ograničenih dobara

Bilo koji postupak za dodjelu i korištenje ograničenih dobara, uključujući frekvencije, brojeve i pravo na prolaz, će biti izvršeni na objektivan, pravovremen, transparentan i nediskriminatoran način. Tekuće stanje dodijeljenih frekvencija će biti javno dostupno, ali se neće zahtijevati detaljna informacija o frekvencijama dodijeljenim za specifične potrebe Vlade.

LISTA IZUZEĆA OD ČLANA 4 PROTOKOLA III (MFN) CRNE GORE

Sektor ili pod-sektor	Opis mjera koje nisu u skladu sa članom 4	Zemlje na koje se mjera odnosi	Očekivano trajanje	Uslovi koji stvaraju potrebu za izuzećem
Pravne usluge	Pored konsultantskih usluga, ostale pravne usluge koje pružaju advokati, odnosno advokati koji su članovi Advokatske komore Crne Gore i upisani u registar Komore mogu te usluge pružati pod uslovom reciprociteta.	Sve zemlje.	Neodređeno.	Uzajamna koordinacija pravne profesije koja obuhvata regionalni razvoj sudskih i administrativnih institucija.
Audiovizuelne usluge - Proizvodnja i distribucija audiovizuelnih djela putem emitovanja ili ostalim sredstvima prenosa javnosti	Mjere na osnovu kojih se definišu djela evropskog porijekla, tako da se jednako tretiraju domaća i strana audiovizuelna djela koja zadovoljavaju određene jezičke kriterijume i kriterijume porijekla u vezi sa pristupom emitovanju ili ostalim sredstvima prenosa javnosti.	Strane Konvencije Savjeta Evrope o prekograničnoj televiziji ili druge evropske zemlje sa kojima bi takav sporazum mogao biti zaključen	Neodređeno. Izuzeće je potrebno, za određene zemlje, jedino dok se sporazum o ekonomskoj integraciji ne zaključi ili sklopi.	Mjere imaju za cilj da, u okviru sektora, promovišu kulturne vrijednosti u Evropi, kao i dostizanje ciljeva lingvističke politike

Sektor ili pod-sektor	Opis mjera koje nisu u skladu sa članom 4	Zemlje na koje se mjera odnosi	Očekivano trajanje	Uslovi koji stvaraju potrebu za izuzećem
- Proizvodnja i distribucija kinematografskih djela i televizijskih programa	Mjere zasnovane na međuvladinim i plurilateralnim sporazumima o koprodukciji audiovizuelnih djela kojima se daje nacionalni tretman audiovizuelnim djelima obuhvaćenim takvim sporazumima, naročito u pogledu njihove distribucije i finansiranja.	Sve zemlje sa kojima je poželjna kulturna kooperacija (sporazumi koji već postoje ili su u fazi pregovora sa sljedećim zemljama: Alžir, Angola, Argentina, Australija, Bolivijaska Republika Venecuela, Brazil, Burkina Faso, Kanada, Kape Verde, Čile, Obala Slonovače, Kolumbija, Kuba, Egipat, Gvineja Bisao, Indija, Izrael, Mali, Meksiko, Maroko, Mozambik, Novi Zeland, Sao Tome i Principe, Senegal, zemlje centralne, istočne i jugoistočne Evrope, Švajcarska, Tunis, Turska).	Neodređeno.	Cilj ovih sporazuma je promocija kulturnih veza između zemalja potpisnica.
- Proizvodnja i distribucija televizijskih programa i kinematografskih djela	Mjere kojima se obezbjeđuje benefit od nekih programa podrške (kao što su Akcioni plan za napredne televizijske usluge, MEDIA ili Eurimaž) za audiovizuelna djela i njihove ponuđače koji ispunjavaju određene kriterijume o evropskom porijeklu.	Evropske zemlje.	Neodređeno. Izuzeće je potrebno, za određene zemlje, jedino dok se sporazum o ekonomskoj integraciji ne zaključi ili sklopi.	Cilj ovih programa je čuvanje i promocija regionalnog identiteta evropskih zemalja koje imaju dugotrajne kulturne veze.
Usluge drumskog transporta	Dozvole za drumski saobraćaj se izdaju pod uslovom reciprociteta.	Sve zemlje.	Neodređeno.	Međunarodna praksa.

Sektor ili pod-sektor	Opis mjera koje nisu u skladu sa članom 4	Zemlje na koje se mjera odnosi	Očekivano trajanje	Uslovi koji stvaraju potrebu za izuzećem
- Prevoz lica i tereta	Mjere preduzete na osnovu odredbi postojećih i budućih sporazuma koji rezervišu i/ili ograničavaju usluge drumskog transporta i specifikuju rokove i uslove transporta, uključujući dozvole za tranzit i/ili povlašćene putarine na teritoriji Crne Gore i van teritorije Crne Gore.	Sve zemlje sa kojima su ovi sporazumi na snazi.	Neodređeno.	Potreba za izuzećem se vezuje za regionalne karakteristike usluga drumskog saobraćaja i potrebom za regulisanjem prava transporta preko teritorije Crne Gore kao i između Crne Gore i zemalja potpisnica.
Prodaja, marketing i kompjuterski rezervacioni sistem usluga avio prevoza	Obaveze crnogorskih prodavača CRS sistema odnosno obaveze crnogorskih matičnih avio špeditera i špeditera-učesnika se neće primjenjivati u pogledu stranih matičnih špeditera ili CRS koje kontrolišu strani avio špediteri u mjeri da njihov CRS izvan Crne Gore ne nudi nacionalni tretman crnogorskim matičnim avio špediterima ili crnogorskim matičnim avio špediterima i špediterima-učesnicima.	Sve zemlje u kojima je prisutan CRS sistem prodavača ili matični avio špediteri	Neodređeno.	Potreba za izuzećem je proističe iz nezadovoljavajućeg razvoja multilateralno dogovorenih pravila za funkcionisanje CRS-a.
Svi sektori	Mjere zasnovane na bilateralnim sporazumima zaključenim od strane Crne Gore sa ciljem obezbjeđenja kretanja svih fizičkih lica koja pružaju usluge.	Zemlje regiona.	Neodređeno.	Sporazumi odražavaju proces progresivne liberalizacije trgovine između Crne Gore i njenih trgovinskih partnera u regionu.

PROTOCOL I
(Referred to in Article 10)

ARTICLE 1

Protocol I to the Free Trade Agreement between Montenegro and the Republic of Turkey, signed on 26 November 2008 and entered into force on 1 March 2010 (hereinafter referred to as "the Agreement") shall be replaced by this Protocol.

ARTICLE 2

This Protocol shall apply to products that are specified in Article 9 of the Agreement.

ARTICLE 3

1. The agricultural products originating in the Republic of Turkey listed in Annex I to this Protocol shall be imported into Montenegro according to the conditions established in that Annex.

2. The agricultural products originating in Montenegro listed in Annex II to this Protocol shall be imported into the Republic of Turkey according to the conditions established in that Annex.

ARTICLE 4

The Parties shall grant preferential treatment to each other as regards the products listed in Annexes to this Protocol in compliance with the provisions of Protocol II of the Agreement, concerning the rules of origin.

ARTICLE 5

This Protocol shall enter into force on the first day of the second month, following the date of the receipt of the latter written notification through diplomatic channels, by which the Parties inform each other that all necessary requirements foreseen by their national legislation for the entry into force of this Protocol, have been fulfilled.

IN WITNESS THEREOF the undersigned plenipotentiaries, being duly authorized thereto, have signed this Protocol.

DONE at Ankara, on 17th of July, 2019, in two originals, each in the Montenegrin, Turkish and English languages, all texts being equally authentic. In case of any divergence in the interpretation of this Protocol, the English text shall prevail.

For Montenegro

Dragica SEKULIĆ

Minister of Economy

For the Republic of Turkey

Ruhsar PEKCAN

Minister of Trade

Annex I to Protocol I

Imports into Montenegro of the following products originating in the Republic of Turkey shall be subject to the concessions set out below:

HS Code	Product Description	Tariff Quota Volume (tonnes)	Preferential Customs Duty
0406 90 29	Kashkaval	65	100 % reduction from MFN
0406 90 32	Feta		
0406 90 99	Other cheese: other, other, other, other		
0406 90 29	Kashkaval	Unlimited	50 % reduction from MFN
0406 90 32	Feta		
0406 90 99	Other cheese: other, other, other, other		
0709 93 (1 January-31 December)	Pumpkins, squash and gourds (Cucurbita spp.), fresh or chilled	500	100 % reduction from MFN
0709 93 10 (1 November-31 March)	Courgettes, fresh or chilled		
0713 40	Lentils, shelled, whether or not skinned or split	Unlimited	100 % reduction from MFN
0804 20	Figs, fresh or dried	200	100 % reduction from MFN
0805 10	Oranges, fresh or dried	750	100 % reduction from MFN
0805 40	Grapefruit (including pomelos), fresh or dried	400	100 % reduction from MFN
0805 50	Lemons (Citrus limon, Citrus limonum) and limes (Citrus aurantifolia, Citrus latifolia), fresh or dried	3.000	100 % reduction from MFN
0806 20	Grapes, dried	100	100 % reduction from MFN
0808 10 80	Apples: other, fresh	200	100 % reduction from MFN
0813 10	Apricots, dried	100	100 % reduction from MFN
1704	Sugar confectionery (including white chocolate), not containing cocoa	800	100 % reduction from MFN
1806	Chocolate and other preparations containing cocoa	1.500	100 % reduction from MFN

HS Code	Product Description	Tariff Quota Volume (tonnes)	Preferential Customs Duty
1902	Pasta, whether or not cooked or stuffed (with meat or other substances) or otherwise prepared, such as spaghetti, macaroni, noodles, lasagne, gnocchi, ravioli, cannelloni; couscous, whether or not prepared	1.300	100 % reduction from MFN
1905 31	Sweet biscuits	2.000	100 % reduction from MFN
1905 32	Waffles and wafers		
1905 90	Bread, pastry, cakes, biscuits and other bakers' wares, whether or not containing cocoa; communion wafers, empty cachets of a kind suitable for pharmaceutical use, sealing wafers, rice paper and similar products: other		
1905 10	Crispbread	1.000	100 % reduction from MFN
1905 20	Gingerbread and the like		
1905 40	Rusks, toasted bread and similar toasted products		
2008 19	Fruit, nuts and other edible parts of plants, otherwise prepared or preserved, whether or not containing added sugar or other sweetening matter or spirit, not elsewhere specified or included: other, including mixtures	200	100 % reduction from MFN
2102 10	Active yeasts	500	100 % reduction from MFN
2202 10	Waters, including mineral waters and aerated waters, containing added sugar or other sweetening matter or flavored	1.000	100 % reduction from MFN

Annex II to Protocol I

Imports into the Republic of Turkey of the following products originating in Montenegro shall be subject to the concessions set out below:

HS Code	Product Description	Tariff Quota Volume (tonnes)	Preferential Customs Duty
0201 ¹	Meat of bovine animals, fresh or chilled	1.700	100 % reduction from MFN
0202 ¹	Meat of bovine animals, frozen		
0204 ¹	Meat of sheep or goats, fresh, chilled or frozen	1.000	100 % reduction from MFN
0210	Meat and edible meat offal, salted, in brine, dried or smoked; edible flours and meals of meat or meat offal	150	100 % reduction from MFN
0709 51	Mushrooms of the genus <i>Agaricus</i> , fresh or chilled	150	100 % reduction from MFN
0709 59	Mushrooms and truffles: other, fresh or chilled		
0711 59 00	Mushrooms and truffles: other, provisionally preserved (for example, by sulphur dioxide gas, in brine, in sulphur water or in other preservative solutions), but unsuitable in that state for immediate consumption		
0712 39 00	Mushrooms, wood ears (<i>Auricularia</i> spp.), jelly fungi (<i>Tremella</i> spp.) and truffles: other, dried, whole, cut, sliced, broken or in powder, but not further prepared		
0809 30	Peaches, including nectarines, fresh	300	100 % reduction from MFN
0810 40	Cranberries, bilberries and other fruit of the genus <i>Vaccinium</i> , fresh	350	100 % reduction from MFN
0810 20 10	Raspberries, fresh	200	100 % reduction from MFN

¹ Notwithstanding Protocol II of the Agreement, the products covered under the preferential tariff quota for tariff headings 0201, 0202, 0204 shall obtain originating status only if they are produced of animals wholly obtained in Montenegro or by application of bilateral cumulation.

HS Code	Product Description	Tariff Quota Volume (tonnes)	Preferential Customs Duty
0811 20 31	Raspberries, uncooked or cooked by steaming or boiling in water, frozen, containing added sugar or other sweetening matter		
1101 00	Wheat or meslin flour	5.000	100 % reduction from MFN
1211	Plants and parts of plants (including seeds and fruits), of a kind used primarily in perfumery, in pharmacy or for insecticidal, fungicidal or similar purposes, fresh, chilled, frozen or dried, whether or not cut, crushed or powdered	150	100 % reduction from MFN
1902	Pasta, whether or not cooked or stuffed (with meat or other substances) or otherwise prepared, such as spaghetti, macaroni, noodles, lasagne, gnocchi, ravioli, cannelloni; couscous, whether or not prepared	500	0 % for industrial component + T2 (agriculture component) will be applied
2007	Jams, fruit jellies, marmalades, fruit or nut purée and fruit or nut pastes, obtained by cooking, whether or not containing added sugar or other sweetening matter	300	30 %
2204	Wine of fresh grapes, including fortified wines; grape must other than that of heading 2009	2.500 hl	100 % reduction from MFN
3301	Essential oils (terpeneless or not), including concretes and absolutes; resinoids; extracted oleoresins; concentrates of essential oils in fats, in fixed oils, in waxes or the like, obtained by enfleurage or maceration; terpenic by-products of the deterpenation of essential oils; aqueous distillates and aqueous solutions of essential oils	Unlimited	100 % reduction from MFN

**PROTOCOL III
ON TRADE IN SERVICES**

**SECTION I
GENERAL PROVISIONS**

**ARTICLE 1
Objective and Scope**

1. Montenegro and the Republic of Turkey (hereinafter referred as Parties), reaffirming their respective commitments under the WTO Agreement and their commitment to create a better climate for the development of trade and investment between the Parties, hereby lay down the necessary arrangements for progressive and reciprocal liberalisation of trade in services.

2. This Protocol applies to measures by the Parties affecting trade in services.

3. This Protocol shall not apply:

(a) to domestic and international air transport services, whether scheduled or non-scheduled and services directly related to the exercise of traffic rights, other than:

- (i) aircraft repair and maintenance services;
  - (ii) selling and marketing of air transport services;
  - (iii) computer reservation system (CRS) services;
- (b) cabotage in maritime transport services;

(c) subsidies or grants provided by a Party or a state enterprise thereof, including government-supported loans, guarantees and insurance.

4. Nothing in this Protocol shall be construed to require any Party to privatize public undertakings or to impose any obligation with respect to government procurement.

5. The provisions of this Protocol shall not apply to services supplied in the exercise of governmental authority within the respective territories of the Parties.

6. Each Party retains the right to exercise its powers and to regulate and introduce new regulations consistent with the provisions of this Protocol in order to meet legitimate public policy objectives.

**ARTICLE 2
Incorporation of Provisions from the GATS**

Wherever a provision of this Protocol provides that a provision of the GATS is incorporated into and made part of this Protocol, the meaning of the terms used in the GATS provision shall be understood as follows:

- (a) “Member” means Party;
- (b) “Schedule” means a Schedule referred to in Article 16 (Schedules of Specific Commitments) and contained in Annex I; and
- (c) “Specific commitment” means a specific commitment in a Schedule referred to in Article 16.

ARTICLE 3 **Definitions**

For the purpose of this Protocol, and with reference to Article 2:

(a) the following definitions and explanations of the Article I of the GATS are, *mutatis mutandis*, incorporated into and made part of this Protocol:

- (i) “trade in services”;
- (ii) “services”; and
- (iii) “a service supplied in the exercise of governmental authority”;
- (b) “measures by Parties” means measures adopted or maintained by:
  - (i) central, regional or local governments and authorities; and
  - (ii) non-governmental bodies in the exercise of powers delegated by central, regional or local governments or authorities;
- (c) “measures by Parties affecting trade in services” include measures in respect of:
  - (i) the purchase, payment or use of a service;
  - (ii) the access to and use of, in connection with the supply of a service, services which are required by Parties to be offered to the public generally;
  - (iii) the presence, including commercial presence, of persons of a Party for the supply of a service in the territory of the other Party;
- (d) “service supplier” means any person that supplies, or seeks to supply, a service;²
- (e) “service of the other Party” means a service which is supplied,

---

² Where the service is not supplied directly by a juridical person but through other forms of commercial presence such as a branch or a representative office, the service supplier (i.e. the juridical person) shall, nonetheless, through such presence be accorded the treatment provided for service suppliers under the Protocol. Such treatment shall be extended to the presence through which the service is supplied and need not be extended to any other parts of the supplier located outside the territory where the service is supplied.

(i) from or in the territory of that other Party, or in the case of maritime transport, by a vessel registered under the laws of that other Party, or by a person of that other Party which supplies the service through the operation of a vessel and/or its use in whole or in part; or

(ii) in the case of the supply of service through commercial presence or through presence of natural persons, by a service supplier of that other Party;

(f) “natural person of a Party” means a natural person who is a national of either party according to its respective legislation;

(g) “juridical person” means any legal entity duly constituted or organized in accordance with the applicable laws of a Party, whether privately or governmentally owned or controlled, including any corporation, trust, partnership, sole proprietorship, joint venture or business association;

(h) “juridical person of the other Party” means a juridical person which is either:

(a) constituted or otherwise organized under the law of the other Party, and is engaged in substantive business operations in the territory of that Party; or

(b) in the case of the supply of a service through commercial presence, owned or controlled by;

(i) natural persons of that Party; or

(ii) juridical persons of that Party identified under subparagraph (a);

(i) the following definitions of Article XXVIII of the GATS are hereby incorporated into and made part of this Protocol:

(i) “measure”;

(ii) “supply of a service”;

(iii) “commercial presence”;

(iv) “sector” of a service;

(v) “monopoly supplier of a service”;

(vi) “service consumer”;

(vii) “person”;

(viii) “owned”, “controlled” and “affiliated”; and

(ix) “direct taxes”;

(j) “GATS” means the General Agreement on Trade in Services of 1994;

(k) the “FTA” means the Free Trade Agreement between Montenegro and the Republic of Turkey;

(l) The definitions of paragraph 6 of the GATS Annex on Air Transport Services are hereby incorporated into and made part of this Protocol, *mutatis mutandis*.

ARTICLE 4 Most-Favoured-Nation (MFN) Treatment

1. Without prejudice to measures taken in accordance with Article VII of the GATS, and except as provided for in its List of MFN Exemptions contained in Annex I, a Party shall accord immediately and unconditionally, to services and service suppliers of the other Party treatment no less favourable than the treatment it accords to like services and service suppliers of any non-party.

2. Treatment arising from an economic integration agreement concluded by one of the Parties and notified under Article V or Article V *bis* of the GATS shall be excluded from the obligation in paragraph 1.

3. If a Party enters into an agreement of the type referred to in paragraph 2, it shall upon request from the other Party afford adequate opportunity to that Party to negotiate the benefits granted therein.

4. The rights and obligations of the Parties in respect of advantages accorded to adjacent countries shall be governed by paragraph 3 of Article II of the GATS.

ARTICLE 5 Market Access

Commitments on market access shall be governed by Article XVI of the GATS, which is hereby incorporated into and made part of this Protocol.

ARTICLE 6 National Treatment

Commitments on national treatment shall be governed by Article XVII of the GATS, which is hereby incorporated into and made part of this Protocol.

ARTICLE 7 Additional Commitments

Additional commitments shall be governed by Article XVIII of the GATS, which is hereby incorporated into and made part of this Protocol.

ARTICLE 8

Domestic Regulation

1. In sectors where specific commitments are undertaken, each Party shall ensure that all measures of general application covered by this Protocol affecting trade in services are administered in a reasonable, objective and impartial manner.

2. With a view to ensuring that measures relating to qualification requirements and procedures, technical standards and licensing requirements do not constitute unnecessary barriers to trade in services, each Party shall ensure, as appropriate for individual sectors where specific commitments are undertaken, that such measures are:

- (a) based on objective and transparent criteria, such as competence and the ability to supply the service;
- (b) not more burdensome than necessary to ensure the quality of the service and;
- (c) in the case of licensing procedures, not in themselves a restriction on the supply of the service.

3. Each Party's regulatory authorities shall make publicly available the requirements, including any documentation required, for completing applications relating to the supply of services.

4. Where a Party requires authorization for the supply of a service on which specific commitment has been made, it shall ensure that its competent authorities:

- (g) within a reasonable period of time after the submission of an application considered complete under its domestic laws and regulations, inform the applicant of the decision concerning the application;
- (h) to the extent practicable, establish an indicative timeframe for processing of an application;
- (i) if an application is rejected, to the extent practicable inform the applicant of the reasons for the rejection, either directly or on request as appropriate;
- (j) at the request of the applicant, provide, without undue delay, information concerning the status of the application;
- (k) as far as practicable, provide applicants with the opportunity to correct minor errors and omissions in their applications and endeavour to provide guidance on the additional information required; and
- (l) where they deem appropriate, accept copies of documents that are authenticated in accordance with its domestic law in place of original documents.

5. Each Party shall ensure that any authorization fee charged by the competent authority is reasonable, and does not, in itself, restrict the supply of the relevant service.

6. In sectors where specific commitments regarding professional services are undertaken, each Party shall provide for adequate procedures to verify the competence of professionals of the other Party.

ARTICLE 9

Mutual Recognition

1. For the purpose of the fulfilment of its relevant standards or criteria for the authorisation, licensing or certification of service suppliers, each Party shall give due consideration to any requests by the other Party to recognise the education or experience obtained, requirements met, or licences or certifications granted in that other Party. Such recognition may be based upon an agreement or arrangement with that other Party, or otherwise be accorded autonomously.

2. Where a Party recognises, by agreement or arrangement, the education or experience obtained, requirements met, or licences or certifications granted, in the territory of a third party, that Party shall afford the other Party adequate opportunity to negotiate its accession to such an agreement or arrangement, whether existing or future, or to negotiate a comparable agreement or arrangement with it. Where a Party accords recognition autonomously, it shall afford adequate opportunity for the other Party to demonstrate that the education or experience obtained, requirements met, or licences or certifications granted, in the territory of that other Party should also be recognised.

3. The Parties shall encourage their relevant competent bodies to enter into negotiations on recognition of professional qualifications and/or registration procedures with a view to the achievement of early outcomes.

4. Any such agreement or arrangement or autonomous recognition shall be in conformity with the relevant provisions of the WTO Agreement, in particular paragraph 3 of Article VII of the GATS.

ARTICLE 10

Transparency and Disclosure of Confidential Information

The rights and obligations of the Parties in respect of transparency shall be governed by paragraphs 1 and 2 of Article III and by Article III *bis* of the GATS, which are hereby incorporated into and made part of this Protocol.

ARTICLE 11

Monopolies and Exclusive Service Suppliers

The rights and obligations of the Parties in respect of monopolies and exclusive service suppliers shall be governed by paragraphs 1, 2 and 5 of Article VIII of the GATS, which are hereby incorporated into and made part of this Protocol.

ARTICLE 12

Business Practices

The rights and obligations of the Parties in respect of business practices shall be governed by Article IX of the GATS, which is hereby incorporated into and made part of this Protocol.

ARTICLE 13

Payments and Transfers

1. Except under the circumstances envisaged in Article 14 (Restrictions to Safeguard the Balance of Payments) the Parties shall not apply restrictions on international transfers and payments for current transactions relating to its specific commitments.

2. Nothing in this Protocol shall affect the rights and obligations of the Members of the International Monetary Fund under the Articles of Agreement of the Fund, including the use of exchange actions which are in conformity with the Articles of Agreement, provided that a Member shall not impose restrictions on any capital transactions inconsistently with its specific commitments regarding such transactions, except under Article 14 (Restrictions to Safeguard the Balance of Payments) or at the request of the Fund.

ARTICLE 14 **Restrictions to Safeguard the Balance of Payments**

1. In the event of serious balance-of-payments and external financial difficulties or threat thereof, a Party may adopt or maintain restrictions on trade in services on which it has undertaken specific commitments, including on payments or transfers for transactions related to such commitments. It is recognised that particular pressures on the balance of payments of a Party in the process of economic development or economic transition may necessitate the use of restrictions to ensure, inter alia, the maintenance of a level of financial reserves adequate for the implementation of its programme of economic development or economic transition.

2. The restrictions referred to in paragraph 1:

- (a) shall not be discriminatory;
- (b) shall be consistent with the Articles of Agreement of the International Monetary Fund;
- (c) shall avoid unnecessary damage to the commercial, economic and financial interests of the other Party;
- (d) shall not exceed those necessary to deal with the circumstances described in paragraph 1;
- (e) shall be temporary and be phased out progressively as the situation specified in paragraph 1 improves.

3. In determining the incidence of such restrictions, the Parties may give priority to the supply of services which are more essential to their economic or development programs. However, such restrictions shall not be adopted or maintained for the purpose of protecting a particular service sector.

4. The Party maintaining or having adopted such restrictive measures, or any changes thereto, shall promptly notify them to the Joint Committee and present, as soon as possible, a time schedule for their removal.

ARTICLE 15 **Exceptions**

The rights and obligations of the Parties in respect of general exceptions and security exceptions shall be governed by Article XIV and paragraph 1 of Article XIV *bis* of the GATS, mutatis mutandis, which are hereby incorporated into and made part of this Protocol.

ARTICLE 16
Schedules of Specific Commitments

1. Each Party shall set out in a schedule the specific commitments it undertakes under Articles 5, 6 and 7. With respect to sectors where such specific commitments are undertaken, each Schedule shall specify the elements set forth in subparagraphs (a) to (e) of paragraph 1 of Article XX of the GATS.

2. Measures inconsistent with both Articles 5 and Article 6 shall be dealt with as provided for in paragraph 2 of Article XX of the GATS.

3. The Parties' Schedules of specific commitments are set out in Annex I.

4. Neither Party may adopt more discriminatory measures with regard to services or service suppliers of the other Party in comparison with treatment accorded pursuant to the specific commitments undertaken in conformity with paragraph 1.

ARTICLE 17
Modification of Schedules

1. The Parties shall, upon written request by a Party, hold consultations to consider any modification or withdrawal of a specific commitment in the requesting Party's Schedule of specific commitments.

2. The consultations shall be held within three months after the requesting Party made its request. In the consultations, the Parties shall aim to ensure that a general level of mutually advantageous commitments no less favourable to trade than that provided for in the Schedule of specific commitments prior to such consultations is maintained.

3. Modifications of Schedules are subject to the procedures set out in Articles 29 (Procedures of the Joint Committee) and Article 34 (Amendments) of the FTA.

ARTICLE 18
Relations with the Agreement

1. This Protocol shall be an integral part of the Free Trade Agreement between Montenegro and the Republic of Turkey, signed on 26 November 2008 and entered into force on 1 March 2010, as stipulated in Article 35 (Protocols and Annexes) of the FTA.

2. The provisions of the FTA shall not apply to this Protocol, with the exception of Article 28 (Establishment of the Joint Committee), Article 29 (Procedures of the Joint Committee), Article 32 (Fulfilment of Obligations), Article 34 (Amendments), Article 35 (Protocols and Annexes), Article 36 (Validity and Withdrawal), Article 37 (Entry into Force) of the FTA.

3. For the purposes of Article 32 (Fulfilment of Obligations) of the FTA, the procedures set in Article 21 (Notifications and Consultations Procedure for the Application of Measures) of the FTA shall apply, *mutatis mutandis*.

4. Unless otherwise specified, any consultations that will take place under this Protocol shall be subject to the provisions set in Article 21 (Notifications and Consultations Procedure for the Application of Measures) of the FTA, *mutatis mutandis*.

5. In the event of any inconsistency between this Protocol and the provisions of the FTA, the provisions of this Protocol shall prevail to the extent of the inconsistency.

ARTICLE 19
Annexes, Appendixes and Footnotes

The Annexes, Appendixes and footnotes to this Protocol are integral parts of this Protocol.

SECTION II
TEMPORARY PRESENCE OF NATURAL PERSONS FOR BUSINESS PURPOSES

ARTICLE 20
Scope

1. This Section applies to measures affecting the entry and temporary stay of natural persons who are service suppliers of a Party, and natural persons of a Party who are employed by a service supplier of a Party, in respect of the supply of a service.

2. This Section shall not apply to measures affecting natural persons seeking access to the employment market of a Party, nor shall it apply to measures regarding citizenship, residence or employment on a permanent basis.

3. Nothing in this Section shall prevent a Party from applying measures to regulate the entry of natural persons into, or their temporary stay in, its territory, including those measures necessary to protect the integrity of, and to ensure the orderly movement of natural persons across its borders, provided that such measures are not applied in such a manner as to nullify or impair the benefits accruing to the other Party under this Protocol.³

ARTICLE 21
General Principle

Each Party shall apply its measures relating to the provisions of this Section as expeditiously as possible, so as to avoid unduly impairing or delaying trade in goods or services under this FTA.

ARTICLE 22
Specific Commitments

1. In scheduling commitments pursuant to Article 5 (Market Access) and Article 6 (National Treatment) of the Protocol, each Party shall set out in its schedule the commitments it undertakes for the entry and temporary stay in its territory of natural persons of the other Party. These schedules shall specify the terms, limitations and conditions governing those commitments for each category of service supplier, including the period of stay and any possibility for extension of stay, any numerical quotas and any requirement of an economic needs test.

2. Each Party shall grant entry and temporary stay to natural persons of the other Party in accordance with this Section including the terms and conditions for each category set out in Annex I (Schedule of Specific Commitments) provided that the natural persons comply with the relevant immigration laws and regulations applicable to entry and temporary stay such as those relating to public health and safety and national security.

3. The sole fact that a Party grants entry and temporary stay to a natural person of the other Party shall not be construed to exempt that person from meeting any applicable licensing or other requirements, including any mandatory codes of conduct, to practice a profession or otherwise engage in business activities.

---

³ The sole fact of requiring a visa for natural persons shall not be regarded as nullifying or impairing benefits under the terms of a specific commitment in Annex I (Schedule of Specific Commitments).

ARTICLE 23
Provision of Information

1. For the purposes of this Section, each Party shall ensure that its competent authorities make publicly available the information necessary for an effective application of the grant of authorizations for the entry into and temporary stay in its territory.

2. Information referred to in subparagraph (1) shall include descriptions of, in particular:

(a) all categories of authorization and permits relevant to the entry and temporary stay for each category set out in Annex I (Schedule of Specific Commitments);

(b) requirements and procedures for application for, and issuance of, first-time entry and temporary stay, including conditions to be met and method of filing; and

(c) requirements and procedures for application for, and issuance of, renewal of entry and temporary stay authorization and permits.

3. Each Party shall provide the other Party with details of relevant publications or web-sites where information referred to in subparagraph (2) is made available.

ARTICLE 24
Entry and Temporary Stay Related Requirements and Procedures

1. Parties shall, in accordance with domestic laws and regulations, ensure transparency, efficiency, due and fair process in visa, work permits or any similar type of authorization regarding entry and temporary stay of natural persons supplying services.

2. Documents requested for granting visa, work permit and any similar type of document must be relevant and not excessive in relation to the purpose for which they are collected.

3. Fees for processing applications for entry and temporary stay and work for the service providers shall be reasonable and determined with regard to the administrative costs involved.

4. Complete applications shall be processed promptly and expeditiously. The competent authorities of each Party shall notify the applicant for entry, temporary stay or work permit of the outcome of its application promptly after a decision has been taken. The notification shall include, if applicable, the period of stay and any other terms and conditions.

5. The period for processing complete work permit applications may not exceed 30 days, except in cases where there are reasonable grounds.

6. Upon the applicant's request, the competent authorities of the Party concerned shall, without undue delay and to the extent possible, provide information concerning the status of the applicant's application.

7. In case of an incomplete application, the applicant shall be informed promptly of the information required to complete the application and shall be provided with the opportunity to correct any deficiencies within a reasonable period of time.

8. When the application is refused, the applicant shall be informed of the refusal and be provided information on available review procedures.

**SECTION III
TELECOMMUNICATIONS**

**ARTICLE 25
Definitions**

For purposes of this Section:

authorization means licenses, concessions, permits, registrations or other authorizations that a Party may require to provide public telecommunications services;

co-location means the access and use of physical space in order to install, maintain or repair equipment on properties owned, or controlled and used, by another supplier for the provision of public telecommunications services;

cost-oriented means based on costs, and may include a reasonable profit and may involve different cost methodologies for different facilities or services;

end user means a final consumer of, or subscriber to, a public telecommunications service, which is not authorized to resell and/or provide public telecommunication services;

enterprise means any entity constituted or organized under applicable law, whether or not for profit, and whether privately or governmentally owned or controlled, including any company, corporation, trust, partnership, sole proprietorship, joint venture or other business association, and a branch of an enterprise;

enterprise of a Party means an enterprise constituted or organized under the law of a Party and carrying out business activities there;

essential elements are those elements of the network or public telecommunications service that:

- (a) are essential for the provision of public telecommunications services;
- (b) are exclusively or predominantly provided, by a single supplier or a limited number of suppliers; and
- (c) are not economically or technically feasible to replace in order to supply a service;

interconnection means the link between two or more public telecommunication networks within the territory of a Party, in order to allow users of one supplier to communicate with the users of another supplier and also be able to have access to the services provided by another supplier;

leased circuits means telecommunications facilities between two or more designated points that are destined for the dedicated use or for the availability of a particular client or for other users chosen by that client;

major supplier means a supplier of public telecommunications services which has the ability to importantly affect the terms of participation, from the point of view of price and supply in the relevant market of networks or public telecommunications services, as a result of:

- (a) control of the essential elements or,
- (b) the use of its position in the market;

network element means any facility or an equipment used for the provision of a public telecommunications service, its technical definition must include its characteristics, functions and capabilities that are provided by such facilities or equipment;

non-discriminatory means treatment no less favourable than that given to any other network or similar telecommunication services user, in like circumstances;

number portability means the right of end-users of public telecommunications services to maintain for fixed telephone numbers at the same location, for mobile numbers at any location, the same phone numbers when switching to a similar supplier of public telecommunications services in that Party's territory;

public telecommunications network means the infrastructure used for providing public telecommunications services;

public telecommunications services means any telecommunications service, offered to the general public. These services may include, among others, telephony and data transmission, without any end to end change in the form or content of the information, but excludes information services;

reference interconnection offer means an offer of interconnection offered by a major supplier and registered or approved by the telecommunication regulatory body, which is sufficiently detailed to allow suppliers of public telecommunications services willing to accept those rates, terms and conditions, to obtain interconnection without having to engage in negotiations with the supplier in question;

telecommunications means the emission, transmission and reception of signals by any physical, electromagnetic or optical means;

telecommunications regulatory authority means the body or bodies in the telecommunications services sector, in charge of any of the regulatory tasks assigned in accordance with the national legislation of each Party;

termination point of the network means the physical network connection point where a public telecommunications network connects with the facilities and equipment of end-users or, where applicable, the point where other telecommunication networks connect to this one; and

user means a natural or legal person, whether a subscriber or not, that uses telecommunications services, may be a supplier of public telecommunications services.

ARTICLE 26

Scope

1. This Section shall apply to:

(a) measures adopted or maintained by a Party, related to the access to, and the use of, the public telecommunications networks and services;

(b) measures adopted or maintained by a Party, related to the obligations of the providers of public telecommunications networks or services; and

(c) other measures adopted or maintained by a Party, related to the public telecommunications networks and services.

2. This Section shall not apply to measures adopted or maintained by a Party related to broadcasting⁴ and cable distribution of radio or television programming destined to the public, except to guarantee that the enterprises that provide these services have access and continuous use of public telecommunications networks and services as established in Article 27 (Public Telecommunications Networks and Services Access and Use).

3. Nothing in this Section shall be construed to require a Party, or require a Party to compel any enterprise, to establish, construct, acquire, lease, operate or supply public telecommunication networks or services, where such networks or services are not offered to the general public.

4. In addition, this Section shall not be construed as preventing a Party from prohibiting persons that operate private networks, the use of their networks to provide public telecommunication networks or services to third persons.

ARTICLE 27

Public Telecommunications Networks and Services Access and Use

1. Subject to the right of a Party to restrict the supply of a service in accordance with the reservations set out in their Schedules, a Party shall ensure that enterprises of the other Party have access to public telecommunications networks or services offered in its territory or across its borders and may use them on reasonable and non-discriminatory terms and conditions, including, among other forms, the provisions established in paragraphs 2 to 7.

2. Each Party shall ensure that such enterprises are permitted to:

(a) buy or lease and connect terminals or other equipment that interfaces with the public telecommunications networks;

(b) provide services to end-users, over owned or leased circuits;

(c) interconnect private, leased or owned, circuits with networks and public telecommunication services of that Party, or with circuits leased or owned by another enterprise; and

(d) perform switching, signalling, processing and conversion functions; and use operating protocols of their choice.

---

⁴ Broadcasting shall be defined as provided for in the relevant legislation of each Party.

3. Each Party shall ensure that enterprises of the other Party may use public telecommunication networks and services to transmit information in its territory or across its borders, and to access information contained in databases or otherwise stored in a readable form by a machine in the territory of any Party. Any new or amended measures of a Party significantly affecting such use shall be notified. Upon the request of the other Party, each Party shall afford adequate opportunity for dialogue under the Joint Committee regarding such notification.

4. Notwithstanding paragraph 3, a Party may take necessary measures to:

(a) ensure the security and confidentiality of messages, and/or

(b) protect the privacy of personal data of telecommunications end users;

provided that such measures are in line with its relevant legislations and not applied in a way that would constitute a discriminatory, arbitrary or unjustifiable mean, or a disguised restriction on trade in services.

5. Each Party shall ensure that no conditions are imposed on access to and use of public telecommunications networks or services, except those deemed necessary to:

(a) safeguard the public service responsibilities of suppliers of public telecommunications networks or services, in particular their ability to make their networks or services available to the general public;

(b) protect the privacy of personal data, confidentiality of communications, technical integrity and security of public telecommunication networks or services; or

(c) ensure that service suppliers of the other Party do not provide services that are limited by the reservations listed by the Parties in their schedules of commitments.

6. Provided that they satisfy the criteria set out in paragraph 5, the conditions for access and use of public telecommunications networks or services may include:

(a) the requirement to use specific technical interfaces, including interface protocols, for interconnection with such networks and services;

(b) requirements, where necessary, for interoperability of such services;

(c) type approval of terminal or other equipment which interfaces with the network and technical requirements relating to the attachment of such equipment to those networks; and

(d) restrictions on the interconnection of private, leased or owned, circuits with such networks or services, or with circuits leased or owned by other enterprise.

7. Nothing in this Article shall prevent a Party to establish obligation of requiring notification, license, concession, permit, registration or other type of authorization for an enterprise to provide any kind of public telecommunications service in its territory.

ARTICLE 28

Public availability of authorization criteria

1. Where authorization is required, the following will be made publicly available:

(a) all the authorization criteria and the period of time normally required to reach a decision concerning an application for authorization; and

(b) the terms and conditions of individual authorization.

2. The reasons for the denial of an authorization will be made known to the applicant upon request.

ARTICLE 29

Performance of Major Suppliers

Treatment of Major Suppliers

1. Each Party shall ensure that major suppliers in its territory provide suppliers of public telecommunications services of the other Party, treatment no less favourable than that provided by such suppliers, in like circumstances, to its subsidiaries, to its affiliates or non-affiliated suppliers of public telecommunications services with respect to:

(a) availability, supply, rates or quality of networks or similar public telecommunications services; and

(b) the availability of technical interfaces necessary for interconnection.

Competitive Safeguards

1. Each Party shall maintain the appropriate measures to prevent suppliers that, in an individual or a conjunctive way, are major suppliers in its territory, apply or continue applying anti-competitive practices.

2. The anti-competitive practices referred to in paragraph 1 include:

(a) perform anti-competitive activities of cross-subsidization;

(b) use information obtained from competitors with anti-competitive results; and

(c) not making available to other suppliers of public telecommunications services, in a timely manner, technical information on the essential elements and commercially relevant information which those suppliers need to provide public telecommunications services.

Interconnection Obligations relating to Major Suppliers

1. Each Party shall ensure that a major supplier in its territory provides interconnection for the facilities and equipment of suppliers of public telecommunications services of the other Party

(a) at any technically feasible point in the major supplier's network that is offered to other suppliers of public telecommunication services in its territory;

(b) under non-discriminatory terms, conditions (including technical standards and specifications), and rates;

(c) of a quality no less favourable than that provided by the major supplier for its own like services, for like services of non-affiliated suppliers of public telecommunications services or for its subsidiaries or other affiliates;

(d) in a timely fashion, and on terms and conditions (including technical standards and specifications), and at cost-oriented rates (except when following market review, the regulatory authority imposes different model for determining rates) that are transparent, reasonable, having regard to economic feasibility, and sufficiently unbundled so that the suppliers need not pay for network components or facilities that they do not require for the service to be provided; and

(e) on request, at points in addition to the network termination points offered to the majority of users, subject to charges that reflect the cost of construction of necessary additional facilities.

2. Each Party shall ensure that a major supplier in its territory provides suppliers of public telecommunications services of the other Party the opportunity to interconnect their facilities and equipment with those of the major supplier through a reference interconnection offer or another standard interconnection offer containing the rates, terms, and conditions that the major supplier offers generally to suppliers of public telecommunications services. In addition, each Party shall ensure that suppliers of public telecommunications services of the other Party have the opportunity to interconnect their facilities and equipment with those of the major supplier through negotiation of a new interconnection agreement.

3. Each Party shall provide a means for suppliers of the other Party to obtain the rates, terms, and conditions necessary for interconnection offered by a major supplier. Such means include, at a minimum, ensuring:

(a) the public availability of rates, terms, and conditions for interconnection with a major supplier set by the telecommunications regulatory body; or

(b) the public availability of a reference interconnection offer.

4. Each Party shall make publicly available the applicable procedures for interconnection negotiations with a major supplier in its territory.

ARTICLE 30
Supply and Pricing of Leased Circuits

1. Each Party shall ensure that major suppliers in its territory provide to enterprises and suppliers of public telecommunications services of the other Party leased circuits, which are public telecommunication services, in terms, conditions and rates that are reasonable and non-discriminatory.

2. For purposes of paragraph 1, each Party shall provide to its telecommunications regulatory body the authority to require major suppliers in its territory, offer to enterprises and suppliers of public telecommunications services of the other Party leased circuits, in a flat rate or in capacity-based and cost-oriented prices.

ARTICLE 31
Co-location

1. Each Party shall ensure that major suppliers in its territory provide suppliers of public telecommunication services of the other Party, the physical co-location of necessary equipment to interconnect or have access to unbundled network elements on terms and conditions, and at cost-oriented rates where applicable, that are reasonable, transparent and non-discriminatory.

2. Each Party may specify, in accordance with its domestic laws and regulations, the elements subject to paragraph 1.

ARTICLE 32
Access to Poles, Ducts, Conduits and Rights of Way

Each Party shall ensure that major suppliers in its territory provide access to poles, ducts, conduits and each Party shall ensure rights of way to suppliers of public telecommunications services of the other Party on terms and conditions and at rates that are reasonable and non-discriminatory.

ARTICLE 33
Resale

Each Party shall ensure that major suppliers in its territory:

(a) offer for resale, at reasonable⁵ rates, to suppliers of public telecommunications services of the other Party, public telecommunications services that such major suppliers provide retail to end users; and

(b) does not impose discriminatory or unjustified conditions or limitations in the resale of such services⁶.

---

⁵ A Party may determine reasonable rates through any methodology it considers appropriate.

⁶ Where its domestic law or legislation so establishes it, one Party may prohibit the reseller to obtain, at wholesale rates, a public telecommunications service that is available at a retail level only to a limited category of users, to offer such service to a different category of users.

ARTICLE 34
Unbundling of Network Elements

1. Each Party shall provide to its telecommunications regulatory body, the authority to require major suppliers in its territory provide to suppliers of public telecommunications services of the other Party, access to the network elements in an unbundled way on terms and conditions, and cost-oriented rates that are reasonable, non-discriminatory and transparent for the supply of public telecommunications services.

2. Each Party may determine which network elements should be available in its territory and which suppliers may obtain such elements, in accordance with its domestic laws and regulations.

ARTICLE 35
Interconnection

1. Each Party shall ensure that suppliers of public telecommunications services in its territory provide, directly or indirectly, the possibility to negotiate interconnection to suppliers of public telecommunications services of the other Party, in accordance with the Party's domestic legislation.

2. For the purposes of paragraph 1, each Party shall ensure that suppliers of public telecommunications services in its territory take reasonable actions to protect the confidentiality of commercially sensitive information, or related to, suppliers and end users of public telecommunications services, and only use such information to provide those services.

ARTICLE 36
Number Portability

Each Party shall ensure that suppliers of public telecommunications services in its territory provide number portability, in an opportune way, and in reasonable and non-discriminatory terms and conditions.

ARTICLE 37
Flexibility in the Choice of Technologies

1. Neither Party may prevent suppliers of public telecommunications services to have flexibility in choosing the technologies that they use to provide their services, including mobile wireless services, subject to the valid technical regulations in each Party.

2. Nothing in this Article shall be construed as preventing that, if a service supplier intends to provide a different approach to the service that was authorized, the regulatory body require additional license or other proper authorization to provide such public telecommunications service.

ARTICLE 38
Universal Service

3. Each Party has the right to define the kind of universal service obligations that it wishes to adopt or maintain.

4. Each Party shall administer any universal service obligation it adopts or maintains, in a transparent, non-discriminatory and competitively neutral way, and shall ensure that any universal service obligation is not more burdensome than necessary for the type of universal service defined by the Party.

ARTICLE 39
Attribution, Assignment and Use of Scarce Resources

6. Each Party shall administer its procedures for the attribution, assignment and use of scarce telecommunications resources, in an objective, opportune, transparent and non-discriminatory way, except those related to government use.

7. The measures of a Party related to the attribution and assignment of the spectrum and frequency management do not constitute incompatible measures, *per se* with Article 5 (Market Access).

8. In consequence, each Party shall retain the right to establish, implement and maintain spectrum and frequency management policies that may have the effect to limit the number of suppliers of public telecommunications services, as long as this is done in a compatible way with other provisions of this Protocol. In addition, each Party retains the right to attribute and assign frequency bands taking into account present and future needs and the availability of spectrum.

9. Each Party shall make available to the public the current state of attributed and assigned frequency bands but shall not be required to provide detailed identification of attributed and assigned frequencies for specific government uses.

10. Where the spectrum for non-government telecommunications services is attributed, each Party's procedures shall be based on open and transparent basis that considers the public interest. These procedures shall be based on domestic legislation and, in general, will be effectuated on market-based approaches and/or public tender procedures for the assignment of spectrum for terrestrial non-governmental telecommunications services.

ARTICLE 40
Regulatory Authority

5. Each Party shall ensure that its telecommunications regulatory authority is independent and is separate from and not accountable to, any supplier of public telecommunications services.

6. For this purpose, each Party shall ensure that its telecommunications regulatory authority has no financial interest or operational functions in any supplier of public telecommunications services.

7. Each Party shall ensure that the decisions and procedures of its regulatory authority are impartial with respect to all market participants. For this purpose, each Party shall ensure that any financial interest that the Party has in a supplier of public telecommunications services, does not influence the decisions and procedures of its telecommunications regulatory authority.

8. Neither Party shall provide to a supplier of public telecommunications services a treatment more favourable than that provided to a similar supplier of the other Party, justifying that the supplier that receives more favourable treatment is totally or partly owned by the national government of any of the Parties.

ARTICLE 41
Resolution of Domestic Telecommunications Disputes

Each Party shall ensure that there are internal mechanisms for dispute resolution, in accordance with its valid domestic legislation.

ARTICLE 42

Transparency

In addition to the regulations of Article 10 (Transparency and Disclosure of Confidential Information) of Section I (General Provisions), in accordance with domestic legislation of the Party, each Party shall ensure that to the extent possible:

- (a) promptly publish or make available to the public the regulation that establishes the telecommunications regulatory authority, including the basis for such regulation;
- (b) provide interested parties, as far as possible, with adequate public notice, of the opportunity to comment any regulation that the telecommunications regulatory authority proposes; and
- (c) make available to the public the measures concerning public telecommunications networks or services, including measures relating to:
  - (i) rates and other terms and conditions of the service;
  - (ii) specifications of technical interfaces;
  - (iii) conditions for the connection of the terminal and other equipment to the public telecommunications network;
  - (iv) requirements of notification, license, permit, registration or other authorization, if they exist;
  - (v) information about the responsible bodies of the elaboration, modification and adoption of measures related to standards that affect the access and use; and
  - (vi) procedures related to resolution of telecommunications disputes, set out in Article 41 (Resolution of Domestic Telecommunications Disputes).

ARTICLE 43

Relation with the Protocol

In case of any incompatibility between this Section and other parts of this Protocol, this Section shall prevail to the extent of the incompatibility.

ARTICLE 44

Standards and International Organizations

The Parties recognize the importance of international standards for global compatibility and interoperability of networks or telecommunication services, and undertake to promote such standards through the work of competent international bodies, including the International Telecommunication Union and the International Organization for Standardization.

SECTION IV FINANCIAL SERVICES

ARTICLE 45 Scope and Definitions

1. This Section sets out the principles of the regulatory framework for all financial services on which specific commitments are undertaken in Annex I (Schedules of Specific Commitments).

2. For the purposes of this Section:

“financial services” means any service of a financial nature offered by a financial service supplier of a Party. Financial services include all insurance and insurance-related services, and all banking and other financial services (excluding insurance). Financial services include the following activities:

(a) Insurance and insurance-related services:

(i) direct insurance (including co-insurance): life; non-life;

(ii) reinsurance and retrocession;

(iii) insurance inter-mediation, such as brokerage and agency; and

(iv) services auxiliary to insurance, such as consultancy, actuarial, risk assessment and claim settlement services; and

(b) Banking and other financial services (excluding insurance):

(v) acceptance of deposits and other repayable funds from the public;

(vi) lending of all types, including consumer credit, mortgage credit, factoring and financing of commercial transactions;

(vii) financial leasing;

(viii) all payment and money transmission services, including credit, charge and debit cards, travellers cheques and bankers drafts;

(ix) guarantees and commitments;

(x) trading for own account or for account of customers, whether on an exchange, in an over-the-counter market or otherwise, the following:

A. money market instruments (including cheques, bills and certificates of deposits);

B. foreign exchange;

C. derivative products including, but not limited to, futures and options;

D. exchange rate and interest rate instruments, including products such as swaps, forward rate agreements;

E. transferable securities; and

F. other negotiable instruments and financial assets, including bullion;

(xi) participation in issues of all kinds of securities, including underwriting and placement as agent (whether publicly or privately) and provision of services related to such issues;

(xii) money broking;

(xiii) asset management, such as cash or portfolio management, all forms of collective investment management, pension fund management, custodial, depository and trust services;

(xiv) settlement and clearing services for financial assets, including securities, derivative products and other negotiable instruments;

(xv) provision and transfer of financial information, and financial data processing and related software; and

(xvi) advisory, intermediation and other auxiliary financial services on all the activities listed in subparagraphs (v) through (xv), including credit reference and analysis, investment and portfolio research and advice, advice on acquisitions and on corporate restructuring and strategy.

“financial service supplier” means any natural person or juridical person of a Party that seeks to provide or provides financial services and does not include a public entity;

“new financial service” means a service of a financial nature, including services related to existing and new products or the manner in which a product is delivered, that is not supplied by any financial service supplier in the territory of a Party but which is supplied in the territory of the other Party;

“public entity” means:

(a) a government, a central bank or a monetary authority of a Party or an entity owned or controlled by a Party, that is principally engaged in carrying out governmental functions or activities for governmental purposes, not including an entity principally engaged in supplying financial services on commercial terms; or

(b) a private entity, performing functions normally performed by a central bank or monetary authority, when exercising those functions.

ARTICLE 46 **Prudential Carve-out⁷**

1. Each Party may adopt or maintain measures for prudential reasons⁸, including:

(a) the protection of investors, depositors, policy-holders or persons to whom a fiduciary

---

⁷ Any measure which is applied to financial service suppliers established in a Party's territory, that are not regulated and supervised by the financial supervisory authority of that Party would be deemed to be a prudential measure for the purposes of this Agreement. For greater certainty any such measure shall be taken in line with this Article.

⁸ It is understood that the term “prudential reasons” may include the maintenance of the safety, soundness, integrity, or financial responsibility of individual financial service suppliers as well as the maintenance of the safety and financial and operational integrity of payment and clearing systems.

duty is owed by a financial service supplier; and

(b) ensuring the integrity and stability of the Party's financial system.

2. These measures shall not be more burdensome than necessary to achieve their aim, and where they do not conform to the other provisions of this Agreement, they shall not be used as a means of avoiding each Party's commitments or obligations under such provisions.

3. Nothing in this Agreement shall be construed to require a Party to disclose information relating to the affairs and accounts of individual consumers or any confidential or proprietary information in the possession of public entities.

4. Without prejudice to other means of prudential regulation of cross-border trade in financial services, a Party may require the licensing and/or registration of cross-border financial service suppliers of the other Party and of financial instruments.

ARTICLE 47 Transparency

1. The Parties recognise that transparent regulations and policies governing the activities of financial service suppliers are important in facilitating access of foreign financial service suppliers to, and their operations in, each other's markets. Each Party commits to promoting regulatory transparency in financial services.

2. The competent authorities of each Party shall make available to interested persons domestic requirements and applicable procedures for completing applications relating to the supply of financial services.

3. Where a licence or an authorisation is required for the supply of a financial service, the competent authorities of a Party shall make the requirements for such a licence or an authorisation publicly available.

4. Each Party shall ensure that all measures of general application to which this Section applies are administered in a reasonable, objective, and impartial manner.

5. To the extent practicable, each Party should allow reasonable time between publication of final regulations of general application and their effective date.

6. Each Party shall ensure that the rules of general application adopted or maintained by self-regulatory organizations of the Party are promptly published or otherwise made available in such a manner as to enable interested persons to become acquainted with them.

7. Each Party shall maintain or establish appropriate mechanisms for responding to inquiries from interested persons regarding measures of general application covered by this Section.

ARTICLE 48
Self- Regulatory Organizations

When a Party requires membership or participation in, or access to, any self-regulatory organizations, securities or futures exchange or market, clearing agency or any other organization or association, in order for financial service suppliers of the other Party to supply financial services on an equal basis to financial service suppliers of the Party, or when the Party provides directly or indirectly such entities with privileges or advantages in supplying financial services, the Party shall ensure that such entities accord national treatment and MFN treatment to financial service suppliers of the other Party resident in the territory of the Party.

ARTICLE 49
Payment and Clearing Systems

Under terms and conditions that accord national treatment, each Party shall grant to financial service suppliers of the other Party established in its territory access to payment and clearing systems operated by public entities and to official funding and refinancing facilities available in the normal course of ordinary business. This Article is not intended to confer access to a Party's lender of last resort facilities.

ARTICLE 50
New Financial Services

1. Each Party shall permit a financial service supplier of the other Party established in its territory to provide any new financial service that the Party would permit its own financial service suppliers to supply, in like circumstances, under its domestic law, provided that the introduction of the new financial service does not require a new law or modification of an existing law.

2. A Party may determine the institutional and juridical form through which the service may be provided and may require authorization for the provision of the service. Where such authorization is required, a decision shall be made within a reasonable period of time and the authorization may be refused only for prudential reasons.

ARTICLE 51
Transfers and Processing of Information

Subject to its domestic legislation, no Party shall take measures that prevent transfers of information into or out of the Party's territory or the processing of financial information, including transfers of data by electronic means, or that, subject to importation rules consistent with international agreements, prevent transfers of equipment, where such transfers of information, processing of financial information or transfers of equipment are necessary for the conduct of the ordinary business of a financial service supplier of the other Party. Nothing in this Article restricts the right of a Party to protect personal data, personal privacy and the confidentiality of individual records and accounts so long as such right is not used to circumvent the provisions of this Section.

ARTICLE 52
Specific Exceptions

1. Nothing in this Protocol shall be construed to prevent a Party, including its public entities, from exclusively conducting or providing in its territory activities or services forming part of a public retirement plan or statutory system of social security, except when those activities may be carried out, as

provided by its domestic regulations, by financial service suppliers in competition with public entities or private institutions.

2. Nothing in this Protocol shall apply to activities conducted by a central bank or monetary authority or by any other public entity in pursuit of monetary or exchange rate policies.

3. Nothing in this Protocol shall be construed to prevent a Party, including its public entities, from exclusively conducting or providing in its territory activities or services for the account or with the guarantee or using the financial resources of the Party, including its public entities except when those activities may be carried out, as provided by its domestic regulations, by financial service suppliers in competition with public entities or private institutions.

ARTICLE 53 **Dispute Settlement**

For any arbitration panel that is established for disputes on prudential issues and other financial matters under this Agreement, the arbitrators shall have the necessary expertise relevant to the specific financial service under dispute.

**SECTION V
ELECTRONIC COMMERCE**

**ARTICLE 54
Definitions**

For purposes of this Section:

“**digital products**” means computer programs, text, video, images, sound recordings, and other products that are digitally encoded and produced for commercial sale or distribution, and transmitted electronically. For greater certainty, digital products do not include digitised representations of financial instruments, including money;

“**electronic authentication**” means an electronic procedure that enables the confirmation of electronic identification of a physical or legal entity or verification of the origin and integrity of data in electronic form;

“**electronic signature**” means data in electronic form that is in, affixed to, or logically associated with, an electronic document, and that may be used to identify the signatory in relation to the electronic document and indicate the signatory’s approval of the information contained in the electronic document;

“**electronic technologies**” means a combination of software and hardware that provides interaction between the persons of the Parties using an electronic document;

“**electronic transmission or transmitted electronically**” means transmissions made using any electromagnetic means, including by photonic means;

“**personal data**” means any data, including information, about an identified or identifiable natural person;

“**trade administration documents**” means forms a Party issues or controls that must be completed by or for an importer or exporter in connection with the import or export of goods; and

“**unsolicited commercial electronic message**” means an electronic message which is sent for commercial and marketing purposes to an electronic address without the consent of the recipient or against the explicit rejection of the recipient, using an internet access service supplier and, to the extent provided for under the domestic laws and regulations of each Party, other telecommunications service.

**ARTICLE 55
Scope**

1. This Section shall apply to measures adopted or maintained by a Party affecting trade by electronic means.

2. Nothing in this Section shall be construed to limit the Parties’ right to regulate or to introduce new regulations to meet legitimate policy objectives.

ARTICLE 56
General Provisions

1. The Parties recognize the economic growth and opportunity provided by the increasing use of electronic commerce in trade, in particular for businesses and consumers, the importance of the need to create an environment of trust and confidence in its use.

2. The Parties recognize that electronic commerce may increase trade opportunities and contribute to economic growth, and underscore the importance of promoting the use of electronic technologies in trade in order to minimize the costs and facilitate trade.

ARTICLE 57
Customs Duties

1. No Party may impose a customs duty on electronic transmissions, consistent with the WTO Ministerial Decision of 13 December 2017 in relation to the Work Programme on Electronic Commerce.

2. Each Party reserves the right to adjust its practice referred to in paragraph 1 in accordance with any further WTO Ministerial Decisions in relation to the Work Programme on Electronic Commerce.

3. For greater certainty, the provision of paragraph 1 does not prevent a Party from imposing an internal tax or other internal charge on a delivery transmitted by electronic means, provided that the tax or charge is imposed in a manner consistent with this FTA.

ARTICLE 58
Non-discriminatory Treatment of Digital Products

1. No Party may accord less favourable treatment to digital products created, produced, published, contracted for, commissioned or first made available on commercial terms in the territory of the other Party, or to digital products of which the author, performer, producer, developer, or owner is a person of the other Party than it accords to other like digital products.⁹

2. The Parties understand that this Article does not apply to subsidies or grants provided by a Party including government-supported loans, guarantees, and insurances.

3. This Article does not apply to any measure affecting broadcasting.

ARTICLE 59
Electronic Authentication and Certification Services

1. Except in circumstances otherwise provided for under its law, a Party shall not deny the legal validity of a signature solely on the basis that the signature is in electronic form.

---

⁹ For greater certainty, to the extent that a digital product of a non-Party is a "like digital product", it will qualify as an "other like digital product" for the purposes of this paragraph.

2. Neither Party shall adopt or maintain measures for electronic authentication that would:

(a) prohibit parties to an electronic transaction from mutually determining the appropriate electronic authentication methods for that transaction;

(b) prevent parties from having the opportunity to establish before judicial or administrative authorities that their electronic transaction complies with any legal requirements with respect to electronic authentication.

3. Notwithstanding paragraph 2, a Party may require that, for a particular category of electronic transactions or electronic communications that have significant relevance to those transactions, the method of authentication meets certain performance standards or is based on a specific electronic certificate issued by a supplier of certification services accredited or recognized in accordance with the Party's laws and regulations provided that the requirement serves a legitimate policy objective.

4. Each Party shall, in accordance with its legislation on electronic authentication and certification services, endeavour to facilitate the procedure of accreditation or recognition of suppliers of certification services, which have already obtained accreditation or recognition under the legislation of the other Party.

ARTICLE 60

Personal Data Protection

1. The Parties recognize the economic and social benefits of protecting the personal data of users of electronic commerce that contributes to enhancing consumer confidence in electronic commerce.

2. Each Party shall, in a manner it considers appropriate, protect the personal data of the users of electronic commerce. Personal data of the users of electronic commerce can only be shared with the other Party with the consent of the users or in accordance with the conditions provided under Parties' respective domestic legislation.

3. Each Party shall:

(a) adopt or maintain a domestic legal framework that provides for the protection of the personal data of the users of electronic commerce;

(b) ensure that service providers and intermediary service providers take all necessary technical and administrative measures for the protection of personal data.

4. Each Party shall publish information on the personal data protections it provides to users of electronic commerce, including how:

(a) individuals can pursue remedies; and

(b) business can comply with any legal requirements.

5. Recognising that the Parties may take different legal approaches to protecting personal data, each Party should encourage the development of mechanisms to promote compatibility between these different regimes. These mechanisms may include the recognition of regulatory outcomes, whether

accorded autonomously or by mutual arrangement, or broader international frameworks. To this end, the Parties shall endeavour to exchange information on any such mechanisms applied in their jurisdictions and explore ways to extend these or other suitable arrangements to promote compatibility between them.

ARTICLE 61 Paperless Trading

The Parties shall endeavour to:

- (a) make trade administration documents available to the public in electronic form; and
- (b) accept trade administration documents submitted electronically as the legal equivalent of the paper version of those documents, in accordance with its domestic laws and regulations.

ARTICLE 62 Cooperation on Electronic Commerce

Recognising the global and inter-connected nature of electronic commerce, the Parties shall endeavour to:

- (a) work together to assist small and medium enterprises to overcome obstacles encountered in the use of electronic commerce;
- (b) recognise the certificates of electronic authentication issued to the public and facilitate cross-border certification services, in accordance with its domestic laws and regulations;
- (c) exchange information and share experiences on regulations, policies, enforcement and compliance regarding electronic commerce, including:
  - (i) personal data protection;
  - (ii) consumer protection, consumers' right of withdrawal and improvement of consumer confidence in electronic commerce;
  - (iii) the liability of intermediary service providers with respect to the transmission or storage of information;
  - (iv) the treatment of unsolicited commercial electronic messages;
  - (v) customs model and practices in electronic commerce; and
  - (vi) any other issues relevant for the development of electronic commerce.
- (d) encourage cooperation in the area of transport and logistics services for the express delivery of goods supplied by e-commerce, including through:
  - (i) promoting and facilitating partnerships among e-retailers and logistics players;

(ii) exchanging information, where possible and practicable including rates, on express delivery services provided in and from its territory.

ARTICLE 63

Online Consumer Protection

1. The Parties recognize the importance of adopting and maintaining transparent and effective measures to protect consumers from fraudulent and deceptive commercial practices as well as measures conducive to the development of consumer confidence when they engage in electronic commerce.

2. To this end, each Party shall adopt or maintain provisions regarding consumer protection in their domestic laws to proscribe fraudulent and deceptive commercial practices that cause harm to consumers engaged in electronic commerce.

3. The Parties shall ensure that consumers are provided with the information regarding their rights stemming from the consumer protection legislation, including the information regarding privacy rules and alternative dispute resolution mechanisms.

4. The Parties shall endeavour to promote the cooperation between their respective national consumer protection bodies or other relevant bodies on activities related to cross-border electronic commerce in order to enhance consumer welfare and confidence.

5. Each Party's national consumer protection enforcement bodies shall endeavour to cooperate with those of the other Party, in appropriate cases of mutual concern, in the enforcement of their respective laws related to consumer protection in order to prevent or detain fraudulent and deceptive commercial practices in electronic commerce.

ARTICLE 64

Unsolicited Commercial Electronic Messages

1. Each Party shall adopt or maintain measures regarding unsolicited commercial electronic messages that:

(a) require suppliers of unsolicited commercial electronic messages to facilitate the ability of recipients to stop such messages;

(b) require the consent, as specified according to the laws and regulations of each Party, of recipients to receive commercial electronic messages; or

(c) otherwise provide for the minimization of unsolicited commercial electronic messages.

2. Each Party shall provide recourse against suppliers of unsolicited commercial electronic messages who do not comply with its measures implemented pursuant to paragraph 1.

ARTICLE 65
Electronic Supply of Services

The Parties affirm that measures affecting the supply of a service delivered or performed electronically are subject to the obligations contained in the relevant provisions of Protocol III (Trade in services) which are subject to any exceptions or limitations and restrictions set out in Annex I (Schedules of Specific Commitments) that are applicable to such obligations.

**SECTION VI
CO-PRODUCTION ON FILM OR TV SERIES**

**ARTICLE 66
Objective**

Recognising that co-production may serve the development of film or TV series production and encourage further development of the cultural and technological ties between the Parties, this Section aims at facilitating the co-production on film or TV series between the Parties by establishing the rules.

**ARTICLE 67
Scope and Definitions**

1. This Section applies to measures by the Parties affecting co-productions of films or TV series.

2. For the purpose of this Section:

“competent authorities” means both competent authorities responsible for the implementation of this Section or either competent authority in regard to its own country, as the case may be. The competent authorities are:

For Montenegro: Film Center of Montenegro, or its successor,

For Turkey: Ministry of Culture and Tourism, General Directorate of Cinema, or its successor;

“co-producer” means a person or an entity established in the territory of the Parties by whom the arrangements necessary for the making and financing of the cinematographic work and providing other conditions are undertaken, and which are bound by a co-production contract;

“co-production” means a cinematographic work, with or without accompanying sounds, regardless of length or genre, including fiction, animation and documentaries, which is intended to be shown first in cinemas or on TV channels.

**ARTICLE 68
Approval and Procedures**

1. Co-production of films or TV series pursuant to this Section shall be approved by the competent authorities of the Parties in accordance with their internal laws and regulations.

2. The application for the approval of a co-production under this Section shall follow the procedures set out in Appendix, which constitutes an integral part of this Section. However, competent authorities may, in a given case, jointly authorize co-producers to act in accordance with ad-hoc rules, which they jointly approve.

3. Approval shall not be given to a project where the co-producers are linked by common management or control, except to the extent that such an association has been established specifically for the purpose of the co-production project itself.

4. Approval of a proposal for the co-production of a film or TV series by the competent authorities does not imply any permission or authorization to show or distribute the film or TV series thus produced.

5. Co-production of films or TV series shall be made, processed, dubbed or subtitled, up to creation of the first release print in the countries of the participating co-producers. However, if a scenario or the subject of the film or TV series so requires, location shooting, exterior or interior, in a country not participating in the co-production may be authorized by the competent authorities. Similarly, if processing, dubbing or subtitling services of satisfactory quality are not available in a country participating in the co-production, the competent authorities may authorize the procurement of such services from a supplier in a third country.

ARTICLE 69 **Requirements to Co-producers**

1. Failure of a Party's co-producer to fulfil the conditions according to which that Party has approved a co-production or a material breach of the co-production Section by a Party's co-producer may result in the other Party revoking the co-production status of the production and the attendant rights and benefits.

2. In order to qualify for the benefits of co-production, the co-producers shall provide evidence to their respective competent authority that they have the proper technical organization, adequate financial support and necessary professional qualifications to bring the production to a successful conclusion.

3. To be entitled to the benefits under this Section, co-producers shall comply with the legislation and regulations of each of the Parties involved.

ARTICLE 70 **Requirements for Natural Persons**

1. The producers, co-producers, authors, scriptwriters, performers, directors, professionals and technicians participating in co-productions, must be citizens of the Parties in accordance with the national legislation in force of those Parties.

2. The producers, co-producers, authors, scriptwriters, performers, directors, professionals and technicians participating in co-productions, may live in third countries.

3. Should the co-production so require, the participation of professionals who do not fulfil the conditions provided by paragraph 1 may be permitted, only in exceptional circumstances, and with the approval of the competent authorities.

4. Each Party must fulfil the obligations concerning social security liabilities of the production crew who are citizens of the Parties in accordance with their respective social security legislation.

5. Use of any other languages in a co-production other than the languages permitted according to the national legislation of the Parties may be added to the co-production if the screenplay requires it.

ARTICLE 71

National Treatment

1. Any co-production produced in accordance with this Section shall be considered by the competent authorities as a national film or national TV series, subject to national legislation in force of the Parties. Such co-productions shall be entitled to the benefits by virtue of each Party's national legislation or by those which may be decreed by each Party. These benefits accrue solely to the co-producer of a Party that grants them.

2. In all matters concerning the marketing or export of a co-produced film or TV series, each Party will accord the co-produced film or TV series the same status and treatment as a domestic production, subject to national legislation in force of that Party.

ARTICLE 72

Marketing in Third Countries with Quota

1. If a co-produced film or TV series is marketed in a country that has quota regulations with regard to both Parties, it shall be included in the quota of the country which is the majority co-producer. In the event that the contributions of the co-producers are equal, the co-production shall be included in the quota of the Party of which the director of the co-production is a citizen.

2. If a co-produced film or TV series is marketed in a country that has quota regulations with regard to one of the Parties, the co-produced film or TV series shall be marketed by the Party which is not subject to the quota.

ARTICLE 73

Co-production Credits and Festivals

1. All co-produced films or TV series shall be identified as "Montenegrin-Turkish co-production" or "Turkish-Montenegrin co-production".

2. Such identification shall appear in a separate credit title, in all commercial advertising and promotional material, whenever co-produced films or TV series are shown at any public performance.

3. Unless otherwise agreed upon by the competent authorities, co-produced films or TV series shall be entered in international festivals by the Party of the majority co-producer.

4. Co-produced films or TV series produced on the basis of equal contributions shall be entered in international festivals by the Party of which the director is a citizen.

ARTICLE 74

Contribution in Co-Productions

1. The respective financial contribution of the producers of the Parties may vary from ten (10) to ninety (90) per cent for each co-produced film or TV series.¹⁰ In addition, the co-producers shall be required to make an effective technical and creative contribution, proportional to their financial investment in

---

¹⁰ For Turkey, if the minimum contribution is less than twenty (20) per cent, the status of the co-production may be subject to the authorization of the competent authority of Turkey.

the co-produced film or TV series. The technical and creative contribution should be comprised of the combined share of authors, performers, technical-production personnel, laboratories and facilities.

2. In the event that the Montenegrin co-producer or the Turkish co-producer is composed of several production companies, the financial contribution of each company shall not be less than five (5) percent of the total budget of the co-produced film or TV series.

3. In the event that a producer from a third country is authorized to participate in the co-production its financial contribution shall not be less than ten (10) percent. In the event that the co-producer from a third country is composed of several production companies, the financial contribution of each company shall not be less than five (5) percent of the total budget of the co-produced film or TV series.

ARTICLE 75

Entry and Temporary Stay of Natural Persons and Film or TV Series Equipment

1. Subject to their legislation, each Party shall facilitate the entry and temporary stay of the artistic and technical personnel and the performers engaged by a co-producer of the Parties involved for the purpose of the co-production.

2. The Parties shall facilitate the entry and re-export of any film or TV series equipment necessary for the production of co-produced films or TV series under this Section, subject to their legislation.

ARTICLE 76

Profit Distribution

The distribution of profits between co-producers should be proportionate to the contribution of each co-producer.

ARTICLE 77

Intellectual Property Rights

1. For the purposes of this Section and the provisions set forth in paragraph 3 (a) of the Appendix hereto, the co-producers shall ensure that, to the extent any intellectual property rights are embodied in any element of the cinematographic work, these rights will be within the authorship and/or rightholdership according to the domestic laws of the Parties of persons who participated in its creation.

2. Allocation of intellectual property rights in a co-produced film or TV series, including authorship/rightholdership and licensing thereof, shall be made in the co-production contract.

3. Each co-producer shall have free access to all the original co-production materials and the right to duplicate or print there from, but not the right to any use or assignment of intellectual property rights in the said materials, except as determined by the co-producers in the co-production contract.

4. Each co-producer shall be an owner on a joint basis of the physical copy of the original negative or other recording media in which the master co-production is made, not including any intellectual property rights that may be embodied in the said physical copy, except as determined by the co-producers in the co-production contract.

5. Where the co-production is made on film negative, the negative will be developed in a laboratory chosen mutually by the co-producers, and will be deposited therein, on an agreed name.

6. Each co-producer shall be entitled to retain a copy of the original of initial record of the cinematographic work, provided that in respect of the rights in its creation and use paragraph 1 and 2 of this Article shall apply.

7. The co-production contract must guarantee to each co-producer joint ownership of the original picture and sound negative. The contract shall include the provision that this negative shall be kept in a place mutually agreed by the co-producers, and shall guarantee them free access to it.

8. Co-producers must give a subtitled copy of the film or TV series to each Party following the production of the film or TV series.

ARTICLE 78 **Sub-committee on Film or TV Series Co-production**

1. For the purpose of the effective implementation and operation of this Section, the Sub-committee on film or TV series co-productions comprised from the representatives of the competent authorities of each Party and co-chaired by the Parties (hereafter referred to in this Article as “the Sub-committee”) is hereby established. The function of the Sub-committee shall be:

(a) reviewing and monitoring the implementation and operation of this Section with respect to films or TV series co-production;

(b) discussing issues related to film or TV series co-productions with a view to enhancing trade relations between the Parties and promoting efficient and transparent administration of their procedures for application for, and approval of, a co-production under this Section;

(c) proposing initiatives to further promote the cooperation in the area of film or TV series production;

(d) reporting its findings and outcome of its discussions to the Joint Committee; and

(e) carrying out other tasks as may be assigned by the Joint Committee.

2. The activities of the Sub-committee are without prejudice to existing or future relations between the competent authorities of the Parties within the scope of their competence.

Appendix to Section on Film or TV Series Co-Production

Referred to in Article 68.2

Rules of Procedures

1. Applications for qualification of a film or TV series for co-production benefits must be conveyed to the competent authorities at least sixty (60) days prior to the commencement of shooting or key animation of the film or TV series. The applications shall be reviewed by the competent authority within thirty (30) days after the Party with the highest proportion of financial contribution expresses its opinion. The decision shall be notified to the applicants within ten (10) days. If the Party with the highest proportion of financial contribution as well as the competent authority give their affirmation, the co-production shall be considered as approved.

2. The competent authorities shall notify each other of their decision regarding any such application for co-production within thirty (30) days from the date of submitting the complete documentation listed in this Appendix.

3. Applications must be accompanied by the following documents in English language:

(a) A proof of license arrangements with respect to intellectual property rights, of any sort, including in particular copyright and related rights ("related rights" shall be understood as including, inter alia, film or TV series producers' rights, performers' rights, phonogram producers' rights and broadcasters' rights, communication to public rights), embodied in, or arising from, a co-production, to an extent sufficient for purposes of fulfilling the objectives of the co-production contract, including clearance arrangements for public performance, distribution, broadcast, making available by internet or otherwise, and sale or rental of physical or electronic copies of the co-production in the territories of the Parties' home countries as well as in third countries, and including copyright and related rights clearance with respect to any literary, dramatic, musical or artistic work which has been adapted by the applicant for purposes of the co-production;

(b) The signed co-production contract, which is subject to the approval of the competent authorities.

4. The co-production contract must make provision for the following issues:

(s) The title of the co-produced film or TV series, even if provisional;

(t) The name of the writer or the person responsible for adapting the subject if it is drawn from a literary source;

(u) The name of the director (a safety clause is permitted for his/her replacement, if necessary);

(v) The budget of the co-produced film or TV series;

(w) The amount of the financial contributions of the co-producers;

(x) The financial undertakings of each producer in respect of the percentage apportionment of expenditures with regard to development, elaboration, production and post-production costs up to the creation of the answer print;

- (y) The distribution of revenue and profits including the sharing or pooling of markets;
- (z) The respective participation of the co-producers in any costs which exceed the budget or in the benefits from any savings in the production cost;
- (aa) Allocation of intellectual property rights in a co-produced film or TV series, including authorship or rightholdership and licensing thereof;
- (bb) A clause in the contract must recognise that the approval of the film or TV series, entitling it to benefits under the agreement, does not obligate the competent authorities of each Party to permit the public screening of the film or TV series. Likewise, the contract must set out the conditions of a financial settlement between the co-producers in the event that the competent authorities of each Party refuse to permit the public screening of the film or TV series in that Party or in third countries;
- (cc) Breach of the co-production contract;
- (dd) A clause which requires the major co-producer to take out an insurance policy covering all production risks;
- (ee) The approximate starting date of shooting;
- (ff) The list of required equipment (technical, artistic or other) and personnel, including nationality of personnel and the roles to be played by the performers;
- (gg) The production schedule;
- (hh) A distribution agreement, if one has been concluded;
- (ii) The manner in which the co-production shall be entered in international festivals;
- (jj) Other provisions required by the competent authorities.

In addition to the agreement, the following documents must be sent to the competent authority.

- (a) A synopsis of the co-produced film or TV series;
- (b) Treatment;
- (c) The full text of screenplay;
- (d) The list of technical and artistic personnel that produce the co-production;
- (e) Curriculum vitae of the director;
- (f) A detailed budget and financing plan;
- (g) The document of intellectual property transfer for commercial use of the production;
- (h) Production schedule of the co-produced film or TV series;
- (i) Nationality of personnel and the roles to be played the performers.

5. The co-producers will provide any further documentation and information, which the competent authorities deem necessary in order to process the co-production application or in order to monitor the co-production or the execution of the co-production agreement.

6. Any material provisions in the original co-production contract may be amended subject to prior approval by the competent authorities.

7. The replacement of a co-producer is subject to the prior approval by the competent authorities.

8. Competent authorities have to be informed about the participation of a producer from a third country in the co-production.

**SECTION VII
FINAL PROVISIONS**

**ARTICLE 79
Entry into Force**

This Protocol shall enter into force on the first day of the second month, following the date of the receipt of the latter written notification through diplomatic channels, by which the Parties inform each other that all necessary requirements foreseen by their national legislation for the entry into force of this Protocol, have been fulfilled.

IN WITNESS THEREOF the undersigned plenipotentiaries, being duly authorized thereto, have signed this Protocol.

DONE at Ankara on 17th of July, 2019, in two originals, each in the Montenegrin, Turkish and English languages, all texts being equally authentic. In case of any divergence in the interpretation of this Protocol, the English text shall prevail.

For Montenegro
Dragica SEKULIĆ
Minister of Economy

For the Republic of Turkey
Ruhsar PEKCAN
Minister of Trade

ANNEX I
SCHEDULE OF SPECIFIC COMMITMENTS

EXPLANATORY NOTES

1. The list of commitments below (hereinafter referred to as “this Schedule”) indicates the service sectors liberalised pursuant to Article 16 (Schedules of specific commitments) of Protocol III (Trade in services), and, by means of reservations, the market access and national treatment limitations that apply to services and service suppliers of Montenegro in those sectors. This Schedule is composed of the following elements:

- (a) the first column indicates the sector or subsector in which the commitment is undertaken by Turkey, and the scope of liberalisation to which the reservations apply;
- (b) the second column describes the applicable reservations to Article 5 (Market access) of Protocol III (Trade in services) in the sector or subsector indicated in the first column;
- (c) the third column describes the applicable reservations to Article 6 (National treatment) of Protocol III (Trade in services) in the sector or subsector indicated in the first column; and
- (d) the fourth column describes additional commitments on the measures affecting supply of services that are not subject to scheduling under Articles 5 (Market access) and 6 (National treatment) of Protocol III (Trade in services).

Supply of services in sectors or subsectors covered by this Agreement and not mentioned in this Schedule is not committed.

2. Four different modes of supply are indicated in this Schedule. These shall be understood as follows:

- (a) The mode of supply “1) the cross-border supply” is understood as the supply of a service from the territory of Montenegro into the territory of Turkey, in accordance with Article 3.(a).(i) (Definitions) of Protocol III (Trade in services).
- (b) The mode of supply “2) the consumption abroad” is understood as the supply of a service in the territory of Montenegro to the service consumer of Turkey, in accordance with Article 3.(a).(i) (Definitions) of Protocol III (Trade in services).
- (c) The mode of supply “3) the commercial presence” is understood as the supply of a service by a service supplier of Montenegro, through commercial presence in the territory of Turkey, in accordance with Article 3.(a).(i) (Definitions) of Protocol III (Trade in services).
- (d) The mode of supply “4) the presence of natural persons” is understood as the supply of a service by a service supplier of Montenegro, through the temporary presence of natural persons in the territory of Turkey for business purposes, in accordance with Article 3.(a).(i) (Definitions) of Protocol III (Trade in services).

3. Notwithstanding Article 5 (Market access) of Protocol III (Trade in services), non-discriminatory requirements as regards the types of legal form of an establishment do not need to be specified in this Schedule in order to be maintained or adopted by Turkey.

4. Turkey does not undertake any commitment on the entry and temporary stay of natural person categories not indicated in this schedule as well as with regard to intra-corporate transferees, graduate trainees, business visitors and business service sellers in economic activities which are not liberalised pursuant to Article 16 (Schedule of Specific Commitments).

Turkey's commitments on Temporary Movement of Natural Persons for the Purpose of Supplying Services do not apply in cases where the intent or effect of their temporary presence is to interfere with, or otherwise affect the outcome of, any labour/management dispute or negotiation.

Intra-corporate transferees, graduate trainees, business visitors and business service sellers whose entries and temporary stay are permitted shall observe the immigration and labour laws of Turkey.

Turkey may take any measures affecting natural persons seeking access to the employment market of Turkey and measures regarding citizenship, residence or employment on a permanent basis.

5. In identifying individual sectors and sub-sectors, CPC means the Central Products Classification as set out in Statistical Office of the United Nations, Statistical Papers, Series M, No. 77, CPC Prov, 1991. Postal/courier services are defined in the related sector or sub-sector column. Financial services are defined according to the Financial Services Section. A CPC code accompanied with double asterisks "***" indicate that "part of" the sector is covered. "Unbound*" indicate "lack of technical feasibility".

The ordering of the service sectors, sub-sectors and activities in this Schedule reflects the Services Sectoral Classification List contained in the WTO document MTN.GNS/W/120, dated 10 July 1991.

6. This Schedule does not include measures relating to qualification requirements and procedures, technical standards and licensing requirements when they do not constitute a market access or a national treatment limitation within the meaning of Article 5 (Market access) and Article 6 (National treatment) of Protocol III (Trade in services). Those measures (e.g. need to obtain a license, universal service obligations, need to obtain recognition of qualifications in regulated sectors, and need to pass specific examinations, including language examinations and need to have a legal domicile in the territory where the economic activity is performed), even if not listed, apply in any case to services and service suppliers of Montenegro.

The conditions and criteria, required for obtaining all the permissions and authorisations which are indicated in this schedule and those which are applied for becoming a member of all the related chambers, do not limit market access or qualify national treatment within the scope of Article 5 (Market access) and Article 6 (National treatment) of Protocol III (Trade in services).

7. Nothing in this Schedule shall be construed to prejudice the enforcement of any measure under the foreign trade regime and related customs procedures of Turkey with regard to goods, in compliance with international agreements Turkey is a party to. In this respect, with regard to service sectors, sub-sectors or activities where importation and/or exportation of goods might be an integral part of the supply of services, such as distribution services, maintenance and repair services, and technical testing and analysis services, any relevant foreign trade and/or customs measure shall continue to apply, even if not listed, to services and services suppliers of Montenegro.

8. In accordance with Article 1 (Objective and Scope) of Protocol III (Trade in services), this Schedule does not include measures concerning subsidies or grants provided by Turkey, including government-supported loans, guarantees and insurance or to any conditions attached to the receipt of such subsidies or

grants, whether or not such subsidies or grants are offered exclusively to domestic services, service consumers or service suppliers.

9. The rights and obligations arising from this Schedule shall have no self-executing effect and thus confer no rights directly on natural or juridical persons.

THE REPUBLIC OF TURKEY
SCHEDULE OF SPECIFIC COMMITMENTS

Modes of supply: 1) Cross-border supply 2) Consumption abroad 3) Commercial presence 4) Presence of natural persons

Sector or Sub-sector	Limitations on Market Access	Limitations on National Treatment	Additional Commitments
I. HORIZONTAL COMMITMENTS APPLICABLE TO SECTORS LISTED IN THE SECTORAL PART OF THE SCHEDULE			
ALL SECTORS INCLUDED IN THIS SCHEDULE	<p>3) "None for Joint Stock Companies, Limited Liability Companies, Commandite Companies, Collective Companies as defined in Turkish Commercial Code and Foreign Direct Investment Law". Unbound for the establishment or acquisition of any other type of legal entity.</p> <p>Opening of a liaison office by a company organised under the laws of a foreign government is subject to permission of the Ministry of Industry and Technology, provided that they do not engage in commercial activities in Turkey.</p> <p><u>Real Estate Acquisition:</u></p> <p>3) According to Land Registry Law, companies with foreign capital are permitted to acquire real estate in Turkey to conduct business activities listed in the articles of association of their enterprise. However, acquisitions in military zones (military forbidden zones, military security zones and strategic zones) and special security zones require permissions from the</p>	<p>3) <u>Branching:</u></p> <p>The establishment of a branch by a company organised under the laws of a foreign government requires the appointment of a natural person representative with domicile in Turkey who is duly authorised by the company to fully represent it.</p>	

Modes of supply: 1) Cross-border supply 2) Consumption abroad 3) Commercial presence 4) Presence of natural persons

Sector or Sub-sector	Limitations on Market Access	Limitations on National Treatment	Additional Commitments
	<p>Turkish military authorities and province governorship respectively.</p> <p>1.3.4) Unbound for real estate acquisition by foreign natural persons and juridical persons organised under the laws of a foreign government.</p>		
	<p><u>Public utilities:</u></p> <p>Economic activities considered as public utilities at the national or local level may be subject to public monopolies or to exclusive rights granted to private operators.</p>		
	<p>4) Unbound except for measures concerning the entry and temporary stay of natural persons in the following categories:</p> <p>I. <u>Intra-corporate transferees</u> are natural persons who have been employed by a juridical person of Montenegro for at least one year and who are temporarily transferred to one of its subsidiaries, affiliates or branches in the territory of Turkey. The natural person concerned shall belong to one of the following categories.</p>		

Modes of supply: 1) Cross-border supply 2) Consumption abroad 3) Commercial presence 4) Presence of natural persons

Sector or Sub-sector	Limitations on Market Access	Limitations on National Treatment	Additional Commitments
	<p>Executives- Managers:</p> <p>Natural persons working in a senior position within a juridical person, who primarily direct the management of the company, receiving general supervision or direction principally from the board of directors or shareholders of the business or their equivalents, including:</p> <ul style="list-style-type: none"> (A) directing the company or a department or sub-division thereof; (B) supervising and controlling the work of other supervisory, professional or managerial employees; and (C) having the authority personally to recruit and dismiss or recommend recruiting, dismissing or other personnel actions. <p>Specialists:</p> <p>Natural persons working within a juridical person, and who possess uncommon knowledge essential to the company's production,</p>		

Modes of supply: 1) Cross-border supply 2) Consumption abroad 3) Commercial presence 4) Presence of natural persons

Sector or Sub-sector	Limitations on Market Access	Limitations on National Treatment	Additional Commitments
	<p>research equipment, techniques or management. In assessing such knowledge, account will be taken not only of knowledge specific to the company, but also of whether the person has a high level of qualification referring to a type of work or trade requiring specific technical knowledge, including membership of an accredited profession.</p>		
	<p>II. <u>Trainees:</u> means natural persons who have been employed by a juridical person of Montenegro for at least one year, who possess a university degree and who are temporarily transferred to one of its subsidiaries, affiliates, or branches in the territory of Turkey for career development purposes or to obtain training in business techniques or methods.¹¹</p>		
	<p>III. <u>Business visitors</u> are natural persons working in a senior position within a juridical person of</p>		

¹¹ The recipient company may be required to submit a training programme covering the duration of stay for prior approval, demonstrating that the purpose of the stay is for training corresponding to the level of a university degree.

Modes of supply: 1) Cross-border supply 2) Consumption abroad 3) Commercial presence 4) Presence of natural persons

Sector or Sub-sector	Limitations on Market Access	Limitations on National Treatment	Additional Commitments
	<p>Montenegro and who are responsible for setting up a subsidiary, affiliate or branch in the territory of Turkey. They do not engage in direct transactions with the general public and do not receive remuneration from a source located in Turkey.</p>		
	<p>IV. <u>Business Service Sellers:</u> means natural persons who are representatives of a service supplier of Montenegro seeking temporary entry into the territory of Turkey for the purpose of negotiating the sale of services or entering into agreements to sell services for that service supplier. They do not engage in making direct sales to the general public and do not receive remuneration from a source located within Turkey.</p>		
	<p><i>Intra-corporate transferees</i> and <i>trainees</i> need to obtain a work permit</p>		

Modes of supply: 1) Cross-border supply 2) Consumption abroad 3) Commercial presence 4) Presence of natural persons

Sector or Sub-sector	Limitations on Market Access	Limitations on National Treatment	Additional Commitments
	<p>from the Ministry of Family, Labour and Social Services. The work permits may be issued, in accordance with respective laws, regulations and requirements of Turkey, for a period of up to one year. Turkey may authorise an extension for the period allowed in conformity with the laws and regulations in force in its territory.</p> <p>Business visitors and business service sellers are not required to obtain work permits. The entry and temporary stay of business visitors and business service sellers may be permitted, in accordance with respective laws, regulations and requirements of Turkey, for a period of up to 90 days within 180 days.</p> <p>3,4) Foreign engineers and architects may engage in the provision of engineering and architecture services in Turkey only after becoming a temporary member of the related professional chamber under the Union of Chambers of Turkish Engineers and Architects.</p>		

Modes of supply: 1) Cross-border supply 2) Consumption abroad 3) Commercial presence 4) Presence of natural persons			
Sector or Sub-sector	Limitations on Market Access	Limitations on National Treatment	Additional Commitments
	<p>ortaklık)" or an "equity company"¹³ (sermaye şirketi)" in accordance with the Turkish Commercial Code after becoming a member of the related Chamber.</p> <p>Foreign auditing firms may carry out independent audit in Turkey on the condition that they are authorised by Public Oversight, Auditing and Accounting Standards Authority, in accordance with the principle of reciprocity. Auditing firms are required to be established as "equity companies" in accordance with the Turkish Commercial Code. Auditing firms that will perform the audits of capital market institutions are required to be established as "joint-stock corporations".</p> <p>For an audit firm to be authorised: Majority of its capital and voting rights shall be owned by auditors, and all the partners of the firm shall be members of profession.¹⁴ The members of its managing body shall</p>	<p>Turkish and Foreign Financial Advisers.</p> <p>4) Turkish citizenship is required for Accountants and Certified Public Accountants</p>	

¹³ Equity company types are "joint-stock corporation (anonim şirket)", "limited liability company (limited şirket)" and "partnership limited by shares (sermayesi paylara bölünmüş komandit şirket)".

¹⁴ "Members of profession" are "certified public accountants (serbest muhasebeci mali müşavir)" or "sworn-in public accountants (yeminli mali müşavir)" pursuant to the Law No. 3568; and Turkish nationality requirement exists for members of profession.

Modes of supply: 1) Cross-border supply 2) Consumption abroad 3) Commercial presence 4) Presence of natural persons			
Sector or Sub-sector	Limitations on Market Access	Limitations on National Treatment	Additional Commitments
	<p>be entirely composed of the members of profession; and majority of them, but provided that this ratio does not exceed seventy-five percent, shall be the auditors permanently employed by it.</p> <p>4) Unbound</p>		
(c) Taxation Services Business tax planning and consulting services (CPC 86301)	<p>1) None</p> <p>2) None</p> <p>3) None</p> <p>4) Unbound, except as indicated in the horizontal section</p>	<p>1) None</p> <p>2) None</p> <p>3) None</p> <p>4) Unbound, except as indicated in the horizontal section</p>	
(d) Architectural Services (CPC 8671)	<p>1) None</p> <p>2) None</p> <p>3) None</p> <p>4) Unbound, except as indicated in the horizontal section</p>	<p>1) None</p> <p>2) None</p> <p>3) None</p> <p>4) Unbound, except as indicated in the horizontal section</p>	
(e) Engineering Services (CPC 8672)	<p>1) None</p> <p>2) None</p> <p>3) None</p> <p>4) Unbound, except as indicated in the horizontal section</p>	<p>1) None</p> <p>2) None</p> <p>3) None</p> <p>4) Unbound, except as indicated in the horizontal section</p>	
(f) Integrated Engineering (CPC 8673)	<p>1) None</p> <p>2) None</p> <p>3) None</p> <p>4) Unbound, except as indicated in the horizontal section</p>	<p>1) None</p> <p>2) None</p> <p>3) None</p> <p>4) Unbound, except as indicated in the horizontal section</p>	
(g) Landscape architecture services (CPC 8674**)	<p>1) None</p> <p>2) None</p> <p>3) None</p> <p>4) Unbound, except as indicated in the horizontal section</p>	<p>1) None</p> <p>2) None</p> <p>3) None</p> <p>4) Unbound, except as indicated in the horizontal section</p>	
(i) Veterinary Services (CPC 932) - Only for animal hospitals and laboratories	<p>1) None</p> <p>2) None</p> <p>3) Wholly foreign owned animal hospitals and laboratories can be established in Turkey on the condition that all the veterinaries employed are Turkish</p>	<p>1) None</p> <p>2) None</p> <p>3) None</p>	

Modes of supply: 1) Cross-border supply 2) Consumption abroad 3) Commercial presence 4) Presence of natural persons			
Sector or Sub-sector	Limitations on Market Access	Limitations on National Treatment	Additional Commitments
	citizens. Responsible director of an animal hospital or a laboratory must be a veterinary. Nationality requirement exists for veterinaries. Obtaining an operation license from the Ministry of Agriculture and Forest is required. 4) Unbound	4) Unbound	
B. Computer and Related Services			
(a) Consultancy services related to the installation of computer hardware (CPC 841)	1) None 2) None 3) None 4) Unbound, except as indicated in the horizontal section	1) None 2) None 3) None 4) Unbound, except as indicated in the horizontal section	
(b) Software implementation services (CPC 842)	1) None 2) None 3) None 4) Unbound, except as indicated in the horizontal section	1) None 2) None 3) None 4) Unbound, except as indicated in the horizontal section	
(c) Data processing services (CPC 843)	1) None 2) None 3) None 4) Unbound, except as indicated in the horizontal section	1) None 2) None 3) None 4) Unbound, except as indicated in the horizontal section	
(d) Database services including data storage, data hosting and web hosting services (CPC 844)	1) Unbound 2) None 3) None 4) Unbound, except as indicated in the horizontal section	1) Unbound 2) None 3) None 4) Unbound, except as indicated in the horizontal section	
(e) Other CRS - Maintenance and repair services of office machinery and equipment including computers (CPC 845) - Training services for staff of clients (CPC 84990**)	1) None 2) None 3) None 4) Unbound, except as indicated in the horizontal section	1) None 2) None 3) None 4) Unbound except as indicated in the horizontal section	
C. Research and Development Services (excluding R&D financed in whole or in part by public funds)			

Modes of supply: 1) Cross-border supply 2) Consumption abroad 3) Commercial presence 4) Presence of natural persons			
Sector or Sub-sector	Limitations on Market Access	Limitations on National Treatment	Additional Commitments
(a) R&D services on natural sciences (CPC 851 except part of CPC 85102 ¹⁵) (b) R&D services on social sciences and humanities (CPC 852) (c) Interdisciplinary R&D services (CPC 853)	1) None 2) None 3) None 4) Unbound, except as indicated in the horizontal section	1) None 2) None 3) None, except juridical persons duly established in Turkey, but which are acting on behalf of foreign natural persons or juridical persons that have no commercial presence in Turkey, are required to obtain prior permission to conduct scientific research activities in the Turkish territory. 4) Unbound, except as indicated in the horizontal section. In addition, to conduct scientific research activities in the Turkish territory, foreign natural persons are required to obtain prior permission.	
E. Rental/Leasing Services without Operators			
(a) Relating to ships ¹⁶ (CPC 83103) (b) Relating to aircraft ⁶ (CPC 83104) (c) Relating to other transport equipment (CPC 83101+ 83105) (d) Relating to other machinery and equipment (CPC 83106-83109) - Including rental or leasing of studio recording equipment (part of CPC 83109) (e) Leasing or rental services concerning personal and household goods	1) Unbound 2) None 3) None except Turkey may apply economic needs tests with respect to rental/leasing services (without operators) relating to other transport equipment. 4) Unbound except indicated in the horizontal section	1) Unbound 2) None 3) None 4) Unbound except indicated in the horizontal section	

¹⁵ Only R&D services on chemistry are covered under CPC 85102.

¹⁶ This commitment does not include or confer any right with regard to carrying the Turkish flag.

Modes of supply: 1) Cross-border supply 2) Consumption abroad 3) Commercial presence 4) Presence of natural persons			
Sector or Sub-sector	Limitations on Market Access	Limitations on National Treatment	Additional Commitments
(CPC 832)			
F. Other Business Services			
(a) Advertising services (CPC 871)	1) None 2) None 3) None 4) Unbound, except as indicated in the horizontal section	1) None 2) None 3) None 4) Unbound, except as indicated in the horizontal section	
(b) Market research services (CPC 864)	1) None 2) None 3) None 4) Unbound, except as indicated in the horizontal section	1) None 2) None 3) None 4) Unbound, except as indicated in the horizontal section	
(c) Management consulting services (CPC 865)	1) None 2) None 3) None 4) Unbound, except as indicated in the horizontal section	1) None 2) None 3) None 4) Unbound, except as indicated in the horizontal section	
(e) Technical Testing and Analysis Services, excluding technical testing, analysis and control (inspection) services relating to construction and construction materials ¹⁷ , vessels and aircrafts, and marine survey activities. - Composition and purity testing and analysis services (CPC 86761 ^{**}) ¹⁸	1) Unbound 2) Unbound 3) None 4) Unbound, except as indicated in the horizontal section	1) Unbound 2) Unbound 3) None 4) Unbound, except as indicated in the horizontal section	
- Testing and analysis services of physical properties (CPC 86762)	1) Unbound 2) Unbound 3) None 4) Unbound, except as indicated in the horizontal section	1) Unbound 2) Unbound 3) None 4) Unbound, except as indicated in the horizontal section	
- Testing and	1) Unbound	1) Unbound	

¹⁷ Turkey does not assume any commitments regarding technical testing and analysis services relating to the construction sector, including construction and building control activities performed to ensure that the whole construction process, as well as the construction materials used as inputs in the construction, are in conformity with the technical specifications and standards specified by relevant laws and regulations.

¹⁸ Only inspection, testing and analysis services of air, water, noise level and vibration level under CPC 86761.

Modes of supply: 1) Cross-border supply 2) Consumption abroad 3) Commercial presence 4) Presence of natural persons			
Sector or Sub-sector	Limitations on Market Access	Limitations on National Treatment	Additional Commitments
analysis services of integrated mechanical and electrical components (CPC 86763)	2) Unbound 3) None, except establishment of a commercial presence for testing and analysis services regarding automobiles and other motor vehicles is subject to an economic needs test. Main criteria: the number of and impact on existing domestic suppliers, protection of public health, safety, and the environment. 4) Unbound, except as indicated in the horizontal section	2) Unbound 3) None 4) Unbound, except as indicated in the horizontal section	
- Technical inspection services (CPC 86764)	1) Unbound 2) Unbound 3) None 4) Unbound, except as indicated in the horizontal section	1) Unbound 2) Unbound 3) None 4) Unbound, except as indicated in the horizontal section	
(f) Services incidental to hunting (CPC 881)	1) Commercial presence is required. 2) None 3) Only Group A travel agencies may operate in this field with the condition of obtaining a hunting licence. 4) Unbound, except as indicated in the horizontal section	1) Commercial presence is required 2) None 3) None 4) Unbound, except as indicated in the horizontal section	
(h) Services incidental to mining (CPC 883+5115)	1) Commercial presence is required. 2) None 3) ¹⁹ None 4) "Technical supervisors (teknik nezaretçi)" and "permanent supervisors (daimi nezaretçi)" in mining sites are required to be Turkish nationals.	1) Commercial presence is required. 2) None 3) None 4) "Technical supervisors (teknik nezaretçi)" and "permanent supervisors (daimi nezaretçi)" in mining sites are required to be Turkish nationals.	

¹⁹ Petroleum and Mining Laws specify that services incidental to mining require an operating licence.

Modes of supply: 1) Cross-border supply 2) Consumption abroad 3) Commercial presence 4) Presence of natural persons			
Sector or Sub-sector	Limitations on Market Access	Limitations on National Treatment	Additional Commitments
	Otherwise, unbound, except as indicated in the horizontal section.		
(n) Maintenance and repair of equipment (not including maritime vessels, aircraft or other transport equipment) (CPC 633+ 8861-8866)	1) None 2) None 3) None 4) Unbound, except as indicated in the horizontal section	1) None 2) None 3) None 4) Unbound, except as indicated in the horizontal section	
(o) Building-cleaning services (CPC 874)	1) Unbound* 2) None 3) None 4) Unbound, except as indicated in the horizontal section	1) Unbound 2) None 3) None 4) Unbound, except as indicated in the horizontal section	
(p) Photographic services (CPC 875) except specialty photography services (CPC 87504)	1) None 2) None 3) None 4) Unbound, except as indicated in the horizontal section	1) None 2) None 3) None 4) Unbound, except as indicated in the horizontal section	
(q) Packaging services (CPC 876)	1) None 2) None 3) None 4) Unbound, except as indicated in the horizontal section	1) None 2) None 3) None 4) Unbound, except as indicated in the horizontal section	
(r) - Printing (CPC 88442**)	1) None 2) None 3) None 4) Unbound, except as indicated in the horizontal section	1) None 2) None 3) None 4) Unbound, except as indicated in the horizontal section	
- Publishing (CPC 88442**) [Excluding publishing services of newspapers, magazines and publications of news agencies]	1) None 2) None 3) None 4) Unbound, except as indicated in the horizontal section	1) None 2) None 3) Unbound 4) Unbound, except as indicated in the horizontal section	
(s) Convention services (CPC 87909**)	1) None 2) None 3) None 4) Unbound, except as indicated in the horizontal section	1) None 2) None 3) None 4) Unbound, except as indicated in the horizontal section	

Modes of supply: 1) Cross-border supply 2) Consumption abroad 3) Commercial presence 4) Presence of natural persons			
Sector or Sub-sector	Limitations on Market Access	Limitations on National Treatment	Additional Commitments
(t) Other - Translation and interpretation services (CPC 87905**)	1,3) None, except for translation and interpretation services supplied by sworn/certified interpreters in relation with notary services. - Sworn/certified translation services: unbound 2) None 4) Unbound for sworn/certified translation services. Otherwise, unbound, except as indicated in the horizontal section	1) Unbound 2) None 3) None, except as indicated in the MA column. 4) Unbound for sworn/certified translation services. Otherwise, unbound, except as indicated in the horizontal section	
2. COMMUNICATION SERVICES			
A./B. Postal Services (Postal and Courier Services)			
Postal services cover the acceptance, collection, processing, shipment, distribution and delivery of "postal items" as defined in the Law on Postal Services No. 6475. ²⁰	1,3) Establishment in the form of an "equity capital company (sermaye şirketi)" ²¹ is required. "Posta ve Telgraf Teşkilatı Anonim Şirketi (PTT A.Ş.)", a wholly state owned enterprise, is authorised by the Law on Postal Services to supply postal services under a universal service obligation and has the monopoly right	1,3) None	

²⁰ In accordance with the Law on Postal Services No. 6475, "postal item" means the item of correspondence delivered by the shipper himself or with his order, according to the type of shipment and the special service, to the place and address indicated on it; and the books, catalogues, newspapers and periodicals, visually-impaired articles; postal material which is containing merchandise with or without commercial value and having up to five kilograms of weight or fifty decimeters of volume and postal parcel or cargo.

In accordance with the Law, "item of correspondence" means all kinds of shipments, including the telegraph, excluding books, catalogues, newspapers and periodicals, in written form on any physical medium or prepared in the form of electronic message, that must be conveyed and delivered to the address indicated by the sender on the item.

In accordance with the Law, "postal parcel or cargo" means all kinds of substances, sent through the service provider, with no content of communication and having up to thirty kilograms of weight or three hundred decimeters of volume.

²¹ In accordance with Article 124 of the Turkish Commercial Code (Law No. 6102), the following are considered equity capital companies: "joint-stock company (anonim şirket)"; "limited liability company (limited şirket)"; "limited partnership in which the capital is divided into shares (sermayesi paylara bölünmüş komandit şirket)".

Modes of supply: 1) Cross-border supply 2) Consumption abroad 3) Commercial presence 4) Presence of natural persons			
Sector or Sub-sector	Limitations on Market Access	Limitations on National Treatment	Additional Commitments
	<p>to supply the following services:</p> <ul style="list-style-type: none"> - acceptance, collection, sorting, transport, distribution and delivery of domestic and international items of correspondence whose weight or fee limits are determined by the President²²; - Without prejudice to the provisions related with electronic notification of the Tax Procedural Law no. 213 dated 4/1/1961, acceptance, collection, sorting, transport, distribution and delivery of any type of official notice, including through electronic media, within the scope of the Law numbered 7201 and other laws; - Postal services of Turkish Armed Forces in peacetime; - Printing and sale of postal stamps that show the fees to be collected in postal services, personal stamps, 	<p>2) None 4) Unbound, except as indicated in the horizontal section</p>	

²² Until the weight and/or fee limits of monopoly right is determined by the President, the PTT A.Ş. shall continue to exercise its monopoly right over all the open and closed letters and postcards bearing any kind of correspondence without any weight limit.

Modes of supply: 1) Cross-border supply 2) Consumption abroad 3) Commercial presence 4) Presence of natural persons			
Sector or Sub-sector	Limitations on Market Access	Limitations on National Treatment	Additional Commitments
	<p>commemorative stamps, postcards and first day covers.</p> <p>2) None</p> <p>4) Unbound, except as indicated in the horizontal section</p>		
C. Telecommunication (Electronic Communications) Services²³			
<p>(a) Voice telephone services</p> <p>(b) Packet-switched data transmission services</p> <p>(c) Circuit-switched data transmission services</p> <p>(d) Telex services</p> <p>(f) Facsimile services</p> <p>(g) Private leased circuit services</p> <p>(h) Electronic mail</p> <p>(i) Voice mail</p> <p>(j) On-line information and data-base retrieval</p> <p>(k) Electronic data interchange</p> <p>(l) Enhanced/value-added facsimile services, incl. store and forward, store and retrieve</p> <p>(m) Code and protocol</p> <p>(n) On-line information and/or data processing</p> <p>o) Others</p> <ul style="list-style-type: none"> - Mobile services analog/digital cellular - Paging services - Cable broadcasting²⁴ services 	<p>1,3) Other than national public organizations and state-owned enterprises foreseen by law, in order to be authorised, commercial presence is required in the form of a joint-stock or limited liability company locating in Turkey. Electronic communications (telecommunications) services and infrastructure requiring authorisation in the form of limited number of rights of use can be provided only by joint stock companies.</p> <p>2) None</p> <p>4) Unbound, except as indicated in the horizontal section</p>	<p>1) None</p> <p>2) None</p> <p>3) None</p> <p>4) Unbound, except as indicated in the horizontal section</p>	

²³

The scope of basic telecommunications in this Schedule does not cover any kind of (analog-digital) radio and TV programme broadcasting services and on-demand media services to the public.

Modes of supply: 1) Cross-border supply 2) Consumption abroad 3) Commercial presence 4) Presence of natural persons			
Sector or Sub-sector	Limitations on Market Access	Limitations on National Treatment	Additional Commitments
<ul style="list-style-type: none"> - Satellite Communications Services (VSAT, SCPC VSAT) - Satellite Platform Services - GMPCS services - Infrastructure services - Private/Public Access Mobile Radio Services - Directory Information Services 			
(e) Telegraph services	1) PTT A.Ş., a wholly state owned enterprise, is the exclusive service provider. 2) None 3) PTT A.Ş., a wholly state owned enterprise, is the exclusive service provider. 4) Unbound	1) None 2) None 3) None 4) Unbound	
D. Audio-visual Services (Excluding Broadcasting²⁵)			
(a) Motion picture and video-tape production and distribution services (CPC 9611)	1) None, except establishment of a commercial presence is required for the distribution of motion pictures in physical media (CD, video-tape, etc.). 2) None 3) None 4) Unbound, except as indicated in the horizontal section	1) None 2) None 3) None 4) Unbound, except as indicated in the horizontal section	
(b) Motion picture projection services	1) Unbound* 2) None	1) Unbound 2) None	

²⁴ Cable broadcasting services include only the transmission of broadcasting signals but do not include editorial activities relating to content.

²⁵ Broadcasting covers the transmission of signs or signals via any technology for the reception and/or display of aural and/or visual programme signals by all or part of the public.

Modes of supply: 1) Cross-border supply 2) Consumption abroad 3) Commercial presence 4) Presence of natural persons			
Sector or Sub-sector	Limitations on Market Access	Limitations on National Treatment	Additional Commitments
(CPC 9612) (by Cinema theatre owners only)	3) None 4) Unbound, except as indicated in the horizontal section	3) None 4) Unbound, except as indicated in the horizontal section	

Modes of supply: 1) Cross-border supply 2) Consumption abroad 3) Commercial presence 4) Presence of natural persons			
Sector or Sub-sector	Limitations on Market Access	Limitations on National Treatment	Additional Commitments
(c) Radio and television services (CPC 96131, 96132)	1) None 2) None 3) None 4) Unbound, except as indicated in the horizontal section	1) None 2) None 3) None 4) Unbound, except as indicated in the horizontal section	
(d) Radio and television programme distribution ²⁶ services, excluding transmission	1) None, except establishment of a commercial presence is required for the distribution of radio and TV programmes in physical media (CD, video-tape, etc.). 2) None 3) None 4) Unbound, except as indicated in the horizontal section	1) None 2) None 3) None 4) Unbound, except as indicated in the horizontal section	
(e) Sound recording services (For the purposes of this Schedule, sound recording service activities are defined as fixation of a series of musical, spoken, or other sounds in a studio, but not including the sounds accompanying a motion picture, radio or television programme or other audio-visual work.)	1) None 2) None 3) None 4) Unbound, except as indicated in the horizontal section	1) None 2) None 3) None 4) Unbound, except as indicated in the horizontal section	
3. CONSTRUCTION AND RELATED ENGINEERING SERVICES (CPC 51)			
All services falling within CPC 51	1) None 2) None 3) None 4) Unbound, except as indicated in the horizontal section	1) None 2) None 3) None 4) Unbound, except as indicated in the horizontal section	
4. DISTRIBUTION SERVICES (Distribution services do not include services related to the goods subject to import and export restriction or prohibition; alcohol, tobacco, electronic cigarettes and other addictive products; pharmaceuticals; optical goods; seeds; fertilizers and other soil enhancers, pesticides and preparations of a kind			

²⁶

For greater certainty, distribution services in this context may include the licensing of radio and television programmes to other service providers for exhibition, broadcast or the transmission, rental, sale or use. Transmission services for radio and television programmes, including on-demand services, are not covered by this schedule.

Modes of supply: 1) Cross-border supply 2) Consumption abroad 3) Commercial presence 4) Presence of natural persons			
Sector or Sub-sector	Limitations on Market Access	Limitations on National Treatment	Additional Commitments
used in animal feeding; wood and coal; instruments and appliances for measuring electricity, gas and liquid; taximeters; firearms and military equipment; precious metals; waste and scrap and materials for recycling; toxic substances; nuclear energy and water.)			
A. Commission agents' Services CPC 621	1) Unbound 2) None 3) None, except Turkey may apply economic needs tests on commercial presence.	1) Unbound 2) None 3) None	
B. Wholesale trade services CPC 622, CPC 61111	For distribution of energy products, limitation on the total value of service transactions through market share cap applies too.		
C. Retailing services CPC 631, CPC 632, CPC 61112, CPC 6113, CPC 6121		4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	
D. Franchising ²⁷ Franchising related to non-financial intangible assets (CPC 8929*)	4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.		
E. Other Retail sales of motor fuel (CPC 613)			
5. EDUCATION SERVICES**²⁸			
A,B,E. Primary, Secondary and Other Educational Services (CPC 921, 922, 929)	1,3) Natural and legal foreign persons directly or by establishing partnership with Turkish citizens may only establish international educational institutions (including vocational and technical schools) and only for foreign students. 2) None 4) Unbound, except as indicated in the horizontal section. In addition, foreign	1,3) None 2) None 4) Unbound, except as indicated in the horizontal section	

²⁷ Franchising services under the heading of distribution services are assumed to be the distribution of goods through franchises.

²⁸ This commitment covers private education services only.

Modes of supply: 1) Cross-border supply 2) Consumption abroad 3) Commercial presence 4) Presence of natural persons			
Sector or Sub-sector	Limitations on Market Access	Limitations on National Treatment	Additional Commitments
	<p>teachers and experts may work in primary and secondary educational institutions and in non-formal educational institutions (i.e. in language teaching and vocational training centres) after getting permission from the Ministry of National Education to obtain a work permit from the Ministry of Family, Labour and Social Services. A Turkish national teacher must be assigned to the international educational institutions (including vocational and technical schools) as head assistant of school "Senior Deputy Principal".</p>		
C. Higher Education Services (CPC 923)	<p>1) None 2) None 3) Private universities ["non-profit foundation higher education institutions (vakıf yükseköğretim kurumları)"] can only be established by foundations constituted under Turkish Civil Code, and through the enactment of a specific Law. All members of the administrative board of higher education institution [i.e. the Board of Trustees (Mütevelli Heyeti)], as well as the president (rector) must be Turkish nationals.</p>	<p>1) None 2) None 3) None 4) Unbound, except as indicated in the horizontal section</p>	

Modes of supply: 1) Cross-border supply 2) Consumption abroad 3) Commercial presence 4) Presence of natural persons			
Sector or Sub-sector	Limitations on Market Access	Limitations on National Treatment	Additional Commitments
	4) All members of the administrative board of higher education institution i.e. the Board of Trustees (Mütevelli Heyeti)], as well as the president (rector) must be Turkish nationals. Otherwise, unbound, except as indicated in the horizontal section		
D. Adult Education (CPC 924)	1) Unbound 2) None 3) Foreign persons directly or by establishing partnership with Turkish persons may only establish international educational institutions, and only for foreign students. 4) Unbound, except as indicated in the horizontal section. In addition, foreign teachers and experts may work in educational institutions after getting a prior permission from the Ministry of National Education to obtain a work permit from the Ministry of Family, Labour and Social Services.	1) Unbound 2) None 3) None 4) Unbound, except as indicated in the horizontal section	
6. ENVIRONMENTAL SERVICES²⁹			
A. Sewage Services (CPC 9401)	1) Unbound 2) None 3) None 4) Unbound, except as indicated in the horizontal section	1) Unbound 2) None 3) None 4) Unbound, except as indicated in the horizontal section	

²⁹ Turkey's offer on environmental services excludes the provision of water for human use, including water collection, purification and distribution through mains.

Modes of supply: 1) Cross-border supply 2) Consumption abroad 3) Commercial presence 4) Presence of natural persons			
Sector or Sub-sector	Limitations on Market Access	Limitations on National Treatment	Additional Commitments
B. Refuse Disposal Services (CPC 9402)	1) Unbound 2) None 3) None 4) Unbound, except as indicated in the horizontal section	1) Unbound 2) None 3) None 4) Unbound, except as indicated in the horizontal section	
C. Sanitation and Similar Services (CPC 9403)	1) Unbound 2) None 3) None 4) Unbound, except as indicated in the horizontal section	1) Unbound 2) None 3) None 4) Unbound except as indicated in the horizontal section	
D. Other: - Cleaning services of exhaust gases (CPC 9404)	1) Unbound 2) None 3) None 4) Unbound, except as indicated in the horizontal section	1) Unbound 2) None 3) None 4) Unbound, except as indicated in the horizontal section	
- Noise abatement services (CPC 9405)	1) Unbound 2) None 3) None 4) Unbound, except as indicated in the horizontal section	1) Unbound 2) None 3) None 4) Unbound, except as indicated in the horizontal section	
7. FINANCIAL SERVICES HORIZONTAL COMMITMENTS			
Measures applicable to supply of services through commercial presence for all sectors in Financial Services:			
Banking	3) Permission to establish a bank which has to be established in the form of a joint-stock company or to open the first branch or representative office of a foreign bank in Turkey, shall be given by a decision taken by the Banking Regulation and Supervision Board. A permission to operate should also be received following the consummation of establishment or branch opening transactions, in order to start receiving deposits and/or conducting banking transactions.	3) None	

Modes of supply: 1) Cross-border supply 2) Consumption abroad 3) Commercial presence 4) Presence of natural persons			
Sector or Sub-sector	Limitations on Market Access	Limitations on National Treatment	Additional Commitments
	Lending limits for the branches of foreign banks are based on branch capital rather than worldwide capital.		
Insurance	3) Insurance and reinsurance companies have to be established in the form of a joint-stock or a mutual company. For the purpose of commencing their operation, insurance and reinsurance companies have to obtain a license from the Ministry of Treasury and Finance for each insurance branch in which they would like to operate.	3) None	
Securities market	3) For the establishment and operations of capital market institutions ³⁰ permission of the Capital Markets Board is required. Also, banks engaging in capital market activities (investment services) are required to obtain from the Capital Markets Board appropriate authorisation	3) None	

³⁰ According to the Capital Market Law, capital market institutions are specified as follows:

- (a) Investment firms,
- (b) Collective investment schemes,
- (c) Independent auditors, appraisal companies and rating agencies performing activities in capital market,
- (d) Portfolio management firms
- (e) Mortgage finance corporations,
- (f) Housing finance and asset finance funds,
- (g) Asset lease companies,
- (h) Central clearing institutions,
- (i) Central settlement institutions,
- (j) Trade repositories,
- (k) Other capital market institutions, the establishment and operation of which are regulated by the Capital Markets Board.

Modes of supply: 1) Cross-border supply 2) Consumption abroad 3) Commercial presence 4) Presence of natural persons

Sector or Sub-sector	Limitations on Market Access	Limitations on National Treatment	Additional Commitments
	<p>certificates for these activities. Establishment of branches and agencies by securities intermediary institutions established in Turkey also requires the Capital Markets Board's permission. Securities intermediary institutions, investment companies, and other capital market institutions with the exception of investment funds³¹ can only be established in the form of a joint-stock company. Establishment of branches and representative offices of foreign securities intermediary institutions is not permitted. The Capital Markets Board may take any measure to ensure that the establishment of capital market institutions or their branches and agencies are beneficial to the economic development of Turkey, as well as to the stability, soundness and development of capital markets.</p>		
OTHER FINANCIAL SERVICES			

³¹ According to Capital Market Law, investment funds can be established in contractual type within the fund rules in conformity with the fiduciary ownership principles.

Modes of supply: 1) Cross-border supply 2) Consumption abroad 3) Commercial presence 4) Presence of natural persons

Sector or Sub-sector	Limitations on Market Access	Limitations on National Treatment	Additional Commitments
A. Financial leasing service	3) Financial leasing companies (lessors) can only be established in the form of a joint-stock company. Establishing a financial leasing company is subject to permission of the Banking Regulation and Supervision Board. A permission to operate should also be received following the consummation of establishment transactions.	3) None	
B. Factoring and consumer financing services	3) Factoring companies and financing companies must be established in the form of a joint-stock company. Establishing a factoring company or a financing company is subject to permission of the Banking Regulation and Supervision Board. A permission to operate should also be received following the consummation of establishment transactions.	3) None	
C. Authorised institutions (foreign exchange dealers)	3) In order to engage in activities as an authorised institution, the permission of the Ministry of Treasury and Finance must be obtained. The Ministry may take any measure to ensure that the establishment of authorised institutions or their subsequent branches and	3) None	

Modes of supply: 1) Cross-border supply 2) Consumption abroad 3) Commercial presence 4) Presence of natural persons			
Sector or Sub-sector	Limitations on Market Access	Limitations on National Treatment	Additional Commitments
	agencies is beneficial to the economic development of Turkey as well as to the stability, soundness and development of financial markets. Authorised institutions must be established in the form of a joint-stock company.		
D. Precious metals exchange	3) To operate as a Precious Metal Intermediary Institution (PMII) one should obtain permission from Ministry of Treasury and Finance. Banks, authorised institutions, joint-stock companies engaging in trade and production of precious metals, branches, which are located in Turkey, of the companies resident abroad engaging in trade and production of precious metals may apply to the Ministry to operate as a PMII. Moreover, it is also possible to apply for permission to the Ministry to operate solely as a precious metal brokerage institution and to be established as a joint stock company to operate as such.	3) None	
FINANCIAL SERVICES (SECTOR-SPECIFIC COMMITMENTS)			
Insurance and Insurance-related Services			
(i) Direct insurance (A) Life	1) None 2) None	1),2) A certain per cent of insurance premiums paid by the income	

Modes of supply: 1) Cross-border supply 2) Consumption abroad 3) Commercial presence 4) Presence of natural persons			
Sector or Sub-sector	Limitations on Market Access	Limitations on National Treatment	Additional Commitments
	<p>3) None</p> <p>4) Unbound, except as indicated in the horizontal section</p>	<p>and corporate taxpayer as an employer or/and by wage earners for themselves is deducted from gross income in order to determine real taxable income. In order to benefit from this facility, life insurance policies must be concluded with the insurance companies, or the branches of foreign insurance companies, established in Turkey.</p> <p>3) None</p> <p>4) Unbound, except as indicated in the horizontal section</p>	
(B) Non-life	<p>1,2) Unbound, except:</p> <p>(a) The hull insurance of aircrafts, helicopters and ships which are purchased through a foreign loan or leased through a financial leasing contract from abroad, provided that the insurance period is limited to the term of the credit or leasing contract;</p> <p>(b) marine liability insurance;</p> <p>(c) transportation insurance of imported and exported goods;</p> <p>(d) personal injury, sickness, health and motor vehicle insurance, limited</p>	<p>1,2) None</p> <p>3) None</p> <p>4) Unbound, except as</p>	

Modes of supply: 1) Cross-border supply 2) Consumption abroad 3) Commercial presence 4) Presence of natural persons			
Sector or Sub-sector	Limitations on Market Access	Limitations on National Treatment	Additional Commitments
	<p>to the time during which people will be abroad or temporarily staying abroad,</p> <p>(e) insurance of ships and yachts registered with the Turkish International Maritime Registry.</p> <p>3) None</p> <p>4) Unbound, except as indicated in the horizontal section</p>	<p>indicated in the horizontal section</p>	
(ii) Reinsurance and retrocession	<p>1) None</p> <p>2) None</p> <p>3) None</p> <p>4) Unbound, except as indicated in the horizontal section</p>	<p>1) None</p> <p>2) None</p> <p>3) None</p> <p>4) Unbound, except as indicated in the horizontal section</p>	
(iii) Insurance intermediation such as brokerage and agency	<p>1,2) Unbound for intermediaries (agents and brokers) except the ones dealing with life insurance and non-life insurance categories indicated in the "(i)(B) Non-life" section and reinsurance brokers.</p> <p>3) Juridical person insurance and reinsurance agencies and brokers must be established in Turkey in the form of a joint-stock or limited-liability company. The general manager and the deputy managers responsible for technical departments must reside in Turkey. Insurance agencies and brokers that are established in foreign countries may engage in insurance</p>	<p>1,2) None</p> <p>3) None</p> <p>4) None, except natural person agents, and natural person insurance and reinsurance brokers</p>	

Modes of supply: 1) Cross-border supply 2) Consumption abroad 3) Commercial presence 4) Presence of natural persons			
Sector or Sub-sector	Limitations on Market Access	Limitations on National Treatment	Additional Commitments
	<p>intermediation activities only by means of opening branches in Turkey. Institutional form and residency requirements stipulated above apply for branches, as well.</p> <p>4) Natural person insurance and reinsurance brokers and agents have to reside in Turkey. Otherwise, unbound, except as indicated in the horizontal section</p>	<p>have to reside in Turkey.</p>	
(iv) Services auxiliary to insurance, such as consultancy, actuarial, risk assessment and claim settlement services	<p>1,2) None, except adjusters and actuaries.</p> <p>3) None</p> <p>4) Unbound for adjusters and actuaries. Otherwise, unbound, except as indicated in the horizontal section</p>	<p>1,2) None</p> <p>3) None</p> <p>4) Unbound, except as indicated in the horizontal section</p>	
Banking and Other Financial Services (excluding insurance)			
(v) Acceptance of deposits and other repayable funds from the public	<p>1) Unbound</p> <p>2) None</p> <p>3) No natural person or legal entity other than credit institutions or those authorised under specific regulations can accept deposits or other repayable funds from the public.</p> <p>4) Unbound, except as indicated in the horizontal section</p>	<p>1) Unbound</p> <p>2) None</p> <p>3) None</p> <p>4) Unbound, except as indicated in the horizontal section</p>	
(vi) Lending of all types including consumer credit, mortgage credit, factoring and financing of commercial transaction	<p>1) Unbound</p> <p>2) None</p> <p>3) Banks and financing companies can lend consumer credits.</p> <p>4) Unbound, except as indicated in the horizontal section</p>	<p>1) Unbound</p> <p>2) None</p> <p>3) None</p> <p>4) Unbound, except as indicated in the horizontal section</p>	

Modes of supply: 1) Cross-border supply 2) Consumption abroad 3) Commercial presence 4) Presence of natural persons

Sector or Sub-sector	Limitations on Market Access	Limitations on National Treatment	Additional Commitments
(A) Consumer credit			
(B) Factoring	<ol style="list-style-type: none"> 1) Unbound 2) None 3) Banks and factoring companies can engage in factoring activities. 4) Unbound, except as indicated in the horizontal section 	<ol style="list-style-type: none"> 1) Unbound 2) None 3) None 4) Unbound, except as indicated in the horizontal section 	
(C) Mortgage credit	<ol style="list-style-type: none"> 1) Unbound 2) None 3) Financial leasing companies and financing companies which are found eligible to operate in housing finance by the Banking Regulation and Supervision Agency can engage in trading of mortgage credits. Also banks can engage in trading of these activities. 4) Unbound, except as indicated in the horizontal section 	<ol style="list-style-type: none"> 1) Unbound 2) None 3) None 4) Unbound, except as indicated in the horizontal section 	
(D) Financing of commercial transactions	<ol style="list-style-type: none"> 1) Unbound 2) None 4) Banks, financial leasing companies, factoring companies, and financing companies can engage in these activities. 4) Unbound, except as indicated in the horizontal section 	<ol style="list-style-type: none"> 1) Unbound 2) None 3) None 4) Unbound, except as indicated in the horizontal section 	
(vii) Financial leasing	<ol style="list-style-type: none"> 1) Unbound 2) None 3) Banks which are not authorised to accept deposits and financial leasing companies can engage in financial leasing transactions. 4) Unbound, except as 	<ol style="list-style-type: none"> 1) Unbound 2) None 3) None 4) Unbound, except as indicated in the horizontal section 	

Modes of supply: 1) Cross-border supply 2) Consumption abroad 3) Commercial presence 4) Presence of natural persons			
Sector or Sub-sector	Limitations on Market Access	Limitations on National Treatment	Additional Commitments
	indicated in the horizontal section		
(viii) All payment and money transmission services, including credit and debit cards and travellers cheques	<p>1) Unbound</p> <p>2) None</p> <p>3) Payment and money transmission services can only be conducted by banks and institutions authorised in accordance with the "Law on Payments and Securities Settlement Systems, Payment Services and Electronic Money Institutions". The institutions engaging in the provision of payment and money transmission services are required to be established in Turkey, in the form of a joint-stock company. Credit and debit cards services can only be provided by banks and other financial institutions which are authorised to do so according to their related legislations. Transfers of foreign exchange abroad must be carried out through the banking system.</p> <p>4) Unbound, except as indicated in the horizontal section</p>	<p>1) Unbound</p> <p>2) None</p> <p>3) None</p> <p>4) Unbound, except as indicated in the horizontal section</p>	
(ix) Guarantees and commitments	<p>1) Unbound</p> <p>2) None</p> <p>3) None</p> <p>4) Unbound, except as indicated in the horizontal section</p>	<p>1) Unbound</p> <p>2) None</p> <p>3) None</p> <p>4) Unbound, except as indicated in the horizontal section</p>	
(x) Trading for own account or for account of customers, whether on an exchange, in an	<p>1) Unbound</p> <p>2) None</p> <p>3) The trading of money market instruments</p>	<p>1) Unbound</p> <p>2) None</p> <p>3) None</p>	

Modes of supply: 1) Cross-border supply 2) Consumption abroad 3) Commercial presence 4) Presence of natural persons			
Sector or Sub-sector	Limitations on Market Access	Limitations on National Treatment	Additional Commitments
<p>over-the-counter market or otherwise, the following:</p> <p>(A) Money market instruments (including cheques and bills)</p>	<p>can be performed by both banks and securities intermediary institutions; however, securities intermediary institutions cannot engage in the trading of cheques and bills.</p> <p>4) Unbound, except as indicated in the horizontal section</p>	<p>4) Unbound, except as indicated in the horizontal section</p>	
(B) Foreign exchange	<p>1) Unbound</p> <p>2) None</p> <p>3) Banks, foreign exchange dealers, securities intermediary institutions (limited to investment services and activities), as well as national postal administration (PTT A.Ş.) can engage in foreign exchange trading.</p> <p>4) Unbound, except as indicated in the horizontal section</p>	<p>1) Unbound</p> <p>2) None</p> <p>3) None</p> <p>4) Unbound, except as indicated in the horizontal section</p>	
(C) Derivative products	<p>1) Unbound</p> <p>2) None</p> <p>3) Authorised banks and securities intermediary institutions can engage in trading of these products. Authorised banks can execute orders in derivative instruments except for those based on stock indices and stocks, and deal on own account in derivative instruments except for those based on stocks.</p> <p>4) Unbound, except as indicated in the horizontal section</p>	<p>1) Unbound</p> <p>2) None</p> <p>3) None</p> <p>4) Unbound, except as indicated in the horizontal section</p>	
(D) Exchange rate and interest rate instruments	<p>1) Unbound</p> <p>2) None</p> <p>3) Authorised banks and</p>	<p>1) Unbound</p> <p>2) None</p> <p>3) None</p>	

Modes of supply: 1) Cross-border supply 2) Consumption abroad 3) Commercial presence 4) Presence of natural persons			
Sector or Sub-sector	Limitations on Market Access	Limitations on National Treatment	Additional Commitments
	<p>securities intermediary institutions can engage in trading of exchange rate and interest rate instruments. Only securities intermediary institutions can provide “leveraged transactions” as defined in Capital Market Law no. 6362 (i.e. retail forex brokerage).</p> <p>4) Unbound, except as indicated in the horizontal section</p>	<p>4) Unbound, except as indicated in the horizontal section</p>	
(E) Transferable securities	<p>1) Unbound</p> <p>2) None</p> <p>3) Banks and securities intermediary institutions can engage in trading of these products. However, only securities intermediary institutions can provide such investment services with regard to execution of orders and dealing on own account in shares.</p> <p>4) Unbound, except as indicated in the horizontal section</p>	<p>1) Unbound</p> <p>2) None</p> <p>3) None</p> <p>4) Unbound, except as indicated in the horizontal section</p>	
(F) Other negotiable instruments and financial assets, including bullion	<p>1) Unbound</p> <p>2) None</p> <p>3) Banks and related intermediary institutions can engage in trading of these products.</p> <p>4) Unbound, except as indicated in the horizontal section</p>	<p>1) Unbound</p> <p>2) None</p> <p>3) None</p> <p>4) Unbound, except as indicated in the horizontal section</p>	
(xi) Underwriting and placement	<p>1) Unbound</p> <p>2) None</p> <p>3) Development and Investment Banks,</p>	<p>1) Unbound</p> <p>2) None</p> <p>3) None</p>	

Modes of supply: 1) Cross-border supply 2) Consumption abroad 3) Commercial presence 4) Presence of natural persons			
Sector or Sub-sector	Limitations on Market Access	Limitations on National Treatment	Additional Commitments
	<p>and securities intermediary institutions can provide underwriting and placement services for the securities to be issued after being registered by the Capital Markets Board.</p> <p>4) Unbound, except as indicated in the horizontal section</p>	<p>4) Unbound, except as indicated in the horizontal section</p>	
(xii) Money broking	<p>1) Unbound</p> <p>2) None</p> <p>3) None</p> <p>4) Unbound, except as indicated in the horizontal section</p>	<p>1) Unbound</p> <p>2) None</p> <p>3) None</p> <p>4) Unbound, except as indicated in the horizontal section</p>	
(xiii) Asset management such as [cash] or portfolio management, all forms of collective investment management, pension fund management, custodial depository and trust services	<p>1) Unbound</p> <p>2) None</p> <p>3) Development and Investment Banks, securities intermediary institutions (excluding collective investment management) and portfolio management companies can provide these services.</p> <p>4) Unbound, except as indicated in the horizontal section</p>	<p>1) Unbound</p> <p>2) None</p> <p>3) None</p> <p>4) Unbound, except as indicated in the horizontal section</p>	
(A) Portfolio management			
(B) Collective investment management	<p>1) Unbound</p> <p>2) None</p> <p>3) Collective investment portfolios can be managed by portfolio management companies. Investment companies can also manage their own portfolios.</p> <p>4) Unbound, except as indicated in the horizontal section</p>	<p>1) Unbound</p> <p>2) None</p> <p>3) None</p> <p>4) Unbound, except as indicated in the horizontal section</p>	
(C) Pension fund management	<p>1) Unbound</p> <p>2) None</p> <p>3) Portfolio management</p>	<p>1) Unbound</p> <p>2) None</p> <p>3) None</p>	

Modes of supply: 1) Cross-border supply 2) Consumption abroad 3) Commercial presence 4) Presence of natural persons			
Sector or Sub-sector	Limitations on Market Access	Limitations on National Treatment	Additional Commitments
	<p>companies can provide these services.</p> <p>4) Unbound, except as indicated in the horizontal section</p>	<p>4) Unbound, except as indicated in the horizontal section</p>	
(D) Custodial, depository and trust services	<p>1) Unbound</p> <p>2) None</p> <p>3) Authorised banks and securities intermediary institutions operating in capital market can provide custodial services for their customers. Depository accounts related with capital market instruments, with the exception of government debt instruments held in bank portfolios, can only be kept by Central Registry Agency.</p> <p>4) Unbound, except as indicated in the horizontal section</p>	<p>1) Unbound</p> <p>2) None</p> <p>3) None</p> <p>4) Unbound, except as indicated in the horizontal section</p>	
(xiv) Settlement and clearing services for financial assets, including securities, derivative products, and cheques	<p>1) Unbound</p> <p>2) None</p> <p>3) İstanbul Clearing, Settlement and Custody Bank (Takasbank) Inc., The Central Bank of the Republic of Turkey, Central Registry Agency Inc. (MKK) and other entities authorised by the Capital Markets Board and the Central Bank of the Republic of Turkey (CBRT) can provide securities clearing and settlement services. Only the institution established and/or authorised by the</p>	<p>1) Unbound</p> <p>2) None</p> <p>3) None</p>	

Modes of supply: 1) Cross-border supply 2) Consumption abroad 3) Commercial presence 4) Presence of natural persons			
Sector or Sub-sector	Limitations on Market Access	Limitations on National Treatment	Additional Commitments
	<p>Central Bank of the Republic of Turkey can provide cheque clearing services. Payment systems can only be operated by the Central Bank of the Republic of Turkey and other entities authorised by The Central Bank of the Republic of Turkey. An entity that operates as a payment and securities settlement system is required to be established in Turkey, in the form of a joint-stock company.</p> <p>4) Unbound, except as indicated in the horizontal section</p>	<p>4) Unbound, except as indicated in the horizontal section</p>	
(xv) Provision and transfer of financial information by suppliers of other financial services	<p>1) None 2) None 3) None 4) Unbound, except as indicated in the horizontal section</p>	<p>1) None 2) None 3) None 4) Unbound, except as indicated in the horizontal section</p>	
- Financial data processing and provision and transfer of related software by suppliers of other financial services	<p>1,2) Unbound 3) Financial institutions are obliged to establish and maintain their data processing centres (both primary and secondary information systems³²) in Turkey for the storage and processing of financial data. 4) Unbound, except as indicated in the horizontal section</p>	<p>1,2) Unbound 3) None 4) Unbound, except as indicated in the horizontal section</p>	
(xvi) Advisory, intermediation and other auxiliary	<p>1) None 2) None 3) None</p>	<p>1) None 2) None 3) None</p>	

³² Primary systems are comprised of infrastructure, hardware, software and data which ensure the execution of financial activities as well as the recording and use of information in electronic media in a secure manner and as to be accessed when needed. Secondary systems are primary system substitutes.

Modes of supply: 1) Cross-border supply 2) Consumption abroad 3) Commercial presence 4) Presence of natural persons			
Sector or Sub-sector	Limitations on Market Access	Limitations on National Treatment	Additional Commitments
financial services on all the activities listed in subparagraphs (v) through (xv), including credit reference and analysis, investment and portfolio research and advice on acquisitions and on corporate restructuring and strategy	4) Unbound, except as indicated in the horizontal section	4) Unbound, except as indicated in the horizontal section	
8. HEALTH RELATED AND SOCIAL SERVICES			
A. Hospital Services (CPC 9311)	1) Unbound* 2) None 3) Foreigners may establish private hospitals with the permission of Ministry of Health. The number and type of hospitals, medical branches in each hospital, number of required health personnel, bed capacity as well as procurement of medical devices may be limited in accordance with investment plans based on health service needs of residential areas. 4) Unbound	1) None 2) None 3) None 4) Unbound	
9. TOURISM AND TRAVEL RELATED SERVICES			
A. Hotels and restaurants (CPC 641-643)	1) Unbound* 2) None ³³ 3) None 4) Unbound, except as indicated in the horizontal section. In addition, after receiving the permission of the	1) None 2) None 3) None 4) Unbound, except as indicated in the horizontal section	

³³ Turkish citizens may travel abroad without any restriction. Only, they are required to pay, with certain exceptions, a TL amount equivalent of up to \$US 100 fee for each exit.

Modes of supply: 1) Cross-border supply 2) Consumption abroad 3) Commercial presence 4) Presence of natural persons			
Sector or Sub-sector	Limitations on Market Access	Limitations on National Treatment	Additional Commitments
	Ministry of Family, Labour and Social Services based on the affirmative opinions of the Ministry of Interior and the Ministry of Culture and Tourism, the hotels and restaurants establishments with the tourism encouragement certificate, may employ foreign personnel. But the quantity of foreign personnel that would be employed in an enterprise should not exceed 10 per cent of the total personnel. This ratio could be increased up to 20 per cent by the decision of the Ministry of Culture and Tourism on a case by case basis.		
B. Travel Agencies and Tour Operators Services (CPC 7471)	1) Commercial presence is required. 2) None 3) None 4) Unbound, except as indicated in the horizontal section	1) Travel agencies established under the laws of a foreign government cannot organize tours originating from Turkey abroad. 2) None 3) None 4) Unbound, except as indicated in the horizontal section	
10. RECREATIONAL, CULTURAL AND SPORTING SERVICES			
A. Entertainment services (including theatre and live bands) - Theatrical producer, singer group, band and orchestra	1) None 2) None 3) None 4) Unbound, except as indicated in the horizontal section	1) None 2) None 3) None 4) Unbound, except as indicated in the horizontal section	

Modes of supply: 1) Cross-border supply 2) Consumption abroad 3) Commercial presence 4) Presence of natural persons

Sector or Sub-sector	Limitations on Market Access	Limitations on National Treatment	Additional Commitments
entertainment services (CPC 96191)			

Modes of supply: 1) Cross-border supply 2) Consumption abroad 3) Commercial presence 4) Presence of natural persons

Sector or Sub-sector	Limitations on Market Access	Limitations on National Treatment	Additional Commitments
<p>C. Libraries, archives, museums and other cultural services</p> <p>- Library Services (CPC 96311)</p>	<p>1) None</p> <p>2) None</p> <p>3) None</p> <p>4) Unbound, except as indicated in the horizontal section. In addition, after receiving the permission of the Ministry of Family, Labour and Social Services, based on the affirmative opinions of the Ministry of Interior and the Ministry of Culture and Tourism, the service providers authorised by the Ministry of Culture and Tourism may employ foreign personnel. But the quantity of foreign personnel that would be employed in an enterprise shall not exceed 10 per cent of the total personnel. This ratio could be increased up to 20 per cent by the approval of the Ministry of Culture and Tourism on a case by case basis.</p>	<p>1) None</p> <p>2) None</p> <p>3) None except the name of the library has to be Turkish.</p> <p>4) Unbound, except as indicated in the horizontal section</p>	
<p>-Archive Services (CPC 96312)</p>	<p>1) Unbound</p> <p>2) None</p> <p>3) None</p> <p>4) Unbound, except as indicated in the horizontal section. In addition, after receiving the permission of the Ministry of Family, Labour and Social Services, based on</p>	<p>1) Unbound</p> <p>2) None</p> <p>3) None</p> <p>4) Unbound, except as indicated in the horizontal section</p>	

Modes of supply: 1) Cross-border supply 2) Consumption abroad 3) Commercial presence 4) Presence of natural persons			
Sector or Sub-sector	Limitations on Market Access	Limitations on National Treatment	Additional Commitments
	<p>the affirmative opinions of the Ministry of Interior and the Ministry of Culture and Tourism, the service providers authorised by the Ministry of Culture and Tourism may employ foreign personnel. But the quantity of foreign personnel that would be employed in an enterprise shall not exceed 10 per cent of the total personnel. This ratio could be increased up to 20 per cent by the approval of the Ministry of Culture and Tourism on a case by case basis.</p>		
<ul style="list-style-type: none"> - Museum Services except for Historical Sites and Buildings (Except military related museum services) (CPC 69321**) - Preservation Services of Historical Sites and Buildings (CPC 69322) - Botanical and Zoological Garden Services (CPC 96331) - Nature reserve services including wildlife preservation services (CPC 96332) 	<ul style="list-style-type: none"> 1) None 2) None 3) None 4) Unbound, except as indicated in the horizontal section. In addition, after receiving the permission of the Ministry of Family, Labour and Social Services, based on the affirmative opinions of the Ministry of Interior and the Ministry of Culture and Tourism, the service providers authorised by the Ministry of Culture and Tourism may employ foreign personnel. But the quantity of foreign 	<ul style="list-style-type: none"> 1) None except in case the state outsources the services in state controlled areas, the interested service supplier should have residency in Turkey in order to be able to attend the tender. 2) None 3) None 4) Unbound, except as indicated in the horizontal section 	

Modes of supply: 1) Cross-border supply 2) Consumption abroad 3) Commercial presence 4) Presence of natural persons			
Sector or Sub-sector	Limitations on Market Access	Limitations on National Treatment	Additional Commitments
	personnel that would be employed in an enterprise shall not exceed 10 per cent of the total personnel. This ratio could be increased up to 20 per cent by the approval of the Ministry of Culture and Tourism on a case by case basis.		
11. TRANSPORT SERVICES			
A. Maritime Transport Services except Cabotage³⁴			
(a) Passenger transportation (CPC 7211)	2) None 2) None 3) In order to fly the Turkish flag, the shipping companies must have the majority of 51 per cent Turkish shareholders. ³⁵ 4) Captain and crew of the Turkish flag vessels should be Turkish citizens.	1) None 2) None 3) None 4) Turkish nationality is required for captain and crew.	
b) Freight transportation (CPC 7212)	1) None 2) None 3) In order to fly the Turkish flag, the shipping companies	2) None 2) None 3) None	

³⁴ Without prejudice to the scope of activities which may be considered as "cabotage" under the relevant national legislation, this schedule does not include "maritime cabotage services", which are assumed to cover transportation of passengers or goods between a port located in Turkey and another port located in Turkey, and traffic originating and terminating in the same port located in Turkey provided that this traffic remains within Turkey's territorial waters. In addition, according to the "Law Concerning Coastal Shipping (Cabotage) along Turkish Shores and Performance of Trade and Business in Turkish Ports and Territorial Waters" (Law No: 815), the right to transport goods and passengers from one point to another along Turkish shores and to perform towing and piloting, and all other port services of any type, whatsoever, within or between Turkish ports and shores shall belong exclusively to ships and vessels that fly the Turkish flag in accordance with Article 940 of the Turkish Commercial Code (Law No. 6102). Vessels carrying the Turkish flag in accordance with the Law on Turkish International Ship Registry (Law No. 4490) but not fulfilling the requirements of Article 940 of Turkish Commercial Code cannot perform the aforementioned functions falling within the scope of cabotage rights. For further clarification, this Schedule does not establish any right for the conduct of activities falling under cabotage rights as stipulated in the "Law Concerning Coastal Shipping (Cabotage) along Turkish Shores and Performance of Trade and Business in Turkish Ports and Territorial Waters" (Law No: 815).

³⁵ All Turkish ships shall fly the Turkish flag. A ship shall be regarded as Turkish only if its owner (or owners) is/are Turkish. However, the following ships shall also be considered as Turkish: i) Ships which belong to legal persons such as bodies, institutions, associations and foundations set up in accordance with Turkish Law, the majority of whose Board of Directors are of Turkish nationality; ii) Ships which belong to the trading companies, the majority of whose managerial staff and representatives are of Turkish nationality and are registered on the Turkish Trade Register.

Modes of supply: 1) Cross-border supply 2) Consumption abroad 3) Commercial presence 4) Presence of natural persons			
Sector or Sub-sector	Limitations on Market Access	Limitations on National Treatment	Additional Commitments
	<p>must have the majority of 51 per cent Turkish shareholders.</p> <p>4) Captain and crew of the Turkish flag vessels should be Turkish citizens.</p>	<p>4) Turkish nationality is required for captain and crew.</p>	
(c) Rental of vessels with crew ³⁶ (CPC 7213)	<p>1) None</p> <p>2) None</p> <p>3) None</p> <p>4) Unbound, except as indicated in the horizontal section</p>	<p>1) Vessels rented by foreigners may not operate inside the Turkish coastal waters. These kinds of vessels are considered as foreign vessels and cannot fly the Turkish flag.</p> <p>2) None</p> <p>3) None</p> <p>4) Unbound, except as indicated in the horizontal section</p>	
d) Maintenance and repair of vessels (CPC 8868**)	<p>1) None</p> <p>2) None</p> <p>3) None</p> <p>4) Unbound, except as indicated in the horizontal section</p>	<p>1) None</p> <p>2) None</p> <p>3) None</p> <p>4) Unbound, except as indicated in the horizontal section</p>	
C. Air Transport Services			
(a) Selling and marketing of air transport services	<p>1) None</p> <p>2) None</p> <p>3) None</p> <p>4) Unbound except as indicated in the horizontal section.</p>	<p>1) None</p> <p>2) None</p> <p>3) None</p> <p>4) Unbound except as indicated in the horizontal section.</p>	
(b) Computer reservation system (CRS) services	<p>1) None</p> <p>2) None</p> <p>3) None</p> <p>4) Unbound except as indicated in the horizontal section.</p>	<p>1) None</p> <p>2) None</p> <p>3) None</p> <p>4) Unbound except as indicated in the horizontal section.</p>	
(d) Aircraft repair and maintenance services	<p>1) None</p> <p>2) None</p> <p>3) Authorization from the Ministry of Transport and Infrastructure is necessary to perform</p>	<p>1) None</p> <p>2) None</p> <p>3) None</p>	

³⁶ This commitment does not include or confer any right with regard to maritime transportation services.

Modes of supply: 1) Cross-border supply 2) Consumption abroad 3) Commercial presence 4) Presence of natural persons			
Sector or Sub-sector	Limitations on Market Access	Limitations on National Treatment	Additional Commitments
	functions for the maintenance and repair of aircraft. 4) Unbound except as indicated in the horizontal section.	4) Unbound except as indicated in the horizontal section.	
E. Rail Transport Services			
(a) Passenger transportation (CPC 7111) (b) Freight transportation (CPC 7112)	1) Unbound 2) None 3) Establishment as a commercial company in accordance with the Turkish Commercial Code is required for obtaining authorisation. TCDD has the monopoly right for the management of traffic over the domestic railway network as well as the operation of railway infrastructure owned by the State. 4) Unbound, except as indicated in the horizontal section	1) Unbound 2) None 3) None 4) Unbound, except as indicated in the horizontal section	
F. Road transport services			
(a) Passenger transportation (CPC 7121 + 7122) (b) Freight transportation (CPC 7123)	1) Unbound 2) None 3) Turkish nationality or being a legal entity established under the relevant Turkish laws are required for obtaining a carrier licence. 4) Unbound, except as indicated in the horizontal section	1) Unbound 2) None 3) None 4) Unbound, except as indicated in the horizontal section	
(c) Supporting services for road transport services (CPC 744 except 7442)	1) Unbound 2) None 3) None 4) Unbound except as indicated in the horizontal section.	1) Unbound 2) None 3) None 4) Unbound except as indicated in the horizontal section.	
H. Services auxiliary to all modes of transport:			

Modes of supply: 1) Cross-border supply 2) Consumption abroad 3) Commercial presence 4) Presence of natural persons			
Sector or Sub-sector	Limitations on Market Access	Limitations on National Treatment	Additional Commitments
(a) Cargo handling services (CPC 741 except maritime cargo handling services)	1) Unbound 2) None 3) None 4) Unbound, except as indicated in the horizontal section	1) Unbound 2) None 3) None 4) Unbound, except as indicated in the horizontal section	
(b) Storage and warehousing Services except "licensed warehousing" (CPC 742).	1) Unbound 2) None 3) None except for "customs warehouses" and "temporary storage facilities at customs". For establishment and operation of customs warehouses and temporary storage facilities at customs economic needs test applies. 4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	1) Unbound 2) None 3) None except customs warehouses and temporary storage facilities at customs can only be established by companies that are in operation for at least two years. 4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	
- Licensed warehousing (part of CPC 742) Licensed warehousing is a system in which agricultural products that are convenient to storage (like cereals, legumes, oil seeds, cotton, nuts, olive and olive oil) and classified in compliance with the current product standards are warehoused after their classes, qualities and standards are determined by authorized classifiers.	1) Unbound 2) None 3) None 4) Unbound, except as indicated in the horizontal section	1) Unbound 2) None 3) None 4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	
(c) Freight transport agency services (CPC 748)	1) Unbound 2) None 3) None 4) Unbound except as indicated in the horizontal section.	1) Unbound 2) None 3) None 4) Unbound except as indicated in the horizontal section.	

LIST OF ARTICLE 4 MFN EXEMPTIONS OF THE REPUBLIC OF TURKEY

Sector or Sub sector	Description of measure indicating its inconsistency with Article 4	Countries to which the measure applies	Intended duration	Conditions creating the need for the exemption
ALL SECTORS	<p>(a) Extending full national treatment for the investments of the nationals or companies of countries with which a Bilateral Investment Treaty is concluded.</p> <p>(b) (i) Executing the transfers, in specific periods, of the nationals and companies of certain countries which made investments in Turkey.</p>	<p>All countries with which agreements are or will be in force.</p> <p>Belgium-Luxembourg, Kuwait</p>	Indefinite	<p>Desire to create favourable conditions for a greater economic cooperation between Turkey and mentioned countries and to encourage investments by nationals and companies of one country in the territory of the other countries.</p>
	<p>(ii) Granting foreign exchange risk guarantee for certain countries for the transfers which are not realized due to the difficulties in balance of payments.</p>			
	<p>(c) Covering "trade risk" in subrogation for one country.</p>	Japan		

Sector or Sub sector	Description of measure indicating its inconsistency with Article 4	Countries to which the measure applies	Intended duration	Conditions creating the need for the exemption
	(d) The agreements with three countries, the MFN Articles of which do not include the derogation paragraphs relating to the privileges which are accorded to the investors of the third countries resulting from its membership in or associated with a free trade zone, an economic cooperation, a customs union or a common market.	Japan, Bangladesh, Germany		
ALL SECTORS	The restriction in the transfer of the premiums for long-term insurance schemes and the employment of the foreign country workers by foreign companies is waived for one country.	Libya	Indefinite	To ensure social security and continuous employment of Turkish workers in the mentioned country.
ALL SECTORS	If the amount of the consulate duties collected from the Turkish nationals by any country is higher than the amounts written in the tariff list, the amounts of consulate duties which are collected from the nationals of that country will be increased reciprocally.	All countries	Indefinite	Desire to ensure equal treatment to Turkish nationals.
ALL SECTORS	On the condition that the legal provisions are reserved and with the condition of reciprocity, the foreign real persons could own real estates in Turkey by acquisition or by inheritance.	All countries	Indefinite	To secure the right of Turkish nationals to acquire real estates in a foreign country.

Sector or Sub sector	Description of measure indicating its inconsistency with Article 4	Countries to which the measure applies	Intended duration	Conditions creating the need for the exemption
Professional Services	If any foreign country lays down legal and administrative conditions against Turkish citizens for performing arts and supplying services, the similar activities of the citizens of that country could be prohibited in Turkey.	All countries	Indefinite	Desire to create favourable circumstances for Turkish citizens to perform their activities under equal conditions in the other countries.
Transportation Services	The income and corporate tax rates for the foreign road, maritime and air transport companies can reciprocally be decreased down to zero or increased to a new rate not exceeding one fold of the existing rate can be determined, as a country by country basis either for each transportation type separately or for all types of them.	All countries	Indefinite	Desire to facilitate and to lower the costs of transportation services between Turkey and other countries.
Transportation Services	Transit or bilateral transportation services, can be excluded from VAT. This exception is granted, with the condition of reciprocity, to the related countries' tax payers who do not have the residence, legal and business centre in Turkey.	All countries	Indefinite	Desire to lower costs and to create favourable conditions for the provision of services in this sector.
Transportation Services	To apply, on the basis of reciprocity, restrictions, prohibitions, different treatments and different tariffs to the goods and transportation vehicles of the countries which apply restrictions, prohibitions and different treatments to the Turkish road, air and maritime transportation vehicles.	All countries	Indefinite	Desire to secure the smooth functioning of mutual transportation services.

Sector or Sub sector	Description of measure indicating its inconsistency with Article 4	Countries to which the measure applies	Intended duration	Conditions creating the need for the exemption
Road Transport Services	To grant, on the basis of reciprocity, the privileges about the quotas and fees, the exemptions from the permission procedures.	All countries with which agreements are or will be in force.	Indefinite	Desire to facilitate road transport services between Turkey and other countries.
Rail Transport Services	The bilateral reduction in the renting fees of railway wagons of countries mentioned aside (paragraph a) and the application of national treatment to tariff rates on the reciprocal transportation of goods with the countries mentioned aside (paragraph b).	a) Syria, Iraq, Iran, Lebanon b) Commonwealth of Independent States and the Baltic Republics.	Indefinite	Desire to facilitate rail transport services between Turkey and other countries.
Accounting, Auditing and Book-keeping Services	In order to perform the services under the title of "financial advisor", the citizens of the countries which have officially codified the principles for the profession of financial advisory may be authorised, under reciprocal conditions, provided that these persons should have the characteristics required for the professional of financial advisory in Turkey and should have rights to perform similar services in their own countries.	All countries	Indefinite	Desire to create favourable conditions for Turkish financial advisors to perform their jobs under equal conditions all over the world.

**MONTENEGRO
SCHEDULE OF SPECIFIC COMMITMENTS**

Modes of supply: (1) Cross border supply (2) Consumption abroad (3) Commercial presence (4) Presence of natural persons			
Sector or sub-Sector	Limitations on market access	Limitations on national treatment	Additional commitments
I. HORIZONTAL COMMITMENTS			
Public Utilities	(3) Services considered as public utilities at a national or local level may be subject to public monopolies or to exclusive rights granted to private operators ⁹⁹ .		
Legal Entities Limitations on branches, agencies and representative offices		(3) Treatment accorded to subsidiaries having their registered office, central administration or principal place of business within Montenegro may not be extended to branches or agencies established in Montenegro. Treatment less favourable may be accorded to subsidiaries with a registered office in Montenegro that cannot show an effective and continuous link with Montenegro's economy.	
Real Estate		(3)(4) Foreign persons may own real estate other than arable land and real estate within restricted areas subject to reciprocity.	

⁹⁹ Explanatory Note: Public utilities exist in sectors such as related scientific and technical consulting services, R&D services on social sciences and humanities, technical testing and analysis services, environmental services, health services, transport services and services auxiliary to all modes of transport. Exclusive rights on such services are often granted to private operators, for instance operators with concessions from public authorities, subject to specific service obligations. Given that public utilities often also exist at the sub-central level, detailed and exhaustive sector-specific scheduling is not practical. This limitation does not apply to telecommunications and to computer and related services.

Modes of supply: (1) Cross border supply (2) Consumption abroad (3) Commercial presence (4) Presence of natural persons			
Sector or sub-Sector	Limitations on market access	Limitations on national treatment	Additional commitments
Temporary Entry and Stay of Natural Persons	<p>(4) Unbound except for measures concerning the entry into and temporary stay in Montenegro of the following categories of natural persons providing services:</p> <p>(i) <u>Intra-corporate transfers (ICT)</u></p> <p>Entry and stay for a maximum of 3 years will be granted to persons transferred within a corporation and its subsidiaries and branches who:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Have been employed by a juridical person established in the territory of Turkey for at least one year immediately preceding the date of admission; - Are temporarily transferred in the context of the provision of a service in Montenegro to a subsidiary or branch that is providing services in Montenegro; and - Are Managers, Executives or Specialists. 	<p>(4) Unbound except for measures concerning the categories of natural persons referred to in the Market Access column.</p>	

Modes of supply: (1) Cross border supply (2) Consumption abroad (3) Commercial presence
 (4) Presence of natural persons

Sector or sub-Sector	Limitations on market access	Limitations on national treatment	Additional commitments
	<p><u>Managers:</u> are persons working in a senior position who primarily direct the organization, including (a) directing the establishment or a department or sub-division of the establishment; (b) supervising and controlling the work of other supervisory, professional or managerial employees; and (c) having the authority personally to hire and fire or recommend hiring, firing or other personnel actions (such as promotion or leave authorization), and exercise discretionary authority over day-to-day operations. Does not include first-line supervisors, unless the employees supervised are professionals, nor does it include employees who primarily perform tasks necessary for the provision of the service. An economic needs test will not be required.</p> <p><u>Executives:</u> are persons within the organization, who primarily direct the management of the organization, establish the goals and policies of the organization, exercise wide latitude in decision-making, and receive only general supervision or direction from higher-level executives, the board of directors, or stockholders of the business. Executives would not directly perform tasks related to the actual provision of a service or services. An economic</p>		

Modes of supply: (1) Cross border supply (2) Consumption abroad (3) Commercial presence (4) Presence of natural persons			
Sector or sub-Sector	Limitations on market access	Limitations on national treatment	Additional commitments
	<p>needs test will not be required.</p> <p><u>Specialists</u>: are persons who possess uncommon knowledge essential to an establishment's service, research equipment, techniques or management. In assessing such knowledge, account will be taken not only of knowledge specific to the establishment, but also of whether the person has a high level of qualification referring to a type of work or trade requiring specific technical knowledge, including membership of an accredited profession. An economic needs test will not be required.</p>		
	<p>(ii) <u>Business Visitors (BV)</u></p> <p>Entry and temporary stay of the following categories is permitted without application of an economic needs test for a period of up to 90 days in any twelve months:</p> <p>(a) Service sellers - persons not residing in Montenegro who are representatives of a service supplier and are seeking temporary entry for the purpose of negotiating and contracting for the sale of services but are not engaged in making direct sales to the general public or in supplying services themselves; and</p> <p>(b) Persons responsible for setting up a commercial presence - managers who are</p>		

Modes of supply: (1) Cross border supply (2) Consumption abroad (3) Commercial presence (4) Presence of natural persons			
Sector or sub-Sector	Limitations on market access	Limitations on national treatment	Additional commitments
	responsible for setting up in Montenegro a commercial presence of a service provider of Turkey and who is not engaged in making direct sales or in supplying services; when the service provider has no other commercial presence in Montenegro.		
	<p>(iii) <u>Contractual Service Suppliers (CSS)</u></p> <p>Access will be granted to natural persons engaged in the supply of a service on a temporary basis as employees of a legal person with no commercial presence in Montenegro, subject to the following conditions:</p> <ul style="list-style-type: none"> - The legal person has obtained a service contract, for a period not exceeding 12 months from a final consumer in Montenegro, through a procedure which guarantees the bona fide character of the contract; - The service contract complies with the laws of Montenegro; - The natural person seeking access should be offering such services as an employee of the legal person supplying the service for at least a year immediately preceding such movement; - The temporary entry and stay shall be for a cumulative period 		

Modes of supply: (1) Cross border supply (2) Consumption abroad (3) Commercial presence (4) Presence of natural persons			
Sector or sub-Sector	Limitations on market access	Limitations on national treatment	Additional commitments
	<p>of not more than 3 months in any 12 month period or for the duration of the contract, whatever is less;</p> <ul style="list-style-type: none"> - The natural person must possess <ul style="list-style-type: none"> (a) a university degree or a technical qualification demonstrating knowledge of an equivalent level¹⁰⁰; (b) professional qualifications where this is required to exercise an activity in the sector concerned pursuant to the laws, regulations or requirements of Montenegro; and (c) at least three years professional experience in the sector; 		

¹⁰⁰ Where the degree or qualification has not been obtained in Montenegro, it may be evaluated whether this is equivalent to a university degree acquired in Montenegro.

Modes of supply: (1) Cross border supply (2) Consumption abroad (3) Commercial presence
 (4) Presence of natural persons

Sector or sub-Sector	Limitations on market access	Limitations on national treatment	Additional commitments
	<ul style="list-style-type: none"> - The commitment relates only to the service activity which is the subject of the contract; it does not confer entitlement to exercise a professional title in Montenegro; - The number of the persons covered by the service contract shall not be larger than necessary to fulfil the contract; - An economic needs test will not be required; and - The service contract has to be obtained in one of the activities mentioned below: <ul style="list-style-type: none"> - Legal services; - Accounting and bookkeeping services; - Architectural services, urban planning and landscape architectural services; - Engineering services, integrated engineering services; - Computer and related services; - Advertising; - Management consulting services; - Services related to management consulting; - Technical testing and analysis services; - Related scientific and technical 		

Modes of supply: (1) Cross border supply (2) Consumption abroad (3) Commercial presence
 (4) Presence of natural persons

Sector or sub-Sector	Limitations on market access	Limitations on national treatment	Additional commitments
	consulting services; - Translation services; - Environmental services; and - Installations and maintenance of machinery or equipment.		

Modes of supply: (1) Cross border supply (2) Consumption abroad (3) Commercial presence (4) Presence of natural persons			
Sector or sub-Sector	Limitations on market access	Limitations on national treatment	Additional commitments
II. SECTOR SPECIFIC COMMITMENTS			
1. BUSINESS SERVICES			
A. Professional Services			
(a) Legal services - Consultancy on foreign, international law and domestic law (part of CPC 861)	(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	
(b) Accounting, auditing and bookkeeping services (CPC 862)	(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	
(c) Taxation services ¹⁰¹ (CPC 863)	(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	
(d) Architectural services (CPC 8671)	(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	
(e) Engineering services (CPC 8672)	(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	
(f) Integrated engineering services (CPC 8673)	(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	
(g) Urban planning and landscape architectural services (CPC 8674)	(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	

¹⁰¹ Legal advice and legal representation in taxation matters are not included, since committed under legal services (part of CPC 861).

Modes of supply: (1) Cross border supply (2) Consumption abroad (3) Commercial presence (4) Presence of natural persons			
Sector or sub-Sector	Limitations on market access	Limitations on national treatment	Additional commitments
(h) Medical and dental services (CPC 9312)	(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	
(i) Veterinary services (CPC 932)	(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	
(j) Services provided by midwives, nurses, physiotherapists and para-medical personnel (CPC 93191)	(1) Unbound. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	(1) Unbound. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	
B. Computer and Related Services			
- Computer and related services (CPC 84) Montenegro subscribes to the "Understanding on the scope of coverage of Computer and Related Services - (CPC 84)" attached in Appendix I.	(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	
C. Research and Development Services			
(a) R&D services on natural sciences (CPC 851)	(1) None. (2) None. (3) None.	(1) None. (2) None. (3) None.	
(b) R&D services on social sciences and humanities (CPC 852)	(4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	(4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	
(c) Interdisciplinary R&D services (CPC 853)			
D. Real Estate Services			
(a) Involving own or leased property (CPC 821)	(1) None. (2) None. (3) None.	(1) None. (2) None. (3) None.	
(b) On a fee or contract basis (CPC 822)	(4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	(4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	
E. Rental/Leasing Services Without Operators			
(a) Relating to ships (CPC 83103)	(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	

Modes of supply: (1) Cross border supply (2) Consumption abroad (3) Commercial presence (4) Presence of natural persons			
Sector or sub-Sector	Limitations on market access	Limitations on national treatment	Additional commitments
(b) Relating to aircraft (CPC 83104)	(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	
(c) Relating to other transport equipment (CPC 83101, 83102, 83105)	(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	
(d) Relating to other machinery and equipment (CPC 83106 - 83109)	(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	
(e) Other: - Rental services relating to pre-recorded video cassettes and optical discs for use in home entertainment equipment (CPC 83202)	(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	
F. Other Business Services			
(a) Advertising services (CPC 871)	(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	
(b) Market research and public opinion polling services (CPC 864)	(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	
(c) Management consulting services (CPC 865)	(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	

Modes of supply: (1) Cross border supply (2) Consumption abroad (3) Commercial presence (4) Presence of natural persons			
Sector or sub-Sector	Limitations on market access	Limitations on national treatment	Additional commitments
(d) Services related to management consulting (CPC 866)	(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	
(e) Technical testing and analysis services (CPC 8676)	(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	
(f) Advisory and consulting services incidental to agriculture, hunting and forestry (part of CPC 881)	(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	
(g) Advisory and consulting services incidental to fishing (part of CPC 882)	(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	
(h) Services incidental to mining (CPC 883, 5115)	(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	
(j) Advisory and consulting services incidental to energy distribution (part of CPC 887)	(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	
(k) Placement and supply services of personnel (CPC 872)	(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	
(l) Investigation and security (CPC 873)	(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	
(m) Related scientific and technical consulting services (CPC 8675)	(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	

Modes of supply: (1) Cross border supply (2) Consumption abroad (3) Commercial presence (4) Presence of natural persons			
Sector or sub-Sector	Limitations on market access	Limitations on national treatment	Additional commitments
(n) Maintenance and repair of equipment (not including maritime vessels, aircraft or other transport equipment) (CPC 633, 8861-8866)	(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	
(o) Building-cleaning services (CPC 874)	(1) Unbound. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	(1) Unbound. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	
(p) Photographic services (CPC 875)	(1) Unbound. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	(1) Unbound. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	
(q) Packaging services (CPC 876)	(1) Unbound. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	(1) Unbound. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	
(r) Printing, publishing (CPC 88442)	(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	
(s) Convention services (part of CPC 87909)	(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	
(t) Other: - Translation and interpretation services (CPC 87905)	(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	
2. COMMUNICATION SERVICES			
A. Postal services ¹⁰² (CPC 7511)			

¹⁰²

While discussions on classification in this sector are still ongoing, the commitment is listed according to the proposed classification that has been notified to WTO by the EU and its Member States on 23 March 2001 (WTO document S/CSS/W/61) and of the scheduling guidelines on postal/courier co-sponsored by the EU on 17 February 2005 (WTO document TN/S/W/30), without prejudice to the outcome of the discussion on the classification of postal and courier services.

Modes of supply: (1) Cross border supply (2) Consumption abroad (3) Commercial presence (4) Presence of natural persons			
Sector or sub-Sector	Limitations on market access	Limitations on national treatment	Additional commitments
<p>B. Courier services (CPC 7512)</p> <p>Services relating to the handling¹⁰³ of postal items¹⁰⁴ according to the following list of sub-sectors, whether for domestic or foreign destinations.</p> <p>(a) Handling of addressed written communications on any kind of physical medium¹⁰⁵, including:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Hybrid mail service; and - Direct mail. <p>(b) Handling of addressed parcels and packages¹⁰⁶</p> <p>(c) Handling of addressed press products¹⁰⁷</p> <p>(d) Handling of items referred to in (a) to (c) above as registered or insured mail</p> <p>(e) Express delivery services¹⁰⁸ for items referred to in (a) to (c) above</p> <p>(f) Handling of non-addressed items</p> <p>(g) Document exchange¹⁰⁹</p> <p>Sub-sectors (a), (d) and (e) are excluded when they fall into the scope of the services which may be reserved, which is: for items of correspondence the price of which is less than five times the public basic tariff, provided that they weigh less than 350 grams¹¹⁰, plus the registered mail service used in the course of judicial or administrative procedures.</p>	<p>(1) (2) (3) Licensing systems may be established for sub-sectors (a) to (d), for which a general Universal Service Obligations exists. These licenses may be subject to particular universal service obligations and/or financial contribution to a compensation fund. None for sub-sectors (e) to (g).</p> <p>(4) Unbound except as indicated in the horizontal section.</p>	<p>(1) (2) (3) None.</p> <p>(4) Unbound except as indicated in the horizontal section.</p>	<p>Montenegro undertakes the commitments in the Reference paper on postal and courier services in the Appendix II. Private operators cannot be treated less favourably than the National Post Office of Montenegro in providing express delivery services.</p>

¹⁰³ The term "handling" should be taken to include clearance, sorting, transport and delivery.

¹⁰⁴ "Postal item" refers to items handled by any type of commercial operator, whether public or private.

¹⁰⁵ E.g. letter, postcards.

¹⁰⁶ Books, catalogues are included hereunder.

¹⁰⁷ Journals, newspapers, periodicals.

¹⁰⁸ Express delivery services include the collection, transport, and delivery of documents, printed matter, parcels, goods or other items on an expedited basis, while tracking and maintaining control of these items throughout the supply of the service. This commitment does not include maritime transport services, or services to which the Annex on Air Transport Services applies.

¹⁰⁹ Provision of means, including the supply of ad hoc premises as well as transportation by a third party, allowing self-delivery by mutual exchange of postal items between users subscribing to this service. Postal item refers to items handled by any type of commercial operator, whether public or private.

¹¹⁰ "Items of correspondence": a communication in written form on any kind of physical medium to be conveyed and delivered at the address indicated by the sender on the item itself or on its wrapping. Books, catalogues, newspapers and periodicals are not regarded as items of correspondence.

Modes of supply: (1) Cross border supply (2) Consumption abroad (3) Commercial presence (4) Presence of natural persons			
Sector or sub-Sector	Limitations on market access	Limitations on national treatment	Additional commitments
C. Telecommunication Services			
<p>All services consisting of the transmission and reception of signals by any electromagnetic means¹¹¹, excluding broadcasting¹¹²</p> <p>Telecommunications services do not cover the economic activity consisting of the provision of content which require telecommunications services for their transport.</p> <p>These services may be provided on a facilities basis or non-facilities basis, and encompass local, long-distance, or international services, for public or non-public use, and may be provided through any means of technology.</p>	<p>(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in horizontal commitments.</p>	<p>(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in horizontal commitments.</p>	<p>Montenegro undertakes the obligations contained in the reference paper attached hereto for the following basic telecommunications services:</p> <p>h) Voice telephone services; i) Packet-switched data transmission services; j) Circuit-switched data transmission services; k) Telex services; l) Telegraph services; m) Facsimile services; n) Private leased circuit services; and p) Other.</p>
3. CONSTRUCTION AND RELATED ENGINEERING SERVICES			
<p>A. General construction work for buildings (CPC 512)</p> <p>B. General construction work for civil engineering (CPC 513)</p> <p>C. Installation and assembly work (CPC 514, 516)</p> <p>D. Building completion and finishing work (CPC 517)</p> <p>E. Other (CPC 511, 515, 518)</p>	<p>(1) Unbound due to lack of technical feasibility. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.</p>	<p>(1) Unbound. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.</p>	
4. DISTRIBUTION SERVICES Sub-sectors below exclude trade in arms, munitions, war material and other military equipment.			

¹¹¹ Sub-sectors 2.C.h) to 2.C.m) of the Services Sectoral Classification List contained in MTN.GNS/W/120 (value-added services) and Sub-sectors 2.C.a) to 2.C.g) of that List are included here. Sub-sector 2.C.o) of that List is also included here to the extent that it falls under this definition. For the purpose of this Schedule, sub-sector 2.C.n) of that List ('On-line information and/or data processing (including transaction processing)') is a computer and related service and, as such, is reflected in this Schedule of Commitments under 1.B.

¹¹² Broadcasting is defined as the uninterrupted chain of transmission required for the distribution of TV and radio programme signals to the general public, but does not cover contribution links between operators.

Modes of supply: (1) Cross border supply (2) Consumption abroad (3) Commercial presence (4) Presence of natural persons			
Sector or sub-Sector	Limitations on market access	Limitations on national treatment	Additional commitments
A. Commission agents' services (CPC 621, 61111, 6113, 6121)	(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	
B. Wholesale trade services (CPC 622, CPC 61111, 6113, 6121)			
C. Retailing services (CPC 631, 632, 61112, 6113, 6121, 6122, 613)			
D. Franchising (CPC 8929)			
5. EDUCATIONAL SERVICES (only privately funded services)			
A. Primary education services (CPC 921)	(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	(1) None. (2) None. (3) A private elementary school may be established only by a domestic natural or legal person. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	
B. Secondary education services (CPC 922)	(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	
C. Higher education services (CPC 923)	(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	
D. Adult education (CPC 924)	(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	
E. Other education services (CPC 929) Training services (e.g. language training; driver's education; executive/management training; information technology training) and education testing services	(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	
6. ENVIRONMENTAL SERVICES			
A. Wastewater management (wastewater services corresponds to sewage)	(1) Unbound, except for advisory services where None.	(1) Unbound except for advisory services where None.	

Modes of supply: (1) Cross border supply (2) Consumption abroad (3) Commercial presence (4) Presence of natural persons			
Sector or sub-Sector	Limitations on market access	Limitations on national treatment	Additional commitments
services) (CPC 9401) B. Solid/Hazardous waste management - Refuse disposal services (CPC 9402) - Sanitation and similar services (CPC 9403) C. Protection of ambient air and climate - Cleaning services of exhaust gases (CPC 9404) D. Remediation and clean up of soil and waters - Treatment, remediation of contaminated/polluted soil and water (part of CPC 9406) Corresponds to parts of Nature and landscape protection services E. Noise and vibration abatement (CPC 9405) F. Protection of biodiversity and landscape - Nature and landscape protection services (parts of CPC 9406 not covered under D)	(2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	(2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	
G. Other Environmental Services (CPC 9409)	(1) Unbound, except for advisory services where None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	(1) Unbound, except for advisory services where None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	

Modes of supply: (1) Cross border supply (2) Consumption abroad (3) Commercial presence (4) Presence of natural persons			
Sector or sub-Sector	Limitations on market access	Limitations on national treatment	Additional commitments
7. FINANCIAL SERVICES			
<ul style="list-style-type: none"> - As a general rule and in a non-discriminatory manner, financial institutions incorporated in Montenegro must adopt a specific legal form¹¹³. - The admission to the market of new financial products may be subject to existence of, and consistency with, a regulatory framework aimed at achieving the objectives indicated in Article 46, paragraphs 1 and 2 of the Protocol III on Trade in Services. 			
A. All insurance and insurance - related services			
<ul style="list-style-type: none"> - Insurance company may not offer services of life and non-life insurance simultaneously. Exceptionally insurance company providing life insurance services may provide non-life insurance such as insurance against accidents as well as voluntary health insurance to its customers up to the level of treatment costs. - Compulsory insurance can be provided only by insurance companies (including foreign insurance suppliers) licensed in Montenegro and State funds. Compulsory insurance implies obligatory insurance of passengers in public transportation against accidents and insurance of owners of motor vehicles, aircrafts and maritime vessels for third party liability and collective insurance of employees against industrial accidents. State funds provide compulsory pension and health insurance. Ten years after the date of accession to the WTO, compulsory insurance of owners or users of maritime vessels for third party liability may also be supplied by insurance companies not licensed in Montenegro under the same conditions that applies to insurance companies licensed in Montenegro. 			
(i) Direct insurance (including co-insurance)			
(A) Life insurance	<ul style="list-style-type: none"> (1) Unbound, except for provision of life insurance to foreign nationals where None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section. 	<ul style="list-style-type: none"> (1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section. 	

¹¹³ - Foreign insurance companies are required to establish subsidiaries which must be incorporated as joint stock companies. Branching will be allowed as of January 2012;

- Company for intermediation in insurance and agency for provision of other services may be established as a joint stock or limited liability company;

- Foreign banks may establish subsidiaries, branch offices or representative offices in the territory of Montenegro. Representative offices of foreign banks may provide only preparatory activities such as market research and may not provide banking services;

- Broker and dealer companies, credit guarantee funds investment funds and a stock exchange must be incorporated as joint stock companies;

- Micro finance institutions and legal entities for provision of investment advisory services must be incorporated as limited liability companies or joint stock companies, Company for investment fund management company must be incorporated as a joint stock or limited liability company, while asset management company performing activity of managing and organizing voluntary pension funds must be established as a non-public joint stock company.

Modes of supply: (1) Cross border supply (2) Consumption abroad (3) Commercial presence (4) Presence of natural persons			
Sector or sub-Sector	Limitations on market access	Limitations on national treatment	Additional commitments
(B) Non-life insurance	<p>(1) Unbound, except none for insuring property of foreign nationals as well as insurance of risks relating to maritime shipping and commercial aviation and space launching and freight (including satellites), with such insurance to cover any or all of the following: the goods being transported, the vehicles transporting the goods and any liability arising therefrom, and goods in international transit.</p> <p>(2) None.</p> <p>(3) None.</p> <p>(4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.</p>	<p>(1) None.</p> <p>(2) None.</p> <p>(3) None.</p> <p>(4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.</p>	
(ii) Reinsurance and retrocession	<p>(1) None.</p> <p>(2) None.</p> <p>(3) None.</p> <p>(4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.</p>	<p>(1) None.</p> <p>(2) None.</p> <p>(3) None.</p> <p>(4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.</p>	

Modes of supply: (1) Cross border supply (2) Consumption abroad (3) Commercial presence (4) Presence of natural persons			
Sector or sub-Sector	Limitations on market access	Limitations on national treatment	Additional commitments
(iii) Insurance intermediation, such as brokerage and agency	<p>(1) Unbound, except none for provision of life insurance to foreign nationals, insuring property of foreign nationals, as well as insurance of risks relating to maritime shipping and commercial aviation and space launching and freight (including satellites), with such insurance to cover any or all of the following: the goods being transported, the vehicles transporting the goods and any liability arising therefrom, and goods in international transit.</p> <p>(2) None.</p> <p>(3) None.</p> <p>(4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.</p>	<p>(1) None.</p> <p>(2) None.</p> <p>(3) None.</p> <p>(4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.</p>	

Modes of supply: (1) Cross border supply (2) Consumption abroad (3) Commercial presence (4) Presence of natural persons			
Sector or sub-Sector	Limitations on market access	Limitations on national treatment	Additional commitments
(iv) Services auxiliary to insurance such as consultancy, actuarial, risk assessment and claim settlement services	(1) Unbound, except none for provision of life insurance to foreign nationals, insuring property of foreign nationals, as well as insurance of risks relating to maritime shipping and commercial aviation and space launching and freight (including satellites), with such insurance to cover any or all of the following: the goods being transported, the vehicles transporting the goods and any liability arising therefrom, and goods in international transit. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	
B. Banking and other financial services			
One out of five members of the bank's management board and at least two executive directors must be familiar with the official language of Montenegro and be resident in Montenegro for the duration of the engagement.			
(v) Acceptance of deposits and other repayable funds from the public	(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	
(vi) Lending of all types, consumer credit, mortgage credit, factoring and financing of commercial transaction (vii) Financial leasing (viii) All payment and money transmission services, including credit, charge and debit cards, traveller's cheques and bankers drafts (ix) Guarantees and commitments	(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	

Modes of supply: (1) Cross border supply (2) Consumption abroad (3) Commercial presence (4) Presence of natural persons			
Sector or sub-Sector	Limitations on market access	Limitations on national treatment	Additional commitments
(x) Trading for own account or for account of customers, whether on an exchange market, in and over-the-counter market or otherwise, the following: (A) Money market instruments (cheques, bills, certificate of deposits, etc.); (B) Foreign exchange; (C) Derivative products (including, but not limited to, futures and options); (D) Exchange rate and interest rate instruments, such as swaps and forward rate agreements; (E) Transferable securities; and (F) Other negotiable instruments and financial assets, such as bullion.	(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	
(xi) Participation in issues of all kinds of securities, underwriting and placement as agent (whether publicly or privately) and provision of service related to such issues (xii) Money broking	(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	

Modes of supply: (1) Cross border supply (2) Consumption abroad (3) Commercial presence (4) Presence of natural persons			
Sector or sub-Sector	Limitations on market access	Limitations on national treatment	Additional commitments
(xiii) Asset management, such as cash or portfolio management, all forms of collective investment management, pension fund management, custodial, depository and trust services	<p>(1) The establishment of a specialised management company is required to perform the activities of management of unit trusts and investment companies. Only firms having their registered office in Montenegro can act as depositories of the assets of investment funds.</p> <p>(2) None.</p> <p>(3) The establishment of a specialised management company is required to perform the activities of management of unit trusts and investment companies. Only firms having their registered office in Montenegro can act as depositories of the assets of investment funds.</p> <p>(4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.</p>	<p>(1) None.</p> <p>(2) None.</p> <p>(3) None.</p> <p>(4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.</p>	
(xiv) Settlement and clearing services for financial assets: securities, derivative products, and other negotiable instruments	<p>(1) Unbound.</p> <p>(2) None.</p> <p>(3) This type of services may be provided by Central Depository of Securities only.</p> <p>(4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.</p>	<p>(1) None.</p> <p>(2) None.</p> <p>(3) None.</p> <p>(4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.</p>	
(xv) Provision and transfer of financial information, and financial data processing and related software by providers of other financial services	<p>(1) None.</p> <p>(2) None.</p> <p>(3) None.</p> <p>(4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.</p>	<p>(1) None.</p> <p>(2) None.</p> <p>(3) None.</p> <p>(4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.</p>	

Modes of supply: (1) Cross border supply (2) Consumption abroad (3) Commercial presence (4) Presence of natural persons			
Sector or sub-Sector	Limitations on market access	Limitations on national treatment	Additional commitments
(xvi) Advisory, intermediation and other auxiliary financial services on all the activities listed in sub-paragraphs (v) through (xv), including credit reference and analysis, investment and portfolio research and advice on acquisitions and on corporate restructuring and strategy.	(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	
8. HEALTH RELATED AND SOCIAL SERVICES (only privately funded services)			
A. Hospital services (CPC 9311)	(1) Unbound. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	(1) Unbound. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	
B. Other human health services (CPC 9319)	(1) Unbound. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	(1) Unbound. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	
9. TOURISM AND TRAVEL RELATED SERVICES			
A. Hotels and restaurants (incl. catering) (CPC 641- 643) (excluding catering in transport services sector)	(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	
B. Travel agencies and tour operators services (CPC 7471)	(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	
C. Tourist guide services (CPC 7472)	(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	
10. RECREATIONAL, CULTURAL AND SPORTING SERVICES (other than audiovisual services)			
A. Cinema theatre operation services (CPC 96199 **)	(1) Unbound. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	(1) Unbound. (2) Unbound. (3) None, except for access to subsidies: Unbound. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	
B. News agency services (CPC 962)	(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	

Modes of supply: (1) Cross border supply (2) Consumption abroad (3) Commercial presence (4) Presence of natural persons			
Sector or sub-Sector	Limitations on market access	Limitations on national treatment	Additional commitments
D. Sporting and other recreational activities, excluding gambling and betting services (part of CPC 964)	(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	
11. TRANSPORT SERVICES			
A. Maritime Transport Services			
(a) Passenger transportation (CPC 7211) (b) Freight transportation (CPC 7212) except cabotage ¹¹⁴	(1) None. (2) None. (3) (a) Establishment of a registered company for the purpose of operating a fleet under the Montenegrin flag: Unbound. (b) Other forms of commercial presence for the supply of international maritime transport	(1) None. (2) None. (3) (a) Unbound. (b) None.	The following services at the port are made available to international maritime transport suppliers on reasonable and no discriminatory terms and conditions: 1. Pilotage; 2. Towing and tug assistance; 3. Provisioning, fuelling and watering; 4. Garbage collecting and ballast waste

¹¹⁴ Without prejudice to the scope of activities which may be considered as "cabotage" under the relevant national legislation, this schedule does not include "maritime cabotage services", which are assumed to cover transportation of passengers or goods between a port located in Montenegro and another port located in Montenegro, traffic originating and terminating in the same port located in Montenegro provided that this traffic remains within Montenegro's territorial waters, and transportation of passengers and goods between a port located in Montenegro and installations or structures situated on the continental shelf of Montenegro.

Modes of supply: (1) Cross border supply (2) Consumption abroad (3) Commercial presence (4) Presence of natural persons			
Sector or sub-Sector	Limitations on market access	Limitations on national treatment	Additional commitments
	services: None ¹¹⁵ . (4) (a) Ship's crews: Unbound. (b) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	(4) (a) Unbound. (b) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	5. disposal; Port Captain's services; 6. Navigation aids; 7. Shore-based operational services essential to ship operations, including communications, water and electrical supplies; 8. Emergency repair facilities; and 9. Anchorage, berth and berthing services.
(c) Rental of vessels with crew (CPC 7213)	(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	
(d) Maintenance and repair of vessels (CPC 8868**)	(1) Unbound. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	(1) Unbound. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	
(e) Pushing and towing services (CPC 7214), except cabotage	(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	

¹¹⁵ "Other forms of commercial presence for the supply of international maritime transport services" means the ability for international maritime transport service suppliers of other Members to undertake locally all activities which are necessary for the supply to their customers of a partially or fully integrated transport service, within which the maritime transport constitutes a substantial element. (This commitment shall however not be construed as limiting in any manner the commitments undertaken under the cross-border mode of delivery). These activities include, but are not limited to:

- Marketing and sales of maritime transport and related services through direct contact with customers, from quotation to invoicing, these services being those operated or offered by the service supplier itself or by service suppliers with which the service seller has established standing business arrangements;
- The acquisition, on their own account or on behalf of their customers (and the resale to their customers) of any transport and related services, including inward transport services by any mode, particularly inland waterways, road and rail, necessary for the supply of the integrated services;
- The preparation of documentation concerning transport documents, customs documents, or other documents related to the origin and character of the goods transported;
- The provision of business information by any means, including computerised information systems and electronic data interchange (subject to the provisions of the Section III-Telecommunications);
- The setting up of any business arrangements (including participation in the stock of a company) and the appointment of personnel recruited locally (or, in the case of foreign personnel, subject to the horizontal commitment on movement of personnel) with any locally established shipping agency; and
- Acting on behalf of the companies, organising the call of the ship or taking over cargoes when required.

Modes of supply: (1) Cross border supply (2) Consumption abroad (3) Commercial presence (4) Presence of natural persons			
Sector or sub-Sector	Limitations on market access	Limitations on national treatment	Additional commitments
- Maritime cargo handling services ¹¹⁶	(1) Unbound except no limitation on transshipment (board to board or via the quay) or on the use of on-board cargo handling equipment. (2) None. (3) None ¹¹⁷ . (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	(1) Unbound except no limitation on transshipment (board to board or via the quay) or on the use of on-board cargo handling equipment. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	
- Storage and warehousing services (CPC 742) - Customs clearance services ¹¹⁸ - Container station and depot services ¹¹⁹	(1) Unbound. (2) None. (3) None ¹²⁰ . (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	(1) Unbound. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	
- Maritime agency services ¹²¹ - Maritime freight forwarding services ¹²²	(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	
C. Air Transport Services			
(d) Maintenance and repair of aircrafts (CPC 8868**)	(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	

¹¹⁶ "Maritime cargo handling services" means activities exercised by stevedore companies, including terminal operators, but not including the direct activities of dockers when this workforce is organised independently of the stevedoring or terminal operator companies. The activities covered include the organisation and supervision of (a) the loading/discharging of cargo to/from a ship; (b) the lashing/unlashing of cargo; and (c) the reception/delivery and safekeeping of cargoes before shipment or after discharge.

¹¹⁷ Public utility concession or licensing procedures may apply in case of occupation of the public domain.

¹¹⁸ "Customs clearance services" means activities consisting in carrying out, on behalf of another party, customs formalities concerning import, export or through transport of cargoes, whether this service is the main activity of the service provider or a usual complement of its main activity.

¹¹⁹ "Container station and depot services" means activities consisting in storing containers, whether in port areas or inland, with a view to their stuffing/stripping, repairing and making them available for shipments.

¹²⁰ Public utility concession or licensing procedures may apply in case of occupation of the public domain.

¹²¹ "Maritime agency services" means activities consisting in representing, within a given geographic area, as an agent the business interests of one or more shipping lines or shipping companies, for the following purposes: (a) marketing and sales of maritime transport and related services, from quotation to invoicing, and issuance of bills of lading on behalf of the companies, acquisition and resale of the necessary related services, preparation of documentation, and provision of business information; and (b) acting on behalf of the companies organising the call of the ship or taking over cargoes when required.

¹²² "Freight forwarding services" means the activity consisting of organising and monitoring shipment operations on behalf of shippers, through the acquisition of transport and related services, preparation of documentation and provision of business information.

Modes of supply: (1) Cross border supply (2) Consumption abroad (3) Commercial presence (4) Presence of natural persons			
Sector or sub-Sector	Limitations on market access	Limitations on national treatment	Additional commitments
(e) Supporting services for air transport - Selling and marketing of air transport services - Computer reservation system (CRS)	(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	(1) None, except for distribution through CRS of air transport services provided by CRS parent carrier: Unbound. (2) None. (3) None, except for distribution through CRS of air transport services provided by CRS parent carrier: Unbound. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	
E. Rail Transport Services			
(b) Freight transportation (CPC 7112)	(1) Unbound. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	(1) Unbound. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	
(d) Maintenance and repair of rail transport equipment (CPC 8868**)	(1) Unbound. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	(1) Unbound. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	
(e) Supporting services for railway transport (CPC 7430)	(1) Unbound. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	(1) Unbound. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	
F. Road Transport Services			
(a) Passenger transportation (CPC 7121, 7122)	(1) Unbound. (2) None. (3) Montenegrin nationality or being a legal entity established under the relevant Montenegrin laws are required for obtaining a carrier licence. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	(1) Unbound. (2) None. (3) Montenegrin nationality or being a legal entity established under the relevant Montenegrin laws are required for obtaining a carrier licence. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	

Modes of supply: (1) Cross border supply (2) Consumption abroad (3) Commercial presence (4) Presence of natural persons			
Sector or sub-Sector	Limitations on market access	Limitations on national treatment	Additional commitments
(b) Freight transportation (CPC 7123)	(1) Unbound. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	(1) Unbound. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	
(c) Rental of commercial vehicles with operator (CPC 7124)	(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	
(d) Maintenance and repair of road transport equipment (CPC 6112, 8867)	(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	(1) None. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	
(e) Supporting services for road transport services (CPC 744)	(1) Unbound. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	(1) Unbound. (2) None. (3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	
G. Pipeline Transport			
(a) Transportation of fuels (CPC 7131) (b) Transportation of other goods (CPC 7139)	(1) Unbound. (2) Unbound. (3) Unbound. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	(1) Unbound. (2) Unbound. (3) Unbound. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	<i>Montenegro commits itself to provide full transparency in the formulation, adoption and application of measures affecting access to and trade in services of pipeline transportation. Montenegro undertakes to ensure adherence to the principles of non-discriminatory treatment in access to and use of pipeline networks under its jurisdiction, within the technical capacities of these networks, with regard to the origin, destination or ownership of product transported, without imposing any unjustified delays, restrictions or charges, as well as without discriminatory pricing based on the differences in origin, destination or ownership.</i>

Modes of supply: (1) Cross border supply (2) Consumption abroad (3) Commercial presence (4) Presence of natural persons			
Sector or sub-Sector	Limitations on market access	Limitations on national treatment	Additional commitments
H. Services auxiliary to all modes of transport			
(a) Cargo handling services (CPC 741)	(1) Unbound. (2) None.	(1) Unbound. (2) None.	
(b) Storage and warehousing services (CPC 742)	(3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	(3) None. (4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	
(c) Freight transport agency services (CPC 748)	(1) None. (2) None. (3) None.	(1) None. (2) None. (3) None.	
(d) Other supporting and auxiliary transport services (CPC 749)	(4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	(4) Unbound, except as indicated in the horizontal section.	

APPENDIX I

Understanding on the Scope of Coverage of CPC 84 - Computer and Related Services

1. CPC 84 covers all computer and related services.
2. Technological developments have led to the increased offering of these services as a bundle or package of related services that can include some or all of the basic functions listed in paragraph 3. For example, services such as web or domain hosting, data mining services and grid computing each consist of a combination of basic computer services functions.
3. Computer and related services, regardless of whether they are delivered via a network, including the Internet, include all services that provide any of the following or any combination thereof:
  - Consulting, adaptation, strategy, analysis, planning, specification, design, development, installation, implementation, integration, testing, debugging, updating, support, technical assistance, or management of or for computers or computer systems;
  - Consulting, strategy, analysis, planning, specification, design, development, installation, implementation, integration, testing, debugging, updating, adaptation, maintenance, support, technical assistance, management or use of or for software¹²³;
  - Data processing, data storage, data hosting or database services;
  - Maintenance and repair services for office machinery and equipment, including computers; and
  - Training services for staff of clients, related to software, computers or computer systems, and not elsewhere classified.
4. In many cases, computer and related services enable the provision of other services¹²⁴ by both electronic and other means. However, in such cases, there is an important distinction between the computer and related service (e.g., web-hosting or application hosting) and the other service enabled by the computer and related service. The other service, regardless of whether it is enabled by a computer and related service, is not covered by CPC 84.

---

¹²³ The term "software" may be defined as the sets of instructions required to make computers work and communicate. A number of different programmes may be developed for specific applications (application software), and the customer may have a choice of using ready-made programmes off the shelf (packaged software), developing specific programmes for particular requirements (customized software) or using a combination of the two.

¹²⁴ E.g., W/120.1.A.b. (accounting, auditing and bookkeeping services), W/120.1.A.d. (architectural services), W/120.1.A.h. (medical and dental services), W/120.2.D (audiovisual services), W/120.5. (educational services).

APPENDICE TO THE UNDERSTANDING ON THE SCOPE OF COVERAGE OF CPC 84

COMPUTER AND RELATED SERVICES

CPC Division 84 – Computer and Related Services

- 841 Consultancy services related to the installation of computer hardware.
- 8410 84100 Consultancy services related to the installation of computer hardware:
Assistance services to the clients in the installation of computer hardware (i.e. physical equipment) and computer networks.
- 842 Software implementation services:
All services involving consultancy services on development and implementation of software. The term "software" may be defined as the sets of instructions required to make computers work and communicate. A number of different programmes may be developed for specific applications (application software), and the customer may have a choice of using ready-made programmes off the shelf (packaged software), developing specific programmes for particular requirements (customized software) or using a combination of the two.
- 8421 84210 Systems and software consulting services:
Services of a general nature prior to the development of data processing systems and applications. It might be management services, project planning services, etc.
- 8422 84220 Systems analysis services:
Analysis services include analysis of the clients' needs, defining functional specification, and setting up the team. Also involved are project management, technical coordination and integration and definition of the systems architecture.
- 8423 84230 Systems design services:
Design services include technical solutions, with respect to methodology, quality-assurance, choice of equipment software packages or new technologies, etc.
- 8424 84240 Programming services:
Programming services include the implementation phase, i.e. writing and debugging programmes, conducting tests, and editing documentation.
- 8425 84250 Systems maintenance services:
Maintenance services include consulting and technical assistance services of software products in use, rewriting or changing existing programmes or systems, and maintaining up-to-date software documentation and manuals. Also included are specialist work, e.g. conversions.
- 843 Data processing services.
- 8431 84310 Input preparation services:
Data recording services such as key punching, optical scanning or other methods for data entry.
- 8432 84320 Data-processing and tabulation services:
Services such as data processing and tabulation services, computer calculating services, and rental services of computer time.
- 8433 84330 Time-sharing services:
This seems to be the same type of services as 84320. Computer time only is bought; if it is bought from the customer's premises, telecommunications services are also bought. Data processing or tabulation services may also be bought from a service

bureau. In both cases the services might be time sharing processed. Thus, there is no clear distinction between 84320 and 84330.

8439 84390 Other data processing services:

Services which manage the full operations of a customer's facilities under contract: computer-room environmental quality control services; management services of in-place computer equipment combinations; and management services of computer work flows and distributions.

844 Database services.

8440 84400 Database services:

All services provided from primarily structured databases through a communication network.

Exclusions: Data and message transmission services (e.g. network operation services, value-added network services) are classified in class 7523 (Data and message transmission services).

Documentation services consisting in information retrieval from databases are classified in subclass 96311 (Library services).

845 Maintenance and repair services of office machinery and equipment including computers.

8450 84500 Maintenance and repair services of office machinery and equipment including computers:

Repair and maintenance services of office machinery, computers and related equipment.

849 Other computer services.

8491 84910 Data preparation services:

Data preparation services for clients not involving data processing services.

8499 84990 Other computer services n.e.c.:

Other computer related services, not elsewhere classified, e.g. training services for staff of clients, and other professional computer services.

APPENDIX II

Reference Paper on the Postal and Courier Sector

Scope

The following are definitions and principles on the regulatory framework for all postal and courier services.

Definitions

"Individual licence" is an authorisation, granted to an individual supplier by a regulatory authority, which is required before supplying a given service.

"Universal service" is the permanent provision of a postal service of specified quality at all points in the territory of Montenegro at affordable prices for all users.

1. Prevention of anti-competitive practices in the postal and courier sector

Appropriate measures will be maintained or introduced for the purpose of preventing suppliers who, alone or together, have the ability to affect materially the terms of participation (having regard to price and supply) in the relevant markets for postal and courier services as a result of use of their position in the market, from engaging in or continuing anti-competitive practices.

2. Universal service

Montenegro has the right to define the kind of universal service obligation it wishes to maintain. Such obligations will not be regarded as anti-competitive per se, provided they are administered in a transparent, non-discriminatory and competitively neutral manner and are not more burdensome than necessary for the kind of universal service defined by Montenegro.

3. Individual licenses

An individual licence may only be required for services which are within the scope of the universal service.

Where an individual licence is required, the following will be made publicly available:

- (a) All the licensing criteria and the period of time normally required to reach a decision concerning an application for a licence; and
- (b) The terms and conditions of individual licenses.

The reasons for the denial of an individual licence will be made known to the applicant upon request and an appeal procedure through an independent body will be established. Such a procedure will be transparent, non-discriminatory, and based on objective criteria.

4. Independence of the regulatory body

The regulatory body is legally separate from, and not accountable to, any supplier of postal and courier services. The decisions of and the procedures used by the regulatory body will be impartial with respect to all market participants.

REFERENCE PAPER

Scope

The following are definitions and principles on the regulatory framework for the basic telecommunications services.

Definitions

Users mean service consumers and service suppliers.

Essential facilities mean facilities of a public telecommunications transport network or service that:

- (a) Are exclusively or predominantly provided by a single or limited number of suppliers; and
- (b) Cannot feasibly be economically or technically substituted in order to provide a service.

A major supplier is a supplier which has the ability to materially affect the terms of participation (having regard to price and supply) in relevant market for basic telecommunications services as a result of:

- (a) Control over essential facilities; or
- (b) Use of its position in the market.

1. Competitive safeguards

1.1. Prevention of anti-competitive practices in telecommunications

Appropriate measures shall be maintained for the purpose of preventing suppliers who, alone or together, are a major supplier from engaging in or continuing anti-competitive practices.

1.2. Safeguards

The anti-competitive practices referred to above shall include in particular:

- (a) Engaging in anti-competitive cross-subsidization;
- (b) Using information obtained from competitors with anti-competitive results; and
- (c) Not making available to other services suppliers on timely basis technical information about essential facilities and commercially relevant information which are necessary for them to provide services.

2. Interconnection

- 2.1. This section applies to linking with suppliers, providing public telecommunications transport networks or services in order to allow the users of one supplier to communicate with users of another supplier and to access services provided by another supplier, where specific commitments are undertaken.

2.2. Interconnection to be ensured

Interconnection with a major supplier will be ensured at any technically feasible point in the network. Such interconnection is provided.

- (a) Under not-discriminatory terms, conditions (including technical standards and specifications) and rates and of a quality no less favourable than that provided for its own like services or for like services of non-affiliated service suppliers or for its subsidiaries or other affiliates;
- (b) In a timely fashion, on terms, conditions (including technical standards and specifications) and cost-oriented rates that are transparent, reasonable, having regard to economic feasibility, and sufficiently unbundled so that the supplier need not pay for network components or facilities that it does not require for the service to be provided; and
- (c) Upon request, at points in addition to the network termination points offered to the majority of users, subject to charges that reflect the cost of construction of necessary additional facilities.

2.3. Public availability of the procedures for interconnection negotiations

The procedures applicable for interconnection to a major supplier will be made publicly available.

2.4. Transparency of interconnection arrangements

It is ensured that a major supplier will make publicly available either its interconnection agreements or a reference interconnection offer.

2.5. Interconnection: dispute settlement

A service supplier requesting interconnection with a major supplier will have recourse, either:

- (a) At any time; or
- (b) After a reasonable period of time which has been made publicly known to an independent domestic body, which may be a regulatory body as referred to in paragraph 5 below, to resolve disputes regarding appropriate terms, conditions and rates for interconnection within a reasonable period of time, to the extent that these have not been established previously.

3. Universal services

Montenegro has the right to define the kind of universal service obligation it wishes to maintain. Such obligations will not be regarded as anti-competitive per se, provided they are administered in a transparent, non-discriminatory and competitively neutral manner and are not more burdensome than necessary for the kind of universal service defined by Montenegro.

4. Public availability of licensing criteria

Where a licence is required, the following will be made publicly available:

- (a) All the licensing criteria and the period of time normally required to reach a decision concerning an application for a licence; and

(b) the terms and conditions of individual licenses.

The reasons for the denial of a licence will be made known to the applicant upon request.

5. Independent regulators

The regulatory body is separate from, and not accountable to, any supplier of basic telecommunications services. The decisions of and the procedures used by regulators shall be impartial with respect to all market participants.

6. Allocation and use of scarce resources

Any procedures for the allocation and use of scarce resources, including frequencies, numbers and rights of way, will be carried out in an objective, timely, transparent and non-discriminatory manner. The current state of allocated frequency bands will be made publicly available, but detailed identification of frequencies allocated for specific Government uses is not required.

LIST OF ARTICLE 4 MFN EXEMPTIONS OF MONTENEGRO

Sector or sub-sector	Description of measure indicating its inconsistency with Article 4	Countries to which the measure applies	Intended duration	Conditions creating the need for the exemption
Legal services	Apart from consultancy services, other legal services provided by advocates, i.e. attorneys who are members of the Montenegrin Bar Association and registered in the Association's Register may be provided subject to reciprocity.	All countries.	Indefinite.	Reciprocal coordination of the legal profession within the overall regional development of judicial and administrative institutions.
Audiovisual services - Production and distribution of audiovisual works through broadcasting or other forms of transmission to the public	Measures which define works of European origin, in such a way as to extend national treatment to audiovisual works which meet certain linguistic and origin criteria regarding access to broadcasting or similar forms of transmission.	Parties to the Council of Europe Convention on Transfrontier Television or other European countries with whom an agreement may be concluded.	Indefinite. Exemption needed, for certain countries, only until an economic integration agreement is concluded or completed.	The measures aim, within the sector, to promote cultural values in Europe, as well as achieving linguistic policy objectives.

Sector or sub-sector	Description of measure indicating its inconsistency with Article 4	Countries to which the measure applies	Intended duration	Conditions creating the need for the exemption
- Production and distribution of cinematographic works and television programmes	Measures based upon Government-to-Government framework agreements, and plurilateral agreements, on co-production of audiovisual works, which confer National Treatment to audiovisual works covered by these agreements, in particular in relation to distribution and access to funding.	All countries with whom cultural cooperation may be desirable (agreements already exist, or are being negotiated, with the following countries: Algeria, Angola, Argentina, Australia, Bolivarian Republic of Venezuela, Brazil, Burkina Faso, Canada, Cape Verde, Chile, Côte d'Ivoire, Colombia, Cuba, Egypt, Guinea Bissau, India, Israel, Mali, Mexico, Morocco, Mozambique, New Zealand, São Tomé e Príncipe, Senegal, States in Central, Eastern and South-Eastern Europe, Switzerland, Tunisia, Turkey).	Indefinite.	The aim of these agreements is to promote cultural links between the countries concerned.

Sector or sub-sector	Description of measure indicating its inconsistency with Article 4	Countries to which the measure applies	Intended duration	Conditions creating the need for the exemption
- Production and distribution of television programmes and cinematographic works	Measures granting the benefit of any support programmes (such as Action Plan for Advanced Television Services, MEDIA or EURIMAGES) to audiovisual works, and suppliers of such works, meeting certain European origin criteria.	European countries.	Indefinite. Exemption needed, for certain countries, only until an economic integration agreement is concluded or completed.	These programmes aim at preserving and promoting the regional identity of countries within Europe which have long-standing cultural links.
Road transport services	Road transport licenses are issued subject to reciprocity.	All countries.	Indefinite.	International practice.
- Passenger and freight transportation	Measures taken under existing or future agreements which reserve and/or restrict the provision of road transportation services and specify the terms and conditions of this provision, including transit permits and/or preferential road taxes, in the territory of Montenegro or across the borders of Montenegro.	All countries with which agreements are or will be in force.	Indefinite.	The need for exemption is linked to the regional characteristics of the road transport services and to the necessity to regulate traffic rights in the territory of Montenegro and between Montenegro and the countries concerned.
Selling marketing and computer reservations systems of air transport services	The obligations of Montenegrin CRS system vendors or of Montenegrin parent and participating air carriers shall not apply, respectively, in respect of foreign parent carriers or of CRS controlled by foreign air carriers to the extent that their CRS outside Montenegro does not offer national treatment to Montenegrin air carriers or to Montenegrin parent and participating air carriers.	All countries where a CRS system vendor or a parent air carrier is located.	Indefinite.	The need for the exemption results from the insufficient development of multilaterally agreed rules for the operation of CRS.

Sector or sub-sector	Description of measure indicating its inconsistency with Article 4	Countries to which the measure applies	Intended duration	Conditions creating the need for the exemption
All sectors	Measures based on bilateral agreements concluded by Montenegro with the objective of providing for the movement of all categories of natural persons supplying services.	Regional countries.	Indefinite.	The agreements reflect a process of progressive trade liberalisation between Montenegro and its regional trading partners.

Član 3

Ovaj zakon stupa na snagu osmog dana od dana objavljivanja u "Službenom listu Crne Gore – Međunarodni ugovori".